

2010

DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

2010 DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
2010 WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

EDİTÖRLER

Ayhan KÜÇÜK
Hüseyin TÜRKAN
Ercan ÖZTÜRK

YAYIN HEYETİ

Abdullah KÜÇÜKAYTEKİN
Ali YEŞİLDAL
Atıf GÖNENÇ
Bayram SONGUR
Celalettin CİNGÖZ
Esmâ ÖZÇELİK
Fadime TÜRKÖLMEZ
Hatice BATKİTAR
Metin KUTLUBAY
Mustafa DEMİRAL
Ömer ÖZÇELİK
Recep BABACAN
Semih KAYA
Ufuk COŞKUN
Veysel BAŞAR
Yusuf ŞAHİN

1. BASKI Ocak 2011

HAZIRLIK **Mustafa Ediz ALTINDİŞ**

KAPAK TASARIMI **Fahrettin TAŞDELEN**

BASKI/CİLT **Şan Ofset**

ULUSLARARASI HAK İHLALLERİ İZLEME MERKEZİ (UHiM)

Selman-i Pak Cd. Şeyh Yokuşu Sk.

No: 6/3 Üsküdar / İstanbul

Tel: 0 216 341 15 88

Faks: 0 216 495 29 63

web: www.uhim.org

e-mail: info@uhim.org

2010

DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU

WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

İçindekiler

SUNUŞ... 11

SİYASET ve HUKUK

GİRİŞ	15
1. KÜRESEL GÜÇLERİN UYGULAMALARI	17
a. ABD	17
b. Çin	18
c. Fransa	18
d. İsrail	20
e. Kanada	22
f. Rusya	22
2. NÜKLEER GÜVENLİK ZİRVESİ ve İRAN	24
3. GÜNEY SUDAN REFERANDUMU	27
4. WIKILEAKS BELGELERİ	29
a. WikiLeaks Hakkında	29
b. WikiLeaks Belgelerinden Örnekler	30
5. NATO'NUN YENİ FÜZE SAVUNMA SİSTEMİ	34
6. ULUSLARARASI KURUMLARIN UYGULAMALARI	38
a. UCM ve El-Beşir Kararı	38
b. BM Kararları	40
c. AİHM Kararları	41
7. KÜRESEL GÜÇLERİN İŞKENCE EVLERİ	43
a. Guantanamo	43
b. Bagram Esir Kampı Ya Da "Karadelik!"	44
c. Ebu Gureyb	45
8. İNANÇ ÖZGÜRLÜKLERİ	46

EKOLOJİ

GİRİŞ	51
1. CANLI TÜRLERİNE KARŞI ACIMASIZ UYGULAMALAR	53
a. Kanada'da Fok Balığı Katliamı	53
b. Faroe Adaları'nda Yunus Balığı Katliamı	53
c. İspanya'da Boğa Güreşleri	53
d. Hayvanlar Üzerinde Deneyler	54
e. Gıda ve Fast Food Firmalarının Uygulamaları	55
2. ÇEVRE FELAKETLERİ	56
a. Aral Gölü Kuruyor	56
b. Meksika Körfezi'nde Yaşanan Petrol Faciası	57
c. Zehirli Çamur Faciası	60
d. Çin / Sarı Deniz'de Yaşanan Petrol Felaketi	62
3. ENERJİ ALANINDA YAŞANAN İHLALLER	63
a. Kutup Savaşları	63
b. Nükleer Enerji / Nükleer Santral / Nükleer Silah	65
4. KÜRESEL ISINMA	70
5. TARIM ALANINDA YAŞANAN İHLALLER	73
a. Tohum Sektörü ve Tarım İlaçları	73
b. GDO'lu Ürünler	77

SAVAŞ

GİRİŞ	81
1. KÜRESEL GÜÇLERİN ASKERİ MÜDAHALELERİ	83
a. Afganistan İşgali	83
b. Irak İşgali	84
c. Filistin İşgali	88
d. Doğu Türkistan Müdahalesi	90
e. Lübnan Müdahalesi	92
2. İÇSAVAŞLAR	94
a. Yemen	94
b. Sudan	94
c. Pakistan	96
d. Kırgızistan	97
e. Kolombiya	97
f. Kabile Savaşları ve Etnik Çatışmalar	98

SAĞLIK

GİRİŞ	103
1. KOZMETİK SEKTÖRÜ	105
Kozmetiklerde Kullanılan Maddeler ve İnsan Sağlığına Zararları	105
2. İLAÇ SEKTÖRÜ	108
3. GIDA SEKTÖRÜ	114
a. Fast Food Firmalarının Uygulamaları	114
b. İçecekler	117
c. Katkı Maddeleri	118
d. GDO'lu ve Hormonlu Ürünlerin İnsan Sağlığına Zararları	119
4. SALGIN HASTALIKLAR	121
a. Domuz Gribi / H1N1	121
b. Diğer Salgın Hastalık Söylentileri	125
5. RUH SAĞLIĞI	126

KÜLTÜR SANAT

GİRİŞ	131
1. HOLLYWOOD SİNEMASI	133
a. Hollywood'u Oluşturan Etkenler	133
b. 2010 Yılı Hollywood Sineması ve Amerikan Militarizmi	134
c. Hollywood Katliam ve Soykırımları Saptırıyor	135
2. ULUSLARARASI FESTİVALER ve ÖDÜLLER	137
a. Oscar Ödülleri	137
b. Nobel Ödülleri	137
c. Cannes Film Festivali	138
d. Altın Portakal Film Festivali	139
e. Müzik Ödülleri	139
3. POPÜLER KÜLTÜR	141
a. Popüler Kültür, Tüketim ve Yerel Kültürlerin Asimilasyonu	141
b. Yerel Dillerin Yok Edilmesi	141
c. Televizyon Kültürünün Toplum Yapısına Etkileri	143

EKONOMİ

GİRİŞ	147
1. FİNANS DÜNYASI	149
a. IMF	149

b. Para Piyasaları	150
c. Ekonomik Kriz	151
2. TÜKETİCİ HAKLARI ve PERAKENDE SEKTÖRÜ	154
a. Bankalar ve Kredi Kartları	154
b. GSM ve İletişim Şirketleri	158
c. Diğerleri	160
3. ÇALIŞMA HAYATI	166
a. İşsizlik-Yoksulluk	166
b. Sosyal Güvenlik ve İşveren-Çalışan İlişkileri	169
4. YOLSUZLUK-RÜŞVET	173
5. KÜRESEL ŞİRKETLER	177
6. DEVLETLER ARASINDA EKONOMİK İLİŞKİLER	180

MEDYA

GİRİŞ	189
1. SAVAŞ ve MEDYA	191
a. Embedded Muhabirliği	191
b. Irak İşgali	191
c. Afganistan İşgali	194
d. Gazze ve Mavi Marmara	195
2. MEDYADA IRKÇILIK ve İSLAMOFOBİYANIN YAYILIMI	196
a. Medya Irkçılığı ve Nefret Söylemini Benimsiyor	196
b. İslamofobya	198
3. STATÜKO VE MEDYA	201
a. Anayasa Değişikliği Referandumu	201
b. Ergenekon Davası	202
c. Terör	202

EĞİTİM

GİRİŞ	207
1. EĞİTİMDE SÖMÜRGEÇİ UYGULAMALAR	209
a. Misyoner Okulları	209
b. Yabancı Dilde Öğretim	209
c. Beyin Göçü	210
2. TÜRKİYE'DE EĞİTİM ALANINDA YAŞANAN SORUNLAR	211
a. Sınav Sistemi ve Dershanecilik Sektörü	211

b. Katsayı Sorunu	211
c. Zorunlu Eğitim	212
d. Ders Kitapları	212
e. Anadilde Eğitim	213
f. Öğrenci Andı	213
g. Tek Tip Kıyafet	214
h. Nefret Suçları	215
l. Okulda Şiddet	215
i. Eğitim Finansmanı	215

TARİH ve TOPLUM

GİRİŞ	219
1. TOPLUMSAL ÇÖKÜŞ	221
a. Aile Kurumunun ve Sosyal Yapının Zayıflaması	221
b. Avrupa’da Aşırı Milliyetçi Yaklaşımlar	225
c. Mahalle Baskısı	225
2. TARİHSEL OLAYLARIN ve MESELELERİN İSTİSMARI	227

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA... 229

SUNUŞ

Küresel güçlerin dünyaya büyük zararlar veren uygulamalarıyla dolu bir yılı daha geride bıraktık. Her geçen yıl, yaşanan ihlallerin arttığına ve giderek daha tehlikeli boyutlara ulaştığına şahit oluyoruz.

Hak ihlallerinin artması kadar, belki daha da tehlikeli olan; insan hakları ihlallerinin savaş bölgelerinde yaşananlardan ve özgürlük alanlarına dair kimi hukukdışı uygulamalardan ibaret olarak algılanması. Bugün hak ihlallerine dair zihinlerde yerleşen bu algının da, aslında başlıbaşına bir ihlal olduğu söylenebilir. Bu projeksiyonun doğal bir sonucu olarak, insan yaşamını ilgilendiren hemen her alanda gerçekleşen ve tahrip gücü çok daha yüksek ihlaller gereğince tartışılmıyor ve bu alanlarla ilgili bir mücadele biçimi geliştirilmiyor. Siyasetten ekonomiye, sağlıktan eğitime, medyadan kültür-sanata uzanan bu ihlal dalgasının nelere máloldüğünü tesbit edebilmek için öncelikle sözkonusu alanlarda yaşananlara bu perspektiften bakmak ve olayların arkasındaki nedenleri irdelemek gerekiyor.

Ekonomide borsa, döviz kurları ve diğer parasal işlemlerle her gün milyarlarca Dolar'lık vurgunlar hem dünyanın gözü önünde yapılıyor, hem de bir ihlal olarak algılanmıyor. Öte yandan ulus-

lararası şirketlerin kâr hırslarının neden olduğu ihlaller dalgası da, çoğu zaman gözlerden kaçıyor.

Sağlık alanında -özellikle ilaç sektöründe- korku politikaları üzerinden sürdürülen rant ülke ekonomilerini bile katlayacak seviyelere ulaşabiliyor. Bunun en yakın örneğine, Domuz Gribi kandırmacasında şahit olduk. Dev ilaç şirketlerinin uluslararası sağlık kuruluşları ile koordineli bir şekilde sürdürdüğü kampanya ile dünyanın dört bir tarafında insanlar teyakkuza sevk edilirken, resmi ağızlar kanalıyla meşrulaştırılan aşılama çalışmaları şirketlere milyarlarca Dolar'lık rant sağladı.

Medya aracılığıyla suni gündemlerle oyalanan toplumlar, asıl gündem olması gereken ihlallerin çok uzağında kalıyor. Böylece dünya gündemini manipüle eden küresel güçler, planlarını uygulamak için uygun ortamı da sağlamış oluyorlar. Dünyanın gündemine bomba gibi düşen WikiLeaks belgeleri de küresel güçlerin son yıllardaki ihlalleri için benzer bir rol üstlendi. Çoktan deşifre edilmiş birçok olayın, sır gerçeklerin ifşası gibi sunulduğu süreçte, dünyanın dört bir tarafından devam eden ihlallerin hiçbirisi maalesef konuşulmuyordu.

Siyaset ve hukuk alanında yaşanan gelişmelere bakıldığında; devletler arası ilişkilerin ve uluslararası kurum ve kuruluşların uygulamalarının, küresel güçlerin isteği doğrultusunda şekillendiği, bu kriterlere uymayan gelişmelere anında müdahale edilerek yeni bir linç girişiminin başlatıldığı görülüyor. 2010 yılında İran'ın nükleer faaliyetleri, ABD'nin NATO aracılığıyla hayata geçirmeye çalıştığı füze savunma projesi ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Sudan Devlet Başkanı Ömer el-Beşir hakkındaki tutuklama kararı bu senaryoların sahneye konulduğu örnekler olarak kayıtlara geçti.

Kültür-Sanat dünyasına baktığımızda, özellikle Hollywood endüstrisinin ve uluslararası festival ve ödüllerin, hegemon güçlerin dünya üzerinde yürüttükleri siyaset tarzına meşruiyet kazandırmak ve yaşanan ihlallerin toplumlar nezdinde normalleşmesine katkı sağlamak gibi bir misyonu yüklenildiğine şahit oluyoruz. Ödül alan yapımların temel

mesajları ve ödül komitelerinin yaklaşımları fazla söze gerek bırakmıyor.

Eğitim alanında sürdürülen faaliyetler, gelecek nesillerin yetişmesi ve bilimin gelişmesine dair temel kaygıların bir kenara bırakılıp, eğitimin ticari bir faaliyet alanına dönüşmesine neden oluyor.

Ekoloji uluslararası şirketlerin uygulamaları ile büyük zarar görüyor. 2010 yılı dünya tarihinin en büyük çevre felaketine sebep oldu. Meksika Körfezi'nde gerçekleşen petrol faciasıyla, uluslararası şirketlerin kâr hırslarının nelere yol açabileceğinin çok acı biçimde tecrübe edilmiş oldu.

Savaş algısı küresel güçler tarafından köklü bir manipülasyona uğramış bulunuyor. Dünyanın dört bir yanında yürütülen işgaller, kamuoyuna kimi zaman askeri müdahale, kimi zaman da savaş olarak yansıtılıyor. Toprakları işgale uğrayan, canlarını, mallarını ve ailelerini korumak zorunda kalan insanlar, savaşan teröristler olarak gösteriliyor. Yine küresel güçlerin yüzyıllar boyunca sürdürdükleri sömürü politikalarının bir sonucu olan içsavaşlar, özellikle Afrika kıtasında, silah devleri tarafından servis edilen silahlarla sürdürülüyor.

Tarih ve Toplumu ilgilendiren alanlarda yaşananlar da kapsamlı bir ihlal listesini işaret ediyor. Tarihte yaşanmış olaylar, dünya siyasetinde bir baskı aracı olarak kullanılıyor. Yüzyıllar boyunca dünya üzerinde gerçekleştirdikleri sömürge ve soykırımların üstünü örtmeye çalışan küresel güçler, farklı iki ülke arasında yaşanan tarihi hadiselelere müdahale ederek bir anlamda hedef sapıtıyorlar. Toplumu ayakta tutan aile kurumunun, temel ahlaki değerlerin ve toplumu ayakta tutan diğer yapıların; özellikle göç/şehirleşme ile başlayan süreçte her geçen yıl biraz daha zayıfladığına ve bu durumun yaşamın her alanına yansiyacak köklü problemlere zemin hazırladığına şahit oluyoruz. Bugün televizyon, internet gibi medya kanallarıyla korkutucu boyutlara ulaşan bu dejenerasyonun, toplumların, dünyada olup-bitenler karşısında ilgisiz kalmasına yol açtığı düşünüldüğünde, süre-

cin kimlerin ekmeğine yağ sürdüğünü görmek de zor değil.

Bütün bu olup bitenler karşısında sivil inisiyatiflere düşen; toplumu bilgilendirmek ve etkin bir mücadelenin zeminini hazırlamaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için; dünya üzerinde oynanan oyunları seyreden değil; önce oyunu çözen, sonra da oyuna müdahale eden bir yaklaşım biçiminin benimsenmesi gerekiyor.

Sivil inisiyatiflerin bu noktada karşı karşıya olduğu bir sorun da; küresel aktörlerin bu alanda da oldukça etkin çalışmalar yürütüyor olması. Küresel güçlerin planları doğrultusunda hareket eden ve yanlış uygulamaların meşruiyet zeminini oluşturan, gündem saptıran, olayları manüpile eden pek çok uluslararası yapının, dünyanın dört bir yanında toplumları ve sivil yapılanmaları ciddi şekilde etkilediği pek çok farklı örnekte görülüyor.

Biz UHİM olarak, oynanan bu oyunun deşifre edilmesi ve etkin, sivil bir mücadele alanının oluşması için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bu kaygılarla hazırladığımız elinizdeki çalışmanın, sözkonusu alana yeni bir soluk getireceğine ve bu alanda sürdürülen diğer çalışmalara katkı sağlama çağına inanıyoruz.

Ayhan KÜÇÜK
Ocak 2011 / İstanbul

siyaset ve hukuk

GİRİŞ

Küresel güçler dünya üzerindeki hakimiyetlerini diplomatik kanallarla sağlama alıyor.

Başta ABD olmak üzere, dünya üzerindeki tüm küresel aktörler; sürdürdükleri etkin ve güçlü diplomasi ile, dünyaya yön vermeye devam ediyorlar. Tüm uluslararası kurumları kendi politikaları doğrultusunda kullanan ABD, Afrika kıtasındaki sömürgelelerini olduğu gibi devam ettirdiği halde, sözkonusu ülkelerden çekildiği izlenimini tüm dünyaya yutturmaya çalışan Fransa, dünyanın 6. büyük nükleer gücü olduğu gerçeği tüm dünya tarafından artık anlaşılmasına rağmen hala nükleer silahı yokmuş gibi davranan İsrail, ya da inanılmaz bir hızla büyüyen ekonomisiyle dünyayı tehdit eder hale gelen Çin; bu kaos denkleminin ayaklarını oluşturuyorlar.

İran'ın nükleer enerji programı küresel güçleri harekete geçirdi: Dünyanın güvenliği mi, hakimiyet meselesi mi?

2010 yılı İran'ın uranyum zenginleştirme çalışmaları konusunda sıcak gelişmelerin yaşandığı bir yıl oldu. Sahip oldukları nükleer silahları, imzaladıkları uluslararası anlaşmalarla meşrulaştıran ve aynı zamanda BM Güvenlik Konseyi'nin daimi beş üyesi olan ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa, dünya üzerinde yeni bir nükleer güç istemiyor. Özellikle ABD ve İsrail'in girişimleri ile BM Güvenlik Kon-

seyi'nde alınan 4. yaptırım kararları, İran'ın hem politik hem ekonomik anlamda durdurulması amacını taşıyordu. Ancak Rusya ve Çin'in İran ile kurduğu kuvvetli ilişkiler, yaptırım kararlarının henüz tasarı aşamasında etkisizleştirilmesini de beraberinde getirdi.

Türkiye ve Brezilya'nın bu süreçte yapıcı çözüme dönük alternatifleri ve sürdürdükleri diplomasi, dünya kamuoyunda takdirle karşılanırken, bu çaba küresel güçleri ikna etmeye yetmedi. Uranyum takas anlaşması konusunda İran'ı ikna eden Türkiye ve Brezilya'nın sözkonusu süreçte oynadıkları rol, küresel güçlerin asıl amacını deşifre eden bir misyon yüklenmesi bakımından önemliydi.

Yeni sömürge planı bu kez de Sudan'da uygulandı.

Küresel aktörlerin yeni sömürge politikası olan "ayırıştırma-çatıştırma ve bölme" planı, bu kez Sudan'da uygulandı. Yaklaşık yarım yüzyıldır savaş halinde bulunan Sudan'ın güney ve kuzey bölgelerinde 2005 yılında barış anlaşması imzalanmış, Güney Sudan'daki özerk yönetimin geleceği daha sonra yapılacak referanduma bırakılmıştı. Güney bölgesinde yoğun olarak kıta Afrika'sı kökenli Hristiyan Sudanlıların yaşıyor olmasını kullanan küresel güçlerin asıl hedefi, Güney bölgesinde bulunan petrol rezervlerini kontrol etmek ve Afrika'nın yüzölçümü bakımından bu en büyük ülkesini bölerek Sudan'ın Afrika siyasetindeki nüfuzunu kırmaktı. Yoğun bir propagandanın yaşandığı referandum sürecinde ABD; BM ve UCM'nin büyük desteğini de arkasına aldı.

WikiLeaks oltası hangi balığa atıldı?

Hükümetlerin ve diğer kurumların hassas belgelerini yayımlayarak dünyanın gündemine bomba gibi düşen WikiLeaks, özellikle ABD dış politikası ile ilgili yayımladığı belge ve yazışmalarla konuşuldu. Gönüllü ve sivil bir kuruluş olduğu söylenen WikiLeaks'in, aslında nasıl bir yapı olduğu, nereden beslendiği ve hangi amaca hizmet ettiği ise tam olarak bilinmiyor. WikiLeaks'in yayımladığı belge ve yazışmaların, gerçekten ABD'yi zor duruma düşür-

düğü ve ABD'nin yayımlanan belgeler karşısında aciz kalarak tüm dünyanın gözünde küçük duruma düştüğü iddia edilse de, ilerleyen günlerde durumun pek de öyle olmadığı görüldü. Yayımlanan belge ve yazışmalar, ABD siyasetinde ciddi bir değişikliğe yolaçmazken, WikiLeaks ile ilgili çeşitli iddialar da ortaya atılmaya başlandı. ABD'nin WikiLeaks aracılığıyla duyurmak istediklerini kamuoyuna sunduğundan, WikiLeaks'in İsrail destekli bir operasyon olduğuna kadar çok çeşitli iddialar konuşuluyor.

NATO'nun Füze Kalkanı Projesiyle dünya Soğuk Savaş yıllarına mı döndürülmek isteniyor?

Ronald Reagan döneminde gündeme getirilen ve Yıldız Savaşları olarak da bilinen balistik füze savunma sistemi 80'li yıllarda SSCB ile ABD arasında ciddi krize yol açmıştı. Daha sonra George W. Bush 2000'li yıllarda benzer bir projeyi bu kez İran ve Kuzey Kore'yi hedef alarak gündeme getirmiş ve yine Rusya'nın tepkisiyle karşılaşmıştı; zira füzelerin Çek Cumhuriyeti ve Polonya'ya yerleştirilmesi planlanıyordu. Obama göreve geldiğinde ilk yaptığı işlerden biri, projeyi askıya almak olmuştur. 2009 yılında tasarlanan yeni proje ise; füze savunma sisteminin bir NATO projesi olarak düşünülmesini ve füzelerin Türkiye'de konuşlandırılmasını öngörüyor. Daha maliyetli, daha tehlikeli ve daha riskli bu yöntem için Rusya ikna edilirken, Türkiye proje ile ilgili çekinmelerini uluslararası platformlarda açık şekilde dile getiriyor. Öte yandan NATO Genel Sekreteri Anders F. Rasmussen, ABD'nin talepleri doğrultusunda projenin Avrupa ülkeleri tarafından benimsenmesi için yoğun çaba sarfediyor.

Savunma sisteminin neyi hedeflediği tartışmaları sürerken, ana hedef İran olarak lanse ediliyor. Ancak Rusya'nın da muhtemel hedef olduğu gerçeği projeye ilgili tartışmaları alevlendiriyor. Öte yandan füzelele evsahipliği yapma ihtimali olan Türkiye, bu konumu ile Soğuk Savaş dönemindeki tipik kanat ülkesi pozisyonuna geri dönmüş olacak ki, bu da her anlamda Türkiye'nin aleyhine bir sürecin başlaması anlamına geliyor..

Projenin siyasi anlamda neye tekabül edeceği tartışmaları sürerken, füzelerin teknik yetersizliği de

gözden kaçırılıyor. Bütün bu alevli tartışmalara rağmen, füzelerin iddia edildiği gibi, olası bir nükleer saldırıda kalkan vazifesi göremeyeceği ve başarılı olma ihtimalinin yapılan testler göz önünde bulundurulursa çok düşük olacağı da kanıtlanmış bulunuyor.

Uluslararası kurumlar küresel güçlerin dümen suyunda seyrediyor.

Dünyanın her devletine eşit mesafede olması öngörülen ve uluslararası hukuğun ve barışın korunmasını amaç edinen kurumların, küresel güçlerin stratejileri doğrultusunda varlıklarını sürdürdükleri her geçen yıl daha baskın bir şekilde hissediliyor. Birleşmiş Milletler, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin aldığı kararlar ve bu kurumların uygulamaları, sözkonusu iddiayı ispata yetecek örneklerle dolu.

Vahşetin belgesi: 11 Eylül sonrası işkenceevleri.

11 Eylül sonrasında yeni bir işgal dalgası ile dünyaya saldıran ABD ve ona destek veren diğer küresel güçler, işgallerini, dünyaya barış ve demokrasi getirecekleri iddiaları ile meşrulaştırmaya çalıştılar. Bir taraftan işgalleri devam ettiren ABD, diğer taraftan hem ABD'de, hem de işgal ettiği ülkelerde kurduğu işkenceevlerinden "basına sızdırılmış" gibi gösterilen insanlık dışı görüntülerle dünyaya meydan okumayı ihmal etmedi. Guantanamo, Ebu Gureyb ve Bagram'daki insanlık dışı işkence ve koşullar, bu yıl da geçerliliğini korudu.

Sözkonusu inanç özgürlükleri olunca hukuk işlemiyor.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de, inanç özgürlükleri konusundaki sıkıntılar devam ediyor. İnançlarının gerektirdiği bir yaşam tarzını benimsemek ve bu yaşam tarzının gerekliliklerini yerine getirmek isteyen insanlar, dünyanın hemen her yerinde statükocu ve baskıcı uygulamalarla karşı karşıya geliyorlar. Bunun en tipik örneği bu yıl İsviçre'de yaşandı. Ülkede cami minarelerinin yasaklanmasına dair bir referandum gerçekleştirildi. Azınlıkların haklarının çoğunluk tarafından belirlenmeye çalışıldığı bu ülkenin, dünyanın en müreffeh, özgürlükçü ve medeni ülkelerinden biri olarak gösteriliyor olması da olaya ayrı bir boyut kazandırıyor.

1. KÜRESEL GÜÇLERİN UYGULAMALARI

a. ABD

ABD Ermeni Kartını Oynamaya Devam Ediyor

ABD'nin San Fransisco kentindeki federal mahkeme, 1915 olaylarında yaşamlarını yitiren Ermenilerin mirasçılarının, sigorta şirketlerinden tazminat talep edebileceklerine hükmetti.

San Francisco 9. Temyiz Mahkemesi, geçen yıl, California eyaletinde 9 yıl önce kabul edilen ve 1915 olaylarında ölen Ermenilerin mirasçılarına, sigorta şirketlerine karşı dava açma yetkisini veren yasayı iptal etmişti. Aynı mahkeme, önceki kararını bozarak, 1915 olaylarında ölen Ermenilerin mirasçılarının, kendilerine ödeme yapılması için sigorta şirketlerine dava açabileceğine karar verdi.

Mahkeme, önceki karar gerekçesinin aksine, "ABD dış politikasının bu konuda (1915 yılı olayları) kesin bir tutum sergilemediği gerekçesiyle söz konusu yasanın federal dış politikayla çelişmediğini" bildirdi.¹

Öte yandan ABD'nin NATO tarafından uygulanacak füze savunma sistemi konusunda da Türkiye'ye karşı Ermeni kartını devreye soktuğu görülüyor.

Hürriyet Daily News gazetesinde Barçın Yinanç imzası ile çıkan habere göre ABD'li yetkililer; "Türkiye ile yürütülen görüşmelerde, Ankara'nın İran konusuna yaklaşımı, İsrail ile ilişkilerindeki sorunlar ve NATO füze savunma sistemindeki tutumunun Türk-Amerikan ilişkilerinin geleceğini belirleyeceğini" bildirdi.

Haberde, ABD'nin Türk tarafına ayrıca bu konuların Türkiye'nin ileride kendisini nasıl konumlandırmak istediği açısından bir test niteliğinde olduğunu ilettiği ifade edildi.

Gazete, Washington'ın bu üç meselede ilerleme kaydedilmemesi durumunda yılsonuna kadar "Ermeni soykırımını" tanıyan bir kararın Kongre'den geçmesinin sürpriz olmayacağı mesajını diplomatik yollardan Ankara'ya bildirdiğini de yazdı.²

ABD, Irak'tan Çekildiği Söylemi Üzerinden

Yeni Bir Yerleşme Planını Hayata Geçiriyor

Başta ABD olmak üzere, dünya topraklarını sömüren küresel güçlerin; birçok kez benzer bir yöntemle, işgal ettiği topraklardan çekildiklerini ilan ettikleri tarihten sonra da aslında uzun yıllar işgali devam ettirdiklerine şahit oluyoruz. Bunun bir örneği de Obama yönetimindeki ABD'nin 2010 yılında dünya kamuoyuna duyurduğu Irak'tan çekilme söyleminde görüldü. ABD'nin Irak'taki muharip askerlerinin bir kısmını çekmesinin, Uzakdoğu'dan Afrika'ya kadar pek çok bölgede farklı örnekleri görülebilecek bir yerleşme planı olduğu anlaşılıyor.

Irak'ın Ortadoğu'nun kalbi ve küçük bir prototipi olduğu gerçeği, 750 milyar Dolar'ı bulan yüksek maliyet, binlerce asker ve tabi ki prestij kaybını daha da anlamlı kılmaya yetiyor. ABD'nin 2 km uzunluğunda, 420 bin m² genişliğinde, BM binasının 6 katı büyüklüğünde 2.500 diplomat ve 7.000 özel güvenlik görevlisine evsahipliği yapan, yıllık gideri 2.5 milyar Dolar'ı bulan bir Bağdat Büyükelçiliği inşa etmesi de ABD nezdinde Irak'ın nerede durduğunu ortaya koyuyor.³

² <http://www.ntvmsnbc.com/id/25143959/>

³ "ABD Irak'a Çekilerek Yerleşiyor", Taha Özhan, 25.09. 2010, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/09/25/abd-iraka-cekilerek_yerlesiyor

¹ <http://www.usakundem.com/haber/60005/turkiye-39-nin-basini-agritacak-karar.html>

Irak'ta işgalci güç olarak bulunduğu süre içerisinde, işgal ettiği diğer topraklarda olduğu gibi yerel dinamikleri bir ayrışma aracı olarak kullanmayı ustalıkla başaran ABD, Irak'ta da benzer bir yolu takip etti. Etnik ve mezhepsel farklılıkları Şii-Sünni, Kürt-Arap çatışmasına dönüştürmeyi başaran ABD, varlığının devamı için gerekli kaos ortamını da böylece sağlamış ve dünya kamuoyu nezdinde işgaline meşru bir zemin hazırlamış oldu.

b. Çin

Çin Avrupa'yı Kuşatıyor

Çin Başbakanı Wen Jiabao'nun ardından Cumhurbaşkanı Hu Jintao'nun, Avrupa ziyaretleri, Çin'in Avrupa ülkeleri üzerindeki baskısını giderek arttırdığı iddiasını güçlendiriyor

Ancak Avrupa'da hükümetlerle sivil toplum kuruluşlarının Çin'e yaklaşımları arasında ciddi ayrımlar bulunuyor. Hükümetler Çin'in Avrupa'da yatırım yapması için yarışırken, insan hakları dernekleri hükümetlerinin Hu Jintao'yu Çin'deki insan hakları ihlalleri sebebiyle uyarmasını bekliyorlar. Örneğin Çinli yetkililer Fransa ziyaretinde Doğu Türkistan konulu protesto gösterileriyle karşılaştı. Tibet konusu da Doğu Türkistan gibi gündemden düşen konuların arasında bulunuyor. Özellikle Avrupa'yı vuran ekonomik krizden sonra hükümetler bu konuları Brüksel'e yani Komisyon'a havale etmiş görünüyorlar.

Çin Cumhurbaşkanı Hu Jintao; Fransa ve Portekiz ziyaretlerinde Avrupa'nın artık Çin'in beklentilerini de hesaba katarak adım atması gerektiği mesajını güçlü bir şekilde verdi. Özellikle İspanya ve Yunanistan'a herkesin sırtını döndüğü bir dönemde Çin, sözkonusu ülkelere «sahip çıkması» karşılığında, Avrupalılardan hassas olduğu konularda diplomatik destek beklediğini açıkça söylemekte bir sakınca görmüyor.⁴

c. Fransa

Fransa Afrika'yı Sömürmeye Devam Ediyor

Dünya kamuoyuna Irak'tan çekildiği masalını yutturmaya çalışan ABD'nin uygulamalarının bir benzerini de Fransa sergiliyor. Afrika'daki ülkeler üzerindeki sömürgesini olduğu gibi devam ettiren Fransa, ülkelerin demokratik tercihlerine ve bağımsızlıklarına saygı duyduğu yalanını tüm dünyada dile getirmeye de devam ediyor.

Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ve ABD Başkanı Barack Obama seçilir seçilmez Afrika'ya önemli ziyaretler yapma planlarına girişmişlerdi. İki başkanın, uzun yıllar önce küresel ilişkiler açısından önemsiz olduğu tescillenmiş bir kıtaya alâkadar olmaktan daha ağır öncelikleri olduğu anlaşılmıştı. Bu yaklaşım, iki çiçeği burnunda Batılı lidere tam da yaptıklarını söyledikleri şeyi somutlaştırmak, yani 'geleneksel iş görme şekline bağlı kalmayan bir liderlik' ortaya koymak yönünde mükemmel bir fırsat sunmuş oldu.

Fransa, tam da sömürgeciliğin sona erişinin tarihsel açıdan kaçınılmaz olduğunu anladığı anda, gerçek bir siyasi deha şaheseri ortaya koydu: Afrika'dan çekilmek için gereken her şeyi üstlendi ve bunu aslında bir milim bile kıpırdamayacağı bir tarzda yaptı.

Fransa, bir kısmı Fransız uyruğunda olan güvenilir Afrikalı siyasetçileri, sömürdüğü 14 devletin başkan koltuğuna oturtmak ve doğal kaynaklar üzerindeki sıkı kontrolü sürdürmek şeklinde bir yol izledi. Yolsuzluğu ve istikrarı besleyen böylesi bir sistemin, muazzam insan hakları ihlalleri olmaksızın devam etmesi düşünülemezdi.

Ancak Fransa sistemi uygulamaya koymaktan çekinmedi. Kıtadaki yaklaşık 60 bin askeri sayesinde Fransa tek bir hareketle diktatörlerin imdadına koşabileceği bir sistem kurdu. Bu, zaten belli maddelerin gizli tutulduğu savunma anlaşmalarının bir parçasıydı. Fransa gizli servisi de, gerektiğinde, diktatörlerin hasımlarını yok etme görevini yerine getirmeye hazır bir şekilde bekliyor. Bu şekilde ortadan kaldırılan

4 http://www.hakihlallerimerkezi.org/makale_detay.php?mid=187&cid=5

Afrikalı muhalif listesi oldukça kabarık.

Fransa, kurduğu bu sistemle, Afrika ülkelerini istikrarsızlaştırıp tahrip etmeyi sürdürüyor. Gerçekten de bütün eski Avrupalı sömürgeci güçler arasında, Fransa, sömürgecilikten vazgeçmeyi reddedişleriyle eşi benzeri olmayan bir yer teşkil ediyor. Ve Paris’le böyle bir ‘dostluğu’ reddeden ülkeler (Vietnam, Madagaskar, Kamerun ve Cezayir), özgürlüklerinin bedelini yüz binlerce canla ödedi.

Fransa’nın “Üçüncü Dünya” fiyatlarıyla uranyum çıkarmaktan hiç gocunmadığı Nijer de bu ülkelerden biri. Fransa bu işi öyle insanlık dışı koşullarla yürütüyor ki; bugün tarıma dayanan bu ülkede tarım yapmak imkânsız hale gelmiş bulunuyor. Fransa’nın uranyum ihtiyacının %40’ını karşılamaya intihardan farksız şekilde seferber edilen Nijer, dünyanın muhtemelen ikinci büyük uranyum üreticisi, fakat aynı zamanda bugün dünyadaki en yoksul ülkelerden biri olma özelliğini sürdürüyor.

Ülkenin ilk devlet başkanı Hamani Diori’nin 1974’te, “ülkesinin, madenlerin çıkarılmasından zerre kadar fayda sağlamadığını” söylemesinin ardından devrilmesinin, Fransa gizli servisinin işi olduğu artık biliniyor. 1996’dan bu yana gerçekleşen üç askeri darbe ve süregiden iç isyan, Fransa’nın bu stratejik kaynağı kontrol etme gayretinin uzun yıllardır sürdüğünü belgeliyor.⁵

Sarkozy Derin Devlet Benzeri

Bir Yapılanma mı Kuruyor?

Fransa’da iktidar-para ilişkisinin ortaya çıktığı Woerth-Bettencourt davasına ilişkin gazetecilerin bilgisayarlarının çalınması, yargı üzerindeki baskılar, polisin gazetecileri takibe alması gibi gelişmeler, Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy tarafından bir “Derin Devlet” kurulduğu şüphelerine yol açtı.

Kozmetik devi L’Oreal’in varisi Liliane Bettencourt’un 2007’deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Nicolas Sarkozy’ye mali yardımda bulunduğu

nun ortaya çıkmasıyla başlayan skandallar dizisi Fransa’yı sarsmaya devam ediyor. Hükümet, Bettencourt olayını “Bettencourt ve kızı arasında bir miras kavgası” olarak göstermeye çalışırken, ses kayıtları, itiraflar ve polisteki ifadeleri, soruşturma için maddi deliller sunuyor.

Skandallar Mayıs 2009 ile Mayıs 2010 arasında Liliane Bettencourt ve çevresi arasında yapılan görüşme kayıtlarının basına sızmasıyla başlamıştı. Yetkililer Bettencourt’un Sarkozy’nin 2007 yılındaki seçim kampanyası sırasında iktidardaki parti UMP’ye yasal olmayan yollardan bağış yaptığı iddialarını soruşturuyor.

Bir yandan soruşturma hükümetin baskısı altında yürütülürken, diğer yandan bir dizi yeni skandal yaşandı. Bettencourt olayına ilişkin yeni bilgiler ortaya çıkaran gazeteler iktidarın hedefi oldu. Bu dava kapsamında haber kaynağı gizliliğini koruyan yasa ihlal edildi, yargıda kaos yaşandı, istihbarat servisleri illegal yöntemlere başvurdu ve gazetecilerin bilgisayarları çalındı. Sarkozy’nin Bettencourt olayı ile ilişkisini ortaya çıkaran bilgi ve belgeleri engellemek için oluşturduğu baskı ve devreye konulan yöntemler “Derin Devlet” olarak yorumlandı.

Le Monde gazetesi iki kez suç duyurusunda bulundu. Temmuz ayında Le Monde gazetesinin, Lilliant Bettencourt’un mirasının idarecisi Patrice de Maistre’in gözetimindeki ifadelerini yayımlaması, Fransa Çalışma Bakanı Eric Woerth’u zor durumda bırakmıştı. Haberde Woerth’in, L’Oreal’in varisi Liliane Bettencourt’un mali işlerine ilişkin bir soruşturma ile bağlantısı olduğu bilgisine yer veriliyordu. Daha önce Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy; Le Monde gazetesinin haber kaynağını bulmak için muhabirlerin peşine polis takmış, gazetecilerin telefonlarının detaylı faturaları polis tarafından gizlice incelenmişti. Gazete, 20 Eylül günü de kaynak gizliliğinin ihlal edildiği gerekçesiyle suç duyurusunda bulundu. İkinci suç duyurusu da, savcının, haber kaynağını ortaya çıkarmaya çalışması üzerine 22 Ekim günü yapıldı.

İç hesaplaşma yargıya da taşındı. Nantterre Sav-

⁵ <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetay&Date=18.07.2010&ArticleID=1008647>

cısı Philippe Courroye'nin Le Monde gazetesinin haber kaynağını ortaya çıkarmak için polisten detaylı telefon faturalarını istediği ortaya çıkarken, aynı savcı Bettencourt skandallarından biri üzerine bağımsız soruşturma yürüten hakim Isabelle Prévost-Desprez'i devre dışı bırakmak istedi. Ancak Courroye, davayı Prévost-Desprez'in elinden almaya çalışırken kendi tuzağına düştü. Dosyanın tümünün başka bir savcılığa taşınması bekleniyor. Bettencourt davasının "horozlar arasında bir savaşa dönüştüğüne" dikkat çeken Marianne dergisine göre, davanın başka bir savcılığa taşınmasıyla birlikte gerçek bir soruşturma yürütülebileceğini ifade etti.

Bu sırada bir dizi hırsızlık olayı yaşandı. 21 Ekim 2010 günü Point dergisi yazı işleri müdürlerinden Hervé Gattegno ile Le Monde gazetesinden Gérard Davet'in bilgisayarları çalındı. Ardından alternatif internet gazetesi Mediapart, Lilianne Bettencourt'un evinde gizlice alınmış kayıtları içeren bilgisayarlarının kaybolduğunu duyurdu. Mediapart, olayın 7-8 Ekim gecesi çalındığını açıkladığı kayıtlarda siyasi yaşamı illegal finanse etme olayında Eric Woerth'in yanısıra Nicolas Sarkozy'nin de adının geçtiğini belirtti.

Hırsızlık olaylarının ardından Sosyalist Parti (PS), merkezci parti MoDem ile Ulusal Gazeteciler Sendikası (SNJ) tepki göstererek, hırsızlık olayının aydınlatılmasını istedi. PS ve SNJ, hırsızlıklara ilişkin koordineli soruşturma başlatılmasını istedi.

Nicolas Sarkozy ise Le Monde gazetesinin sorusunu yanıtlarken; "bunda beni ilgilendirecek bir şey göremiyorum" dedi. Ancak hükümet partisi UMP'den hırsızlıkları kınayan herhangi bir açıklama gelmemesi dikkat çekti.

Mediapart, Sarkozy'nin açıklamasına sert tepki göstererek; "kendi Cumhurbaşkanlığının bir 'Serseri Devlet' organize ettiğinden şüphe duyulduğunda; Cumhuriyet servislerinin yasadışı davranmasından şüphe duyulduğunda ve istihbarat servislerine başvurulduğunda, Cumhurbaşkanı birinci derecede ilgilidir" diye kaydetti. Gözetilen hedeflerin, çalınan materyaller, düzenlenen operasyonların temel bir varsa-

yımı ortaya koyduğuna işaret eden Mediapart, bir veya birkaç görevlinin koordineli bir girişimin kendilerini şu soruyla devletin derinliklerine götürdüğünü belirtti: "Bu görevli veya görevliler devlet mekanizmasının bir sorumlusunun talebi üzerine mi davrandılar?"

Bettencourt olayının her şeyden önce "Sarkozy'nin öteki yüzü" olduğunu kaydeden Mediapart, Sarkozy'nin bir "Derin Devlet" kurduğu yorumunda bulundu. Mediapart; "Derin Devlet, bundan birkaç yıl önce Türk rejiminin gerçek doğasını karakterize etmeye yarayan bir formeldür" diyerek, tüm yasa ve kontrollerin üzerindeki bu yapının devlet darbesine kadar gittiğini hatırlattı ve Nicolas Sarkozy tarafından kurulan Derin Devlet'in neye benzediğini keşfettiklerini açıkladı.⁶

d. İsrail

İsrail Sahip Olduğu Nükleer Silahlarla Dünyayı Tehdit Ediyor

İran'ın nükleer alandaki faaliyetleri İsrail'in kısırtmaları ile tüm dünyada tartışılırken, İran'ın da taraf olarak altına imza attığı Nükleer Silahların Yayılmasını Engelleme Anlaşması (NPT)'ni imzalamayı reddeden ve 1958'den bu yana nükleer silahlara sahip olduğu bilinen İsrail'e karşı dünya sessizliğini koruyor.

İsrail NPT'ye imza atmadığı için kendisini anlaşmanın getirdiği şartlara uymakla yükümlü saymıyor, hesap verme ihtiyacı hissetmiyor. Nitekim en son NPT imzacısı 189 ülke İsrail'i anlaşmaya katılmaya davet ettiklerinde, İsrail Hükümeti; "NPT imzacısı olmayan bir ülke olarak İsrail kendisi üzerinde yetkisi bulunmayan bu konferansın aldığı kararlara uymak zorunda değildir" açıklamasını yaptı. Öte yandan İsrail, açıklamayı "iki yüzlü" olmakla suçladı. İsrail'e göre Ortadoğu'da nükleerden arındırılmış bir bölge kurma hedefi bölge gerçekleriyle uyusmuyor.

İsrail nükleer ile ilgili tartışmalarda, kendisinin

⁶ <http://www.timeturk.com/tr/2010/11/02/sarkozy-derin-fransa-yi-mi-kurdu.html>

temiz İran'ın kirli olduğu söylemini dillendirmeye devam ediyor. Oysaki İran'ın nükleer silah bir yana, nükleer teknolojisi dahi bulunmadığı biliniyor. İsrail ise 1958'den bu yana uranyum ve plütonyum zenginleştirme tesislerine sahip. İsrail'in bu teknolojiye kavuşmasında, bugün İran'a çok sert bir şekilde karşı çıkan Fransa'nın da katkısının olduğu biliniyor. Dimona'daki nükleer tesislerin 300 kadar nükleer başlığın üretilmesini sağladığı tahmin ediliyor. Bu da İsrail'i göre dünyanın en büyük 6. nükleer silahlı gücü yapıyor. İsrail nükleer gücünü Jericho'lar ile uzun mesafelerde kullanma gücüne de sahip. Geliştirilmiş Jericho füzelerinin menzilin 7.800 km'ye kadar uzandığı belirtiliyor ki bu rakam Avrupa, Asya ve Afrika'yı vurmaya yetebilir. Bazı uzmanlar İsrail'in konvansiyonel kullanıma ek olarak nükleer silahlardan mayın gibi oldukça farklı taktik silah alanlarında da yararlandığını belirtiyorlar.

Son gelişmelere göre İsrail'in nükleer füzeler ile donatılmış Alman yapımı denizaltıları (Flotilla 7 - Dolphin, Tekuma ve Leviathan) Basra Körfezi'ne açılmış ve İran sularına yakın yerlerde konuşlandırılmış durumda. Denizaltıların bir yandan İran'ı korkutmayı hedeflediği, diğer taraftan ise İran hakkında istihbarat topladığı belirtiliyor. Bir diğer misyonun da MOSSAD ajanlarını körfeze çıkarmak olduğu iddia ediliyor.⁷

İsrail İran'a Müdahale İçin Kışkırtmaya Devam Ediyor

Netanyahu, ABD'nin New Orleans kentindeki Yahudi kuruluşlarıyla buluşması sırasında yaptığı konuşmada İran'ın nükleer alandaki faaliyetlerine değinerek, İran'ın nükleer bomba yapmak niyetinde olduğunu, İran'ı bu amacından vazgeçirmenin yolu olarak, Batı'nın, gerekirse askeri güce başvurabileceğini bildirmesi gerektiğini söyledi.

İran'a karşı uygulanan ekonomik yaptırımların, bu ülkeyi nükleer silah edinme yolunda frenlemekte yetersiz kaldığını savunan Netanyahu; "Tahran'daki tiranlık" olarak adlandırdığı İran yönetimine karşı "ciddi bir askeri tehdidin", bu ülkeyi nükleer silah

yapmaktan vazgeçirebileceğini kaydetti.

İsrail siyasi kaynakları Netanyahu'nun bu görüşünü, görüştüğü ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden'a da bildirdiğini belirttiler. Ancak Biden görüşmeden sonra, İran'a uygulanmakta olan yaptırımların "ısıracı" olduğunu ve işe yaradığını söylemişti.⁸

İsrail Tüm Dünyayı Dinlemeye Almış

İsrail'in Negev çölündeki Urim Kibbutzu yakınında Akdeniz'deki iletişim trafiğine kulak vermiş dünyanın en büyük istihbarat merkezine sahip olduğu ortaya çıktı. Merkezi ifşa eden Fransız Le Monde Diplomatique dergisine göre, ordunun sinyal istihbarat birimi '8200', buradan Doğu Akdeniz'deki iletişim hatlarından veri topluyor. Merkezde 30 anten ve uydu alıcısının yanı sıra telefon ve e-posta iletişiminde anahtar kelimeleri bulup çözmeye programlanmış bilgisayarlar var.

İstihbarat teknolojileri konusunda uzman Yeni Zelandalı gazeteci Nick Hager'in imzasıyla yayımlanan haberde, merkezi Negev'de Beerşeba kenti yakınında bulunan birimin, ABD ve İngiltere ile boy ölçüşecek kadar gelişmiş teknolojilere sahip olduğu belirtildi.

Bu donanım sayesinde İsrail; Avrupa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da hükümetler, uluslararası örgütler, şirketler, siyasi partiler ve bireylerin iletişimlerine erişebiliyor. Temel amacın Akdeniz'den geçen gemileri dinlemek olduğu iddia ediliyor. Ayrıca İsrail ve Avrupa arasındaki iletişim hatları da denetleniyor.

Hager'e göre, antenlerle dolu 'Unit 8200'de, Akdeniz'de gemiler arasındaki telsiz temasları ile İsrail'i Avrupa'ya bağlayan su altındaki iletişim hatları da izlenirken, Echelon benzeri sistemle, çok güçlü bilgisayarlar, e-mail ve telefonlarda belirli kelime ve numaraları anında tespit etmek üzere ayarlandı.

Le Monde Diplomatique, şifre kırma işinde de uzman olan şirketin ulaştığı bilgilerin, işlenmek üzere 8200'ün Herzilya'daki üssüne gönderildiğini, oradan da Mossad ve orduya transfer edildiğini belirtti. Tesiste görev yapan İsrailli eski bir kadın asker, birimde İngilizce ve Fransızca yapılan telefon ko-

7 "Nükleer İsrail ve Nükleer İran", Sedat Laçiner, 30.05.2010, <http://www.usakgundem.com/yazar/1602/n%20C3%BCkleer-%20C4%B0srail-ve-n%20C3%BCkleer-%20C4%B0ran.html>

8 <http://www.ihlassondakika.com/haberdetay2.php?id=326970>

nuşmalarını takip ettiklerini anlatarak; "yaptığımız, rutin iletişim trafiği içinde 'mücevherleri' tanımlayıp bulmaktı. Çok ilginç bir işti" diye konuştu.

Bilgileri Mossad'la paylaştan 8200, 1967'de Altı Gün Savaşı'nın ilk gününde Mısır lideri Cemal Abdünnasır ile Ürdün Kralı Abdullah'ın telefon görüşmesi ile Filistin lideri Yaser Arafat'ın 1985'te Akdeniz'de Aşıl Lauro yolcu gemisini kaçıran ey-lemcilerle görüşmesini tespit etmişti.⁹

e. Kanada

Kanada Her Şartta İsrail'in Yanında Olduğunu Duyurdu

Kanada Başbakanı Stephen Harper; ülkesinin, İsrail'e yapılacak her türlü saldırıda bu ülkeye yardım edeceğini belirterek; "bedeli ne olursa olsun Kanada, her zaman İsrail'in yanında olacak" dedi.

Antisemitizm taraftarlarının, Yahudilere acı çek-tirme eğilimlerinin küresel bir fenomen haline gel-meye başladığını öne süren Kanada Başbakanı; "bu eğilimde olanlar Yahudilere, anavatanları olan İsrail'de yaptıklarını da insan hakları dili ile savunmaya çalışıyorlar. İsrail, dünyada varlığı saldırı ve tehlike altındaki tek ülkedir. Biz de manevi olarak daima İsrail'in arkasındayız" diye konuştu.

Bu durumda olan bir ülkeyi, BM ya da uluslara-rası bir forumda savunma durumunda, en kolay yol olarak "İsrail'in sadık savunucusu" yakıştırması ile karşılaşıldığını savunan Harper; "BM'de, İsrail kar-şıtlığı ile daha fazla oy alabilirdik. Ancak ben başba-kan olduğum sürece ne BM'de, ne de başka bir yer-de bu olmayacak. Bedeli ne olursa olsun; Kanada her zaman İsrail'in yanında olacak" diye konuştu.¹⁰

f. Rusya

Rusya; "İç Meselem" Diyor, Suç Oranı Artıyor

Son zamanlarda daha yumuşak bir yüzle, dünya ile ilişkilerini iyileştiren Rusya, kendi iç sorunlarında

ise tavizsiz yaklaşımını sürdürüyor. Yayılmacı politi-kasının sonucu; Güney ve Kuzey Kafkasya'dan vaz-geçmeyen, perde arkasından dilediğini yapan ülke, yaşanan çatışmaları ve kanlı katliamları da ülke içi meseleler olarak dünya gündeminden uzak tutuyor. Katliamları iç meselesi olarak adlandırsa da dünya kamuoyu, ülkedeki faili meçhullerden ve kayıplardan dolayı oldukça rahatsız. Sivillerin baskı, soykırım, kitlesel cinayetler ya da şiddet görme tehdidi altında olduğu ülkeleri listeleyen yıllık indeks raporuna da-yandırılan değerlendirmeye göre, Rusya 70 ülke arasında 16. sırada yer alıyor.¹¹

Rusya'nın Antiterör Operasyonları Soykırıma Dönüşüyor

Kırım'ı Rusya'nın bir parçası haline getiren, Çeçenistan'da birliğin sağlanmasını engelleyen, Kaf-kasya üzerindeki emellerini diri tutan Rusya; Tatar ve Çerkes soykırımlarını tanımıyor. Çerkes Kongre-si'nin, soykırımın tanınması talebine Duma'nın yanıtı : '2. Dünya Savaşı'nda Çerkesler soykırıma uğrama-mıştır' olmuştur; oysa 1864 faciası ve öncesinde 300 yıl süren katliamlar, 2. Dünya Savaşı'nın öncesini kapsıyordu.¹²

1999 yılında yeniden alevlenen ve giderek daha istikrarsız bir görüntü çizen Çeçenistan'da insanlar katliama uğruyor, ya da göçe zorlanıyor. Öte yandan dünya gündeminde terör ve Çeçen kelimeleri birlikte kullanılmaya devam ediyor.¹³ Bugün, halkının çoğu-nun kanserle mücadelesi, verimli toprakların mayın istilasında olması ve ülke içi kargaşa, mülteci olan Çeçenlerin ülkelerine dönüşünü zorlaştırıyor.

Patlamaların Ardından Gizli Teşkilat Çıkıyor

1996 yılında, bir Çeçen hastanesindeki Kızılhaç çalışanlarının ölümüyle ilgili Rus gizli teşkilatındaki bir ajanın itirafı¹⁴ ve 1999 yılında gerçekleştirilen bombalı saldırının ardında FSB'nin çıkması, Rus-

9 <http://www.hakihlallerimerkezi.org/haberlerdetay.php?hid=392&cid=5>

10 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1028208&Date=09.11.2010&CategoryID=81>

11 <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1073/rusyada-insan-haklari-sorunlari-devam-ederken.aspx>

12 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYaza r&Date=15.04.2010&ArticleID=991627>

13 http://www.kafkascecen.org.tr/?module=yazar_yazilari&yazi_no=100

14 <http://www.istanbulhaber.com.tr/haber/cecenistandaki-saldiri-rus-isi-cikti--61579.htm>

ya'nın terör söylemi üzerinden Çeçenistan üzerinde oynadığı oyunları belgelemeye yetiyor. Öte yandan konu ile ilgili çalışma yapan gazeteciler, ya da soruşturma yürüten ve olayları hukuki açıdan sorgulayan savcı ve avukatlar, ya esrarengiz biçimde ortadan kayboluyor ya da suikaste kurban gidiyor.¹⁵

Rusya'ya AİHM tarafından verilen kararda; 2000 yılında gerçekleştirilen saldırıda hayatını kaybeden sivillere kasti bir saldırı olmadığı; ancak tedbirsizliğin olduğu gerekçesi ile ceza verilmişti.¹⁶ İnsan Hakları İzleme Komitesinin, AB'yi karar almakla suçladığı da düşünüldüğünde; ortada savaştan daha vahim bir olayın varlığı açıkça görülüyor

Türkî Cumhuriyetlerde Rus Etkisi Sürüyor

SSCB'nin mirasına sahip çıkmak ve Amerika karşısındaki konumu sağlamlaştırmak isteyen Rusya; SSCB'nin dağılımı ile dağılmamak için, Bağımsız Devletler Topluluğu'nun oluşmasına önayak olmuştu. Bugün, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki Ermenistan sorunu nedeniyle, Azerbaycan'ın Rusya'ya yakın bir duruş alması bile, Rusya'nın SSCB'den kopan parçaları kendinden uzak tutmama gayretini gösteriyor. Dünya sömürgecilik tarihindeki en büyük rakam olan üretimin %93'ünü alan Rusya, Türkî Cumhuriyetlerdeki zenginlikleri bırakmak istemiyor ve bunların işlenmesi için teknolojideki eksiklikleri de iyi kullanıyor. Bir taraftan Türkiye'ye yakın bir politika izlerken; özellikle Ermeni meselesinde işlerin istediği gibi çözülmesini bekliyor. Bu uygulamaları ile, Türkî Cumhuriyetlerle Stalin zamanında yapılamayan etnik ayrımcılığı gerçekleştirmek isteyen Rusya, hem Türkiye hem de diğer Türkler arasındaki mesafeyi ayarlıyor. Orta Asya ülkelerinin çoğunda resmi ve günlük dilin Rusça olması, etnik kimliğin milli kimliğin korunması yolundaki çabaların engellenmesi ise diğer bir etken olarak karşımıza çıkıyor.¹⁷

Menfaatleri uğruna, Afganistan meselesinde; ya da İran, İsrail gibi konularda sessiz kalan Moskova,

nükleer enerji konusunda destek verdiği İran'a, veto hakkına rağmen, BM Güvenlik konseyinin kararına imza atarak bir karşı duruş sergiledi.¹⁸ Bu durumun satır aralarının iyi okunması gerekirken, Rusya'nın derinden ve alenen güttüğü siyasetle diğer dünya devletlerinden farklı; ama ihlaller noktasında aynı çizgide olduğu gözüküyor.

15 http://www.evrensel.net/haber.php?haber_id=44102

16 <http://www.haber7.com/haber/20101204/AIHMden-Rusyaya-Cecen-katliami-cezasi.php>

17 <http://qha.com.ua/yazar.php?id=159>

18 <http://www.kanalahaber.com/rusya-abdye-nicin-direnemiyor-yazisi-319.htm>

2. NÜKLEER GÜVENLİK ZİRVESİ ve İRAN

İran'ın nükleer enerji alanındaki faaliyetlerinden rahatsız olan küresel güçlerin, ABD ve İsrail'in öncülük ettiği bir süreç sonucunda BM Güvenlik Konseyi'nde alınmasını sağladıkları 4. yaptırım kararları, 2010 yılında dünya siyasetinin en önemli gündemlerinden biri oldu.

Türkiye ve Brezilya'nın barışçıl çözümler üretme gayretleri İran'ı ikna etmeyi başarırken, BM Güvenlik Konseyi'nde yaptırım kararlarının alınmasının önüne geçemedi. Ancak iki ülkenin sergilediği diplomatik tavır, küresel güçlerin sorunu çözmekten çok, bölgedeki etkinliklerini kaybetmemeye odaklandıklarını deşifre etmiş oldu.

Nükleer Silah Sahibi Küresel Güçler

Yeni Nükleer Güç İstemiyor

Uluslararası anlaşmalarla ellerindeki nükleer silahları meşrulaştıran, aynı zamanda BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin; uyguladıkları politikalarla, dünya devletlerinin nükleer silah sahibi olmamaları gerektiği söylemiyle, bir anlamda hedef saptırıyor ve kendilerini temize çıkarmaya çalışıyorlar. Sözkonu beş ülke dışında Hindistan, Pakistan ve Kuzey Kore de nükleer silaha sahip. Ayrıca İsrail'in de nükleer silaha sahip olduğu biliniyor fakat bu gerçek İsrail devleti tarafından kabul edilmiyor.

Bizzat nükleer silah sahibi ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa'nın öncülük ettiği NPT yani Nükleer Silahların Yayılmasını Engelleme Anlaşması'nı, dünyada Hindistan, Pakistan, Kuzey Kore ve İsrail dışında, İran da dahil olmak üzere dünyanın neredeyse tüm ülkeleri imzalamış bulunuyor. Bu yaklaşımlarıyla sözkonusu beş devlet, anlaşmayı imzalamayan dört ülkeyi istisna kabul ederek, dünyada kendileri dışında kalan tüm ülkelerin nükleer silaha sahip olmamalarını temel hedef olarak belirlemiş gözüküyorlar.¹⁹

Barışçıl amaçlarla kullanılan nükleer enerji ile nükleer silah teknolojisi arasındaki açığın sanıldığından daha az olması, küresel güçleri endişelendiriyor. Dolayısıyla bugün dünya üzerinde nükleer enerjiyi kullanan pek çok devletin kısa sayılabilecek zaman dilimlerinde nükleer silah sahibi olması mümkün. Bu da nükleer teknolojinin sıkı bir denetim altında tutulması gerektiğini gösteriyor. Başta ABD olmak üzere, nükleer silah sahibi küresel güçler, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun bu alandaki işlevini yetersiz görüyor olacak ki, siyasi birtakım yaptırım ve uygulamalarla bu alanı kontrol altında tutmaya çalışıyorlar.

Bunun neticesinde uranyum zenginleştirme çalışmalarının kimin hakkı olduğu, hangi ülkelerin uranyum zenginleştirme çalışması yapmasının tehlikeli sayılabileceği konusu büyük tartışma yaratıyor.

Asıl Mesele Küresel Liderlik

ABD bu yaklaşımı bazı devletlerin yeterince sorumlu olmamalarıyla izah ediyor; ancak uluslararası ilişkilerde kimin sorumlu olduğuna ABD'nin hangi hak ve yetkiyle karar verdiği sorusu ortada duruyor. Üstelik nükleer silahları bir diğer ülkeye karşı kullanmak gibi bir çılgınlığı sadece ABD'nin yaptığı biliniyorken, bu konuda en sorumlu ülkenin ABD olduğunu söyleyebilmek de imkansız görünüyor. Bu

¹⁹ "İran Nükleer Krizi: Türkiye Oyunu Bozdu", Sedat Laçiner, 31.05.2010, <http://www.stargazete.com/acikgorus/iran-nukleer-krizi-turkiye-oyunu-bozdu-haber265957.htm>

durumda yapılmak istenenin İran'ı cezalandırmaktan çok, dünyada kimsenin kıramayacağı bir nükleer tekel kurmak olduğu anlaşılıyor.

Öte yandan, ABD'nin nükleer silah tartışmaları üzerinden pre-emptive (önleyici) diplomasi anlayışını uluslararası hukuk haline getirmek istediği de başka bir tartışma konusu. Şu anda İran'ın değil askeri, barışçıl nükleer teknolojiye dahi henüz sahip olmadığı bilinmesine rağmen, ABD ve diğer küresel güçler İran'ın nükleer silah üretme olasılığına karşı yaptırım kararları aldılar. Bunun için sunulan tek kanıtın İran'ın güvenilmez bir ülke olduğu iddiası ise oldukça gülünç kalıyor.

Bu tablo henüz savaş dahî ilan etmemiş bir ülkeyi savaş suçlarından dolayı yargılayıp mahkûm etmeye benzetiliyor ki, bunun da insanlık tarihi boyunca eşî benzeri bulunmuyor. Eğer ABD, İran'ı sadece niyet okuyarak cezalandırmayı başarabilirse uluslararası sistemde önü alınması çok güç bir gelenek başlamış olacak. Bu da önümüzdeki dönemde Türkiye de dâhil pek çok ülkenin niyet okuma yoluyla cezalandırılmaya çalışılabileceğini gösteriyor. Üstelik bunu yapma yetkisinin de sadece BM Güvenlik Kurulu'nun 5 daimi üyesinin tekelinde olacağı kaygı verici bir gelişme olarak yorumlanıyor.

Yaşanan tüm gelişmeler, İran ile ABD arasındaki gerilimin pek azının aslında nükleer bir sorun olduğunu, asıl sorunun küresel liderlik savaşı olarak tanımlanabileceğini ortaya koyuyor.²⁰

Türkiye ve Brezilya Yapıcı Girişimlerde Bulundu

İran'ın uranyum zenginleştirme programının merkeze alındığı sözkonusu diplomatik krizin çözümü için Türkiye ve Brezilya yapıcı girişimlerde bulundular. Uzun görüşmeler sonucunda, İran elinde bulundurduğu yaklaşık 1200 kg % 3.5 oranında zenginleştirilmiş uranyumu Türkiye'ye emanet etmeyi ve karşılığında ABD, Rusya, Fransa ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'ndan oluşan Viyana Grubu'ndan 120 kg ağırlığında %20 oranında zenginleştirilmiş uranyum almayı kabul etti. Üç ülke

arasında 17 Mayıs 2010 tarihinde imzalanan anlaşma, tüm dünyada geniş yankı uyandırırken, İran'a askeri müdahale ve ekonomik ambargoyu kafasına koymuş küresel güçler için de beklenmedik bir gelişmeydi. Stratejist Sedat Laçiner bu konuyu şu şekilde ifade ediyor:

“Ahmedinejad Tahran'da Erdoğan ve Lula'nın kollarını havaya kaldırdığı sırada Batı'da tam bir şok yaşanıyordu. Türkiye ve Brezilya kelimenin tam anlamıyla pişmiş aşı su katmış oldu. ABD tam İran'a vurmaya hazırlanırken bu iki ülke adeta havadaki yumruğu tutmuş oldu.”²¹

Anlaşmanın taraflarca imzalanmasının ardından İran, taahhüt edilen tarihte 'nükleer takas' anlaşmasını Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na (IAEA) gönderdi. El-Alem Televizyonu'na göre, İranlı yetkililer Viyana'da biraraya geldikleri IAEA'nın Başkanı Yukiya Amano'ya, Ali Ekber Salihî'nin (İran Atom Enerjisi Kurumu Başkanı) imzasını taşıyan mektubu iletti.

İran'ın daimi temsilcisi Büyükelçi Ali Asker Sultaniye'nin mektubu Amano'ya sunması sırasında, Türkiye'nin BM Viyana Ofisi nezdindeki daimi temsilcisi Büyükelçi Tomur Bayer ve Brezilya'nın daimi temsilcisi Büyükelçi Antonio Jose Vallim Guerreiro'nun da hazır bulunduğu bildirildi.²²

BM Güvenlik Konseyi İran'a Yaptırım Kararı Aldı

Türkiye ve Brezilya'nın yapıcı girişimlerine rağmen BM Güvenlik Konseyi İran'a karşı 4. kez yaptırım kararı aldı. Yeni yaptırımlar 12 oyla kabul edildi. Türkiye ve Brezilya oylamada “hayır” oyu verirken, Lübnan da çekimser oy kullandı.

Konseyden geçen paket, 15'i Devrim Muhafızları ile bağlantılı 40 İran şirketini ve İsfahan'daki nükleer merkezin başkanı Cevad Rahikî'yi kara listeye alıyor. Karara göre İran'a halihazırda uygulanan uluslararası silah ambargosu daha da genişletilecek

21 Laçiner, a.g.m.

22 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=987751&title=iran-nukleer-takas-anlasmasi-atom-enerjisi-kurumuna-sundu>

ve bu ülkenin nükleer programıyla bağlantılı İran bankalarına yönelik sıkı denetim ve yaptırımlar getirilecek. İran'a gidip gelen ve yasaklı kargo taşıdığından şüphelenilen gemiler açık sularda kontrol edilecek.²³

ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın; Rusya ve Çin'i de ikna ederek alınmasını sağladıkları yaptırım kararlarının, daha önce alınan üç yaptırım kararı gibi etkisiz kalacağı görüşü güçlü bir şekilde dillendiriliyor. Özellikle Rusya ve Çin'in İran ile olan güçlü ekonomik ilişkileri nedeniyle, yaptırım kararlarının daha alınmadan sulandırıldığı ve etkisizleştirildiği ifade ediliyor. Özellikle enerji alanındaki yaptırımların ve petrol satışına yönelik kısıtlamaların tasarıdan çıkartılmasının, bu iddiayı kuvvetlendireceği tahmin ediliyor.

Öte yandan yaptırımların asıl amaçlarından birinin de İsrail'in teskin edilmesi ve ABD'nin itibarının korunması olduğu dile getiriliyor. Zira ne ABD'nin ne de Avrupa'dan herhangi bir ülkenin mevcut küresel konjonktürde İran'a askeri müdahaleyi göze alamayacağı biliniyor. Dolayısıyla dördüncü yaptırım kararlarının, yeni bir nükleer gücün varlığının önüne geçmek ve özellikle bölgede küresel güçlerin etkinliğini korumak adına alındığı söylenebilir.²⁴

23 <http://www.trt.net.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=7594476e-ec0-49b8-ab85-4699e8c527d3>

24 "Türkiye'yi Bir Kez Daha Alkışlıyoruz", İbrahim Karagül, Yeni Şafak, 10.06.2010, <http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/default.aspx?i=22693&cy=IbrahimKaragul>

3. GÜNEY SUDAN REFERANDUMU

Küresel Güçlerin Müdahalesi Sudan'ı İkiye Bölüyor

Kesintili olarak yaklaşık 50 yıldır süren savaşlar sonrasında, Sudan'ın güneyinin, yapılacak referandumda ayrılık kararı vermesine kesin gözüyle bakılıyor. Küresel güçlerin dünyanın her bölgesinde benzer senaryoların farklı versiyonlarını devreye soktuğuna şahit oluyoruz. Sudan'da da din farklılığının körüklendiği ve ayrımcılığın ülkenin güney ve kuzeyinin iki farklı ülke olarak ayrılmasının yolunu açtığı bir süreç yaşandı. Arap kökenli Müslümanların çoğunlukta olduğu kuzey bölgesinin, ülkenin güneyinde yaşayan Afrika kökenli Hristiyanları ayrımcılığa tabi tutarak kötü muamelede bulundukları ve güney bölgesinin yatırımlardan adil bir şekilde faydalanamadığı tezini güçlü bir şekilde işleyen Batılı güçler, Ocak 2011'de gerçekleştirilecek referandumun sonuçlarında belirleyici bir rol oynamış oldular.

Güney bölgesinin kuzey sınırı yakınlarındaki bölgelerde çıkan petrole gözünü dikmiş olan başta ABD olmak üzere küresel güçler, referandumdan ayrılık sonucunun çıkması için gerekli bütün önlemleri aldılar. Bir taraftan ülkede yaşayan farklı dinlere mensup insanları çatıştırmak için gerekli ortamı hazırlarken, bir taraftan da devlet başkanı el-Beşir hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde soykırım suçlaması ile tutuklama kararının alınmasını sağlayan

küresel güçler, böylece Sudan'da bir kaos ortamının hakim olduğu ve müdahale edilmesi gerektiği tezini dünya gündeminde güçlü bir şekilde tutmayı başardılar.

ABD Sudan'ın Bölünmesi İçin Elinden Geleni Yapıyor

Obama yönetimi Afrika'nın en büyük ülkesi Sudan'da Güney Sudan bağımsızlık referandumunun zamanında yapılmasını ve oylamanın şeffaf olmasını istedi. Amerika'nın Sudan Özel Temsilciliğini yürüten General Gration'un bölgeyi 20 kez ziyaret ettiğini vurgulayan Obama, Sudan'ın barışa kavuşması için dünya liderleri ile beraber bu konuda çalışmalarını belirtti. Obama, Sudan'da yaşanacak gelişmelerin Sahra-altı ülkelerini doğrudan etkileyeceğini hatırlatırken; Sudan'daki tarafların 2005 Kapsamlı Barış Anlaşması'na uymasını istedi.

Üstü kapalı bir şekile Ömer El-Beşir hakkındaki tutuklama kararına değinen Obama, Darfur bölgesinin istikrara kavuşması ve Sudan-Amerika ilişkilerinin normalleşmesi için Ömer El-Beşir'in hukuki makamlarla yüzleşmesi çağrısında bulundu.

Amerika Dışişleri Bakanı Hilary Clinton da; daha önce Sudan'da gerçekleşecek referandum için 'işleyen saatli bomba' nitelemesi yapmıştı.²⁵

ABD Sudan'ı Yeni Yaptırımlarla Tehdit Ediyor

ABD, referandum sonrası Sudan'a yeni yaptırım tehdidinde bulundu. Amerika Birleşik Devletleri, Ocak 2011'de Güney Sudan'ın da merkezden ayrılmasıyla sonuçlanabilecek referandum sonrası şartların kötüleşmesi durumunda Sudan'a yeni yaptırımlarda bulunabileceği tehdidinde bulundu.

Buna karşılık ABD, referandum süreci ve sonrasında herhangi bir sorun çıkmaması durumunda Sudan'ı "terörü kollayan ülkeler" listesinden çıkarma vaadinde bulunuyor. Yine Amerikan yönetiminin vaatleri arasında Sudan hükümetine yönelik yaptırımların kaldırılması ile her türlü normalleştirme adımlarının atılması bulunuyor.²⁶

25 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=130023>

26 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=128994>

Sudan'da Kiliseler Güney Sudan'ın Bölünmesi Adına Propaganda Yapıyor

Güney Sudan'da faaliyet gösteren kiliseler Sudan'ın bölünmesi için propaganda faaliyetleri yürütüyor. Kuzey yönetiminin altında ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüklerini savunan Episcopal kilisesinden Rahip Paul Yugusuk, Sudan'ın bölünmemesinin yıkıcı olacağını savundu. BBC Afrika Servisi'nin haberine göre; Güney Sudan'daki dini liderler yapılacak referandumda Güneylileri ayrılık için oy vermeye çağırdı. Sudan Dini Liderler, Referandum İnsiyatifi adı altında koalisyon oluşturan, içlerinde Roma Katolik Kilisesi ve Protestan Kiliselerinin de olduğu sekiz büyük kilise, rahipleri biraraya getirerek propaganda faaliyetlerini yürütmekte. Sudan'ın referandum ile ayrılmasını destekleyen kiliseler Sudan'ın birleşmesinin felaket olacağını savunuyor.²⁷

BM Güney Sudan'da Yeni Ofis Açtı

Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNMIS) 9 Ocak'ta yapılacak olan referanduma az bir zaman kala Güney Sudan'da yeni bir ofis açtığını duyurdu.

Yeni ofisin referanduma hazırlık çalışmalarına destek olma amacıyla Batı Ekvator eyaletinde açıldığı bildirildi. Birleşmiş Milletler (BM) resmi internet sitesinden yapılan yazılı açıklamada; Sudan içsavaş yıllarından kalma mevcut 78 BM birimin çalıştığı Güney Sudan'da, 2005 Kapsamlı Barış Anlaşmasından (CPU) bu yana ilk kez ofis açıldığı belirtildi. Yeni açılan birimle bölgedeki BM ofis sayısının 79'a yükseldiği duyuruldu.

Güney Sudan'da 16 helikopterle görev yapan Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün referandum pusulalarını dağıtacağı, referandum kabinlerini kuracağı ve referandumda görev alacak personele eğitim vereceği bildirildi.²⁸

Ayrılıhta İsrail'in de Büyük Payı Bulunuyor

Arap akademisyen ve entelektüeller, Sudan'ın parçalanmasında İsrail'in önemli rol aldığı yönünde

yazılar kaleme alıyor. Ahram Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Sudan Masası Başkanı Hani Raslan, İsrail'in kurulduğu yıldan itibaren Güney Sudan'daki ayrılıkçı hareketlerle işbirliği içinde bulunduğunu ve sonunda hedefine ulaştığını vurguluyor. Güneyin her yerinde İsrail'i görmenin mümkün olduğunun altını çizen Raslan, ancak yılsonuna kalmadan ülkenin büyük bir içsavaşa sürüklenme riskiyle karşı karşıya bulunduğunu öne sürüyor.

Mısırlı şair Faruk Cüveyda ise; "Sudan'ın parçalanması, Arap dünyasının 1948 yılında İsrail'in kurulmasından sonra karşılaştığı en büyük depremdir" ifadelerini dile getiriyor. Güney Sudan'ın kaybedilmesinde uluslararası güçler kadar Arap ülkelerinin de sorumlu olduğunu vurgulayan Cüveyda bundan sonra da; "Darfur da gider mi, Beja da gider mi? Sudan varlığını nasıl koruyacak?" gibi soruları sormaya başlayacaklarını ifade ediyor.

Şuruk gazetesindeki analizinde Asyut Üniversitesi profesörlerinden Dr. Halid Abdulkadir de İsrail'in Sudan'ın parçalanmasını sağlamak için yıllardır bölgede faaliyet gösterdiğini anlatıyor. Bu şekilde Mısır'ın en zayıf tarafından yakalandığını önesüren Abdülkadir, güneyin kopmasıyla, artık Nil'in hiçbir zaman eskisi gibi istikrarlı olarak Akdeniz'e akamayacağını da ifade ediyor.²⁹

27 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=121365>

28 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=127733>

29 <http://www.timeturk.com/tr/2011/01/12/israil-in-arap-dunyasindaki-son-darbesi.html>

4. WIKILEAKS BELGELERİ

a. WikiLeaks Hakkında

Dünya Gündemine Bomba Gibi Düşen

Belgelerin Yayıncısı: WikiLeaks

Dünya gündemine bomba gibi düşen gizli belge ve yazışmaları yayımlayan WikiLeaks, 2006 yılında kuruldu. Kaynaklarının gizliliğini koruyarak hükümetlerin ve diğer organizasyonların hassas belgelerini yayımlayan İsveç merkezli bu uluslararası organizasyon; 4 Ekim 2006 tarihindeki kuruluşundan, Aralık 2010'a kadar geçen süre zarfında www.WikiLeaks.org adresinden yayın yapmaktaydı. 2010 yılında dünya gündemini sarsan belgelerin yayımlanmasının ardından WikiLeaks, kullanıcıların erişimine kapatılırken, WikiLeaks belgelerine farklı kanallardan ulaşmak hala mümkün.

Medya karşısında daha çok editörü ve basın sözcüsü Julian Assange ile boy gösteren WikiLeaks'in Çin, ABD, Tayvan, Avustralya ve Avrupa'nın pek çok ülkesinden muhalif gazeteci, matematikçi ve şirket teknologları tarafından kurulduğu belirtiliyor.

WikiLeaks dünya kamuoyunda adını ilk olarak 25 Temmuz 2010 tarihinde Amerikan Ordusunun 2004-2009 yılları arasındaki Afganistan Savaşı'na dair 92.000 belgesini The Guardian, The New York

Times ve Der Spiegel gazeteleriyle birlikte açıklayarak duyurdu. Sivil kayıplar hakkında ayrıntılı bilgiler içeren belgeler, tüm dünyada önemli tartışmalara sebep olarak ses getirdi. Bu belgeleri aynı dönemi kapsayan Irak Savaşı'na ilişkin 400 bin belgenin WikiLeaks tarafından 22 Ekim 2010 tarihinde kamuoyuna açıklanması izledi. Ancak sitenin tüm dünyada yankı uyandırması 28 Kasım 2010 tarihinde, 2004-2010 dönemine ait ABD Dışişleri Bakanlığı gizli yazışmalarını yayımlamaya başlaması ile birlikte oldu. Açıklanacağı duyurulan yaklaşık 100 bini hizmete özel (confidential), 15 bin kadarı gizli (secret) olarak sınıflandırılan toplam 251.287 belgenin henüz yayımlanmış bulunuyor Öte yandan. WikiLeaks şimdiye kadar çok gizli (top secret) sınıfına giren hiçbir belgeyi açıklamadı.³⁰

WikiLeaks Bir Komplo mu?

WikiLeaks tarafından yayımlanan belge ve yazışmalar dünya kamuoyunda tartışılmaya devam ederken, WikiLeaks'in konumu ve belgelerin yayımlanmasının arkasında yatan sebepler de ayrı bir tartışma konusu oluşturdu.

WikiLeaks'in bir grup gönüllünün insanlık namına birtakım kirliliği açığa çıkarmayı amaçladığı gönüllü bir oluşum mu, yoksa ABD veya İsrail gibi küresel güçlerin politikalarını daha rahat uygulayabilmelerini kolaylaştıracak bir komplo mu olduğu pek çok mecrada tartışılıyor.

Temmuz, Ekim ve Kasım 2010'da yayımlanan belgelerle ilgili olarak yapılan değerlendirmeler; öncelikle ABD'nin büyük bir diplomasi ve güvenlik zafiyeti gösterdiği ve dünya nezdinde küçük düştüğü yönündeydi. Belge ve yazışmalar vesilesiyle ifşa edilen bilgi ve konuşmalar nedeniyle ABD'nin ilgili şahıs, kurum ve devletlerden özür dilemesi gerektiği dillendirildi.

Yayımlanan belge ve yazışmalara daha temkinli yaklaşan ve gelişmelere farklı yaklaşımlar getirenler ise ABD'nin dünyaya söylemek ve duyurmak istediklerini bu yolla ifşa etmeyi uygun bulduğu iddiasını

³⁰ "2010'da Türkiye", Seta Analiz, Sy. 32, s.87

dillendirdiler. WikiLeaks'in ABD'nin bir oyunu olduğunu düşündürten bir diğer nokta; başından sonuna neredeyse tamamının deşifre edildiği geçmiş olayların dünya kamuoyuna yeniden ve gizli kalmış gerçekleşmiş gibi getirilerek gündemin meşgul edilmesi ve bugün yaşanan yeni işgal ve ihlallerin bu yolla gündemden düşürülmesinin yolunun açılmasıydı.

Ancak olayların İsrail destekli bir operasyon olabileceği yönündeki üçüncü bir iddianın daha ortaya atılması, WikiLeaks'in daha uzun süre tartışılacağına işaret ediyor. Söz konusu yaklaşımın iddiasına göre WikiLeaks'in esas patronunun Amerikan-İsrail ilişkileri Komitesi AIPAC (American Israel Public Affairs Committee).

İddiaya göre bilgiler bu kuruluşun mensupları tarafından toplanıyor. Yüzbinlerce bilgi buraya akıyor. AIPAC; ABD yönetiminin, Dışişleri'nin, Pentagon'un, ekonomi kuruluşlarının, uluslararası kurumların hassas yerlerinde bulunan üyeleri üzerinden dev bir casusluk şebekesini yönetiyor. AIPAC, rutin şekilde kendisine akan bilgileri topluyor, tasnif ediyor, sansürlüyor, yayımlanmasına karar verdiğini WikiLeaks üzerinden servis ediyor.

Servisler İsrail'in ABD içinde ve dünyadaki çıkarları ve önceliklerine göre yapıyor. Türkiye'nin böylesine hedef gösterilmesi de bu şekilde açıklanıyor.

Kasım 2010'da son belgelerin yayımlanmasından bir hafta önce AIPAC'ın talimatları doğrultusunda İsrail adına casusluk yapan bir kişinin suçüstü yakalanarak görevden alınması bu iddiaları destekler bir gelişme olarak algılanmış, ancak olay medyada yeterince itibar görmemişti.

Böylece, şimdiye kadar en az 20 milyon belgenin çalındığı ve AIPAC'a sızdırıldığı söyleniyor. Pentagon dahil, ABD yönetiminin bütün birimlerinde sızıntının adresi olarak bu örgüt öne çıkıyor. ABD'nin önde gelen siyasetçilerinin birçoğunun, örgütün finansal desteğini almış olması, örgütün ülkenin en çok korkulan ve saygı duyulan kurumlarından biri olmasını sağlıyor.

Sadece Dışişleri Bakanlığı'na değil, Pentagon ve

diğer kurumlara ait belgelerin de önümüzdeki dönemde İsrail politikaları doğrultusunda yayımlanacağı öne sürülüyor.

İddialara göre operasyonun amacı; Barack Obama yönetimini zora sokmak, 2012 seçimini kaybetmesini sağlamak, Ortadoğu'da dengelerin İsrail aleyhine gelişmesinin önüne geçmek, Washington üzerinde baskıları artırmak ve onu İsrail politikalarına yönlendirmek olarak gösteriliyor. Türkiye'nin bu yayınların hedeflerinden biri olduğu, Mavi Marmara gibi olaylar ve Ankara'nın bölgesel yakınlaşmasının İsrail'in alanını daraltmasına misilleme olduğu, Türkiye hakkında yeni bilgilerin servis edileceği, bu yönde kapsamlı bir operasyon yürütüldüğü söyleniyor.

Belgelerde hiçbir şekilde İsrail'i rahtsız edecek bir unsurun bulunmaması, bu ülkenin Avrupa, ABD, Doğu Avrupa, Irak, Yemen, Somali ve daha birçok bölgede yürüttüğü terör saldırıları, suikast ve örtülü operasyonların isminin dahi geçmemesi iddiaları kuvvetlendiriyor.³¹

b. WikiLeaks Belgelerinden Örnekler

Papa Türkiye'nin AB'ye Katılmasına Karşı Çıkıyor

Guardian, WikiLeaks'in yayımladığı son belgelerde, "Papa 16. Benediktus'un Müslüman Türkiye'nin AB dışında tutulmasını istediğinin" ortaya çıktığını yazdı.

Gazete, 2004 yılında Joseph Ratzinger'in (Papa 16. Benediktus) papa olmadan önce, Vatikan'ın konuya ilişkin tarafsız olmasına karşın, Müslüman bir ülkenin AB'ye katılımına karşı çıktığını söylediğini bildirdi.

Vatikan'daki Yabancı Devletlerle İlişkiler Sekreteryası Müsteşarı Piskopos Pietro Parolin'in, Amerikalı diplomatlara Ratzinger'in yorumunun kendi yorumu olduğunu, Vatikan'ın resmi görüşünü yansıtmadığını söylediğinin ortaya çıktığı kaydedildi.

31 "Wikileaks İsrail mi? Tel Aviv Bağlantısı", İbrahim Karagül, 03.12.2010, Yeni Şafak, <http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/?i=25143&cy=IbrahimKaragul>

Guardian'ın haberinde, "Amerikalı diplomat, Ratzinger'in Müslüman bir ülkeyi AB'ye almanın, Avrupa'nın Hristiyan kurumlarını zayıflatacağına inandığını kaydediyor" denildi.

Ancak 2006 yılına gelindiğinde, artık papa olan Ratzinger'in görüşlerinde değişiklik olduğuna dikkati çeken gazete, Papa'nın Amerikalı diplomatlara, "Vatikan katılıma açıktır ve Türkiye'nin Avrupa'daki yerini almak için AB'nin Kopenhag kriterlerini karşılaması gerekmektedir" dediği aktarıldı.³²

Sarkozy: "70 Milyon Müslüman AB'ye Giremez!"

WikiLeaks'te yayınlanan ve ABD'nin Paris büyükelçiliğinden gönderilen belgeler arasında, Fransa'nın; Türkiye'nin AB üyeliği konusunda tutumunu gözler önüne seren belgeler de yer alıyor. 2007 tarihli bu kriptolar, Washington yönetiminin Türkiye konusunda Fransa'yı ağır bir markaja aldığını gösteriyor.

Belgelerin içindeki en önemli detay ise 18 Mayıs tarihinde gönderilen kriptoda, Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin ABD'li diplomatlara "sonucu ne olursa olsun 70 milyon Müslüman'ın Avrupa'ya girişine izin vermeyeceği"ni net bir şekilde söylediği belirtiliyor. Kriptoda 6 Haziran'da yapacağı görüşmede Başkan Barack Obama'dan "en azından müzakerelerin devamına izin vermeleri gerektiğini" önermesi isteniyor.

10 Mayıs 2007 tarihinde Paris Büyükelçiliği'nden Dışişleri Bakanlığı'na gönderilen kriptoda, "Dış Politikada Yeni Fransız Hükümetini Yakınlaştırmak" başlığını taşıyor.

Belgenin özet kısmında Sarkozy'nin, Türkiye'nin AB üyeliğine sert şekilde karşı çıktığı ve Türkiye'yi Akdeniz Birliği'nin bir parçası haline getirmeye çalıştığı belirtildi.

Belgede, "Sarkozy'nin, ABD'nin güçlü bir Avrupa'ya verdiği desteği iyice anlaması için Türkiye'nin AB katılım müzakerelerine verdiğimiz önemi özellikle vurgulamamız gerekiyor" denildi. Belgenin AB/Türkiye başlıklı bölümünde ise şu ifadeler yer alıyor:

18 Mayıs 2007 tarihinde Paris Büyükelçiliği'nden Dışişleri Bakanlığı'na gönderilen kriptoda, Başkan Barack Obama'nın, Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ile 6 Haziran'da yapacağı görüşmede gündeme gelebilecek konular ve politika değerlendirmesi yapılıyor.

Kriptonun son kısmında Türkiye yer alıyor:

"Sonuç olarak, Sarkozy'nin, Türkiye'nin AB üyeliğine muhalefeti açık ve dış politikasının en belirgin kalemlerinden birisi olduğu için sarsılmaz görünüyor.

Sarkozy, daha önceki görüşmelerimizde bize net bir şekilde Türkiye'nin AB'nin içine alınmasıyla ilgili stratejik düşüncemizi dinlemekle birlikte Türkiye'nin dışarıda bırakılmasının sonucu ne olursa olsun Fransa'nın kimliğiyle ilgili sıkıntılar ve göçmen meseleleri nedeniyle 70 milyon Müslüman'ın Avrupa'ya getirilmesine kesinlikle karşı çıktığını söyledi. (ancak kendisi bu tezini Türkiye'nin Avrupa değil, Asya kıtasında olduğu savına dayandırıyor.)

Başkan, bir taraftan bu konudaki kararın AB'ye ait olduğuna dikkat çekerken, diğer yandan Türkiye'nin kendi içinde reformları gerçekleştirebilmesi için katılım müzakerelerinin durdurulması yönündeki bir kararın erken veya dramatik bir şekilde, en azından şu dönemde alınmaması gerektiğini söylemeli.³³

Belgeler, Fas Kralı'nın Yönetime Müdahalelerini Gözler Önüne Seriyor

WikiLeaks belgeleri, Fas'ta, Türkiye'deki iktidarı örnek olarak oy oranını her geçen gün yükselten Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, Fas Kralı Muhammed tarafından nasıl bertaraf edildiğini ortaya koydu.

Radikal İslam'a yakın politikaları desteklerken Türkiye'deki hükümetin başarısını örnek olarak görüşlerini ılımlılaştıran, logosunu gaz lambasıyla değiştiren Fas'ın Adalet ve Kalkınma Partisi, 2000'li yılların başından bu yana yükselen oy oranıyla laik görüşlere sahip Kral Muhammed'i endişelendiriyor-

32 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25159270>

33 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25155998>

du. Ancak parti, 2009 yerel seçimlerinde büyük bir bozguna uğradı. İşte bu bozgunun perde arkası WikiLeaks belgelerinde ortaya çıktı. Rabat ve Casablanca çıkışlı belgelere göre; ülkede “Kralın Partisi” olarak görülen laik İstiklal Partisi’nin her geçen gün güç kaybetmesi ve 2007 seçimlerinde AKP’nin önlenemez başarısı Kral Muhammed’i AKP’yi durdurmak için bir plan yapmaya itti.

Kral, okuldan arkadaşı olan İçişleri Bakanı Fuad Ali’ye; “İstifa et yeni parti kur, AKP’yi ancak sen durdurabilirsin. Sarayın desteği arkada olacak” dedi. Ali, Kral’ın talimatıyla görevini bıraktı ve Modernite Partisi’ni kurdu. Ardından Kral Muhammed’in kendisine destek verdiğini belirterek küçük partilerle ittifaka gitti. Seçim günü gelip çatığında anketlerde %20’lerde görülen AKP sadece %6.5 oy alabildi ve birçok büyük şehirde belediye başkanlığını kaybetti.³⁴

WikiLeaks Belgelerinde Rusların Mafyayla

İşbirliği Yaptığı ve PKK’ya Silah Sattığı İddia Ediliyor

WikiLeaks’in sızdırdığı gizli belgelerde Amerikalı diplomatların Rusya’yı ‘mafya devleti’ olarak nitelendirdiği ortaya çıktı. Kremlin’in suçlularla iş yapıp onları siyaseten himaye ettiği, üst düzey bürokrasinin bir nevi ‘kişisel vergi sistemi’ oluşturarak rüşvet topladığı aktarıldı. ABD’nin Madrid Büyükelçiliği’nin, Rus mafyasının Avrupa ayağını araştıran İspanyol Başsavcı Jose Gonzalez’dan aldığı bilgileri aktardığı bir belgede yolsuzluk sisteminin tepesinde Vladimir Putin’in bulunduğu, yolları çakışan bürokrat, oligark ve mafyanın gerçek bir mafya devleti oluşturduğu belirtiliyor.

13 Ocak 2010’da Madrid’de Amerikalı yetkililerle görüşmesinde Gonzalez’in İspanya’daki mafyanın Rus bağlantılarını araştırırken Rus savcılar, askeri yetkililer ve siyasetçilerin yer aldığı uzun bir liste oluşturduğu belirtiliyor. Gonzalez, Rusya için “hükümet ile organize suçun birbirinden ayırt edileme-

diği gerçek bir mafya devleti” ifadesini kullanıyor. Putin’in mafya ile iş yaptığını önesüren Gonzalez, ‘mafya devleti’ tanımının Beyaz Rusya ve Çeçenya için de geçerli olduğunu söylüyor. Belgelerde silah ticareti, kara para aklama ve Güney Kıbrıs’a valizlerle para taşıma gibi olaylara değiniliyor. Rusya ile ilgili belgelerde şu tespitler yer alıyor:

Rus casuslar silah ticareti gibi kirli operasyonları yürütmek için mafya babalarını kullanıyor. Polis, istihbarat ve savcılık; suç şebekesine fiili koruma sağlıyor. Rüşvet, polis ve FSB’deki yetkilileri zenginleştiren ‘paralel vergi sistemi’ne dönüşmüş durumda. Putin’in gizli para kasaları denizaşırı ülkelerde saklanıyor.

FSB bazı mafya babalarını koruyabilmek için hapse atıyor. Daha şanslıları ise parlamenter seçilip dokunulmazlık kazanıyor. ABD’nin Moskova Büyükelçisi John Beyrle de mafya-devlet ilişkilerine dair şunu yazmış: “Her şey Kremlin’e dayanıyor. (Eski Moskova Belediye Başkanı Yuri) Lujkov, belediye başkanları ve valiler, Kremlin’deki köstebeklere ödeme yapıyor. Suç unsurları polis, FSB, İçişleri, savcılık içindeki para karşılığı korumadan (kriş) yararlanıyor.”

Amerikalı diplomat Michael Davenport da bir belgede Rusya’yı ‘yolsuz zorba’ diye tanımlamış. Bir belgede Putin ‘Batman’, Devlet Başkanı Dmitri Medvedev ‘Robin’ diye tanımlanmış. Kiev’deki Amerikan Elçisi William Taylor, AB’ye gaz taşıyan RosUkrEnergo’nun mafya babası Semyon Mogileviç’le bağını yazmış.

ABD’nin Tiflis Büyükelçisi John Tefft, Rusya’nın Abhazya ve Güney Osetya’yı silahlandırıldığını aktarmış. ABD’nin Gürcistan lideri Mihail Saakaşvili’yi, Güney Osetya ve Abhazya’ya karşı askeri operasyon düzenlememesi konusunda uyardığı belirtiliyor. ABD’nin Kazakistan Büyükelçisi Richard Hoagland da, Rus gaz devi Gazprom’un yeni petrol yataklarını ele geçirmek için akbaba gibi davrandığını bildirmiş.

WikiLeaks belgelerinde Rusya ve İtalya başkanları Vladimir Putin ile Silvio Berlusconi arasında şüpheli para ilişkisi olduğu öne sürüldü. Amerikalı diplomatlar, Berlusconi’nin Putin’le enerji anlaşmalarından şahsi çıkar elde ettiğine dair şüphelerini yaz-

34 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1032489&Date=13.12.2010&CategoryID=81>

miş. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Roma Elçiliği'nden Rusya-İtalya yakınlaşmasının perde arkasının araştırılmasını istemiş. Roma Büyükelçisi Ronald Spogli de Berlusconi'nin Rusya ile ilişkileri tekeline aldığı ve Putin'in avukatı kesildiğini rapor etmiş. İkiliğin özel ilişkilerine ve birbirine pahalı hediyeler vermesine değinen elçi "Berlusconi Putin'in maço, kararlı ve otoriter yönetim tarzına hayran. Muhalefet Berlusconi'nin enerji anlaşmalarından şahsen cömertçe pay aldığına inanıyor. Roma'daki Gürcü elçisi Putin'in ENI ile boru hattı projesinden kâr payı vaat ettiğini söyledi" diye yazmış.

Ehud Barak ABD'yi

İran'a Müdahale Konusunda Uyarmış

WikiLeaks'in yayımladığı belgelerde İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak'ın İran'ın "nükleer hırsları" konusundaki görüşleri de yer alıyor.

ABD hükümetine ait 2009 tarihli bir iç yazışmada, Barak'ın İsrail'i ziyaret eden Amerikan yetkililere, İran'ın nükleer tesislerine yönelik bir saldırının 2010 yılı sonuna kadar uygulanabilirliği olduğunu, ancak bu tarihten sonra ortaya konacak herhangi bir askeri çözümün sonuçlarının kabul edilemeyecek derecede hasarlara neden olabileceğini söylüyor.

ABD'nin Tel Aviv Büyükelçiliği'nden gönderilen 2 Haziran 2009 tarihli bir belgeye göre ise Barak, "İran ve Kuzey Kore'nin önünü kesmek için hiçbir opsiyonun masadan kaldırılmaması gerektiğini" söylüyor.

Barak ayrıca, ABD ve İsrail'in İran konusunda aynı istihbaratı paylaştığı ancak edindikleri bilgiyi farklı analiz ettiklerini belirtiyor. Barak'a göre, ABD, İran'ı "suçluluğu ispatlanana kadar masum" olduğunu düşünüyor, oysa "bölgenin ve dünyanın kaderi İran'ın nükleer silah elde etmesini engellemekten geçiyor."³⁵

Arap Liderler de ABD'den

İran'a Müdahale Talebinde Bulunmuş

WikiLeaks'in yayımladığı belgeler, Arap ülkelerinin, İran'ın nükleer tesislerinin bombalanması için baskı yaptığını gösteriyor.

Belgelere göre, İran'ın nükleer programından

büyük rahatsızlık duyan Suudi Arabistan Kralı Abdullah, ABD'den defalarca, nükleer programını yok etmek için İran'a saldırı yapmasını istedi. Suudi Kral ayrıca ABD'ye "hala zaman varken yılanın başını kesmesini" tavsiye etti.

Belgeler ABD eski Başkanı George W. Bush ve halefi Barack Obama'nın İran'ın üstesinden gelmek için gösterdiği çabaları ve Obama'nın daha sert yaptırımlar için nasıl destek sağladığını da anlatıyor. Bu bağlamda belgelerde, Çin'in İran'a olan enerji bağımlılığından kurtulması için Suudi Arabistan'ın Pekin'e düzenli olarak petrol sağlamasını amaçlayan bir ABD planından da söz ediliyor.³⁶

35 <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/16403634.asp?gid=373>

36 a.y.

5. NATO'NUN YENİ FÜZE SAVUNMA SİSTEMİ

Füze Savunma Sistemi Yıldız Savaşlarının Devamı mı?

ABD'nin Reagan döneminde gündeme getirdiği Yıldız Savaşları projesi (Stratejik Savunma Girişimi: SDI) olarak da bilinen balistik füze savunma sistemi projesi, 80'li yıllarda ABD ile SSCB arasında ciddi bir krize yol açmıştı. SDI projesi uzay teknolojisi kullanarak ABD'yi olası bir nükleer saldırıdan korumayı amaçlıyordu ve proje, 1980'li yılların sonlarında hem Doğu-Batı yakınlaşması ve silahsızlanma alanında önemli ilerlemeler sağlandığı için, hem de savunma harcamalarında bu yıllarda yapılan kesintiler ve aynı zamanda proje oldukça maliyetli olduğu için terk edilmişti.

Bu sistem George W. Bush tarafından 2001'de başka bir adla, bu defa İran ve Kuzey Kore'ye karşı olduğu iddia edilerek yeniden gündeme getirilmiş, ancak yine Rusya'nın tepkisiyle karşılaşmıştı. Hatta ABD, bu sistemle çeliştiği için 2002 Haziranında ABM antlaşmasından çekildiğini açıklamıştı. Söz konusu sistem radar ve savunma füzelerinin Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne yerleştirilmesini öngörmektedir. Hatta bu amaçla 2008'de her iki ülkeyle anlaşma sağlanmıştı. Fakat sisteme Rusya ve Çin'in muhalefeti devam etmekteydi. 2008 sonunda yapılan seçimlerde işbaşına gelen ve Rusya ile yeni bir ilişki

başlatmayı amaçlayan Obama'nın ilk icraatlarından biri, söz konusu projenin askıya alındığını açıklamak oldu.

2009 Eylülünde tasarlanan ve eski sistemin yerini alması öngörülen bu yeni sisteminin Bush zamanındaki sistemden en önemli farkı, projenin bu kez NATO çerçevesinde düşünülmesi ve maliyet sorununun da NATO içinde çözümlenmesiydi. Ayrıca sistem ilk etapta uzun menzilli füze savunma sistemin kurulmasından ziyade, denizden ve karadan fırlatılacak kısa ve orta menzilli savunma füzelerine dayanacaktı. Önceki sistem de esas olarak İran'a ve Kuzey Kore'ye karşı oluşturulmuş olmakla beraber, Rusya'da ciddi anlamda rahatsızlığa yol açmıştı. Bu yeni sistemin yine esas olarak İran'a yönelik olması düşünülmeyle beraber, bu süreçte Rusya ile mümkün olduğunca işbirliği yapılması ve Moskova'nın tepkisini önlemek için gerekirse ortak çalışma yürütülmesi öngörülmüyor.³⁷

ABD Proje İçin Yalan Üzerine Kurulu

Bir Kampanya Yürütüyor

ABD'nin "yeni füze kalkanı" projesini açıklamadan önce, özellikle medyayı etkili bir biçimde kullanarak güçlü bir kamuoyu oluşturduğu görüldü.

ABD'nin İran politikası, füze kalkanı projesi ve Türkiye'ye ABD füzelerinin yerleştirilmesi konularıyla ilgili olarak yaşananlar, Amerikan yönetiminin politikalarını yürürlüğe sokarken, devlet organlarını, medyayı ve düşünce kuruluşlarını ne kadar bilinçli bir şekilde koordine ettiğini gösterdi. Önce ABD'nin olduğu kadar dünyanın da önde gelen yayın organlarından New York Times gazetesinde, Obama yönetiminin Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne füze sistemleri yerleştirmekten vazgeçtiği, söz konusu "füze kalkanının" Türkiye'ye kurulabileceğiyle ilgili bir yazı yayımlanmıştı. New York Times'ın böylesine gizli bir bilgiye ulaşmasının mümkün olamayacağı gerçeğinden hareketle, haberin ABD yönetimi tara-

37 "Füze Savunma (Kalkanı) Sistemi Tartışması Ve Türkiye'nin Pozisyonu", Prof. Dr. Tayyar Arı, <http://www.usakgundem.com/>

findan “sızdırılmış” olduğunu söylenebilir. Nitekim daha sonra yaşanan gelişmeler New York Times’ın haberinin, tamamen Beyaz Saray ve Pentagon (ABD savunma Bakanlığı) tarafından koordine edilen yeni “füze açılımının” ilk adımı olduğunu doğrular mahiyette gelişti.

Yeni füze kalkanı projesinde bu haberden sonraki süreç adım adım şu şekilde gelişti:

- ABD’nin önde gelen düşünce kuruluşlarından German Marshall Fund yayımladığı “Transatlantik Eğilimler 2009” anketinde, İran’ın askeri amaçlarla nükleer güç elde etmeye dönük bir çaba içinde olduğunu, ankete katılanlara yönelttiği sorular ve aldığı cevaplar üzerinden değerlendirdi.
- Yine ABD merkezli Pew araştırma kuruluşu, ABD’nin dünya kamuoyunda nasıl algılandığına dair bir anketin içine İran’ın nükleer programıyla ilgili sorular yerleştirdi. Pew’un araştırma sonuçları dünyanın diğer bölgeleriyle eşzamanlı olarak Türkiye’de de yayımlandı.
- Amerikan Savunma Bakanlığı’nın internet sitesinde, Türkiye’nin 7.8 milyar Dolar’lık hava savunma sistemi satın alacağıyla ilgili bir bilgiye yer verilerek, bir Amerikan firmasına Milli Savunma Bakanlığı’nca açılan bu ihaleye katılabilmesi için ruhsat verildiği bildirildi.
- Pentagon’un internet sitesinde yer alan bilgileri habere dönüştüren ABD menşeli haber ajansları, bu ham bilgiyi güya işleyerek, Türkiye’nin ABD’den 7.8 milyar Dolar’lık Patriot füzesi satın alacağını kesinleştirdiğini bildirdiler.
- Yine ABD’de yer alan, George Bush döneminde son derece faal olan, İran’a karşı sertlik yanlısı yeni muhafazakar çevrelere ve İsrail’e yakınlığıyla bilinen Washington Enstitüsü gibi bazı düşünce kuruluşlarında çalışan Türkiye kökenli uzmanlar, Patriotların satın alınmasının kesinleştirdiğini teyid ettikleri gibi,

bu teyidle yetinmeyerek, Türkiye’nin bu sistemleri İran’da gelecek tehdidi bertaraf etmek için kullanacağını ifade ettiler.

- İran’ın nükleer programını denetlemekle de görevli olan Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı’nın; “İran yakın gelecekte askeri alanda kullanılabilecek bir nükleer güce sahip olamaz” şeklinde bir rapora imza atan başkanının yerine, ülkesinin Kuzey Kore’den algılandığı nükleer tehdit sebebiyle İran’a da son derece şüpheyle yaklaşan emekli bir Japon büyükelçi atandı.³⁸

Yeni Füze Kalkanı Projesi Neyi Hedefliyor?

ABD’nin uzun yıllardır farklı varyasyonlarını denediği, bu kez de bir NATO projesi olarak sunmayı başardığı yeni füze kalkanı projesinin, aslında tam olarak neyi hedeflediği konusunda farklı pek çok görüş ortaya atılıyor. Projenin Rusya’dan İran’a, hatta Türkiye’ye kadar pek çok gerçek muhatabı olduğu iddiaları güçlü bir şekilde dile getiriliyor.

Planlanan füze kalkanı projesi İran sınırında bir radar istasyonu kurulması ve ihtiyaç halinde de Akdeniz’deki ABD gemilerinden anti-balistik füzelerin atılmasını öngörüyor. Bu kurgu Obama yönetiminin İsrail lobisinin baskılarına boyun eğmesi ve 2012 seçimleri öncesi İran’a bir saldırı ile puan toplama arzusu olarak yorumlanıyor.

Bir diğer ihtimal, füze kalkanının esas hedefinin İran olarak gösterilmesine karşın, gerçekte bu silaha sahip bölge ülkesinin Rusya olması. Bu durumda ABD’nin Yıldız Savaşları’ndan bu yana arzu ettiği gibi dehşet dengesini lehine bozarak üstünlük sağlayacağı öngörülüyor. Türkiye ise her halükarda füze kalkanı projesiyle yeniden "cephe ülke" konumuna düşecek.³⁹

Prof. Dr. Çağrı Erhan yeni füze kalkanı projesinin hedefini şöyle özetliyor:

“Maksat ortadadır: İran’a baskı uygulamak, Rusya’ya gözdağı vermek. Elbette bir de, bu savun-

38 “ABD’nin Türkiye’ye Yönelik ‘Füze Açılımı’”, Çağrı Erhan, 22.09.2010, <http://www.usagundem.com/>

39 “Türkiye’ye Füze Kalkanı Üzerinden İran Baskısı”, Erhan Başyurt, 14.11.2010, Bugün.

ma sistemini imal edecek olan Amerikan Savunma Sanayi şirketlerinin kasalarına milyarlarca Dolar'ı akıtmak.”⁴⁰

Prof. Dr. Tayyar Arı ise projenin aslında neyi hedeflediği ile ilgili olarak akla gelebilecek soruları şöyle sıralıyor:

- “ABD bu projeyle, İran tehdidini bir NATO tehdidi haline getirmek istiyor olabilir mi?”
- Yoksa İran’a karşı uzun vadeli bir cephe mi oluşturmak istiyor?
- Pentagon, İsrail’in İran sorunundan kaynaklanan güvenlik sorununu bir NATO sorunu haline dönüştürmek istiyor olmasın!
- Amerikan yönetimi NATO aracılığıyla Avrupa siyasetindeki etkisini kalıcı hale dönüştürmek mi istiyor?
- Maliyeti tek başına ödemekten kurtulmanın bir yolu olarak mı görülmektedir?
- Aşamalı bir şekilde geliştirilmesi öngörülen bu proje sayesinde ABD füze savunma sistemine hem iyi bir pazar bulmuş, hem de füze savunma sisteminin teknolojik transformasyonunun maliyet alt yapısıyla ilgili sorunu kalıcı bir şekilde çözmüş olmayacak mı?
- Son zamanlarda İsrail ve ABD ile birtakım dış politika sorunlarında farklı düşünen Türkiye tercihe mi zorlanmak isteniyor?
- Özellikle İsrail’e yakın olduğu bilinen güvenlik bürokrasinin icadı olan bu projeye itiraz etmesi halinde Türkiye’nin Batı’da meşruiyetinin tartışılır hale gelmesi mi amaçlanıyor?
- Uzun vadede İsrail için bir tehlike olarak görülen Türkiye’nin ya Batı’ya tam entegre olması ya da Batı’dan koparak yalnızlaşması ve İsrail için de bir güvenlik meselesi olaktan çıkarılması mı düşünülmüyor?
- Türkiye’nin projeye bu haliyle destek verme-

si durumunda ise Ankara’nın dış politika felsefesi tartışmalı hale getirmek mi isteniyor?

- Yoksa Türkiye’nin çevresinde ve uluslararası ortamda oluşturduğu olumlu imajı sarsılmak mı isteniyor?
- Ya da Türkiye’nin bağımsız politika gütmeye kabiliyetinin sınırları gösterilmek mi isteniyor?”⁴¹

NATO ABD’nin Dümen Suyunda Gitmeye Devam Ediyor

NATO’nun, Soğuk Savaş sonrası dönemde, gerçekten ihtiyaç duyulan bir oluşum olup olmadığı ile ilgili tartışmalar sürüyor. Öte yandan ekonomik kriz sonrası neredeyse tüm dünya tasarruf politikaları uyguluyor. Bu uygulamalar savunma ile ilgili meselelerde de hayata geçiriliyor. Bu zorlu süreçte NATO’nun ABD’nin baskılarıyla çok yüksek maliyetlerin konuşulduğu böyle bir projeyi sunması da çok kolay olmuyor.

NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen, maliyetin yüksekliğinden, sistemin aslında hangi tehlikeye karşı kurulacağına ve dahası sistemin başarıyla kurulmasının mümkün olup olmadığına kadar pek çok konuda, tatmin edici cevaplar veremiyor.

Öte yandan NATO’nun hedef ülke konusunda sessizliğini sürdürmesine mukabil, ABD ve Fransa bu konuda zaman zaman İran’ın adını zikretmekten çekinmiyor.

Türkiye’nin Proje ile İlgili Çekinceleri ve Proje Karşısındaki Konumu

NATO’nun yeni projesinin karşısındaki en önemli engeller Rusya ve Türkiye olarak görülüyordu. 20 Kasım 2010’da Lizbon’da gerçekleştirilen NATO Zirvesi, NATO ve Rusya’nın giderek yakınlaştığını ortaya koyan ve yeni savunma sistemi için Rusya’nın endişelerinin giderildiği bir zirve oldu.

İlkel anlamda en temel meselelerin konuşulduğu zirvede Türkiye; ortaya koyduğu üç temel çekincenin karşılığını almış görünüyor. Füze siste-

40 Erhan, a.g.m.

41 Arı, a.g.m.

minin hiçbir ülkeye karşı olmaması ve kararlarda ülke adının geçmemesi, sistemin Türkiye topraklarının sadece bir kısmını değil, tamamını koruma altına alması ve sistemin tamamıyla bir NATO sistemi olması ve kullanımında tek bir devletin değil, ortak komuta anlayışının hâkim olması gibi taleplerinde Türkiye istediğini almış gibi görünüyor.

Türkiye, hedefine, gerekliliğine, kapsamına, mantığına ve maliyetine kuşkuyla yaklaştığı bu projenin özellikle belli bir ülke ya da ülkelere yönelik olmasını Soğuk Savaş zamanlarını andıran yeni bir bloklaşmaya yol açacağı için çekinceyle yaklaşıyor.

Türkiye, sistemin önemli bir ayağının kendi topraklarına konuşlanmasından ziyade ittifakın ihtiyaçları ve güvenliğinin dikkate alınmasıyla ortaklaşa karar verilmesini talep ediyor. Bu bağlamda herhangi bir ülkenin güvenlik gereksinimlerinin diğer ülkelere dayatılmasına karşı çıkan Türkiye, buna birlikte karar verilmesini savunuyor. Türkiye, ayrıca cephe ülkesi gibi kavramlarla anılmasından duyduğu rahatsızlığı açıkça dile getiriyor ve bunun Soğuk Savaş dönemine yeniden geri dönmek anlamına geldiği düşünülüyor.

Füze saldırısında bulunan ülke NATO üyesi olmayan İsrail olursa bu durumda söz konusu savunma sisteminin bir güvence oluşturup oluşturmayacağı da belli değil. Böyle bir durumda füze sisteminin kullanımına kimin ve nasıl karar vereceği konusunda da ciddi soru işaretleri var. Aynı şekilde koşullar değişir de, İran; Batı ve ABD için tehdit olmaktan çıkarsa; büyük maliyetlerle oluşturulan bu savunma sisteminin ne işe yarayacağı da açık değil. Dolayısıyla uluslararası koşulların ve güç dengesinin sürekli değişiklik gösterdiği bir ortamda uzun vadeli güvenlik projeksiyonları da oluşturulamıyor.⁴²

Füze Savunma Sistemi Askeri Testleri Geçemedi

Bütün diplomatik tartışmalar bir kenara bırakılacak olursa, yeni füze savunma sisteminin ne kadar başarılı olacağı da ayrı bir tartışma konusu oluşturuyor.

İki önemli fizikçi, MIT'ten Theodore Postol ve Cornell Üniversitesi'nden George Lewis, Mayıs ayında, füze savunma kalkını planlarının "teknolojik mitlere" dayandığını ve ilgili askeri testlerde, savunma füzelerinin nükleer başlıkları vuramadığını iddia etti. Washington merkezli bir kuruluş olan Arms Control Association'un "Arms Control Today" isimli yayınında ortak bir makale yazan iki bilimadamı, Pentagon'un 2002 ila 2009 arasında yaptığı ve sonuçları kamuya da açıklanan testleri incelediklerini, başarılı olduğu iddia edilen bu sonuçların halkı yanılttığını söylüyordu. Pentagon bu testlerde SM-3'lerin hedefi vurduğunu duyurmuştu. Ama zamanında Pentagon'a danışmanlık da yapan Postol ve Cornell, başka türlü düşünüyordu. Onlara göre ilgili testlerin sadece bir ya da ikisinde başarı sağlanmıştı: "Bu demek oluyor ki, gerçek bir savaşta başlık yok edilemeyecek ve hedefine doğru devam edecek. 10 SM-3 testinin sekizi veya dokuzu bunu gösteriyor." İki fizikçi, sistem dâhilindeki radar ve uyduların düşman füzelerinin izini yeterince iyi sürüp süremeyeceği, gerçek füzeleri yem olarak kullanılan sahte füzelerden ayırıp ayıramayacağı konusunda da kuşkulu olduklarından, hazırladıkları raporda Obama yönetimini; "bu teknik mitlerden kaynaklanan strateji, bir dış politika felâketine yol açabilir" şeklinde uyardılar.⁴³

43 "Nato Füze Nato Kalkan" Yenal Bilgici, Newsweek Türkiye, 11.14.2010, <http://www.newsweekturkiye.com/haberler/detay/44586/NATO-fuze-NATO-kalkan>

42 Arı, a.g.m.

6. ULUSLARARASI KURUMLARIN UYGULAMALARI

a. UCM ve El-Beşir kararı

UCM'nin Kuruluşu Ve Amacı

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), devletlerin ve bireylerin, uluslararası hukuk kapsamında işleyebilecekleri en ağır suçlar olan; soykırım, insanlığa karşı suçlar (sistemik cinayet, seks köleliği, işkence vs.), savaş suçları ve saldırganlık suçlarını soruşturmak ve bu tür ihlallerin gerçekleştirilmesinde bir caydırıcı unsur olmak amacıyla kurulan “daimi” bir “uluslararası” yargı organıdır. UCM'nin bu kısa tanımı, Roma Statüsü'nün 1. Bölümünün 1. Madde-sinde de aynen bu şekilde yapılmıştır.

17 Temmuz 1998'de Roma'da gerçekleştirilen diplomatik konferansta; 21 çekimser, 7 ret ve 120 kabul oyuyla Roma Statüsü kabul edilerek, UCM'nin kurulması fikri oyçokluğuyla benimsenmiştir. 11 Nisan 2002'de de Roma Statüsü'nün öngördüğü üzere, 60 ülkenin onayı fazlasıyla tamamlanmış ve UCM'nin kurulması kararı gerçekleşmiştir. 1 Temmuz 2002 tarihi itibarıyla Roma Sözleşmesi'ni 139 ülke imzalamış, 74 ülke onaylamıştır.⁴⁴ Tüm AB ülkeleri, AB üyesi olmayan Avrupa ülkeleri, bazı Afrika ülkeleri ile Avrupa Birliği'ne aday

ülkelerden Türkiye dışında tüm ülkeler, Roma Statüsü'nü onaylarken, onaylamayan ülkeler arasında; ABD, Rusya, Çin ve İsrail de var.

UCM'nin Uygulamaları Kimleri Kapsıyor?

Kuruluş gerekçesi bu şekilde özetlenen UCM'nin, uygulama alanının ise amacına hizmette yetersiz olması, sorunların temel sebebini teşkil ediyor. Çünkü, Roma Statüsü'nü onaylamayan veya imzalamayan devletlerin sınırlarında gerçekleşen olayları UCM'nin soruşturması; ancak BM Güvenlik Konseyi'nin başvurusuna bağlı. Ve BM Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinden Çin ve ABD, UCM'yi onaylamayan ülkelerden olarak, veto haklarını dünyaya meydan okuyan suçlara kalkan olarak kullanıyorlar.

UCM gibi dünya barışının teminatı açısından oldukça önemli bir organın elini kolunu bağlayan bu kısıtlamalara, BM'nin en etkili çözücü güç olması da veto haklarına takılınca, ortaya El-Beşir'e verilen; fakat küresel güçlerin hukuk dışı uygulamalarında aynı kararlılığın sergilenmediği tutuklama kararı gibi ilginç kararlar çıkıyor.

El-Beşir İçin Soykırım İddiası Kabul Görmedi

Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne, 14 Temmuz 2008'de başsavcı Luis Moreno-Ocampo, Sudan Devlet Başkanı Ömer El-Beşir'in savaş suçu ve insanlığa karşı suç işlediğini öne sürerek, tutuklanması talebinde bulunmuştu. Mahkeme, 2009 yılı Mart ayında savcının talebi yönünde karar verdi. Bu kararı 22 üyeli Arap Ligi, 53 üyeli Afrika Birliği, 57 üyeli İslam Konferansı Teşkilatı, Rusya, Çin, İran ve Türkiye olumsuz karşılamış; Amerika başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesi de desteklemiştir.

El-Beşir hakkında savcının soykırım iddiası mahkemece kabul görmemiş; ancak El-Beşir; cinayet, tecavüz, işkence, çok sayıda sivil göçe zorlama ve mallarına el koymakla suçlanmıştır. 12 Temmuz 2010 tarihinde, hakkında ikinci bir tutuklama kararı çıkarılan El-Beşir, 2003'ten bu yana Darfur bölgesindeki katliamlarla suçlanırken, yaptığı açıklamada, mahkemenin kararının kendisini etkilemediğini söylemişti.

44 <http://www.hirc.hacettepe.edu.tr/uli.htm>

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Güvenilirliği

El-Beşir Kararıyla Bir Kez Daha Sarsıldı

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), Darfur'da soykırım uyguladığı gerekçesiyle Sudan Devlet Başkanı hakkında tutuklama kararı aldı. El-Beşir ise UCM'yi tanımadığını dile getiriyor.

UCM, daha önceki uygulamalarının bir benzerini de el-Beşir konusunda sergiledi. 11 Eylül sonrası başta Irak ve Afganistan olmak üzere, ABD'nin başını çektiği küresel güçlerin gerçekleştirdiği müdahalelere ve dünyanın gözleri önünde işlenen soykırımlara sessiz kalan UCM, el-Beşir konusundaki yaklaşımlarıyla bir kez daha sınıfta kaldı.

Afrika Birliği Komisyonu Başkanı Jean Ping, Afrika Birliği Zirvesinde UCM kararlarına ilişkin ağır eleştirilerde bulundu. UCM'nin sadece Afrika'daki insan hakları ihlalleri ile ilgilendiğini savunan Ping, Afrika'ya karşı çifte standart uygulandığını söyledi. UCM'nin karar sürecinde Darfur barış sürecine karşı hassas olmadığını da belirtti. UCM başyargıcı Luis Monero Ocampo'nun, Darfur barış sürecini hiç umursamadığını; tek derdinin El-Beşir'i yakalamaya odaklanmak olduğunu belirtti.

Zirvede görüşülen önerge taslağında "Afrika ülkelerinin Ömer El-Beşir'in yakalanması için UCM ile işbirliği yapma zorunluluğu yoktur" ifadesi yerilirken, daha sonra kabul edilen taslakta, bu madde değiştirilerek; "Afrika ülkelerinin El-Beşir'in tutuklanması için UCM ile işbirliği yapma zorunluluğu vardır" ifadesi yerildi. Dahası, UCM'nin Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da, Afrika Birliği bünyesinde ofis açması da kabul edilerek taslağa eklendi. Birlik içindeki Güney Afrika kanadı ile Libya kanadı arasında görüş ayrılığı çıkmasına rağmen, önergenin son hali kabul edildi. Güney Afrika, Gana ve Botswana'nın yerıldığı Güney Afrika kanadı Ömer El-Beşir'in tutuklanmasını desteklerken; Libya, Mısır ve Eritre'den oluşan Libya kanadı, UCM'nin Batı'nın çıkarlarına hizmet ettiğini savunuyordu. Afrika Birliği'nin ağız değiştirmesinde Güney Afrika kanadının ısrarcı tavrı etkili olurken, önergenin son

hali kabul edildi.⁴⁵

BM'nin Yetkisini İlk Kez Sudan İçin Kullanması Şüphelere Yol Açtı

Bir katliam karşısında, bağımsız bir mahkemenin almış olduğu kararın şüpheler zincirinde yer almasının sebebi ise oldukça ilginç; çünkü Sudan UCM'yi tanımıyor ve UCM kendisini tanımayan ABD ve İsrail gibi devletlerin uygulamalarına müdahale edemiyor. İşte bu noktada, UCM kararının hangi kriterle alındığı sorusunu incelemek gerekiyor.

Bilindiği gibi Sudan'ın Darfur bölgesinde yedi yıldır devam eden çatışmalarda işlenen uluslararası suçlar ile ilgili olarak, Güvenlik Konseyi 1593 sayılı kararı ile Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni yetkilendirdi. Bir ülkede meydana gelen ve mahkemenin görev kapsamına giren suçlarla ilgili olarak söz konusu devlet mahkemeye taraf olmasa bile, Güvenlik Konseyi mahkemeyi yetkilendirebiliyor. Bu yetkilendirme sonucunda Mahkeme savcısı, mahkemeye havale edilen olay ile ilgili olarak bir iddianame hazırlayarak Mahkeme'nin ilgili dairesine sunuyor.

Ömer El-Beşir hakkında mahkemenin vermiş olduğu tutuklama kararları böyle bir sürecin sonucu. Burada öne çıkan konu, BM konseyinin UCM'ye başvurma konusunda kendisine tanınan yetkiyi, ilk kez, Sudan konusunda kullanmış olması. Bu durum bazı kesimlerin, Amerika için oldukça büyük olan bu ülkeyi bölünme sürecine sokmak amaçlı olduğunu belirtmelerine sebep oluyor.⁴⁶ Ve ABD'nin başından itibaren karşısında olduğu, UCM'yi onaylayan devletlere gözdağı verdiği bilinirken, Sudan konusunda UCM'nin yanında olması bu durumun ne kadar adilane olduğu sorusunu gündeme taşıyor.

Verilen tutuklama kararının, uygulama alanının sadece Batı ülkelerini kapsıyor olması da, kararın ve sürecin yaşanan sorunların çözüm noktasındaki konumunun sorgulanmasında diğer bir faktör. Çünkü

45 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=122863>

46 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/?t=05.03.2009&xy=IbrahimKaragul>

El-Beşir, UCM'nin kararını destekleyen Amerika'da bile tutuklanamıyor.

Soykırım Suçlamalarının Zamanlaması Dikkat Çekiyor

Sudan hükümetinin Darfur sorununun çözümü için yoğun bir çalışma yürüttüğü bir süreçte, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)'nin Ömer El-Beşir hakkında verdiği, Darfur'da soykırım kararını değerlendiren Sudan Enformasyon Bakanı ve Hükümet sözcüsü Dr. Kemal Ubeyyid, UCM'nin soykırım kararını politik bulduklarını açıkladı.

Kararın özellikle zamanlamasına dikkat çeken Ubeyyid, zamanlamanın Darfur Barış sürecini baltalamayı amaçladığının ve Sudan'ın demokratikleşmesine müdahale edilmek istendiğinin altını çizdi. Sudan Haber Ajansı (SUNA)'nın duyurduğu habere göre, Bakan Ubeyyid, 2009'da verilen ilk kararın ve bu yeni kararın, UCM'nin politik davrandığının kanıtı olduğunu savundu. Darfur sorununun çözümü için, tarafları Doha'da masaya oturtmaya çalışan Sudan hükümetinin çabalarının, bu politik kararla kesintiye uğratılmak istendiği ifade edildi.⁴⁷

UCM El-Beşir'in Gittiği Ülkelerde

Tutuklanması İçin Baskı Yapıyor

Hollanda'nın Lahey kentindeki Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), Kenya'dan, Sudan Devlet Başkanı Ömer El-Beşir'i, Kasım ayında düzenlenecek bir zirve için bu ülkeye gelmesi halinde tutuklamasını istedi.⁴⁸

UCM, daha önce de el-Beşir'i Temmuz ayında Çad'a yaptığı resmi ziyaret esnasında tutuklanmasını istemiş, ancak Çad bu isteği yerine getirmemişti.⁴⁹

Küresel Bir Hukuk İçin Vetolar Kalkmalı

Irak'ta, Afganistan'da, Filistin'de ve daha pek çok bölgede kanlı çatışmalar her gün pek çok insanın

hayatını kaybetmesine sebep olurken, bu durumun müsebbiplerinin, devlet liderleri olarak, saygınlıklarından hiçbir şey kaybetmemeleri, yaptıklarına herhangi bir birliğin, ses çıkarmaması; insanların eşitlik ilkesinin ibresinin güce yakın olduğunu akıllarına getirmelerine sebep oluyor. Ve kimse, Amerika'nın, Irak'ta gerçekleştirdiği kurtarma operasyonların ne kadar kanlı olduğunu, İsrail'in uyguladığı katliamları, Çin'in soykırımın da sınırlarını aşan baskılarının neden UCM'nin gündemine gelmediğini konuşmuyor. Bu durumda katliamın bölgesel bir anlamı olduğu düşünülürken, Sudan için BM'nin harekete geçip, Mavi Marmara olayında sözde kalan kınamalarından yola çıkarak, kınamaların yaptırıma dönüşüp dönüşmeyeceği kamuoyu tarafından merakla bekleniyor.

Hukuk kurallarının belli bir bölgede geçerli olmadığı, tüm dünyada yaşam hakkının teminatı olduğu bir düzen ise bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelelerinin sorgulanmasıyla mümkün olacağı benziyor. UCM'nin aldığı karar önemlidir; ancak BM'deki veto haklarının kaldırılması ile şüphelerden arınmış kararların alınacağını dile getirmekte de fayda var.

b. BM Kararları

Birleşmiş Milletler (BM), 24 Ekim 1945'te dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslararası bir işbirliği oluşturmak için kurulan uluslararası bir örgüttür.⁵⁰ BM antlaşmasının giriş kısmında, örgütün kurucu temel felsefesi, insan haklarının hakim olduğu bir dünya ortaya çıkarmak olarak nitelendirilmektedir.

Ancak geçtiğimiz yıl yaşananlar, BM'nin insan haklarının korunması yönündeki tutumunun, devletlerin adlarına göre değiştiğini düşündürdü. Öyle ki İran'a karşı hızla hayata geçirilen yaptırımlar, söz konusu İsrail olduğunda, kınamalarla sınırlı kaldı. Ve kamuoyunda Mavi Marmara olarak adlandırılan, uluslararası sularda saldırıya uğrayan gönüllülerden oluşan bir gemide, 9 kişinin bir devlet tarafın-

47 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=121230>

48 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1045353&keyfield=646172667572>

49 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=122863>

50 http://tr.wikipedia.org/wiki/Birle%C5%9Fmi%C5%9F_Milletler

dan öldürülmesi, herhangi ciddi bir yaptırıma dönüşmedi.

Kovuşturma İçin Yeterli Kanıt Var;

Ancak Yaptırımların Askıda Olması Düşündürüyor

BM İnsan Hakları Komitesi, geçtiğimiz günlerde baskınla ilgili açıkladığı raporunda: "Kovuşturma için yeterli gerekçe var" demişti. Komite raporunda baskın; "kabul edilemez ölçüde gaddarlık" olarak tanımlandı. Gaddarlık olarak tanımlanan olay, BM'nin 51. maddesine göre İsrail'in fiili silahlı saldırı yapmış olduğunu göstermesine rağmen, BM, İsrail için İran'a karşı alınan yaptırım kararlarına benzer bir karar almadı.⁵¹

Kuruluş aşamasında başını İngiltere ve Amerika'nın çektiği BM'nin, işlevlerinin de büyük devletlerce belirlenmesi, veto hakkının halen devam eden koruyucu gücü, BM'nin aldığı kararlar ve bunları uygulamada yine bu devletlerin etkisinde kaldığı izlenimini veriyor. Zira şu ana kadar, İsrail'in uluslararası hukuku çiğneyen, barışı tehdit eden tavrı, hiçbir ciddi yaptırımla karşılaşmadı. Oysa İran'a uygulanan ambargo, BM kararıyla, diğer devletlerin İran politikalarını değiştirmesine sebep olmuştur.

c. AİHM Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), uluslararası bir teşkilat olan Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak kurulmuş uluslararası bir mahkemedir. Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokolleriyle güvence altına alınmış olan temel hakların çiğnenmesi durumunda; bireylerin, birey gruplarının, tüzel kişiliklerin ve diğer devletlerin, belirli usulî kurallar dahilinde başvurabileceği bir yargı merciidir.

1949 yılında kurulan AİHM, ülkelerinde, hukuk sisteminde haksızlığa uğradığını düşünenler için son umut niteliğinde bir yapıdır. Ancak, ne var ki, uluslararası bir yapı olan AİHM, verdiği pek çok

kararla tarafsızlığı sorgulanan bir kurum haline gelmiştir. Özellikle ülkemiz açısından sıkça gündeme gelen AİHM kararları, Türkiye'nin yüksek tazminatlar ödemesine sebep olmuştur.

AİHM'nin İnanç Özgürlüğü Anlayışı

Her İnanca Kapsamıyor

AİHM, dini nikahlı eşinin haklarından yararlanmak isteyen Şerife Yiğit hakkında, 2 Kasım 2010 tarihinde Türkiye'yi haklı buldu. Bu karar, mahkemenin, Türkiye'nin laikliği üzerine gönderme yapmasından ve aile hukukunda dini kuralların egemen olmasından duyulan rahatsızlık nedeniyle alınmış olduğu yorumlarına sebep oldu.⁵²

AİHM'nin dini özgürlük noktasında verdiği kararlar, pek çok defa tartışılmıştı. Aczimendi tarikatına mensup 127 kişinin açtığı davada 'Kamusal alanda dini kıyafetlerin yasaklanmasını din özgürlüğüne müdahale' olarak gören AİHM, Türk mahkemelerinin Şapka Kanunu'nu uygulayarak bunu ihlal ettiğine karar verdi"⁵³

Akıllara Leyla Şahin davasını getiren bu karar, üniversiteler ve kamusal alan sorununu da bir kez daha hatırlattı. Mahkeme Leyla Şahin'in davasında din özgürlüğünün kısıtlandığını; ama bu müdahalenin Türkiye şartlarında kabul edilebilir olduğu hükümüne varmıştı. Büyük Daire, din özgürlüğünün, demokratik toplumun kurucu unsuru olduğunu beyan etmiş, fakat AİHS 9. maddesinin din motifli her eylemi korumadığının da altını çizmiştir. Mahkemenin verdiği bu kararlar, dini özgürlüğün sınırlarının devlet uygulamalarına teslim edilmiş olduğu kanaatini akıllara getiriyor.

AİHM'ye Göre Hangi Partiler Kapatılabilir?

Türkiye, AİHM'nin gündemine parti kapatmalarıyla da pek çok kez taşınmıştı. Demokratik sistemlerde parti kapatma gibi bir uygulamanın, şiddet söz konusu olmadığında, makul olan bir yanının olma-

51 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=yazarHaber&ArticleID=13884>

52 <http://www.adaletbiz.com/serife-hanimin-dramimakale,3.5.html>

53 <http://www.stratejikboyut.com/haber/aihmden-kamusal-alan-serbestisi--45231.html>

ması verilen cezalar için şaşırtıcı olmamıştı. Lakin HEP, DEP ve ÖZDEP davalarında verilen karar ile Refah Partisi'nin başvurusunun reddedilmesi çelişkili bir tablo oluşturmuştu. Daha sonra Fazilet Partisi, AİHM'nin İslam'a karşı önyargılı tutumu olduğu nedeniyle başvurusunu geri çekmişti.

Kapatılan Fazilet Partisi Başkanı Recai Kutan: "AİHM, Avrupa kültürünün ürünü olan faşist ve aşırı sosyalist kişi ve kurumların en kırıncı söz ve davranışlarını tasvip ederken, Avrupa'da yaşayan Müslümanların, inançlarından dolayı maruz kaldıkları haksızlıklarla ilgili başvurularında, daima Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni açıkça ihlal etmiştir. AİHM, adil bir mahkeme olmadığını göstermiştir"⁵⁴ şeklinde konuştuğunda, AİHM'nin tarafsızlığının Türkiye ve İslam söz konusu olduğunda farklılık gösterdiği bir kez daha dile geliyordu.

Türkiye'den AİHM'e Reform Çağrısı

2008 yılında 5.7 milyon Euro tazminat ödeyen Türkiye, 2009 yılında AİHM'nin insan hakları sözleşmesi sistemini çöküşe götürdüğünü iddia ederek, mahkemeye reform çağrısında bulundu. Mahkemenin bir kazanç kapısı gibi görüldüğünün altını çizen Türkiye, bazı kararlarda da çelişkili bir yol tutulduğunu belirtti.⁵⁵ AİHM'nin tarihinde bir ilk olan bu çağrı, hukukçular tarafından çeşitli eleştirilere maruz kalmıştı.

54 <http://www.tumgazeteler.com/?a=1193963&cache=1>

55 <http://www.kenthaber.com/Haber/guncel/Normal/turkiye,-aihme-bayrak-acti/c1e51c3b-a1e6-48cc-abac-dfe1cd40772a>

7. KÜRESEL GÜÇLERİN İŞKENCE EVLERİ

“Herhangi bir biçimde tutulan veya hapsedilen bir kimse, insaniyetin ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygının gerektirdiği bir biçimde muamele görür.”⁵⁶ Bütün dünya buna inanmak istiyor; ama gerçek şu ki, hukuk kuralları suçu tespit edilmemiş zanlılar için dahi koruyuculuk özelliğini yitirmiş durumda.

Geride bıraktığımız yıllarda sıkça dile gelmesine rağmen, hiçbir kesin kararın alınamamış olması, BM raporlarının dahi “şayiadan ibarettir” yakıştırmasına maruz kalması, dünyanın çok sesli gündeminde görünen; ya da görünmeyen pek çok hapishanedeki haksızlıkların devam edeceği izlenimini bırakıyor. Ve hukuk kurallarının yetersizliği, büyük güçlerin hasır altı etme çabaları içinde, mahkumların sesiz çığlıklarını dünyanın duyması engelliyor.

a. Guantanamo

Guantanamo Kampı, 2002 yılından itibaren askeri hapishane olarak kullanılmakta olan, Guantanamo

Körfez Üssü’nün bir bölümüne verilen isim. Burada, başta Afganistan olmak üzere çeşitli ülkelerde ele geçirilen, El-Kaide ve Taliban ile ilgisi olduğundan şüphelenilen kişiler tutuluyor. Hapishane üç bölümden oluşuyor: Kamp Delta (ki buna Kamp Echo da dahildir), Kamp İguana ve artık kapatılmış olan Kamp X-Ray. Tesis, zaman zaman Guantanamo, Gitmo veya Kamp X-Ray olarak da anılmaktadır.⁵⁷

Resmi tanımı bu olan hapishane; aslında hukuk kurallarının uğrayamadığı yer olarak gündemdeki yerini alırken; “Guantanamo, içinde hukukun olmadığı bir alan. Ne Küba ne de Amerikan hukukunun geçerliliğinin olmadığı bir alan. Egemenlik temeli olmayan bir iktidar biçimi. Özetle, ucu bucağı olmayan bir şiddet alanı... Bir kiracının kiraladığı evde şüpheli addettiği insanları bir odaya kapatıp tutmasına benzeyen bir durum var ortada.”⁵⁸ tanımı ile özdeşleşiyor. Guantanamo; buradaki insanların da, onların dışındaki tüm dünyanın da akıbetine dair bir fikir yürütülemeyen bir yer; tıpkı bölgenin sahipsizliği gibi bu insanlar da dünyanın üvey evlatları.

11 Eylül’den Beri İşkence Merkezi Olan Guantanamo BM’ye Göre Kapatılmalı

Guantanamo, tarihi sürecinin dışında, 11 Eylül’den sonra işkencenin merkezi olarak dünya gündemindeki yerini aldı. Bütün insan hakları örgütlerinin ağır eleştirilerine maruz kalan Guantanamo, BM’nin hazırladığı rapora göre bir an önce kapatılmalı; çünkü uzmanların görüşlerine göre bazı muameleler, Birleşmiş Milletler Sözleşmesindeki işkence tanımlarıyla örtüşüyor.⁵⁹

Amerika’nın BM temsilcilerine dahi kapılarını açmadığı kampta, sınırlı ve Amerikalı yetkililerin kontrolünde yapılan gözlemlere göre; tel örgülerle çevrili kafeslerde tutulan mahkumlar, işkencenin her türlüşüne maruz kalıyor. Öyle bir sistem kurulmuş ki, havalandırma yerinde tel örgüler içindeki top

56 <http://www.mazlumder.org/dosyalar/HERHANGI%20BIR%20BICIMDE%20TUTULAN%20VEYA%20HAPSEDILEN%20KISILERIN%20KORUNMASI%20ICIN%20PRENSIPLER%20BUTUNU.pdf>

57 http://tr.wikipedia.org/wiki/Guantanam_o_Kamp%C4%B1

58 http://www.radikal.com.tr/ek_hab

59 http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2006/02/060214_un_guantamo.shtml

sahalarının ortasında, Kibleyi gösteren ve "Mekke: 12.793 km yazılı" bir ok işareti var. Yani tutukluların Guantanamo'ya alışmaları için ve onlara her an ailelerinden, ülkelerinden, yurtlarından kültürlerinden ne kadar uzakta olduklarını hatırlatmak için yazılmış bir yazı. Psikolojik baskılar, elbette ki bununla sınırlı değil. Tel örgüler içindeki tuvalet ve duşların tamamen açık olması, insanların en temel ihtiyaçlarının dahî nasıl zulme dönüştürüldüğünün göstergesi.⁶⁰

Amerika, Guantanamo gündeme geldiğinde, bu insanların insan olmadıklarına dair herkesi inandırmaya çalışırken, dünya basınına kapılarını açtığında; aslında hiçbir şeyi hak etmeyen bu insanlara, insanca şartlar sunduğunu iddia ediyor. Ve tabi bu durumda, açlık grevi yapan tutsaklara, elleri kolları bağlanarak zorla besin tüpleriyle gıda verilmesi, Amerika'nın insan hayatına verdiği önemi gözler önüne seriyor(!) Tutsakların uzun süreli tecrite tabi tutulmaları, aşırı sıcağa, ışığa ve gürültüye maruz bırakılmaları ile gündeme gelen Guantanamo, kafeslerde tutulan, akıbetlerini hiçkimsenin bilmediği, zihnimizde başında çuval, turuncu kıyafetli adamlar olarak yerini alıyor.

b. Bagram Esir Kampı Ya Da "Karadelik!"

Amerika'nın Irak'tan çekilme Afganistan'a ise daha fazla güç gönderme kararıyla gündeme, Amerika'nın Afganistan'daki gizli hapishaneleri geldi. New York merkezli insan hakları örgütü Human Rights Watch, gizli CIA hapishaneleri iddialarına yenilerini ekleyerek, Amerikan hükümetinin hali hazırda Küba'daki Guantanamo Üssü'nde tuttuğu bir grup tutsağın, Guantanamo'ya getirilmeden önce Afganistan'da gizli bir merkezde işkence ve kötü muameleye maruz bırakıldıklarını anlattıklarını söylüyor.

Birkaç yıl önce, İngiliz insan hakları avukatı Clive Stafford Smith; "Bush yönetiminin ülke dışında zulüm tacındaki elmasın yerini; yani

Guantanamo'yu, dikkati başka yere çekme kategorisine yerleştirmesi, gözleri çok daha vahşi ve daha önemli bir Amerikan alıkoyma merkezi olan Afganistan'daki Bagram Hava Üssü'ne çevirmiş oldu." şeklinde konuştu. 2001 sonunda Afganistan'ın Bagram şehrinde kurulan hapishane, Amerikan savcılar ve insan hakları uzmanları tarafından denetlenemiyor. Bu sebeple "kara delik" olarak adlandırılan hapishanede, çoğunlukla Afganlı tutsaklar yer alırken, son zamanlarda en az 50 ülkeden vatandaş da Bagram'a götürülmüş.⁶¹

Bagram'daki Mahkumların Çoğunun Avukatı Yok

Bagram, her anlamda tam bir muamma; ne kaç tutuklunun olduğu ne de hapishane hakkında detaylı bilgi var. Ancak, New York Times'ın haberine göre, Bagram kurulduktan dört yıl sonra bile, tıpkı Guantanamo'daki ilk alıkoyma merkezi olan X-Ray kampındaki koşullara benzer şekilde, kablo kafeslerinin hücre, kovaların da tuvalet olarak kullanıldığı ifade ediliyor. Hepsinin ötesinde, bazı Bagram mahkûmlarının avukatı olsa da çoğunun avukatı bulunmuyor. Bu bilgilere ek olarak, kamuoyuna düşen haberlerse; tutukluların durumunun Guantanamo'dan eksik değil, fazla olduğunu gösteriyor.

Muzam (Mozzam) Begg adındaki İngiliz vatandaşının, 2002 yılında Pakistan topraklarında yakalandıktan sonra Amerikan güçlerine teslim edilmesi ile yolu Bagram kampına düşmüş. Burada uygulanan işkenceleri, duyduğu bir çığlıktan sonra unuttuğunu anlatan Begg, kamptaki tek tutuklu kadın mahkuma yapılan işkenceleri özetlerken; şiddet, tecavüz, hakaret gibi pek çok işkenceye uğrayan bu kadının, tuvalet ihtiyacını erkek tuvaletinde ve herkesin gözü önünde gidermek durumunda kaldığını anlatıyor.⁶²

Suçsuzluğu ispat edilmiş bir doktor olan Afiyet Sıddıki'nin, gördüğü şiddet nedeniyle, bilincini kay-

60 <http://yenisafak.com.tr/diziler/guantanamo/guantanamo02.html>

61 <http://www.haberpan.com/amerikanin-yeni-guantanamosu-bagram-amerika-dis-politikasinda-afganistan-yeni-merkez-olma-yolunda-haberi/>

62 <http://www.timeturk.com/tr/2008/08/05/650-no-lu-esirin-cigliklari.html>

betlediği belirtiliyor ve Sıddıki halen Bagram'da tutsak. Hukuki gözetimin yoksunluğunda her türlü ihlalin gerçekleştiği Bagram'da, 2008 yılında, önceki ABD yönetimi tarafından BM Çocuk Hakları Komitesi'ne verilen bilgilere göre, bir yıl önce üste tutulan en az 10 çocuk olduğu anlaşıyor. Yani Bagram çocuklar için bile hapishane!

c. Ebu Gureyb

Amerika'nın, Saddam ve kitle imha silahları bahanesi ile girdiği Irak, çok büyük acılara sahne oldu. Kamuoyuna yansıyan görüntüler nasıl bir işkencenin var olduğunu kanıtlarken, tüm gözler Ebu Gureyb'e çevrildi. Akıl almaz işkencelerden bahsediliyordu, keyfi uygulamalarla yapılan tutuklamalar sebebiyle her Iraklı potansiyel suçlu muamelesi görüyordu ve her gün yeni bir fotoğraf karesi vicdanlarda derin izler açıyordu.

Kafalarına çuval geçirilmiş, vücuduna elektrik verilen tutukluların görüntülerine, onlarla Amerikan askerlerinin çektiği son derece aşağılayıcı görüntüler de eklendiğinde, bir hapishanenin nasıl işkence merkezine dönüştüğü gözler önüne serildi. Mağdurların dilinden aktarılanlarsa, işkencenin geldiği son boyutta, insanların onurlarının hedef alındığını gösteriyordu. Bir tutuklu, aylarca çıplak bırakılıp, defalarca tacizlere maruz kalıyor, kadınlar herkesin gözü önünde tecavüze uğruyordu.

Mağdurlar "İşkence Anlatılmakla Bitmez" Diyor

Ebu Gureyb'in simge fotoğrafı olan Hacı Ali; aslında Ebu Gureyb'e atılmak insan için onur kırıcı bir durumdur" diyor. Camiye giderken yolda durdurulan ve tutuklanan Hacı Ali, Ebu Gureyb'deki aşağılayıcı uygulamaların, işkencelerin, hangi boyuta vardığını şu şekilde ifade ediyor: "Ebu Gureyb'de İlk 15 günün 4 gününe; "tören günleri" diyorlar. 4 günde boğazımdan içeri hiçbir şey girmedim. 15 gün boyunca çıplaktım. Ama, aynı mekanda üç ay boyunca çıplak duranlar vardı. İşkence odasına girince, kafamdan çuvalı çıkardılar. Karşımda aralarında kadın askerlerin de olduğu 10-12 asker vardı.

Her birinin elinde fotoğraf makinesi vardı. Ben bu odaya üç defa girdim, 5 defa elektrik verildi. En zor durumların birinde dilimi ısırıldı. Ağzımdan kanlar akmaya başladı"⁶³

Kendi başına gelenlerin yanı sıra, özellikle kadın tutukluların yaşadıkları karşısında çaresizliğini ifade eden Hacı Ali: "İnsanlar ailelerinin önünde küçük düşürüldü. Kadın askerle cinsel birleşmeyi reddettiği için, kadın asker, adama tecavüz etti! Kadınlara kocalarının önünde tecavüz ettiler. Kadınlarının önünde erkeklere tecavüz ettiler. Kadınlarla aramızda 9 metre mesafe vardı. Tecavüze uğruyorken bizden yardım istediler. Ama hiçbir şey yapamadık. Çünkü hücrelerdeydik."⁶⁴ Kendilerini hahamların da sorguladığını anlatan Hacı Ali, Ebu Gureyb'de yaşananları birinci ağızdan anlatırken, dünya bir kez daha Cenevre Anlaşması'nın hükümlerinin kapsamını sorguluyor.

63 <http://www.haber7.com/haber/2006011> 8/Iste-o-meshur-iskence-kurbani.php

64 <http://www.haber7.com/haber/2006011> 8/Iste-o-meshur-iskence-kurbani.php

8. İNANÇ ÖZGÜRLÜKLERİ

İnanç Özgürlüğü, devletlerin resmi ideolojileri çerçevesinde, dini tekrar yorumlama ve onu kendi politikaları çerçevesinde tutabilme isteğinden dolayı, pek çok kez gündeme gelen bir konudur. Hem kişinin neye inandığına karışamaz denir, hem de inanç, yaşama noktasına geldiğinde toplumu etkileme başlığında konuşulur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'sinin 9. maddesi: "Herkes düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inancını değiştirme özgürlüğünü, din veya inancını, tek başına ya da topluluk halinde, alenî veya gizli olarak ibadet, öğretim, uygulama biçiminde açığa vurma özgürlüğünü de içerir"⁶⁵ şeklinde olmasına rağmen, dünya gündeminden düşmeyen başörtüsü ve minare yasağı, inanç özgürlüğü konusunda açık bir hukuksuzluğun var olduğunu gösteriyor.

Referandumla Minareler Yasaklandı

Bir ibadethanenin, siyasi bir güç simgesi olarak

görülen kısmı, İsviçre gibi liberal bir ülkede yapılan bir referandum ile yasaklandı. BM Din ve İnanç Özgürlüğü Raportörü Esmâ Cihangir yaptığı açıklamada; bunun endişe verici olduğunu belirterek, bu kısıtlamanın, Müslüman topluluğa yönelik bir ayrımcılık oluşturduğunu belirtti.⁶⁶

Referanduma getirilen tepkilerin başında, bunun Avrupa'daki İslam ve yabancı karşıtlığının bir sonucu olması geliyor. Nitekim İsviçre'nin, 2009 yılındaki referandumunun ardından, Hollandalı siyasetçi ve Özgürlük Partisi Lideri Geert Wilders, benzer bir referandumun kendi ülkesinde de yapılmasını istedi.⁶⁷

Başörtüsü Yasakları

İnsan hak ve özgürlüklerinde, bireyin iradesinin dışında zorlama ve baskılara maruz kalmasının engellenmesi amaçlanırken, hukuk kuralları bu iradeyi koruma hükmündedir. Ama maalesef, uzun yıllardır, başta Türkiye olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde, keyfi uygulamalarla inancı gereği başını örten kadınlar ayrımcılığa tabi tutuluyorlar. Ve bu uygulama, bakış açısına göre bir keyfiyet kazanırken, en tabii insan hakkı olan eğitim ve sosyal hayatta yer edinme konusundaki eşitsizlik, hemcinsler bazında da büyük yara alınmasına sebebiyet veriyor. Açık bir hak ihlali, senelerdir kısır bir döngü içerisinde devam ederken, başörtüsü, devlet bazında "oy" amaçlı bir çıkarıcılıktan öte gitmiyor.

Anayasaya Göre Ceza Kanunla Uygulanabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 38. maddesi: "Ceza yerine uygulanan güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulabilir" diyor; ama Türkiye Cumhuriyeti'nde başörtüsü, kamusal alan diye tabir edilen yerlerde yasaklanıyor. Hiçbir haklı gerekçesi olmadığı halde yıllardır çeşitli şekillerde gündeme gelen; kimi zaman katı, kimi zaman daha esnek tutulan başörtüsü yasağında, bu zamana göre uygulanan

⁶⁵ <http://www.liberal.org.tr/incele.php?kategori=MTg=&id=NjUz>

⁶⁶ <http://www.cnnturk.com/2009/dunya/11/30/bmden.minare.yasagi.yorumu.ayrimcilik/553658.0/index.html>

⁶⁷ http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ibrahim_kalin/2009/12/05/minare_yasagi_ve_cogulculugun_sinirlari

farklı politika, işin hukuki yöndeki zafiyetini açığa çıkarıyor.

Kafaların karıştığı bu hukuksuzluğun mağdur ettiği kadınlar ise, haklarının ihlal edildiğini maalesef anlatmakta başarılı olamıyorlar. Temel hak ve özgürlüklerden; kılık-kıyafet, dini inanç ve eğitim hakkının her üçüne de aykırı olan yasağın, hukuki açıdan bir temelinin olmayışını ise uzmanlar, “eğer burası bir hukuk devletiyse, kanuna aykırı hiçbirsey uygulanmamalıdır” şeklinde ifade ediyorlar.⁶⁸

Başörtüsü yasağı ile gündeme gelen kamusal alan sorunu ise Prof. Dr. Mümtazer Türköne’nin; “bizim hukukumuzda kamusal alan diye bir tabir yoktur” demesiyle, başörtüsünün keyfi bir sınırlamaya tabi tutulduğu izlenimini uyandırıyor.⁶⁹ Ve 2010 yılında, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’nın, Emine Erdoğan ve Hayrunisa Gül hakkında yapılan suç duyurusuna “böyle bir suç tanımı yoktur” gerekçeyle verdiği karara avukat Kazım Berzeg’in “hukukta bir kural vardır, kanunsuz suç olmaz”⁷⁰ yorumu, “kanunsuz yasak nasıl oluyor?” sorusunu akıllara getiriyor.

Dünya Başörtüsünü Yasaklamakta Yarışıyor

İnsan hak ve özgürlüklerinin savunucusu konumundaki Batı başta olmak üzere, dünyanın pek çok yerinde başörtüsü, hoş karşılanmayan dini simgelerden biri olarak, laiklik ilkesine ters düştüğü gerekçesi ile yasaklanıyor. Her fırsatta Türkiye’yi özgürlükler konusunda eleştiren devletlerin, yasağa Türkiye’yi örnek göstermeleri ve Türkiye’yi ağır tazminatlar ödemeye mahkum eden AİHM’ nin bu konuda ülkemizdeki yazılı uygulamayı haklı bulması dikkatlerden kaçmazken, yasakla AİHS’ nin 8, 9 ve 10. maddeleri ihlal ediliyor.

Kazakistan’daki yasağı savunan vekilin, bu yasakla ayrımcılığın önlendiğini savunması, Hollandalı

Geert Wilders’ın başörtüsünden vergi alınmasını talep etmesi⁷¹ başörtüsü konusunda ayrımcılık iddialarının; aslında başörtüsü takan inanç sahiplerine yönelik bir baskıya dönüştüğünü gösteriyor. Hukuki hiçbir gerekçesi olmayan bu uygulama dünya üzerinde hızla yayılırken, kadın hakları savunucularının sessizliği de, toplu olarak bir inancın mensubu insanların, hak ihlalleri ile yıldırılmaya çalışıldığı izlemine yol açıyor.

Azınlık Hakları İyileşiyor Ama İnançlar Önündeki Engeller Son Bulmuyor

Türkiye, AB’ye girme sürecinde başta azınlıkların hakları olmak üzere pek çok konuda iyileştirmeler yapıyor. Çıkardığı yasalarla, kararlı bir politika izleyen Türkiye, inançların yaşanması noktasında da azınlıkların haklarını gözetiyor. Özellikle, Trabzon’daki Sümela Manastırı ve Van Akdamar Müzesi’nin yılda 1 kez ibadete açılması olumlu karşılandı.

Buna ek olarak, Türkiye’nin, Heybeli Ada Ruhban Okulu’nun açılması için de gerekli adımları atmakta kararlı olması, ülke için, özellikle Batı’da son dönemlerde yükselen, din özgürlüğü konusundaki kısıtlamalar göz önüne alındığında, bir hoşgörü ülkesi imajını çiziyor. Ancak, belirtilmeli ki azınlıkların inançları noktasındaki bu hoşgörü, ülke insanı için pek de geçerli değil. Başörtüsü değişmez yerini korurken, işyerlerinde namaz kılınmasına izin verilmesi, inanca yönelik ihlallerin son bulmadığını gösteriyor.

68 <http://www.tumgazeteler.com/?a=665765&cache=1>

69 <http://www.stargazete.com/politika/basortusune-yasagin-hukuki-dayanagi-yok-haber-258009.htm>

70 <http://www.stargazete.com/politika/basortusune-yasagin-hukuki-dayanagi-yok-haber-258009.htm>

71 <http://www.stargazete.com/politika/basortusune-yasagin-hukuki-dayanagi-yok-haber-258009.htm>

ekoloji

GİRİŞ

Canlı türlerinin maruz kaldığı acımasız uygulamalar bu yıl da devam etti

Yıllardır tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleştirilen ve Kanada Hükümeti'nin izin vererek onayladığı fok balığı katliamı sürüyor. Özellikle internet üzerinden yayılan fokların kafalarına vurularak öldürüldüğü görüntüler, fok kürkünden imal edilen ürünlerin satışında ciddi bir düşüşe neden olmuştu. Talepteki bu düşüş üzerine, bu yıl avlanmakta isteksiz görünen fok katillerine, Kanada Hükümeti avlanan fokların bir kısmının hükümet tarafından satın alınacağı sözünü verdi.

İspanya'da yüzlerce yıldır sürdürülen ve "spor", "gelenek" hatta "sanat" gibi kılıflarla meşrulaştırılmaya çalışılan boğa güreşleri, ilginin azalmasına karşın devam ediyor. Katalunya Parlamentosu bu yıl aldığı bir kararla boğa güreşlerini yasakladı. Ancak yasak İspanya'nın diğer bölgelerini kapsamıyor. Boğa güreşleri her yıl yüzbinlerce boğanın can çekişerek ölmesine yol açıyor.

Faroe Adaları'nda gerçekleştirilen ve ülkedeki gençlerin yetişkin olduklarının bir isbatı niteliğindeki yunus balığı katliamı sürüyor. Her yıl kan gölüne dönen okyanusta insan canlısı Calderon yunusları katlediliyor.

Kozmetik sektörünün; ürünlerinin insanlar üzerindeki muhtemel etkilerini ölçmek için hayvanlar üzerinde uyguladıkları acımasız deneyler, dünyada her yıl milyonlarca hayvanın haftalar, bazen aylarca acı çekerek ölmesine neden oluyor. Kozmetik sektörü ise "temizlik" ve "güzellik" söylemi üzerinden milyarlarca Dolar'lık dev bir sektör olma özelliğini muhafaza ediyor.

Dev gıda şirketlerinin, özellikle fast food firmalarına et tedarik eden et üreticilerinin, hayvanları besleme ve kesim sürecindeki uygulamaları, insan aklının sınırlarını zorluyor. Tavukların, eskisine oranla iki kat fazla göğüs etine sahip olacak şekilde yetiştirilmesi ve 48 günde kesim aşamasına getirilecek uygulamalara tabi tutulması bunun en çarpıcı örneklerinden bir tanesi.

Dünya bu yıl tarihin en büyük çevre felaketine sahne oldu.

Meksika Körfezi'nde Nisan ayında gerçekleşen petrol felaketi, sızıntının tamamen durdurulabildiği Ağustos ayına kadar, her gün, okyanusa yaklaşık 100 bin varil petrol sızdırdı. Transocean şirketi tarafından BP'ye kiralanan Deepwater Horizon platformunda meydana gelen kaza, Obama hükümetinin kollayıcı tavrından, BP ve diğer sorumlu şirketlerin skandal uygulamalarına; medyanın olayın korkunç boyutlarını saklayan sunumundan, sızıntının insan ve diğer canlı türlerine verdiği zararın boyutlarına kadar her açıdan tam bir facia olarak kayıtlara geçti.

Meksika Körfezi'nde gerçekleşen petrol faciasının büyüklüğü, bu yıl dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan benzer faciaları gölgede bıraktı. Temmuz ayında Sarı Deniz'de gerçekleşen petrol faciası ve Ekim ayında Macaristan'da gerçekleşen zehirli çamur felaketi, bu yıl gerçekleşen diğer büyük çevre felaketleriydi.

Bir zamanlar dünyanın 4. büyük gölü olan ve Sovyet rejiminin yanlış uygulamalarıyla kuruyan Aral Gölü, bugün artık bir kum çölünü andırıyor. BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon Nisan ayında yaptığı ziyarette, bölge liderlerini çözüm bulmaları konusunda uyarırken, en üst düzeyde BM desteği vaat etti.

Küresel güçler “enerji” için karşı karşıya geliyor, faturayı tüm dünya ödüyor.

Küresel ısınmanın artması ile birlikte Kutup bölgesindeki buzulların erimeye başlaması, çevresel bir sorun olmasının ötesinde, trilyonlarca Dolar’lık enerji rezervlerinin paylaşımı konusunda küresel güçleri karşı karşıya getiren bir sürecin başlangıcı oldu. Dünyadaki petrol rezervlerinin yaklaşık %25’inin buzulların altında olduğu tahmin ediliyor. Bu da başta Rusya olmak üzere, buzullara sınırı olan ABD, Kanada, Danimarka, hatta buzullara sınırı olmayan Çin’in bile iştahını kabartıyor. Bilim insanları ise, buzulların erimesinin tam bir felaket olacağını, önümüzdeki on yıllarda buzulların tamamen erimesiyle birçok bölgenin sular altında kalacağı ve dünya iklim dengesinin ciddi oranda bozulacağını tahmin ediyor. Küresel güçlerin geçtiğimiz yıllardan bu yana Kutuplar üzerindeki hak iddiaları, birtakım restleşmeler ve gövde gösterileri ile kendini belli ederken, yakın zamanda sözkonusu ülkeler arasındaki temaslar, “burası hepimize yeter” anlayışının güçlendiğini, yine de özellikle Rusya’nın Kutup bölgesindeki enerji kaynakları uğruna savaşmayı göze alabileceğinin en üst mercilerce dillendirildiğini gözler önüne seriyor.

Dünya gündemi 2010 yılında başta ABD olmak üzere pek çok Avrupa devletinin, İran’ın nükleer faaliyetleri konusunda duyduğu endişeleri ve bu konuda BM Güvenlik Kurulu’nda alınan birtakım yaptırımları takip etmek zorunda bırakıldı. Ancak nükleer enerji ile ilgili sadece bu yıl ortaya çıkan belge ve bilgiler bile, başta ABD olmak üzere, sözkonusu söylemi her platformda yüksek sesle dile getiren ülkelerin, nükleer enerji ve nükleer silah konusunda, hiç de o kadar masum olmadığını gözler önüne seriyor.

Küresel ısınma artarak devam ediyor.

Bizzat devletler ve küresel şirketler tarafından sürdürülen kâr ve güç odaklı uygulamalarla, inanılmaz boyutlara ulaşan küresel ısınma, dünyayı tehdit etmeye devam ediyor. Sürecin baş müsebbibi konumundaki devletler ve küresel şirketler, yaygınlaştı-

maya çalıştıkları söylemle, sürecin tamamıyla insanların sorumsuz davranışlarından kaynaklandığı savını kabul ettirmeye çalışıyor.

Öte yandan, bu yıl peşpeşe gelen doğal afetler, küresel ısınmanın dünyadaki iklim hareketleri üzerinde etkili olduğu ve doğal afetlerin meydana gelmesine sebep olabileceği noktasındaki iddiaların tekrar güçlü bir şekilde gündeme gelmesine neden oldu.

Tohum şirketleri tekelleşiyor, GDO tüm dünyaya yayılıyor.

Tohum şirketlerinin çiftçilerin elini kolunu bağlayan uygulamaları bu yıl da devam etti. Özellikle kırsal kesimlerde çiftçilerin ellerindeki binlerce çeşit tohumdan faydalanan ve daha sonra bu tohumların patent hakkını alarak, asıl sahipleri olan çiftçilere satan dev tohum firmaları, devletlerin tarım politikalarını da kökünden sarsıyor. Öte yandan, genleriyle oynanmış tohumların, insan nesli üzerinde ne gibi etkilerinin olabileceği, yetkili ağızlarca da sorgulanıyor.

GDO’lu ürünler ise müthiş bir hızla yaygınlaşmaya devam ediyor. Ekolojik etkileri ve insan sağlığına vereceği zararlar bile henüz tam olarak netleşmemişken, GDO’lu ürünlerin üretim ve tüketiminin bu denli yaygınlaşmış olması, kaygı verici bir süreci de beraberinde getiriyor.

milyon civarında olan fok nüfusunun, bu yıl 7 milyon 200 bine ulaştığını söyledi.⁷³

Öte yandan Kanada hükümeti, "bu yıl avlanacak foklardan 20 bininin 3 ayrı projede kullanılmak üzere devlet tarafından satın alınacağını" duyurdu. Bu açıklama, çevre örgütleri tarafından "katliama devlet desteği" olarak yorumlandı.⁷⁴

1. CANLI TÜRLERİNE KARŞI ACIMASIZ UYGULAMALAR

a. Kanada'da Fok Balığı Katliamı

Kürklerine zarar gelmemesi için kafalarına demir çubuklarla vurularak etkisiz hale getirilen, daha sonra derileri canlı canlı yüzülen fok balıklarına ait görüntüler, geçtiğimiz yıllarda internet ortamında yayınlanmış ve tüm dünyada şok etkisi yaratmıştı.

Kanada'da hükümet desteği ile sürdürülen fok katliamı sürüyor. Kanada Hükümeti, fokların soyunun tükenme tehlikesinin artık ortadan kalktığını, sayılarının çoğaldığını ve bu nedenle morina balığı stoklarına büyük zarar verdiğini öne sürerek, uygulamasının arkasında duruyor.⁷²

Her yıl mart ayı sonlarında başlayan fok balığı avı için, Kanada bu yıl da kontenjanını artırdı. Dünya genelindeki protestolara rağmen geçen yıl 338 bin 200 fokun avlanmasına izin veren Kanada, bu yıl kontenjanı 50 bin artırdı ve avlanacak fok sayısını 388 bin 200 olarak açıkladı.

Kanada Federal Balıkçılık Bakanı Gail Shea, yaptığı açıklamada, kotanın artırılmasına gerekçe olarak, yine bölgedeki fok sayısının artmasını gösterdi. Her yıl avlanabilecek fok sayısının 300 bin ila 600 bin arttığını iddia eden Bakan Shea, 1970'lerde 2

b. Faroe Adaları'nda Yunus Balığı Katliamı

Danimarka otonom ülkesi Faroe Adaları'nda, her yıl düzenli olarak Calderon yunusları katliamı gerçekleştiriliyor. Katliamın başrolünde, yetişkin olduklarını ispatlamaya çalışan yerli gençler var. Öldürerek ya da seyirci olarak, bölgedeki tüm halkın bir şekilde dahil olduğu bu vahşeti dünya görmezlikten geliyor.

Calderon yunuslarının da diğer yunus türleri gibi insan canlısı olduğu ve çekinmeden insanlara yaklaştığı biliniyor. Böylece, çekinmeden ölümlerine yüzen yunusların vücutlarına derin kesikler açılıyor ve kendi kanlarında boğulmaları için bırakılıyor.⁷⁵

c. İspanya'da Boğa Güreşleri

İspanya'da yüzyıllardır sürdürülen boğa güreşleri, bu yıl Katalunya Parlamentosu'nun aldığı kararla yasaklandı. Katalunya Parlamentosu'ndaki oylama 55'e karşı 68 oyla kabul edildi. Ancak karar 2012'de yürürlüğe girecek ve İspanya'nın yalnızca bu bölgesi için geçerli olacak.⁷⁶

Boğa güreşleri ile ilgili en yaygın eleştiri, boğaların maruz kaldığı şiddetin, onların acı çektilerine yavaş yavaş öldürülmesinin; hayvan haklarıyla, dolaşısıyla da insanlıkla bağdaşmayacağı yönünde. Bir diğer eleştiri ise boğa güreşlerinin Franco rejimi

73 http://www.cnnturk.com/2010/dunya/03/16/kanadada_n.yeni.bir.fok.katliami.karari/568099.0/index.html

74 <http://ekonomi.haberturk.com/luks-yasam/haber/506891-fok-katliami-kotasini-bu-yil-50-bin-artirdilar>

75 <http://www.timeturk.com/tr/2010/05/03/faroe-adalari-ndaki-yunus-katliamina-tepki.html>

76 http://www.ntvspor.net/haber/digersporlar/20884/nba_tv.html

72 <http://www.kesfetmekicinbak.com/doga/01934/>

döneminde İspanya'nın milli sporu olarak dayatılmış olması. Boğa güreşinin İspanyol zenginlerinin eğlencesi olduğu gerçeğinin, geleneğin halk nezdinde fazla yaygınlaşmamasına yol açtığı biliniyor.⁷⁷

Kimilerince spor, kimilerince sanatsal bir etkinlik olarak tanımlanan boğa güreşlerinde, her yıl ortalama 250 bin boğanı öldürüldüğü tahmin ediliyor.

d. Hayvanlar Üzerinde Deneyler

Kozmetik endüstrisinin her gün piyasaya sürdüğü yığınla kozmetik ürünün, yıllar içinde milyonlarca hayvanın yaşamını yitirmesine sebep olduğu biliniyor. Kozmetik ürünlerin bileşenleri olabilecek yeni maddeler için genellikle tavşanlar ve kemirgenler üzerinde vahşi deneyler düzenleniyor. Bu maddeler; zehirlilik, deri ve göz tahrişleri, deri alerjilerine yol açma, kalıtsal bozukluğa ve kansere neden olan özellikler bakımından test ediliyor. Bu ve buna benzer pek çok örnekte hayvanlar, insanların süslenmeleri uğruna acı içinde ölüyor.⁷⁸

Draize Testleri

Draize göz tahriş testleri, ilk olarak 1940'larda, ABD Gıda ve İlaç İdaresi çalışanlarından J.H. Draize'in, tavşanların gözlerine sıkılan bir maddenin, ne kadar tahriş edici olduğunu belirleyen bir derece geliştirmesiyle kullanılmaya başlandı.

Bu testlerde, hayvanlar genellikle sadece başlarını dışarıda bırakan aletlere sıkıştırılıyor. Böylece hayvanın gözünü kaşması ya da ovuşturması engelleniyor. Test edilmek istenen madde (örneğin göz farı, rimel, çamaşır suyu, şampuan vb.) her bir tavşanın tek bir gözüne damlatılıyor/sürülüyor. Hayvanların alt göz kapağı dışarı çekiliyor ve böylece oluşan çanağa madde konuyor. Sonra göz kapatılıyor. Bazen birkaç kez madde tatbik ediliyor. Tavşanlar her gün gözlemlenerek, gözlerinde şişme, çıban, enfeksiyon ve kanama olup olmadığı saptanıyor. Çalışmalar

bazen üç hafta sürebiliyor.

Bazı maddeler o kadar ciddi bir hasara yol açıyor ki, tavşanların gözleri bütün temel niteliklerini kaybediyor. İris, gözbebeği, kornea tek bir patolojik dokuya benzemeye başlıyor. Araştırmacılar, testin sonucunu etkilememek koşuluyla, bazen az miktarda topikal anestezi uygulayabiliyorlar. Bunun, iki hafta boyunca gözüne kimyasal madde damlatılmış bir hayvanın acısını azaltması ise mümkün değil.⁷⁹

LD 50 (Lethal Dose – Yüksek Doz) Testleri

Bir maddenin ne kadar zehirli olduğunu belirlemek için “akut oral toksisite testleri” yapılıyor. 1920'lerde geliştirilen bu testlerde hayvanlara (ruj ve kâğıt gibi yenmeyen maddeler de dahil olmak üzere) çok çeşitli maddeler ya zorla, ya da boğazlarına sokulan bir tüple yediriliyor.

Standart testler 14 gün süreyle uygulanırken, hayvanın hayatta kalması durumunda bazıları 6 ay sürebiliyor. Deney süresince hayvanlarda kusma, ishal, felç, kasılma ve iç kanama gibi klasik zehirlenme semptomlarına rastlanıyor.

En bilinen akut toksisite testi ise LD 50 (Lethal Dose) testi. LD 50; “%50 öldürücü doz”, yani deneye dahil edilen hayvanların yarısını öldüren madde miktarı anlamına geliyor.

Bu dozu belirlemek amacıyla, örneklem olarak belirlenen hayvan grupları zehirleniyor. Genellikle, hayvanların yarısının öldüğü noktaya ulaşıncaya kadar hepsi şiddetli derecede hastalanarak yoğun bir acı çekiyorlar. Oldukça zararsız maddeler söz konusu olduğunda bile, hayvanların yarısını öldürecek konsantrasyonun belirlenmesinin iyi olacağı düşünülüyor ve muazzam miktarlarda madde hayvanlara zorla yediriliyor.

Deneyin tek amacı maddenin ne kadarının hayvanların yarısını öldüreceğini ölçmek. Ölmekte olan hayvanların acısına son vermenin deney sonucunu etkileyeceği için böyle bir uygulama da söz konusu değil.

Sadece Amerika'da, ABD Kongresi Teknoloji Değerlendirme Dairesi'nin (OTA) yaptığı açıklama-

77 http://www.bbc.co.uk/turkce/izlenim/2010/01/100108_fooc_spain.shtml

78 <http://www.nuveforum.net/1342-kimya/57637-kozmetik-endustrisinin-uyguladigi-hayvan-deneyi-yontemleri-18-a/>

79 a.y.

ya göre, her yıl “birkaç milyon” hayvan bu toksikoloji testlerinde can çekişerek öldürülüyor.⁸⁰

Dermal Toksisite Testleri

Dermal Toksisite Testleri’nde, ciltlerine madde tatbik etmek amacıyla tavşanların kürkleri kazınıyor ve test edilecek madde hayvanın cildine uygulanıyor. Tahriş olan yerlerini kaşımalarını önlemek amacıyla hayvanlar hareket edemeyecekleri kutulara sıkıştırılıyor veya bir boyunlukla hareket etmeleri engelleniyor.⁸¹

Yasa Ne Diyor?

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi, 2009 yılından itibaren kozmetik ürünler için, hayvanlar üzerinde deney yapılmasını yasaklayan bir karar aldı. Ancak, aynı kararda “bazı kozmetik ürünler için” bu sürenin uzatıldığı da belirtiliyor. Bu da, piyasaya yeni sürülecek olan ve insan sağlığını tehdit etmesi muhtemel kozmetik ürünlerin hayvanlar üzerinde test edilmesine devam edileceği anlamına geliyor.⁸²

Türkiye de, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile, bilimsel araştırmalar için hayvan deneylerine izin vererek, sözkonusu ihlale sebep olan ülkelerin arasında yer alıyor.

e. Gıda ve Fast Food Firmalarının Uygulamaları

Bugün dünyadaki et sektörünü küresel ölçekli 3-4 şirket kontrol ediyor. Bu durum, tarih boyunca gıda şirketlerinin ulaştığı en ciddi büyüklüğü ifade ediyor. Endüstriyi elinde bulunduran dev şirketler, hayvanların yetiştiriliş şekillerini de kökünden değiştirdiler. Örneğin tavuklar 50 yıl öncesine oranla neredeyse yarı yarıya daha erken büyütülüyor ve kesiliyor. Ancak yetiştirme süresindeki bu azalmaya rağmen, daha fazla göğüs etine sahip olacak şekilde yetiştirilen tavuklar, artık iki kat daha büyükler. Böylece dev gıda şirketleri, tavukları hem 70 gün yerine 48 gün

besliyor, hem de eskisine oranla bir tavuktan iki kat daha fazla et alıyorlar. Tabi bütün bunları sağlayabilmek adına, hayvanlar acımasız uygulamalara tabi tutuluyorlar. Dünyaya geldiği günden, kesileceği güne kadar hiç gün ışığı görmeyen kümeslerde beslenen hayvanlar, daha fazla göğüs etine sahip olmaları için verilen yem ve aşılarla ayakta durmakta dahi zorlanıyorlar. Doğal gelişimlerine oranla çok fazla gelişen vücutlarını taşımakta zorlanan ayakları daha fazla dayanamayan tavukların önemli bir kısmı da henüz kesilemeden ölüyor. Bütün bunlar, dünyanın her yerinde var olan fast food firmaları ve dev süpermarketlere et yetiştirmek için yapılıyor. Benzer uygulamalar, etleri insanlar tarafından tüketilen diğer hayvanlar üzerinde de gerçekleştiriliyor.⁸³

80 a.y.

81 a.y.

82 a.y.

83 “Food, Inc.”, Yön: Robert Kenner, ABD, 2008.

2. ÇEVRE FELAKETLERİ

a. Aral Gölü Kuruyor

Tarihsel Süreç

Geçmişte dünyanın 4. büyük gölü kabul edilen ve Özbekistan ile Kazakistan sınırında bulunan Aral Gölü, SSCB'nin bölgedeki pamuk üretimini artırmak için gölü besleyen nehirlerin yönünü değiştirmesi üzerine, 1960'larda kurumaya başladı.⁸⁴

1930'lu yıllarda, Sovyet Rusya'nın artan pamuk ihtiyacını karşılamak üzere başlatılan sulama projelerinin, bugün Aral Gölü'nün karşı karşıya kaldığı durumun temel sebebi olduğu biliniyor.

1960'larda Karakorum Kanalı'nın açılması, ardından Seyhun ve Ceyhun ırmaklarının yönünün değiştirilmesi, buharlaşmanın da etkisiyle, Aral Gölü'ndeki su düzeyinin her geçen yıl daha da azalmasına yol açmıştı. 1980'lere gelindiğinde Seyhun ve Ceyhun ırmakları göle ulaşmadan kurumaya başlamıştı.⁸⁵

İlerleyen yıllarda göl alanı küçüldükçe iklim ko-

şulları da değişmiş, göl çevresindeki ılıman iklim, yerini karasal iklime bırakmıştı. Öte yandan aşırı sulama nedeniyle, yeraltındaki tuzlar toprağın yüzüne çıkmış, pamuk verimi düşmüştü. Pamuk üretimini artırmak için kimyasal gübre ve zirai ilaç miktarı yükseltilmiş ve Dünya Sağlık Örgütü'nün yasakladığı son derece zararlı tarım ilaçları, çok geniş tarım alanlarında kullanılmıştı.⁸⁶

Göldeki kum ve tuz oranının artması, bugün onlarca balık türünün ve yüzlerce canlının yok olmasına yol açtı. Gölün içe doğru hızla çekilmesi sonucu ardında bıraktığı tuzlu kum, çevreye hastalık saçmaya devam ediyor. Bu nedenle bölgede; kanser, astım, anemi ve böbrek hastalıklarında %30 oranında artış gerçekleştiği kaydediliyor. Kimyasal atıklar, Özbekistan'ın Karakalpak bölgesinin tüm yeraltı sularına sızdığından, insanlar tarafından kullanıldığında ölümlere sebebiyet veriyor.⁸⁷

Gölün kuruması ayrıca ortaya büyük miktarda tuzlu bir toz tabakası çıkardı. Rüzgarla, Japonya'dan İskandinav ülkelerine kadar uçan bu tuzlu tozlar, özellikle Orta Asya'da sağlığı tehdit ediyor.⁸⁸

2010'da Yaşanan Gelişmeler

BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon, Nisan ayı başlarında düzenlediği Ortaasya gezisi kapsamında, büyük bölümü kurumuş durumda olan Aral Gölü'nü ziyaret etti. Aral Gölü'nün kurumasından duyduğu üzüntüyü dile getiren Ban Ki Moon, çözüm için tüm bölge ülkelerini harekete geçmeleri konusunda uyardı.

Aral Gölü'nün kurumasının, yerkürenin en şok edici felaketlerinden biri olduğunu söyleyen Ban Ki Moon, "Bütün bölge liderlerini biraraya gelip çözüm bulmaları için uyarıyorum" diye konuşurken, en üst seviyede Birleşmiş Milletler desteği vaadetti.⁸⁹

Eylül ayında New York'ta gerçekleştirilen BM

84 <http://www.cekud.org.tr/haberx/290-aral-golu-kuruyor-.html>

85 "Aral Gölü Kuruyor (mu?)", Yrd. Doç. Dr. Meşküre Yılmaz, <http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=3340&kat=18>

86 a.g.m.

87 a.g.m.

88 <http://www.denizhaber.com.tr/dis-basindan/25715/aral-golu-orta-asya-tatli-su-kurudu-afet-yerkure-bm-ban-ki-moon-sovyetler-birlig.html>

89 a.y.

Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, Özbekistan Devlet Başkanı İsmail Kerimov, Aral Gölü ve çevresinde gerçekleşen çevre felaketlerine dikkat çekerek, Aral Gölü'nün son 40 yıl içerisinde hacim olarak 7 kat, su miktarı bakımından 13 kat küçüldüğünü söyledi. Aral Gölü'nün kurumasının, bu bölgede yaşayan milyonlarca insanın problemi olduğunu ifade eden Kerimov, bu insanların başta BM olmak üzere uluslararası kuruluşlardan yardım beklediğini belirtti.⁹⁰

b. Meksika Körfezi'nde Yaşanan Petrol Faciası

20 Nisan 2010'da, Transocean şirketi tarafından British Petroleum'a (BP) kiralanan Deepwater Horizon adlı platformda bir patlama meydana geldi. Patlamada, platformda çalışan işçiler hayatını kaybederken, milyonlarca varil ham petrol Meksika Körfezi'ne yayıldı. BP'nin, okyanus yüzeyinin 1500 metre derinliğindeki Deepwater Horizon petrol kuyusundan körfez sularına, aylar boyunca toplamda milyonlarca varil petrol sızdı.⁹¹ Sızıntıyı durdurmak için denenen birçok yöntemden, Ağustos ayına kadar yanıt alınamadı.⁹² Yaşanan bu facia, dünyanın şimdiye kadarki yaşanmış en büyük petrol faciası olarak kayıtlara geçti.⁹³

Süreç öncesi ve sonrası ile incelendiğinde, pek çok küresel şirketin faaliyetlerine yön veren kâr hırsının, bu felaketin yaşanmasındaki en önemli etken olduğu açıkça görülüyor.

Faciaya Davetiye Çıkartan Uygulamalar

Facianın yaşanmasından sonra ortaya çıkan bazı bilgiler, Transocean şirketince British Petroleum'a (BP) kiralanan Deepwater Horizon platformunun,

ABD Maden İdare Servisi'ne 'modern bir teknoloji mucizesi' olarak bildirildiğini ve bir kaza ihtimalinin neredeyse mümkün olmayacağı gerekçesiyle bazı güvenlik şartlarından muaf tutulmasının istendiğini ortaya koyuyor.⁹⁴

Teknolojideki hızlı gelişmeler, açık sularda petrol arayan sondajcılar giderek daha derinlere çekerek, denetimsiz ani fişkırmalar ve denize saçılan petrolü temizleme yöntemleri, bu hıza ayak uyduramadı. 2000'lerin başından bu yana gerek sektör, gerekse akademisyenler tarafından yayımlanan bir dizi raporda, derin sularda denetimsiz ani fişkırmalar, fişkırmalar önleyici donanımların (BOP) işlev hataları, endüstrinin başlamış bir petrol saçılmasını önlemedeki yetersizliği için giderek artan riskler hakkında uyarılarda bulunmuştu. Çok büyük basınç altında olmaları nedeniyle, derin sularda açılmış kuyuların günde 100 bin varile kadar petrol kaçırabilecekleri özellikle belirtilmişti.⁹⁵

Endüstri yetkililerine göre maliyeti 500 bin Dolar olan teknoloji, diğer ülkelerde zorunlu olarak uygulanıyor. Amerikan Mineraller Yönetimi uzaktan kumandalı kapama teknolojilerinin kullanımını zorunlu hale getirmeyi 2000 yılında gündemine almış, ancak şirketler, yüksek maliyetleri gerekçe göstererek yıllarca bu önlemin zorunlu kılınmasına karşı çıkmış ve yönetimi ikna etmişlerdi.

Öte yandan, 500 bin Dolar'lık bir güvenlik teknolojisine karşı çıkan BP'nin, 2010 yılının ilk çeyreğinde 6 milyar Dolar kâr elde ettiği ve aynı zaman diliminde 3.5 milyon Dolar'ı lobi çalışmaları için harcadığı biliniyor.⁹⁶

Şirketler Birbirlerini Suçladı

İngiliz petrol şirketi BP, yayınladığı raporda, Meksika Körfezi'ndeki petrol kuyusu felaketinden birçok firmanın sorumlu olduğunu iddia etti.

90 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1030324&title=kerimov-aral-golunun-kurumasini-onlemek-icin-yarim-istedi>

91 <http://www.greenpeace.org/turkey/news/deepwater-petrol-sizintisi-280610>

92 http://www.tgrthaber.com.tr/news_view.aspx?guid=5bbee6a2-dad8-4c5a-b72d-66f5600b6637

93 http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2010/08/04/bp_resmen_dunyanin_en_buyuk_faciasi

94 "Dünyanın Yüz Karası Bir Felaket", Gürhan Savcı, Aksiyon, s.808

95 <http://www.nationalgeographic.com.tr/ngm/1010/konu.aspx?Konu=2>

96 <http://www.greenpeace.org/raw/content/turkey/press/reports/bp-deepwater-petrol-felaketi.pdf>

BP, Transocean şirketine ait petrol platformundaki patlama, yangın ve denize aylarca petrol püskürmesinin, mekanik arıza, insan hatası ve mühendislik eksikliğinden kaynaklandığını duyurdu. Transocean ise BP'nin sorumluluk almaktan kaçtığını bildirdi.

Raporda, petrol kuyusundaki beton kapağın hatalı olmasının, doğalgaz ve diğer sıvıların petrol borularına yükselmesine yol açtığını ve platformdaki ekibin yüzeye çıkan hidrokarbonları 40 dakika fark etmediği belirtiliyor. Beton kapağın yapımından sorumlu olan Halliburton şirketiye BP'nin raporunun çok büyük eksiklik ve hatalarla dolu olduğunu bildirdi.⁹⁷

Medya ve Şirketler Kamuoyunu Yanlış Bilgilendirdi

Meksika Körfezi'nde yaşanan petrol faciasında, sızıntının devam ettiği süreçte, BP'nin kamuoyuna verdiği yanıltıcı rakamlar ve medyanın haberi yansıtırken takındığı yanlı tutum, facianın boyutlarının, dünya kamuoyu tarafından sağlıklı bir şekilde algılanamamasına yol açtı.

Patlamayı takip eden ilk günlerde, BP şirketi okyanus sularına karışmakta olan petrolün 1.000 varil olduğunu tahmin ettiklerini açıkladı. Takip eden günlerde, Ulusal Deniz ve Atmosfer İdaresi (NOAA) bu rakamın BP'nin tahmininden beş kat fazla olduğunu, günlük sızıntının 5.000 varil (909 milyon litre) civarında olduğunu açıkladı.⁹⁸ Ancak kazadan yaklaşık üç hafta sonra deniz altından fıskıran petrolün videosu yayınlandığında, daha önce telaffuz edilen rakamların gerçeği yansıtmaktan çok uzak olduğu anlaşıldı. Gördükleri karşısında dehşete kapılan uzmanlar, petrolün âdeta bir nehir gibi aktığını ve sızıntının günde 50 ila 100 bin varil olabileceğini iletiler.⁹⁹

Felaket haberleri radyo ve televizyonlardaki çevre programlarında değil, daha ziyade ekonomi haberleri arasında yer buldu. "Çevreci" programlar BP'nin finansal desteğini keseceği korkusuyla habe-

ri gündeme getirmekte güçlük çekti. Hatta, İngiliz kamu yayın kuruluşu BBC, BP'nin sponsorluklar yoluyla ağırlığını arttırdığı sanat alanındaki varlığını protesto eden bir grup İngiliz aydına karşı, "BP'nin sanata desteğini" savunan programlar yaparak bu alandaki en ilginç yaklaşım sergiledi.¹⁰⁰

ABD Hükümeti'nin Kollayıcı Tavrı

Deepwater Horizon petrol platformunda yaşanan patlamanın yol açtığı hasarı tespit etmek üzere ABD Ulusal Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan raporda, BP'nin yol açtığı felaketin, Beyaz Saray tarafından her aşamada yok sayılarak, ya da boyutları indirilerek yansıtıldığına dikkat çekiliyor. Raporda, patlamanın birkaç gün sonrasında açıklamada bulunan Beyaz Saray'ın; Meksika Körfezi'nde bir sızıntı olduğunu yalanladığına dikkat çekiliyor. İlerleyen günlerde sızıntının inkar edilemez biçimde ortaya çıkmasının ardından, Obama yönetiminin felaketin boyutlarını küçültmek yönünde çaba sarfettiği belirtiliyor.

Her fırsatta Körfez'e sızan petrol miktarının günde 5 bin varil olduğu iddiasını yineleyen Obama yönetiminin, gerçek rakamı açıklamaya çalışan ulusal kurumları da bizzat engellediği söyleniyor. Mayıs ayında sızıntının gerçek boyutları üzerine bir rapor yayımlamak isteyen Amerikan Ulusal Okyanus ve Atmosfer Yönetimi'nin (NOAA) bu girişimini askıya alan Obama yönetimi, kurumun raporu yayımlamasına ancak Temmuz ayında izin vermişti. Raporda, sızıntı rakamının günde 5 bin varilin çok üstünde; günde tam 60 bin varil olduğu belirtiliyordu.

Obama yönetimi, sızıntının tüm dünyanın gündemine oturduğu ve BP'nin prestijinin yerlerde süründüğü Ağustos ayında yaptığı bir açıklamada, sızıntı sonucu Körfez sularına karışan petrolün %75'inin "yok olduğunu" iddia etmiş; ancak bu iddia daha sonra uzmanlar tarafından yalanlanmıştı.¹⁰¹

97 <http://www.voanews.com/turkish/news/BP102500659.html>

98 <http://www.greenpeace.org/turkey/news/meksika-korfezi-petrol-sizintisi-040510>

99 Savgi, a.g.m.

100 <http://haber.sol.org.tr/dunyadan/bp-nin-sicilini-merak-ettiniz-mi-haberi-30995>

101 <http://haber.sol.org.tr/dunyadan/obama-yonetiminden-bp-ye-kirli-destek-haberi-34649>

Facianın İnsan Yaşamına Etkileri

11 kişinin hayatını kaybettiği patlamayla başlayan facianın boyutları henüz tam olarak netleşmemiş olsa da, tarihte yaşanan en büyük petrol faciasının asıl etkileriyle, önümüzdeki yıllarda daha açık bir şekilde yüzleşileceği tahmin ediliyor. Uzmanlar, tahribatın yalnızca Amerika kıyıları ile sınırlı kalmayacağı, tüm dünyayı olumsuz etkileyecek bir felaketle karşı karşıya olduğumuz görüşünde birleşiyor.

Facianın Diğer Canlı Türlerine Etkileri

Meksika Körfezi'nde yaşanan facia, yalnızca insan hayatını değil, diğer canlıları da olumsuz etkiledi.

Amerikan Denizcilik Ajansı da petrol örtüsünün Florida'nın güneyindeki çok değerli bir mercan kayalığını tehdit ettiğini açıklayarak, uydu görüntülerine göre, petrol tabakasının, dünyanın üçüncü büyük mercan kayalığını çabucak kaplamasına neden olacak "loop akıntısı" adı verilen bir deniz akıntısına 20-30 km uzaklıkta bulunduğunu bildirdi.¹⁰²

Öte yandan, Amerikan hükümetinin kirlilikle mücadele çalışmalarının sorumlusu sahil muhafaza komutanı Amiral Thad Allen yaptığı açıklamada; eğer 200 km kıynın petrolden etkilendiği söylenirse bunun yanıltıcı olabileceğini, çünkü derindeki hassas bataklık bölgenin de petrolden etkilenmiş olabileceğini belirtti. Amiral Allen, petrol fışkıran kuyu kapatıldıktan sonra yüzeydeki petrol tabakasının temizliğinin birkaç ay alabileceğine işaret ederek, "Bundan sonra asıl iş başlıyor. Ekosistemleri, faunayı yeniden kurmak yıllar alacak" dedi.¹⁰³

Sızıntının 130 mil (200 km) uzunluk ve 70 mil (110 km) genişlikten daha geniş bir alana ulaştığı, Louisiana, Alabama, Mississippi ve Florida açıklarını etkileyeceği tahmin ediliyor.

BP'nin sızıntı yapan kuyusundan sürekli akmakta olan ham petrol, Körfez'deki yüzlerce türü tehdit

ediyor. Soyu tükenme tehlikesi altındaki türler olan balinalar, deniz kaplumbağaları ve göçmen kuşların yaşam alanı da tehdit altında. Times-Picayune adlı gazetenin haberine göre, tehdit altındaki alan, ABD'nin su kuşlarının %70'ten fazlası için yaşamsal alan olan bir kıslama ve dinlenme noktası olma özelliği taşıyor.¹⁰⁴

Facianın Ekonomik Boyutu

Meksika Körfezi'nde gerçekleşen felaket, insan ve canlı yaşamına verdiği/vereceği zararların yanı sıra, ekonomik açıdan da bir felaket olarak nitelendiriliyor. Felaketin faturasının ne kadarını BP ve sorumlu olduğu anlaşılan diğer firmaların üstleneceği ise tam bir muamma. Yine de konu ile ilgili yetkililer, felaketin BP'ye faturasının çok ağır olacağını söylüyor.

Cumberland Advisors adlı yatırım şirketinin kurucusu David Kotok, "Bu, yalnızca bir çevre kirlenmesi olayı değil. BP bu işten milyarlarca Dolar ödeyerek çıkacak. Eğer olayda bir ihmal tesbit edilirse, Meksika Körfezi'ne akan her bir varil için 4 bin 300 dolar ceza ödeyecekler. Eğer başkaca bir suç belirlenirse rakam üçe katlanacak. Körfeze yeni tahminlere göre günde 40 bin varil petrol akıyor. Kuyu ancak üç ay içinde tümünden kapatılacak. Gerçek faturayı o zaman göreceğiz" dedi. Çevre felaketinin tazminatlar dahil BP'ye tüm faturasının bugün itibarıyla 4.3-8.6 milyar Dolar'a ulaştığı hesaplanıyor.

Faturayı orta vadede 36 milyar Dolar olarak tahmin eden ABD'nin en büyük bankalarından Goldman Sachs ise bu zararın hisse senedi fiyatlarında yer aldığını ve bu nedenle de daha fazla düşüş olmayacağını belirtiyor. Goldman Sachs, 36 milyar Dolar'lık rakamı 'faturanın üst sınırı' olarak görüyor. BP hisseleri patlamanın olduğu 20 Nisan'dan bu yana %40 oranında değer yitirmiş ve iflas söylentileri çıkmıştı.

Goldman Sachs'a göre makul bir 'en kötü durum senaryosunda fatura, 60-70 milyar Dolar'a kadar ulaşabilecek. Bu konuda daha karamsar görüşle-

102 <http://www.nethaber.com/Dunya/145949/Meksika-korfezindeki-petrol-sizintisi-mercan>

103 http://www.8sutun.com/Petrol-faciasinin-etkileri-surecek_83569.html

104 <http://www.greenpeace.org/turkey/news/deepwater-petrol-sizintisi-280610>

re sahip olan Cumberland Advisors'dan David Kotok ise "Meksika Körfezi'ne akan ham petrolün, Gulfstream akıntısına karışması durumunda tam bir felaket senaryosu ve yüzlerce milyar Dolar'lık bir kabusla karşı karşıya kalacağız" diye konuştu.¹⁰⁵

BP'nin Daha Önceki Benzer Uygulamaları

20 Nisan 2010'da Meksika Körfezi'nde gerçekleşen kaza, sonuçları henüz net biçimde görülememiş olsa da, şimdiden dünya tarihinin en büyük çevre felaketlerinden biri olarak kabul ediliyor. Kazanın başaktörü BP'nin önceki yıllardaki karnesi incelenildiğinde, sicilinin pek de parlak olmadığı görülüyor.

1995 yılında John Browne'un baş yöneticiliğe atanmasıyla yükselişe geçen şirket, 2000'lerde de devam edecek stratejisini "agresif büyüme ve kâr bakımından riskli bölgelere girme" olarak belirledi. Bu süreçte tıpkı emek gücü gibi güvenliği de bir "maliyet" kalemi sayan BP, kârını katlamak için bu alanda minimum tedbirle iş yapmayı ilke edindi.

1999 yılında bir alt kuruluşu olan BP Exploration Alaska'nın, Alaska'ya yasadışı biçimde katı atık depoladığı anlaşıldı, şirket 22 milyon Dolar'lık bir cezaya çarptırıldı.

Eylül 2004'te, ABD'nin Texas City bölgesinde bulunan rafinerisinde bir patlama meydana gelen şirket, 2 işçisinin ölümüne neden olmuş ve bir üçüncü işçi ağır yaralanmıştı. Şirket, güvenlik ihmali nedeniyle 110 bin Dolar para cezasına çarptırıldı.

Aynı rafinerideki kazanın üstünden henüz 6 ay geçmeden gerçekleşen ikinci kaza, tam anlamıyla felaketle sonuçlandı. 1934'te kurulan ve işçilerin "burada ölüm riski somuttur" dedikleri rafineride gerçekleşen patlamada 15 işçi ölmüş, 170 işçi yaralanmıştı. Şirket, güvenlik ihmali nedeniyle 21,3 milyon Dolar'lık cezaya çarptırılmıştı.

Bu patlamadan bir yıl sonra, Temmuz 2005'te, eşiginden dönülen facia, şirketin risk algısının nelere yol açabileceğini ortaya koydu. BP'nin Meksika Körfezi'nde bulunan Thunder Horse platformu,

Karayıpler ve Meksika Körfezi'ni etkisi altına alan Dennis Kasırgası'nın ardından adeta bir gemi gibi yan yattı. 1 milyar Dolar'lık yatırımla kurulan ve Körfez petrolünün %20'sini tek başına çıkarması planlanan platformun inşaatının yeni bitmiş olması ve henüz faaliyete geçmemiş olması, belki bugünkünü bile gölgede bırakacak bir facianın eşiginden dönülmesini sağladı. Şirketin daha yüksek kâr kaygısıyla binlerce işçiyi ara vermeksizin çalıştırarak, normalin altında bir sürede tamamladığı platformu eski haline getirmek için yapılan tamiratlar esnasında, petrol çıkarma sırasında sızıntıya neden olabilecek çok büyük inşaat eksikliklerinin de olduğu fark edildi.

Thunder Horse'un batmanın eşiginden dönmesinin üzerinden bir yıl bile geçmeden, Mart 2006'da, BP Kuzey Kutbu'ndaki en büyük petrol sızıntısına neden oldu. BP, 1 milyon litre petrolün Alaska'ya sızarak bir çevre felaketi yaşamasına neden oldu.

Ekim 2009'da ABD Federal Güvenlik ve Sağlık Kuruluşu, Texas City'deki rafinerisinde gerçekleştirdiği 709 adet ihmalden ötürü şirketin 87,4 milyon Dolar'lık cezaya çarptırılmasını önerdi.

20 Nisan'da gerçekleşen felaketin henüz iki hafta öncesinde BP, Texas City'deki rafinerisinin filtre sisteminde bir ay süren bir aksaklıktan ötürü, çok miktarda zehirli gaz atığın havaya karıştığını kabul etmişti.¹⁰⁶

c. Zehirli Çamur Felaketi

4 Ekim 2010'da Macaristan'ın başkenti Budapeşte'nin 160 km güneyindeki Ajka kentinde bir alüminyum fabrikasındaki setlerin yıkılmasıyla çevreye yayılan zehirli çamur, yeni bir çevre felaketine sebep oldu.

İçinde 1 milyon metreküp kimyasal zehirli kızıl çamurun bulunduğu 9 ve 10 numaralı depoların duvarlarının yıkılmasıyla etrafa yayılan zehir; 9 kişinin ölümüne, yaklaşık 200 kişinin de yaralanmasına yol açtı.¹⁰⁷ Felaket, doğrudan 7 bin insanı etkilerken,

¹⁰⁶ <http://haber.sol.org.tr/dunyadan/bp-nin-sicilini-merak-ettiniz-mi-haberi-30995>

¹⁰⁷ <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132368>

¹⁰⁵ <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=RadikalHaberDetay&Date=13.06.2010&ArticleID=1002216>

yaklaşık 40 km²'lik bir alan yaşanmaz hale geldi. Zehirli atık, 50 ton arsenik, 300 ton krom ve yarım ton civa ve kurşun içeriyordu.¹⁰⁸

Kızıl çamur, alüminyumun işlenmesi sırasında kullanılan boksitten kaynaklanan bir atık. Bu çamur özel havuzlarda toplanıyor ve içindeki suyun zamanla buharlaşması sonucu geriye sadece kurumuş kızıl toprak kalıyor.¹⁰⁹

Felaketin Çevre Sağlığına Etkileri

Çevre örgütleri yaşanan bu felaketi, Avrupa'da son 30 yılda yaşanmış en büyük felaketlerden biri olarak görüyor.

Kızıl çamurun temizlenmesinin en az bir yılı alacağı tahmin ediliyor. Yerler kuruyunca tozun havaya kalkacağı ve bu tozun ciğere gitmesi halinde ciddi sağlık sorunlarına yol açabileceği kaydediliyor. Zira atığın içinde ağır metaller mevcut.

Kızıl çamurdaki kimyasallar cilde değdiğinde yanıklara neden oluyor. Göze temas etmesi durumunda ise körlüğe varan zararlar verebileceği söyleniyor.¹¹⁰

Öte yandan, Greenpeace örgütünün Viyana Üniversitesi'ne gönderdiği kızıl çamur örneklerinin sonuçları, felaketin boyutlarını gözler önüne seriyor. Analize göre, çamurun %70'i, 2 mikrondan küçük tehlikeli tanecikler içeriyor. Eğer bu zerrecikler yutulursa, insan sağlığı için büyük tehlike arz ediyor. Parçacıklar ne kadar küçük olursa, solunum sisteminde o kadar etkili olabiliyor. Toksik maddeler içeren çamurun içerisinde, arsenik gibi başka bir tehlike daha bulunuyor. Kızıl çamur kuruduğu zaman, arsenik, toz şeklinde havaya karışacak ve bu zehirli madde solunum yoluyla insan vücuduna ulaşacak. Felaketle birlikte, 700.000 metreköplük bir alana zehirli madde bulaştı bile.¹¹¹

Kazanın gerçekleştiği günleri takip eden süreçte,

108 [http://www.zaman.com.tr/haber.do?](http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1041967&title=kizil-camur-icin-kanser-uyarisi)

[haberno=1041967&title=kizil-camur-icin-kanser-uyarisi](http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1041967&title=kizil-camur-icin-kanser-uyarisi)

109 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25138803/>

110 a.y.

111 <http://www.greenpeace.org/turkey/news/macaristandaki-kizil-camur-yuksek-risk-iceriyor-191010>

zehirli atığın önce Tuna Nehri'ne, ardından Karadeniz'e akması, felaketin çok daha vahim sonuçlar doğurması ihtimalini de kuvvetlendiriyor.

Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Faruk Yorulmaz, konu ile ilgili yaptığı açıklamada; "zehirli çamurun etkisi altındaki canlılarla beslenen hayvan ve insanlar, kanser de dahil olmak üzere, pek çok ciddi kronik hastalıkla karşı karşıyadır. Etki altındaki bitkilerle beslenen hayvanlar, zehiri vücutlarına almakta ve bu hayvanları yiyen insanlarda da zehirlenme meydana gelmektedir. Söz konusu zehirli çamur, toprağı, suyu ve havayı kirletmekte, bu sayede toprakta ya da suda yetişen, havayı soluyan her canlının vücuduna girmektedir. Çamur ile kirlenen suların yeraltı veya yüzeysel içme suyu kaynaklarını kirletmesi de söz konusudur. Yüksek alkali özelliğe sahip olan bu atıklarla temas, deride yanığa ve gözlerde ciddi hasarlara neden olabilmektedir. Alkali özelliği nedeniyle, solunum yolu ve ağızdan alınması ile, solunum yollarında ve yemek borusunda ciddi yanıklara, daha sonraki dönemde ise kansere yol açabilmektedir. Bunun yanında unutulmaması gereken nokta ise tüm bu zehirli maddelerin, uzun yıllar sonra ortaya çıkacak olan sakat doğumlar, düşükler, kanser, felç gibi zararlı etkileri bulunmaktadır" şeklinde konuştu.¹¹²

Macaristan Afet Dairesi Sözcüsü Tibor Dobson ise, kimyasal zehirli kızıl çamurun, Marcali Nehri'ndeki tüm canlı varlığın yok olmasına neden olduğunu açıkladı.¹¹³

Felaketten etkilenmesi muhtemel ülkelere birisi de Türkiye. Ancak Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Türkiye için herhangi bir tehlikenin bulunmadığı ifade edildi. Yapılan açıklamada; "ülkemiz için herhangi bir tehlike söz konusu değildir. Ancak bütün ihtimallere karşı Karadeniz'de Kirlilik İzleme Projesi çerçevesinde İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü ile birlikte önümüzdeki hafta içinde Karadeniz'de ölçümler yapılacaktır" denildi.

112 <http://www.hurriyet.com.tr/yasasinhayat/16068981.asp>

113 <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/>

[10/07/kizil.camur.karadenize.yaklasiyor/592177/0/](http://www.cnnturk.com/2010/dunya/)

Macaristan Hükümeti ve Fabrikanın Yaklaşımları

Kazanın gerçekleşmesinden sonraki ilk günlerde; “kızıl çamur Avrupa Birliği normlarına göre tehlikeli atık değil” söylemi ile hareket eden Macaristan Hükümeti, ilerleyen günlerde kazanın etkilerinin daha net bir biçimde anlaşılmaya başlanması üzerine bu söyleminden vazgeçti ve alüminyum fabrikasındaki atık rezervinin duvarlarının nasıl yıkıldığı ile ilgili soruşturma başlattı. AB de çamurun yayılması na engel olması konusunda Macaristan’ı uyardı. Olayla ilgili bir soruşturma başlatılması için İçişleri Bakanı’na talimat verdiğini söyleyen Macaristan Başbakanı Viktor Orban; "bu felaketin doğal sebeplerden kaynaklandığına dair hiçbir işaret yok. Ve eğer bir felaket doğal bir felaket değilse, o halde insanlardan kaynaklanmış demektir. Bu ülkedeki herkes bu trajediden ve oluşan zarardan kimin sorumlu olduğunu bilmek istiyor" diye konuştu.¹¹⁴

Öte yandan, Macaristan'da, çevre felaketine yol açan zehirli çamur sızıntısının aylar önce başladığı ortaya çıktı. Bir Macar çevreci kuruluşun havadan çektiği fotoğrafta, söz konusu alüminyum fabrikasındaki sızıntının, setin bir köşesinden çevreye yayılmakta olduğu görülüyor. Fotoğrafın, 11 Haziran tarihinde çekildiği anlaşıldı. Bu da yetkililerin ihmalkarlığını gündeme getirdi. Zira felaket meydana gelmeden 2 hafta önce fabrikayı denetleyen müfettişler olumlu rapor vermişti. Polis, soruşturma çerçevesinde fotoğrafı incelemeye aldı.¹¹⁵

d. Çin / Sarı Deniz’de Yaşanan Petrol Faciası

Meksika Körfezi’nde yaşanan petrol felaketinden sadece birkaç ay sonra, Sarı Deniz’de benzer bir felaket daha gerçekleşti. Boyutları itibarıyla Meksika’da yaşanan felaketin gölgesinde kalan ve yeterince üzerinde durulmayan felaket, binlerce ton ham petrolün deniz suyuna karışmasına neden oldu.

Ülkenin en büyük petrol şirketlerinden China National Petroleum Corp’a (CNPC) ait boru hattında, 16 Temmuz 2010’da meydana gelen patlamanın ardından başlayan yangın, 2 bin itfaiyeci tarafından 15 saatte söndürülebildi. Sarı Deniz’e binlerce ton ham petrol sızdı. Büyük bir alan ham petrolle kaplanırken, geçimini balıkçılıkla sağlayan bölge halkı büyük darbe aldı.¹¹⁶

114 a.y.

115 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132368>

116 http://www.haber1.com/Bir-petrolfaciasidaha_153954.html

3. ENERJİ ALANINDA YAŞANAN İHLALLER

a. Kutup Savaşları

Küresel Isınma ile Başlayan Süreç

Son yıllarda küresel ısınmanın etkileri ciddi biçimde hissedilmeye başlandı. Bu durumun devletlerarası münasebetlere ve enerji politikalarına yansımaları da gecikmedi. Kuzey Kutbu'nda buzulların erimeye başlaması ile fitili ateşlenen süreçte yaşananlar bunun en güçlü örneği.

Küresel ısınma, Kuzey Kutbu'ndaki buz kütlelerini her geçen gün küçültüyor. Yaz aylarındaki buz kütlesi 1979'dan bugüne %20 oranında küçülmüş durumda. Dünyanın geri kalan bölgelerine göre iki kat daha fazla ısınan kutupta 2050 yılı yazında hiç buz kalmaması bekleniyor. Arktika'nın buzullarının, 2007 yazı sonunda, 4 yıl önceki aynı dönemde sahip olduğu alanın yarısına gerilediği ifade ediliyor.¹¹⁷

Buzulların erimesi ile, daha önce ulaşılması mümkün olmayan yeni enerji rezervlerinin ortaya çıkması, özellikle bölgeye sınırı olan ülkeleri heyecanlandırıyor. Tahminlere göre dünya petrollerinin en az %25'i bu bölgede bulunuyor. Ayrıca diğer madenler açısından da zengin olan bölge, sözkonusu ülkeleri karşı karşıya getiriyor. Ancak kutuplarda kızılsan

petrol yarışının ihtiyaçtan değil, güç hırsından kaynaklanan bir hakimiyet tutkusu olduğu söylenebilir. Zira bölgedeki enerjilere sahip olmak için yarışan ABD, Kanada, Danimarka, Norveç ve Rusya gibi ülkeler dünyanın en zengin ülkeleri sıralamasında ilk sıralarda yer alıyorlar.¹¹⁸

Kutuplarda Hak İddiaları

Buzulların erimesi ile ortaya çıkan enerji kaynaklarının kullanımı ile ilgili tartışmalar son yıllarda alevlenmiş olsa da, bölgedeki hakimiyet çekişmesi çok daha eskilere dayanıyor.

Rusya'nın Kuzey Kutbu'nda hak iddiası 1911'e kadar uzanıyor. Moskova 1916 ve 1924'te -hem çarlık ve hem de Sovyet dönemlerinde- Sibirya'nın kuzeyindeki bütün adaları Rus teritoryasının içinde ilan etti. 1926'da bu alan genişletildi. Sonraki yıllarda Rusya'nın egemenlik talepleri Kuzey Kutbu'nun yarısına ulaştı. SSCB, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra taleplerini deniz hukukunu esas alarak dile getirdi. Hatta 1967'de aynı taleplerinden hareketle Archangelsk ve Vladivostok arasından geçişlerde ücret istedi. Böylece bu bölgenin, Rusya'nın kıyısı olan bir deniz değil, iç suları olduğunu iddia etti. Rusya sonraki yıllarda konu ile ilgili olarak ABD ve Norveç ile görüşmeler yaptı.¹¹⁹

Bir diğer örnek de "Hans" adındaki ada. Ellesmere Island ile Grönland arasında, Kennedy Kanalı üzerinde, Kuzey Kutbu'nun 1.000 km güneyindeki 1,3 km² büyüklüğündeki Hans Adası, Kanada ve Danimarka arasında tartışma yaratıyor. 1984'te Danimarka'nın Grönland Bakanı Höyem, bu adaya giderek, ülkesinin egemenlik haklarını vurguladı. Üzerinde kimsenin yaşamadığı, bitki yetişmediği ve ancak küresel ısınmanın daha da artması halinde balıkçılık için kullanılması ihtimali olan Hans Adası, gelecekte daha da büyük sorun olabilir. Danimarka dört yıldır her yaz, Hans Adası çevresin-

117 "Kuzey Kutbu Isınıyor", Sema Tokat, [@2300.html](http://www.globalenerji.com.tr/hab-23000204-107,43)

118 "Kutuplarda Petrol Savaşları", Sedat Laçiner, <http://www.usakgundem.com/yazar/770/kutuplardapetrolsavaslari.html>

119 http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=3742

de askeri varlık göstererek egemenlik talebini vurguluyor. 2005'te Kanada, Danimarka'ya cevap için, bölgeye yüzlerce asker, birkaç helikopter, bir firkateyn ve bir buz kırma gemisi gönderdi.¹²⁰

2000'li yıllara gelindiğinde, ülkeler, kutup denizinin altında uzayan 1800 kilometrelik Lomonosov sıradağlarının kendilerine ait olduğunu ispat etme yarışına girdiler. BM'ye ilk başvuruyu 2001 yılında yapan Rusya'nın talebi, kanıtlar yetersiz bulunarak reddedilmişti.

Kutuplardaki güç gösterisinde en önemli gelişme 2007 yılında yaşandı. Aralarında milletvekili ve biliminsanlarının da bulunduğu bir ekip, okyanusun 4 kilometre dibine inerek Rusya bayrağını dikti. Dönemin Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin tarafından anında kutlanan bu eylem, Lomonosov Dağları'nın denizaltından kayalık silsileyle Rusya'ya bağlandığını kanıtlamayı amaçlıyordu.

Okyanusun dibine dikilen Rus bayrağına dört ülkeden tepki gecikmedi. ABD bir nükleer denizaltısı ile casus uçaklarını bölgeye gönderdi. Kanada Dışişleri Bakanlığı; "bayraklar dikip 'burada hak iddia ediyoruz' diyemezsiniz. 15. yüzyılda yaşamıyoruz, Ruslar sadece şov yapıyorlar" açıklamasını yaptı.

Rusya'nın hamlesine karşı ABD, Kanada, Norveç ve Grönland üzerinden Danimarka da derhal planlarını devreye soktu. Kanada, derin deniz limanı kuracağını ve 7 milyar Dolar harcayıp sekiz yeni buzkıran devriye gemisi inşa edeceğini duyurdu. Hatta Kanada Başbakan'ı Stephen Harper, 2007 Ağustosunda bölgeye giderek Moskova'ya karşılık verdi.

Yine Ağustos ayında bir ABD gemisi Kuzey Kutbu'nda deniz tabanının haritasını çıkarmak üzere yola koyuldu. Danimarka ise, Lomonosov'un okyanus altından Grönland'a bağlı olduğunu ispat için seferber oldu.

Rusya, 2008'in yaz aylarında bir adım daha ileri gitti ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ilk kez Kuzey Kutbu'na bir savaş gemisi gönderdi. 2009

yılına gelindiğinde ise Rusya Kutup'taki çıkarlarını korumak için özel; bir askeri güç oluşturacağını açıkladı.¹²¹

Danimarka ise, Kutup bölgesi ile ilgili söylemini, 600 yıldır sömürge olarak ellerinde bulundurdıkları Grönland üzerinden yürütmeyi tercih ediyor ve Grönland ile Kuzey Kutbu arasındaki bağlantıyı bilimsel yollardan açıklamaya çalışıyor. Danimarka Bilim Bakanı Helge Sander "Danimarkalı bilimadamları Kuzey Kutbu'nun Danimarka'ya ait olduğunu düşünüyorlar" şeklinde bir açıklama yaparak, bu konudaki görüşlerini ifade etti. Öte yandan Grönland'ın kendisi de önemli bir petrol ve gaz kaynağı olarak görülüyor. Buzlardaki erime ve iklimdeki yumuşama sayesinde petrol ve gaz aramaları kolaylaşıyor ve imkansız coğrafyalar arama ve işletmelere uygun hale geliyor. Danimarka'nın bu durumdan faydalanarak daha uzun yıllar dünyanın en zengin ülkelerinden biri olarak kalmayı planladığı anlaşıyor.¹²²

Kanada Başbakanı Stephen Harper ise bölgeye düzenlediği ziyarette, Kanada'nın kutup bölgesinde iki askeri tesis kuracağını açıkladı. Birçoklarınca dünyanın en barışçıl milletleri arasında sayılan Kanada'nın, Kuzey Kutbu'na, hem de küresel ısınma tartışmalarının en yoğun olduğu bir zamanda askeri tesis kurması manidar karşılanıyor.¹²³

Aynı şekilde Norveç de, kutup bölgesinin kendilerine ait olduğunu savunuyor. Norveçli biliminsanları yaptıkları araştırmalar sonucu hazırladıkları raporlarda, kamuoyuna, kutup bölgelerinin aslında Norveç'e ait olduğunu ortaya koyan sonuçlar sunuyorlar.

Kuzey Kutbu'nu bu kadar cazip hale getiren sadece petrol, gaz ve diğer kaynaklar değil. Bölge aynı zamanda çok önemli bir deniz yolu olabilme özelliği taşıyor. Buzulların biraz daha erimesi durumunda kuzey yarımkürede seyahat ve ulaşım ile ilgili ciddi değişiklikler yaşanacak. Bu nedenle büyük bir rekabet de bu deniz yollarının hakimiyeti üzerine yaşanıyor.

121 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25134002/>

122 Laçiner, a.g.m.

123 a.y.

Örneğin Kanada adaları çevresindeki Kuzeybatı geçişini kendi karasuları içinde görüyor. Başta ABD olmak üzere Norveç ve Danimarka ise buna karşı çıkarak geçişi uluslararası sular arasında sayıyor.¹²⁴

2010'da Yaşanan Gelişmeler

2010 yılı, Kutup savaşları açısından da sıcak gelişmelerin yaşandığı bir yıl oldu. Kutup bölgesindeki zengin enerji kaynakları için savaşmayı dahi göze alan ülkelerden Rusya ve Norveç arasında imzalanan anlaşma, "kavgaya gerek yok, burası hepimize yeter" modelinin bir işareti olarak yorumlandı. Rusya Başbakanı Vladimir Putin de açıklamaları ile bu kanıyı güçlendiriyor.

Putin, Moskova'da düzenlenen Uluslararası Kuzey Kutbu Konferansı'nda yaptığı, Rus televizyonlarından yayımlanan konuşmasında, bölgedeki ülkelerin buradaki kaynakların sahipliği konusunda savaşıacağı iddialarıyla ilgili olarak; "Kuzey Kutbu için öne sürülen bu korkutucu senaryoların çok büyük bölümü temelsiz" dedi.

Bu senaryoları ileri sürenlerin sadece ülkeler arasındaki çatışmayı kızıştırmak ve "tehlikeli sularda balık avlamak" amacı güttüğünü ifade eden Putin, ülkelerin Kuzey Kutbu'ndaki çıkarlarının, aslında "çatışma" olduğunu, ancak tüm bu anlaşmazlıkların uluslararası hukuk temelinde çözüleceğine inandığını söyledi.

Rusya'nın Kuzey Kutbu gündeminde, çevre kaygılarının ilk sırayı oluşturduğunu, petrol ve gaz üreticilerinin bölgede faaliyet gösterebilmeleri için çok sıkı ekolojik kurallara maruz kalacağını belirten Putin, "Kuzey Kutbu'nun değeri milyarlarca varil ve gazdan çok daha fazladır. Eğer Kuzey Kutbu'nda sorumlu davranmazsak, avantajlar yerine yeni küresel sorunlarımız olur" dedi.¹²⁵

Rusya ve Norveç, 40 yıllık anlaşmazlığın ardından Kuzey Kutbu sınır anlaşmasına imza atarak, bölgede petrol ve doğal gaz araştırmalarını başlatmanın yolunu açtı.

Rusya Devlet Başkanı Dmitry Medvedev ve

Norveç Başbakanı Jens Stoltenberg, Rusya'nın Barents Denizi kıyısındaki Murmansk kentinde düzenlenen törende, Kuzey Kutbu'nda iki ülke sınırlarını belirleyen anlaşmaya imza attılar.

Kremlin'den yapılan yazılı açıklamada, "Müzakereleri 1970'lerde başlayan anlaşmanın imzalanması, ilişkilerimizde tarihi bir ilerlemeyi simgelemekte" denildi.

Medvedev ve Stoltenberg'in, ön anlaşmanın Nisan ayında yapıldığının hatırlatıldığı açıklamada; "bu, Kuzey Kutbu'ndaki tüm önemli anlaşmazlıkların, mevcut uluslararası hukuk temelinde müzakereler yoluyla çözülebileceğinin bir örneğidir" ifadesine yer verildi.¹²⁶

b. Nükleer Enerji / Nükleer Santral / Nükleer Silah

ABD Nükleer Silahlarını Açıkladı

Başta İran olmak üzere, tehlike olarak gördüğü ülkelerin nükleer faaliyetlerini kontrol altına almaya çalışan ABD'nin, dünyanın hiçbir ülkesi ile kıyaslanmayacak sayıda nükleer savaş başlığına sahip olduğu, bizzat ABD Savunma Bakanlığı'na yapılan açıklama ile kanıtlanmış oldu.

ABD Savunma Bakanlığı, ABD'nin 5.113 nükleer savaş başlığı olduğunu açıkladı.

Adının açıklanmasını istemeyen bir üst düzey yetkili, 5.113 nükleer savaş başlığının yanı sıra, imha edilmeyi bekleyen "birkaç bin" savaş başlığı daha bulunduğunu belirtti.

Aynı yetkili, ellerindeki stoğun, nükleer savaş başlıklarının 1989'dan bu yana %75 oranında azaltılmış hali olduğunu söyledi.

Pentagon'un açıklamasıyla bu türden ayrıntıları çok gizli olarak nitelendiren ABD'de ilk kez nükleer savaş başlıkları konusunda resmen bir rakam verilmiş oldu.

Açıklamanın, ABD Dışişleri Bakanı Hillary

126 <http://www.milliyet.com.tr/rusya-ve-norvec-kuzey-kutbu-siniranlasmasinaimzaatti/dunya/sondakikaarsiv/18.10.2010/1289496/default.htm>

124 a.y

125 http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=180346

Clinton'ın, BM'deki Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'nı gözden geçirme toplantısındaki konuşması sırasında yapılması, dikkati çekti.¹²⁷

ABD 5 NATO Ülkesindeki

Nükleer Silahlarını Çekiyor mu?

İngiliz Times gazetesi, ABD Başkanı Barack Obama'nın, ülkesinin nükleer silahlarla ilgili politikasını yeniden düzenleyeceğini iddia ederek, ABD'nin, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu NATO üyesi 5 Avrupa ülkesinden nükleer bombalarını geri çekebileceğini yazdı. Haberde, Obama yönetiminin, silah kontrol analizcilerinin ülkenin nükleer silah kullanımı koşullarını tanımlamasını istemesi sebebiyle baskı altında olduğu hatırlatıldı.¹²⁸

ABD'ye Ait Nükleer Silahların

İstanbul'da Olduğu İddia Ediliyor

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Sovyet Rusya tehdidine karşı dünyanın birçok ülkesine nükleer silah taşıdığı biliniyor. Türkiye'de ABD'ye ait nükleer silahların yeri konusunda korkunç bir iddia ortaya atıldı. Nisan ayı başlarında Hürriyet gazetesinde yeralan bir habere göre; Savunma Bakanlığı danışmanlığı da yapan emekli büyükelçi Taner Baytok, Türkiye'de ABD'ye ait yaklaşık 100 nükleer silahın, sanıldığı gibi İncirlik Üssü'nde değil, İstanbul'da bulunduğunu söyledi ve "12 milyon İstanbullu nükleer bomba üzerinde oturuyor" dedi. Baytok, şunları kaydetti:

“İstanbul'da 12 milyon kişi nükleer bombaların üzerinde oturuyor. Bir patlama anında, silahlar Boğaz'ın altını üstüne getirecek güçte.”

Stratejik ve taktik silah ayırımına dikkat çeken Baytok'a göre; stratejik silahlar, daha çok ABD'de konuşlanmış durumda olan, okyanus ötesine gönderilebilen nükleer silahlar. Taktik silahlar ise “soğuk savaş döneminde herhangi bir nükleer savaş çıkma olasılığında, ABD'deki stratejik silahlar ateşlenene kadar geçecek sürede, demir perdeye yöneltile-

bilecek, daha hızlı, daha yakın menzilli füze ve bombalar.”

Baytok, “çifte anahtar sistemi” ile ateşlendiğini söylediği silahların anahtarlarından birinin ABD'de, diğerininse evsahibi ülke olduğundan Türkiye'de bulunduğunu, savaş halinde bu sistemin devreye girdiğini ve silahların gönderildiğini anlattı.

Baytok'un açıklamalarındaki bir başka ilginç unsur ise Türkiye'ye yönelik izlenen politika. Emekli büyükelçiye göre, SSCB ile ABD arasında nükleer silahların azaltılması konusundaki SALT ve START anlaşmaları çerçevesinde Avrupa'daki ABD nükleer silahlarının büyük çoğunluğunun “mekanizması değiştirildi”. Bu silahlar, F-16 ve benzeri savaş uçaklarına konuşlandırılacak şekilde mobil hale getirildi. Oysa Türkiye'deki silahlar bu uygulamanın dışında tutuldu. Baytok, bunun nedenini de Türkiye'de hiçbir hükümetin bu konuda “ses çıkarmaması” olarak açıkladı.¹²⁹

ABD; İran ve Kuzey Kore İçin Taahhüt Vermiyor

ABD nükleer silahlara sahip olmayan ülkelere karşı, aynı tür silahları kullanmayacağını açıkladı. Nisan ayında açıklanan belgede, taahhüdün, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'na uyan ülkeler için sözkonusu olacağı belirtilerek, bir anlamda İran ve Kuzey Kore'ye gözdağı verilmiş oldu.

ABD'de Başkan Barack Obama yönetimi, ABD'nin nükleer silahları kullanımına sınırlamalar getiren yeni politikasını açıkladı. ABD Savunma Bakanlığı'nın diğer müttefik hükümetlerle istişarelerde bulunarak öncülük ettiği bir yıllık çalışmanın ürünü olan belgeyle, ABD ilk kez, nükleer silahlara sahip olmayan ülkelere karşı aynı tür silahların kullanımını ihtimal dışı bırakıyor.

Ancak yeni strateji, ülkelerin Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması'na (NPT) uymaları halinde ABD'nin olası bir nükleer misillemesine maruz kalmayacağı yönünde önemli bir unsur da içeriyor. Bunun, NPT'ye uymayan İran ve Kuzey

127 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25090132>

128 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25077079/>

129 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/14322683.asp>

Kore'ye "potansiyel hedef olmaya" devam ettikleri mesajını verme amacını taşıdığı yorumu yapılıyor.

ABD'nin nükleer silahlara başvurmaya, ancak "aşırı durumlarda" düşünebileceği ve yeni nükleer savaş başlıklarının geliştirilmemesine olan taahhüdün dile getirildiği stratejide, nükleer silahların ulusal güvenlikteki rolü azaltılırken, konvansiyonel silahların ise güçlendirileceği belirtiliyor.¹³⁰

Rusya Çernobil'den Ders Almamışa Benziyor

Rusya'da bulunan bazı nükleer santrallerde, 2009'un Aralık ayında başlayan ve Ocak 2010'da devam eden bir dizi arıza, 20. yüzyılın en büyük nükleer kazası olarak kayıtlara geçen Çernobil faciasının yaşandığı Rusya'da, nükleer endüstride izlenen politikanın çok fazla değişmediğini ortaya koydu.

Greenpeace Akdeniz'den, Rus nükleer endüstrisi ile ilgili bir açıklama yapıldı. Açıklamada şu sözlerle yer verildi:

Belarus hükümet kaynaklarına göre Volgodonsk nükleer santralinde arızalı parçalar bulundu. Rosatom kaynaklarına göre, küçük bir santralde kullanılan bozuk parçalar, 2009 Aralık ayından beri başgösteren bir dizi acil durumdan sonra yapılan denetimlerde ortaya çıktı. Bundan önce de Novovoronezh ve Kalinin nükleer enerji santrallerinde bazı arızalı parçalar tespit edilmiş ve Rusya'nın inşa ettiği Tianwan nükleer santrali de cezaya çarptırılmıştı.

19 Aralık 2009'da Volgodonsk santralinin ikinci ünitesi de fiziki olarak faaliyete geçti. Halihazırda yakıt dolu ve yakında elektrik üretimine geçmeye hazır olan santralde, skandallar da beraberinde geldi: Elektrik üretmesi gereken donanımlar hiç üretime geçmedi. Nükleer tehdide dönüşen tesislerde, üreticisi belli olmayan ekipmanların kullanıldığı ortaya çıktı. 26 Aralık 2009'da, yani fiziksel faaliyetten iki gün sonra meydana gelen kazada; kısıdevre koruma sistemlerinin devreye girmesi sebebiyle 1 numaralı tribün şebeke bağlantısını kesti. Kazanın sebebi ise

hızlı bir şekilde bulundu; sebep jeneratörler ve transformatorler arasında kullanılan izolatörlerin arızalı olmasıydı.

Bu kazayı bir başkası izledi. 10 Ocak 2010'da, buhar jeneratöründe arıza tesbit edildi; arıza buhar jeneratörünün borularından kaynaklanıyordu ve reaktör kapatıldı. Ünite şebekeye ancak 16 Ocak'ta tekrar bağlanabildi. Daha önce de, diğer Rus nükleer santrallerinde kalitesiz parçalar nedeniyle benzer sorunlar görülmüştü. Ağustos 2007'de, Kalinin Nükleer Santrali'nde korsan donanım bulunmuştu. Ayrıca santralde yanlış anahtarların kullanıldığı tesbit edilmişti.¹³¹

İsrail'in Nükleer Silaha Sahip Olduğu Belgelendi

Guardian gazetesi, İsrail'in şu ana kadar doğrulamadığı nükleer silah programına ilişkin ilk resmi belgelerin ortaya çıktığını iddia etti.

İsrail'in, 1970'lerdeki ayrımcılık döneminde Güney Afrika'ya nükleer silah pazarladığını ortaya çıkardı.

Haberde, Güney Afrika Cumhuriyet'inde 148-1994 yılları arasındaki ırkçı apartheid rejimine ait arşivlerden çıkan belgelerin, İsrail'in nükleer silah sahibi olduğunu ortaya koyduğu iddia ediliyor.

Haberde şu ifadeler yer alıyor:

"Güney Afrika arşivlerinden çıkarılan gizli belgeler, İsrail'in ırk ayrımcılığı rejiminin uygulandığı sırada, bu ülkeye, nükleer savaş başlığı satmayı önerdiğini ortaya koydu. Bunlar, İsrail'in nükleer silaha sahip olduğuna işaret eden ilk resmi deliller olma niteliğini taşıyor."

Guardian, söz konusu belgelerin, Güney Afrika Savunma Bakanı PW Botha ve İsrail'in o dönemki savunma bakanı, şimdiki cumhurbaşkanı olan Şimon Peres arasında, 1975 yılında düzenlenen 'çok gizli' bir toplantının görüşme tutanakları olduğunu belirtiyor.¹³²

İsrail Nükleer Denizaltılarını İran Kıyılarına Konuşlandırdı

İngiliz Sunday Times gazetesi, İsrail'in nükleer

130 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25078862>

131 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25064590>

132 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25098645>

füze yüklü üç adet denizaltısını, Körfez'de İran kıyı şeridi yakınına konuşlandırıldığını yazdı. Gazetenin haberinde, İsrail'in denizaltılarından ilkinin İran, Suriye ve Hizbullah'ın balistik füze üretiminin tehdit oluşturması gerekçesiyle gönderdiği yer aldı.

"Dolphin", "Tekuma" ve "Leviathan" adlı İsrail denizaltılarının daha önce de Körfez'e gittiği kaydedilen haberde, ancak bundan sonra denizaltıların en az birinin kalıcı olarak Körfez'de bulunmasına karar verildiği bildirildi.

Gazete, bir donanma yetkilisine dayanarak, denizaltılardaki füzelerin menzillerinin 1500 km olduğunu ve İran'da herhangi bir hedefi vurabileceğini aktardı.¹³³

Almanya 17 Nükleer Santralinin Kapatılma Süresini 12 Yıl Erteledi

Hristiyan Demokrat Parti ve Hür Demokrat Parti'den oluşan Merkel hükümetinin Almanya'da kullanımda olan 17 nükleer enerji santralinin işletme süresinin uzatılmasını öngören tasarısına, Federal Meclis yaşanan büyük tartışmaların gölgesinde "Evet" dedi. Karar tasarısı, mecliste yapılan oylamada 289 "Hayır" oyuna karşı 308 "Evet" oyuyla kabul edildi. 2 milletvekili ise çekimser oy kullandı. Buna göre, 1980'den önce devreye giren yedi santral 8, kalan on santral de 14 yıl daha işletilecek.

Sözkonusu düzenlemeyle Almanya'da nükleer santrallerin kapatılması 2036 yılını bulacak. 2002 yılında Sosyal Demokrat Parti (SPD) ve Yeşiller Partisi iktidardayken hazırlanan yasa ile Almanya'da nükleer enerji santrallerinin 2022 yılına kadar devreden çıkarılması öngörülmektedir.

Almanya'da pazar payı en büyük elektrik şirketleri; E.on, RWE, EnBW ve Vattenfall Europe. Bu dört şirket ülkedeki elektrik ihtiyacının %80'ini karşılıyor. Elektriğin dörtte biri nükleer santrallerde üretiliyor. Elektriği nükleer santraller aracılığıyla daha ucuza üretebilen ve daha fazla kâr elde edebilen enerji devleri, bu yüzden, atom santrallerini işletme süresinin mümkün olduğunca uzun tutulmasını istiyor.

Sol Parti'nin Meclis Grubu Başkanı Gregor Gysi de; nükleer santrallerin kullanım süresinin uzatılmasının, sadece Almanya'da faaliyet gösteren dört enerji devinin çıkarına olduğuna ve tüm bedelin halkın omuzlarına yüklendiğine dikkat çekti. Bu durumun toplumda bir bölünmeye yol açacağı uyarısını yapan Gysi; "bu, toplumu yakından ilgilendiren ve yüzleşilmesi gereken önemli bir tartışma konusu. İnsanlara nükleer santralin birinde bir patlama olduğunda ne diyeceksiniz? O zaman bu ülke bile olmayacak, burada kimse yaşamayacaktır. Bunların tümünü, dört büyük enerji şirketinin çıkarı için göze alıyorsunuz. Bu yaptığınız kesinlikle kabul edilemez." dedi.¹³⁴

Fransa ve Britanya Arasında Nükleer İşbirliği

Britanya ve Fransa küresel güç olarak kalabilmek için savunmada ortak oluyor. İki ülke, ekonomik kriz yüzünden savunma harcamalarında ciddi oranda kesintiye giderken küresel oyuncu olarak kalabilmek için ortak askeri güç oluşturma, uçak gemilerini paylaşma ve nükleer araştırmaları birlikte yürütme konusunda anlaştı. Müzakereleri aylarca süren askeri ve nükleer işbirliği konusundaki iki anlaşma, Kasım ayında Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ve Britanya Başbakanı David Cameron tarafından Londra'da imzalandı.

Nükleer anlaşmaya göre, nükleer silahların testinde teknoloji paylaşımı olacak. Britanya'da nükleer test teknolojilerini geliştirmek için bir merkez kurulacak. Fransa'da ise nükleer silahların test edileceği bir tesis kurulacak. Fransa'nın doğusundaki Valduc'te bir nükleer simülasyon merkezi inşa edilecek. Britanya'da muhalefetteki İşçi Partisi, anlaşmaların savunmada bağımlılık yaratacağı eleştirisini yöneltirken, Cameron; "ortaklığa evet, egemenliği terk etmeye hayır. İki ülke de egemen devlet olarak kalacak" yanıtını verdi. Sarkozy de; "önlemler her iki ülkenin caydırıcılıktaki bağımsızlığına saygıyı esas alıyor" dedi.¹³⁵

¹³⁴ <http://www.dw-world.de/dw/article/0,6163303,00.html>

¹³⁵ <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1027157&CategoryID=81>

¹³³ <http://www.ntvmsnbc.com/id/25100957>

Fransa'dan Almanya'ya Nükleer Atık Taşındı

Kasım 2010'da Fransa'dan Almanya'ya demir ve karayolu ile nakledilen nükleer atıklar, büyük bir felakete sebebiyet verme riski ile taşındı.

Fransa'nın La Hague kentinden yüklenen nükleer atıklar, protestolar eşliğinde yaklaşık 92 saat süren yolculuğun ardından, Almanya'nın Gorleben kentindeki depoya ulaştırıldı. Atıkların nakliyatı, La Hague'den Almanya'nın Dannenberg kentine kadar demiryolu ile, Dannenberg'ten 20 kilometre uzaklıktaki Gorleben'e kadar ise karayolu ile gerçekleştirildi.

Yüksek oranda radyoaktif madde içeren atıkların nakliyatı, protestolar nedeniyle güçlükle yapıldı. Nükleer enerji karşıtları, güzergah boyunca hem demiryolunda, hem de karayolunda protesto gösterileri düzenleyerek nükleer atıkların yolculuğunu geciktirdi.

Fransa'dan gelen nükleer atıkların, bugüne kadar en tehlikeli radyoaktif atıklar olduğunu belirten çevreciler, Gorleben tesisinin bunların depolanması için uygun bir yer olmadığını vurguluyor.

Öte yandan, "Süddeutsche Zeitung" gazetesinin haberine göre; Almanya, ülkenin batısındaki Ahaus'ta depolanmış olan nükleer atıkları Rusya'daki Mayak Aatik Depolama Tesis'i'ne göndermeyi planlıyor. Hükümet kaynaklarına dayandırılan haberde, Rusya ile anlaşmanın imza aşamasında olduğu bildirildi.¹³⁶

136 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25149799>

4. KÜRESEL ISINMA

İnsan tarafından atmosfere verilen gazların sera etkisi yaratması sonucunda, dünya atmosferi ve okyanuslarının ortalama sıcaklıklarında belirgin bir artış gözleniyor. Bugün bilim çevrelerinde küresel ısınma, atmosferdeki karbondioksit oranının artmasına bağlanıyor.¹³⁷

Küresel ısınma ayrıca, yeryüzündeki yağış dengesinin bozulması olarak da açıklanıyor. Bozulan denge, yağışın yeryüzüne dengeli dağılımını engelliyor. Bazı yerler aşırı yağış alırken, bazı yerler kuraklıktan kıvranıyor. Aşırı tüketimin bir sonucu olarak ortaya çıkan iklim değişimi, etkisini gittikçe artan oranda hissettiriyor.¹³⁸

Küresel ısınma, yeryüzündeki ekolojik denge ve insan yaşamı açısından vahim sonuçlar doğuruyor. Bu süreci hazırlayan faktörlerin neler olduğu, bugün ayrıca bir tartışma konusu. Yeryüzü tarih boyunca ısınıp soğuduğu için, bu sürecin normal olduğunu düşünenler olsa da, ABD'nin uzay araştırmalarından sorumlu kuruluşu NASA (Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi) yaptığı araştırmalara dayanarak, ısınmanın insan kaynaklı olduğunu açıkladı.

NASA'nın internet sitesinde yayımlanan makaleye göre, son birkaç on yılın, doğal döngünün bir parçası olmadığının ilk kanıtı olarak, değişimin çok hızlı gerçekleşiyor olması gösteriliyor. NASA, bu hızlı değişimi; "gezegenimiz, en büyük sıcaklık değişimlerini geçtiğimiz milyon yıllar içinde, buz çağları esnasında tecrübe etmiştir. Biliminsanları, paleoiklim (geçmişe ait iklim) verileri ve modellerden elde edilen bulgular ışığında, geçmiş buz çağları sona ererken gezegenin 4 ila 7 derece (°C) ısınmasının yaklaşık 5000 yılda gerçekleştiğini tahmin ediyorlar. Sadece geçtiğimiz yüzyılda, sıcaklıkta 0.7 derece artış gözlemlendi ki, bu daha önceki ısınmadan 8 kat daha hızlı bir ısınmaya işaret ediyor" sözleriyle açıklıyor.¹³⁹

Küresel ısınmanın boyutları ve menşei tartışılarsun, son yüzyıldır başta devletler ve küresel şirketler tarafından sürdürülen kâr ve güç odaklı uygulamaların, küresel ısınmanın baş müsebbibi olduğu sugötürmez bir gerçek olarak duruyor. Dünya bir taraftan telafisi mümkün olmayan bir sürecin içine itilirken, bir taraftan bizzat devletler ve küresel şirketler tarafından yürütülen kampanyalarla, sorumluluk, sürecin mağduru olan insanlara bırakılıyor. Yürütülen kampanyalar ve kullanılan söylemlerde, olayın sorumluluğu tamamıyla "insanların sorumsuz davranışlarına" yükleniliyor ve kampanyalarda öne çıkarılan tavsiyeler gerçekleştirilirse sorun çözülecekmiş gibi bir hava estiriliyor.

ABD Küresel Isınma Tabirini Değiştirdi

Beyaz Saray, 2010 yılında "küresel ısınma" tabirini resmi olarak "küresel iklim bozulması" şeklinde değiştirdi.

Daily Mail'in haberine göre, Beyaz Saray'ın bilim danışmanı John Holdren, halktan bundan böyle "küresel iklim bozulması" tabirini kullanmasını isteyerek, bu ifadenin, durumun tehlikesini daha iyi ortaya koyduğunu söyledi.

ABD Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA da 2008'deki bir raporunda, "küresel ısınma" tabirin-

137 <http://www.gunlukplan.org/guncelhaberler/5005-kuresel-isinmanin-yan-etkileri.html>

138 <http://dogader.org/index.php/basindan/471-dunyadan-kuresel-isinma-manzaralari>

139 <http://haber.sol.org.tr/bilim-teknoloji/asadan-kuresel-isinma-aciklamalari-haberi-28279>

den kaçınmak gerektiğini, iklim değişikliğinin en ciddi etkisinin ısı yükselmesi olmadığını bildirmişti.

NASA'nın raporunda, yağış düzenindeki ve deniz seviyelerindeki değişikliklerin insanlar üzerindeki etkisinin, tek başına ısı yükselmesinden daha fazla olduğunu belirtmişti.¹⁴⁰

2010 Yılında Yaşanan Afetlerde Küresel Isınmanın Etkisi

Küresel ısınmanın etkileri gün geçtikçe daha net biçimde hissedilirken, özellikle 2010 yılı içerisinde gerçekleşen bazı olaylarda, küresel ısınmanın etkileri tartışılıyor. Birleşmiş Milletler'in 2007 yılında gerçekleştirdiği ve iklim konusunda çalışan biliminsanlarının katıldığı hükümetler arası panelde ileri sürülen bazı öngörülerin tutmuş olması da bu tartışmaları daha dikkate değer kılıyor.

Rusya, 2010 yılında, kaydedilen meteorolojik tarihin, en sıcak yazını yaşadı ve yüzlerce orman yangını ile boğuşmak zorunda kaldı.

Pakistan için 2010 yılı tarihinin en yoğun muson yağışlarını yaşadığı bir yıl oldu. Temmuz ayı ortalarında gerçekleşen sel felaketinde, 36 saatte metrekaresi başına düşen 3 metre yağış, 14 milyon kişiyi felakete sürükledi.¹⁴¹

2009 yılından bu yana aralıksız süren kuraklıkla boğuşan Çin'de, 20 milyondan fazla Çinli içme suyu sıkıntısı çekerken, kuraklıktan 6 milyon 450 bin hektar tarım arazisinin zarar gördüğü belirtildi. Çin yetkilileri; bu yıl sellerden 116 bin evin yıkıldığını, 20 milyon kişinin olumsuz etkilendiğini ve yaklaşık 1500 kişinin öldüğünü, 700 kişinin de kayıp olduğunu, toplam 40 milyon ABD Doları zarar oluştuğunu açıklamışlardı. Bu açıklamaların ardından, 2010 Ağustos ayından itibaren Çin'in batısında yaşanan sel ve toprak kaymalarında 110 kişinin öldüğü, yüzlerce kişinin kayıp olduğu açıklandı.¹⁴²

Hindistan'ın Cammu Keşmir eyaletinin dağlık Ladeh bölgesinde, 6 Ağustos 2010'da bastıran kuvvetli yağmurun yol açtığı sel nedeniyle 130 kişi öldü, yaklaşık 400 kişi ise kayboldu.

Ağustos ayının ilk haftasında yaşanan seller; Almanya, Litvanya ve Çek Cumhuriyeti'nde de barajların yıkılmasına sebep oldu.

Öte yandan bu yıl 17 ülkede, tüm zamanların en yüksek sıcaklıkları kaydedildi.¹⁴³

Küresel Isınmanın İnsan Sağlığına Etkileri

Yapılan araştırmalar, küresel ısınmanın insan sağlığı üzerinde ciddi etkileri olduğunu gözler önüne seriyor.

Stratosfer'deki ozon tabakasında incelmeye, yeryüzüne ulaşan ultraviyole (morotesi) ışınların artışına neden oluyor. Yeryüzüne ulaşan ultraviyole ışınlarındaki artış, insan bağışıklık sistemini zayıflatması nedeniyle, enfeksiyonlara yakalanma eğiliminde artma ve kanser eğiliminde artışa neden oluyor. Ultraviyole ışınlarındaki artış ayrıca güneş yanıklarının oluşumu, fotosensitivite ve deri elastikiyetinde azalma sonucu oluşan erken yaşlanma ile sonuçlanıyor.

Olumsuz iklim koşulları, özellikle solunum sisteminde değişik hastalıklar oluşturabildiği gibi, hastalığın kolayca gelişmesine de yol açabiliyor. Üst solunum yolu enfeksiyonları, grip, sinüzit, astım, bronşit, kronik bronşit hatta pnömoni gibi bazı hastalıklar, olumsuz iklim koşullarının ve kirli hava yoğunluğunun belirgin olduğu bölgelerde daha fazla gözleniyor.¹⁴⁴

Küresel Isınmanın Okyanuslar ve

Diğer Sular Üzerindeki Etkileri

Küresel ısınmanın olumsuz etkilerinin görüldüğü alanlardan biri, de okyanuslar ve yeryüzündeki

140 <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/09/18/abd.yonetimi.kuresel.isinma.tabirini.kaldirdi/590108.0/index.html>

141 <http://www.cnnturk.com/2010/bilim.teknoloji/kuresel.%C4%B1sinma/08/12/felaketler.tesaduf.mu/586516.0/>

142 <http://dogader.org/index.php/basindan/471-dunyadan-kuresel-isinma-manzaralari>

143 <http://www.cnnturk.com/2010/bilim.teknoloji/kuresel.%C4%B1sinma/08/12/felaketler.tesaduf.mu/586516.0/>

144 "Küresel Isınma-İklim Değişikliğinin Solunum Sistemi Üzerine Etkisi ve Büyükşehir Bronşiti", Mesut Çimen-Sami Öztürk, F.Ü.Sağ.Bil.Tıp Derg., 2010: 24 (2): 141 - 146

diğer sular olduğu açıklanıyor. Okyanus ve denizlerde yaşayan canlı türlerinin birçoğunun neslinin tükenmesine yol açan ve içme suyu olarak kullanılan kaynaklarda da ciddi tahribata sebebiyet veren küresel ısınmanın yıkıcı etkileri, son yıllarda daha açık bir biçimde görülebiliyor.

Uzmanlar; seller, tayfunlar, yağışların artması, azalması veya karakter değiştirmesi, akarsu debilerindeki değişiklikler, yeraltı su seviyelerinin düşmesi, toprak neminde azalma, buzulların erimesi nedeniyle deniz seviyelerinin yükselmesi, deniz seviyelerinin yükselmesi nedeniyle kıyılara yakın yeraltı sularının tuzlanması, tarımsal üretimde azalma, ürün çeşitlerindeki değişiklik, biyoçeşitliliğin azalması, açlık ve susuzluğa bağlı iklim göçleri, hatta pozitif geri besleme olgularının bir kısmının, doğrudan küresel ısınmanın su döngüsü üzerindeki etkisiyle bağlantılı olduğunu; sıcak dalgaları, orman yangınları gibi doğrudan suyla ilgili olmayan olayların dahi, canlılar üzerindeki etkilerini suyla bağlantılı olarak gösterdiğini söylüyor.¹⁴⁵

Su hakları savunucusu Maude Barlow'a göre, su konusunda yaşanan üç olumsuz gelişme birbiriyle bağlantılı. Barlow bunları, dünyadaki tatlı suların tükenmesi, su kaynaklarındaki kirlenme nedeniyle her geçen gün daha fazla sayıda insanın temiz su kaynaklarından yoksun kalması ve kendi çıkarları uğruna suyu her yönden denetim altına almayı amaçlayan şirketlerin baskısı olarak açıklıyor. İnsanların ve diğer canlıların, ihtiyaç duydukları suya erişimlerini kısıtlayan tüm bu olumsuz gelişmelerin, her aşamada küresel ısınma tarafından şiddetlendiği iddia ediliyor.¹⁴⁶

Nature dergisinde yayımlanan araştırmaya göre, okyanuslardaki phytoplanktonların sayısı ısınmanın etkisiyle azalıyor. Bu canlıların 1899 ile 2008 yılları arasında %40 oranında yok olduğu kaydedildi. Araştırmayı kaleme alan bilim adamı Daniel Boyce,

phytoplanktonların yok olmasının, deniz ekosistemi için felaket anlamına geldiğini ifade etti. Araştırmaya okyanuslardaki büyük yırtıcı balıkların azalması üzerine başladıklarını anlatan Boyce, şunları söyledi:

"Karada ağaçlar ne anlama geliyorsa, okyanus ve denizlerde de phytoplanktonlar o demektir. Okyanuslardaki gıda zincirinin ilk halkasıdır. Güneş ışınlarıyla enerji üretir ve okyanusu beslerler. Onların çok olması, okyanusların, iklimlerin, mevsimlerin, balıkların, canlıların kısaca dünyamızın sağlıklı olması anlamına gelir."

Isısı yükselen okyanuslarda durağan katmanlar oluştuğunu, bu, yüzden phytoplanktonların beslenemediğini ifade eden bilim adamı, bu şekilde devam ederse bu canlıların 300 yıl sonra tamamının yok olabileceğini kaydetti.

İspanya'daki Bilimsel Araştırmalar Yüksek Konseyi (CSIC), Akdeniz'deki biyofarklılığın büyük tehdit altında olduğunu açıkladı.

Dünyanın farklı bölgelerindeki denizlerde, 10 yıldır yürütülen araştırmanın sonuçları "Plos One" adlı derginin özel sayısında yayımlandı. Biliminsanları, iklim değişikliğinin yarattığı sıcaklık artışı, kirlenme ve canlıların gelişmesini sağlayan çevre koşullarındaki bozulmadan dolayı, dünyada biyofarklılığın en çok tehdit altında olduğu deniz olarak Akdeniz'i gösterdi. Akdeniz'in ardından tehlikeye sinyalleri veren bölgeler Meksika körfezi ve Çin denizi olarak ifade edildi.

CISC'e bağlı çalışan bilimsel araştırma uzmanlarından Marta Coll, "Büyük olasılıkla Akdeniz'deki bu tehdit, iklim değişikliği ve çevre şartlarının kötüleşmesinden dolayı gelecekte çok daha büyüyecek" dedi.¹⁴⁷

145 "Küresel Isınmanın Buharlaştırdığı Bir Dünyada Su Hakkı", Ümit Şahin, <http://www.suhakki.org/2010/07/kuresel-isinmanin-buharlastirdigi-bir-dunyada-su-hakki/>

146 a.g.m.

147 <http://www.gazete5.com/haber/kuresel-isinma-4-agustos-201-32797.htm>

5. TARIM ALANINDA YAŞANAN İHLALLER

a. Tohum Sektörü ve Tarım İlaçları

Tohum Şirketleri Patent Yoluyla Çiftçileri Mağdur Ediyor

Küresel şirketler her alanda olduğu gibi, tarımda da tekelleşmeyi hedefliyor. Devletlerin ve uluslararası kuruluşların yardımı tekelleşmenin zeminini hazırlayan süreci hızlandırıyor. Tarımda, özellikle son 30 yılda yaşanan gelişmeler, bu alanda yeni bir ihlal sahası yaratıyor.

Tohum türleri çiftçilerden çeşitli yollarla alınıp, küçük değişikliklerle patentleniyor ve çiftçiler, binlerce yıldır insanlığın ortak kullanımında olan ve bizzat kendileri tarafından üretilen tohum türlerini, sözkonusu şirketlerden satın almak zorunda kalmak suretiyle ekonomik olarak bağımlı hale getiriliyorlar.

Tohum şirketleri aynı zamanda, tarım ilaçları alanında da benzer uygulamalar sergiliyorlar. Özellikle kendi sattıkları tohum türleri için özel üretilen herbisitlerle bu alanda da bir tekel oluşturuyorlar.

Küçük ölçekli tohum şirketlerini satın almak suretiyle, köylü tohumlarını tamamen ortadan kaldırmayı hedefleyen dev şirketler, bir taraftan da birtakım yasal düzenlemelerle sonuca gitmeye çalışıyor. Çıkarılan kanunlarla köylülerin tohum satması yasaklanırken, yasaların "hastalıklardan korunmak" amacıyla çıkartıldığı söyleniyor.

Bu durumun en güçlü örneği ABD'nin Irak'ı işgalinde sergilendi. Irak işgal edildiğinde, ülkenin telif hakları yasası, tohumu da içerecek şekilde değiştirilirken, Amerikalı uzmanlar tarafından yasa önce İngilizce hazırlanmış, ardından Arapçaya çevrilerek Irak'ın yasası haline getirilmişti.¹⁴⁸

Öte yandan, uluslararası tarım şirketleri dünya gıda ve tarım ekonomisi üzerindeki denetimlerini her geçen gün artırıyor. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Serbest Ticaret Anlaşmaları (FTA'lar) ve Ekonomik Partnerlik Anlaşmaları aracılığıyla hayata geçirilen uluslararası düzenlemeler tarım şirketlerinin ihtiyaç duyduğu hukuki zemini sağlarken, birçok ülkede gıda ve tarım politikalarında tarımsal ticareti öncelik olarak teşvik eden Dünya Bankası ve IMF programları da aynı amaca hizmet ediyor.¹⁴⁹

Genleriyle Oynanmış Tohumlar

Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şeminur Topal, genetiği değiştirilmiş tohum kullanımının inanılmaz derecede arttığını, bunun da sıkıntılara yol açtığını belirtti. Topal, Nisan ayında düzenlenen "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar" konferansında yaptığı konuşmada, genetik yapıdaki değişimlerin ürünün özünde bulunan proteini de etkilediğini söyledi.

Transgenik tohumların tüm dünyada ciddi bir rant halini aldığını ifade eden Topal, şöyle devam etti: "Genetiği değiştirilmiş tohum kullanımı son yıllarda inanılmaz derecede arttı. Şu an ABD, Kanada, Brezilya, Arjantin gibi birçok ülkede yaklaşık 120 milyon hektar alanda genetiği değiştirilmiş tohum yetiştiriliyor. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na göre ülkemize bu tür tohumların girişi yasak. Ancak bu konuda gümrük kapılarımızda gerekli kontroller yapılmıyor. Türkiye; ABD ve Kanada'dan ciddi tohumluk ithalatı yapıyor. Yani böyle bir durumda, ülkemize transgenik tohum gelme ihtimali çok yüksek."

148 Ab Köylülerin Tohumuna Göz Dikti, Prof. Dr. Tayfun Özkaya, <http://www.odatv.com/n.php?n=ab-koylulerin-tohumuna-goz-dikti-0101700200>

149 <http://www.karasaban.net/cok-uluslu-tarim-sirketleri-dunya-gida-krizini-yaratiyor-koyluler-haklarini-geri-istiyor/>

Türkiye'de transgenik ürün analizlerini yapabilecek laboratuvarların bulunmadığı belirten Topal, ayrıca ülkemizde kaçak tohum ithalatının da çok fazla olduğunu kaydetti.

Transgenik tohumların üretim ve verimi arttırdığını vurgulayan Topal; "fakat, genetiği değiştirilmiş tohumdan elde edilen pamukta, lif boyları daha kısa oluyor. Yani transgenik pamuk tohumu tekstil sanayisi açısından uygun değil. Böyle olunca da pamuğun pazar payı çok ciddi oranda düşüyor. Üreticiler zor durumda kalıyor" diye konuştu.¹⁵⁰

Tohumlarda Genetik Programlama Şüphesi

Başta salgın hastalıklar olmak üzere, insan sağlığını ve ekolojik dengeyi olumsuz etkileyecek pek çok uygulama, genetik programlama ile mümkün hale geliyor. Özellikle tohum sektörü söz konusu olduğunda, ithal tohumların genetik olarak programlanmış olabileceği şüphesi, artık devlet yetkililerince de dillendirilmeye başlandı. Bunun en ilginç örneği, YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan'dan geldi.

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan, Nevşehir Üniversitesi'nin akademik yılı açılışı dolayısıyla, Nevşehir Kültür ve Sanat Merkezi'nde düzenlenen törende yaptığı konuşmada, ABD ve İsrail'in domatese yerleştirilecek bir genle Türk milletini 20 yıl içinde yok edebileceğini söyledi.

Türkiye'ye ABD ve İsrail'den domates ve buğday tohumu ithal edildiğini anımsatan Özcan; "ülkemizde yetiştirilen domates ve buğdayın tohumlarının büyük bir kısmı, yerli tohumumuz olmadığı için Amerika ve İsrail'den geliyor. Bir Türk aydını olarak, bazen gerçekten kendimi çok küçük hissediyorum. Yani biz ihtiyacımız olan domates tohumunu bu ülkede üretemez miyiz? Evvelden atalarımız bu tohumları kendileri üretilip, yıllarca bu üretimin devamını sağlamışlar. Biz niye yapmıyoruz? Tohumculukla ilgili bir araştırma enstitümüz olsa, buna birkaç üniversitemiz öncülük etse fena mı olur? Sonunun ne olacağı da belli değil. Bu domates tohumunu alıyorsunuz, artık genetik programlama diye

bir şey var, içine bir genetik mekanizma yerleştirirler. Hiç bilmediğimiz hastalıklara kapılabiliriz. Böyle şeylerle, zamanla bir milleti yok edebilirsiniz. Öyle bir şeyler yerleştirirler ki, 20 yıl içerisinde o tohumdan yiyen insanlar ölür. Öyle tehlikeler de var. Sadece 'aman paramız dışarı gidiyor' endişesiyle söylemiyorum. Üniversitelerimizin bu konularda bize yardım etmesini istiyoruz" şeklinde konuştu.¹⁵¹

YÖK Başkanı'nın bu açıklamalarından birkaç gün sonra iddialara yanıt veren Tarım Bakanı Mehdi Eker, YÖK Başkanı tarafından verilen bilgilerin düzeltilmeye ihtiyacı olduğunu söyledi. İddiaları "enformatik kirlilik" ve "şehir efsanesi" olarak yorumlayan Mehdi Eker, Türkiye'de bugüne kadar bin 710 çeşit tohum geliştirildiğini, bunun %50'sinin Tarım Bakanlığı uzmanları tarafından, %40-45'inin özel sektörün adaptasyon çalışmaları sonucu, sadece %5'inin de üniversiteler tarafından geliştirildiğini kaydetti.¹⁵²

Binlerce Ürünün Tohumu

Yokolma Tehlikesiyle Karşı Karşıya

Ticari olarak daha yüksek verime sahip olan; ancak tohum vermeyen bitkilerin yaygınlaşması nedeniyle, Anadolu'ya özgü bazı sebze ve meyve çeşitleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya... Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tamkoç, yaptığı açıklamada, özellikle son 10-15 yıldır, yüzyıllardır bu topraklarda üretilen domates, salatalık, patlıcan gibi, çoğu sonradan ülkemize gelen ürünlerin yerini, bu bitkilerden daha fazla verime sahip, görünüşleri daha düzgün çeşitlerin almaya başladığını belirtti.

Ülkenin her yerinde, ticari olarak adeta bir zorunluluk halinde üretilmeye başlayan sebze ve meyvelerin, bu toprağın artık yerli ürünleri olmuş çeşitlere ihtiyaç bırakmadığını dile getiren Tamkoç, "Eski tohumlardan üretilen ürünler aranan standart görünümde olmadığı için satılmıyor. Bu nedenle eski

150 <http://www.ntvmsnbc.com/id/24961107>

151 <http://dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=130835&q=yusuf+ziya+%C3%B6zcan>

152 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25138177/>

geleneksel sebze ve meyvelerimizin tohumları üreticiler tarafından saklanmaz oldu. Bu tohumları belli bir sıcaklıkta korumaz, ya da belli bir zaman içinde ekmezseniz yok olur. Bu da, her biri çok önemli birer gen kaynağımız olan çeşitlerin kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden oldu" dedi.

Bu eski bitkilerin, küresel ısınma nedeniyle, sıcaklıkların aşırı artması ya da ortaya çıkabilecek beklenmeyen bitkisel hastalıklara karşı adeta bir güvence konumunda olduğunu vurgulayan Tamkoç, şunları kaydetti:

"Böyle bir durum ortaya çıkarsa, bu eski geleneksel bitkilerimizden alacağımız genleri yüksek verime sahip bitkilere taşıyarak, sorunu çözebiliriz. Kendi bitkilerimiz kaybolursa, gelişmiş ülkelerin gen bankalarından gen almak zorunda kalabiliriz. O zaman ihtiyaç duyduğumuz genleri bu ülkeler bize verirler mi, nasıl bir bedel ödeyerek alırız, şimdiden bilemeyiz. Bu nedenle, bu geleneksel bitkilerimizin tohumlarını, en azından tedbir olarak koruma altına almak zorundayız. Bu tür sebze ve meyve tohumlarıyla, doğal olarak bir bölgede yetişen endemik türler, milli bir projeye koruma altına alınmalıdır. Türkiye'de, devlet kurumlarının belli bölgelerde gen bankası çalışmaları var; ancak kesinlikle yeterli değil."¹⁵³

Tarımsal Faaliyetlerdeki Yanlış Uygulamalar

Çevre Kirliliğine Sebep Oluyor

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Çevre Durum Raporu, tarımsal faaliyetlerdeki kimi yanlış ve kasıtlı uygulamaların çevreye ciddi oranda zarar verdiğini ortaya koyuyor.

Raporda, binlerce yıl doğal ortam koşullarında, doğayla uyumlu bir biçimde yapılan bitkisel, hayvansal ve tarımsal faaliyetlerin çevreye zarar vermediği ve çevre sorunlarına neden olmadığı, ancak hızla artan nüfusun gıda ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla, birim alandan daha fazla ürün alabilmek için, tarıma giren yapay unsurların, doğal ortamı bozan ve çevre sorunlarını yaratan bir sektör haline geldiği söyleniyor.

Raporda, yanlış sulama uygulamalarından kaynaklanan temel çevre sorunlarına örnek olarak; tabansuyu yükselmesi, tuzluluk, gübre ve kimyasal ilaç kalıntılarının sulama suyuyla derine inmesi, sulamadan dönen suların tuz konsantrasyonlarını artırarak yeraltı ve yerüstü sularına karışması, iz elementlerin su kaynaklarında birikmesi, toprak erozyonu ve bu sulardan yararlanan canlılar (bitki, hayvan ve insan) üzerinde hastalık ve zararların oluşması gösteriliyor.

Tarımsal üretimde bilinçsiz ve aşırı miktarda kullanılan kimyasal gübre ve ilaçların da çevre üzerinde oldukça olumsuz etkiler yarattığı vurgulanırken; gübrelemenin çevre üzerine olan etkileri; toprak, su, hava ve bitki kalitesinin düşmesi, gübrelemenin toprak üzerindeki etkileri; toprak reaksiyonu, strüktürü, toprak canlıları ve toprağın toksik maddelerce zenginleşmesi olarak açıklanıyor.

Rapora göre; gübrelemenin atmosfer havasını iyileştirici etkisine karşılık, artan azotlu gübre kullanımı havayı olumsuz etkileyen amonyak ve azot oksit çıkışlarına neden olabiliyor. Artan azotlu gübre kullanımı ile, artan miktarlarda atmosfere geçen diazot monoksit gazı, ozon tabakasının parçalanmasını teşvik ediyor. Gereğinden fazla gübre kullanımının sebep olduğu çevre sorunları şu şekilde özetleniyor:

- Yüksek düzeyde azotlu gübreleme sonucu, topraktan yıkanmalarla, içme suları ve akarsulardaki nitrat miktarında artış,
- Fosforlu gübrelerin yüzey akışlarıyla taşınması sonucu, içme sularında ve diğer akarsulardaki fosfat miktarında yükselme,
- Yüksek düzeyde azotlu gübrelerin kullanıldığı topraklardaki bitkilerde nitrozamin gibi kanserojen maddelerin oluşması, özellikle yaprakları yenen marul ve ıspanak gibi bitkilerde nitrat ve nitrit birikimleri.

Raporda ayrı pestisidlere de yer veriliyor. Besin maddelerinin üretimi ve tüketimine kadarki süreçte besin değerini bozan ve bitkilere zarar veren böcekleri, mikroorganizmaları ve diğer zararlıları yok etmek için kullanılan pestisid kalıntılarının; toprağa, suya, havaya ve gıdalara bulaşarak, onları kirletmesi ve

153 <http://www.gidahareketi.org/Tohumlar-Tehlike-Altinda-334-haberi.aspx>

sonuçta da insan sağlığını ve doğal dengeyi olumsuz yönde etkilemesinin birer çevre sorunu olduğu vurgulanıyor.

Tarım ilaçları çeşitli yollarla su ekosistemine de bulaşıyor. Tarımsal mücadele sırasında su içindeki veya kenarındaki bitkiler veya böceklerin doğrudan ilaçla teması, ilaçlanmış bitki ve toprak yüzeyinden ilaçların yağmur suları ile yıkanması, ilaç endüstrisi atıklarının akar ve durgun sulara boşaltılması, boş ambalaj kaplarının su kaynaklarında yıkanması ile tarım ilaçları sulara bulaşıyor. Su ekosistemine giren bir pestisid, su flora ve faunasını olumsuz yönde etkiliyor.

Toprak fauna ve florası da tarım ilaçlarından etkileniyor. Toprakta biriken ilaçlar, toprağı derece derece yok edebiliyor ve ilaçların aktif maddeleri, toprakta yetişen ürünlere ve dolayısıyla bunları yiyen canlılara geçebiliyor. Tarım ilaçları hava yoluyla da çevreyi kirletiyor. Etkili maddenin buharlaşabilir olması yoğun ilaç kullanılan alanların çevresindeki yerleşim yerlerinde tüm canlılar üzerinde zararlı etkilere neden oluyor. Bunlarla birlikte, yoğun şekilde bilinçsiz kullanılan tarım ilaçları, mikroorganizmaların ilaçlara karşı duyarlılığını azaltıyor.

Raporda ayrıca, bitki hastalık ve zararlılarına karşı kullanılan ilaçların, toksite derecesine göre, son uygulama ile hasat arasında geçmesi gereken belirli bir süre olduğu, eğer ilaç uygulamasından hemen sonra ürün hasat edilirse, bitki yüzeylerindeki yağlı, nemli veya mumlu tabakada ilaç kalıntıları bulunabileceğinden, bu besinlerin tüketilmesinin insan ve çevre sağlığı bakımından tehlike oluşturacağı açıklanıyor.¹⁵⁴

TÜBİTAK Çevresel Güvenliğe Dikkat Çekti

TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi, Enerji Sistemleri ve Çevre Araştırma Enstitüsü, 19-21 Ekim 2010 tarihleri arasında "Uluslararası SECOTOX '98/ Ekotoksoloji ve Çevresel Güvenlik Konferansı" düzenledi. Aralarında 80 yabancı

biliminsanının yanı sıra Türkiye'nin çeşitli üniversite ve kuruluşlarından 70 delege de tebliğ sundu. Çevre konusunda Avrupa'da düzenlenen en önemli konferanslardan olan SECOTOX '98, çevre kirliliği konusunda çok sayıda ulusal ve uluslararası biliminsanını biraraya getirdi. Toksik maddelerin ekosistemlerdeki davranışları, etkileri, bu konularda alınması gereken önlemler tartışıldı. Konferansta ayrıca, Akdeniz ve Karadeniz'deki çevre problemleri ve çözüm yolları da ele alındı.

Konferansta ürün artırımını sağlamak amacıyla yapılan konvansiyonel tarımda, aşırı kimyasal gübre ve ilaç kullanımının toprak ve suyu hızla kirlettiği, bitkilerde zararlı maddelerin birikmesine neden olduğu ve bu durumun insan sağlığını olumsuz etkilediği bildirildi.

Uludağ Üniversitesi (UÜ) Tıp Fakültesi Radyasyon Onkoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Kayıhan Engin, konvansiyonel tarımla elde edilen ürünlerin, insanlarda kanser riskini artırdığını söyledi.

Yapılan bir araştırmaya göre, tarım ürünlerinde kullanılan kimyevi gübre, sentetik ilaçlar ve hormonlar yüzünden yılda dünyada 3 milyonun üzerinde kişinin zehirlendiğini, bunun yaklaşık 200 bininin de öldüğünü kaydeden Prof. Dr. Engin; "konvansiyonel tarımla elde edilen ürünler yüzünden zehirlenmeler son yıllarda oldukça arttı. Tüm kanser olgularının %35'i, beslenme alışkanlıklarıyla ilişkili. Bu oran oldukça yüksek" dedi.

Prof. Dr. Engin, konvansiyonel tarımın ürün artırımı için tercih edildiğini, ancak kimyevi maddelerle kısa vadede fazla ürün alınabilmesine rağmen, uzun vadede verimsizleşecek olan toprağın, insanlığa hizmet edemeyecek duruma geleceğini vurguladı. Engin, dünyanın doğal kaynaklarının dengeli kullanımını ve uzun vadede ekonomik gelişimini hedefleyen yeni bir tarımsal anlayış modelinin uygulamaya konulmasının şart olduğunu belirtti.¹⁵⁵

154 <http://www.cevreonline.com/CevreKR/tarimsal%20kirlilik.htm>

155 <http://www.kadinlaricin.net/saglik/tarimsal-ilacarin-zararlari.htm>

b. GDO'lu Ürünler

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), genetik yapısında doğal yollarla oluşamayacak değişiklikler meydana gelmiş canlıları, genetiği değiştirilmiş organizmalar olarak tanımlıyor. Canlıların genetik yapısı çok çeşitli yollarla, insan eliyle değiştirilebiliyor. Canlının kendisinde var olmayan ve başka bir canlıdan alınan yeni genlerin eklenmesi söz konusu olduğu gibi, bu değişim canlıda fonksiyonel olan genlerin çeşitli teknikler kullanılarak işlevsizleştirilmesi şeklinde de olabiliyor. Genetiği değiştirilmiş, hayvanlar yoğun olarak ilaç denemeleri ile genlerin fonksiyonlarını anlamak amacıyla, laboratuvar ortamlarında üretildiği ve bu ortamlarda test amaçlı kullanıldığından toplumsal tartışmanın sınırları dışında kalıyor.¹⁵⁶

Dünya üzerinde GDO ekili alanların büyüklüğü her geçen yıl artıyor. 2008 yılı itibarıyla toplam 25 ülkede, 125 milyon hektar alanda GDO'lu ürün ekimi yapılmış bulunuyor. Bu rakam, 12 yıllık artış trendinin devamı anlamına geliyor. Ancak buna rağmen, dünyanın birçok ülkesi, GDO'lu ürünlerden oluşan gıdalara karşı oldukça koruyucu tedbirler almaya ve yasal düzenlemeler getirmeye devam ediyor.¹⁵⁷

GDO'lu ürünlerin tarım ekonomisindeki payı, 1996 yılında 115 milyon Dolar iken, 2007 yılında yaklaşık 7 milyar Dolar'lık bir büyüklüğe ulaşmış bulunuyor. En yaygın ekilen dört GDO ekini olan soya fasulyesi, mısır, pamuk ve kanola, GDO'lu ürün ekilen toplam arazinin %25'ini oluşturuyor. Ayrıca diğer temel besinlerden olan pirinç ve buğday üzerindeki yoğun testler de devam ediyor. GDO'lu ürün ekiminde ilk sırada ABD yer alıyor. ABD'yi sırasıyla Arjantin, Brezilya, Hindistan, Kanada ve Çin takip ediyor.¹⁵⁸

Dünya tarım ve ekonomisindeki bu hızlı yükselişine paralel olarak, GDO'lu ürünler ile ilgili tartışmalar da artarak sürüyor. GDO'lu ürünlerin gerekli-

liği, muhtemel zararları ve diğer pek çok konu, dünyaya kamuoyunda tartışılmaya devam ediyor. Türkiye'de son yıllarda GDO'lu ürünlerle ilgili yasal düzenlemelerin sık sık değiştiriliyor olması da, bu konudaki şüphe ve itirazların artmasına sebep oluyor. Yasa değişiklikleri, GDO'nun Türkiye'de de uygulanması için, hazırlık olarak da değerlendiriliyor.

GDO'lu canlıların üç farklı kategoride çevresel sorun oluşturma potansiyeli bulunuyor. Bunlar; yatay gen transfer riski, hedef dışı canlıların zarar görme olasılığı ve biyoçeşitliliğin ciddi oranda azalması riski olarak sıralanıyor. Yatay gen transferi; tarımsal arazilere ekilen bitkilerin, ekilen yerlere yakın mesafede yaşayan aynı türe ait yabancı bireyler ile tozlaşma sonucu yeni genin yabancı bireylere taşınması olarak özetleniyor. Hedef dışı canlıların zarar görme riski ise; ancak bu bitkiler ekildikten sonra yoğun gözlemlerle tespit edilebiliyor. Modern tarımın en kronik yan etkilerinden olan biyoçeşitliliğin azalması ise özellikle son 30 yılda, dev tohum şirketlerinin aynı varyeteyi çok geniş sahalara ekilecek şekilde geliştirmesi ve satması ile zirveye çıkmış bulunuyor.¹⁵⁹

GDO içeren ürünlerin tohumlarının çevreye karışarak doğal ürünleri etkileyip yapısını bozabileceği iddia ediliyor. GDO'lu ürünlerin doğal ortama yayılıp yaygınlaşması sonucunda, böcek nüfusunun olumsuz etkileneceği ve tüm ekosistemin çökme olasılığı da dile getirilen bir başka eleştiri. GDO'lu ürünlerin biyoçeşitliliği tehlikeye sokacağı ve biyolojik kirliliğe neden olacağı da yaygın endişeler arasında.

GDO'lu ürünlerin ekonomik boyutu da tartışılıyor. Bugün GDO'lu gıda üretimi birkaç şirketin tekeli altında bulunuyor. Geleneksel tarımda kullanılan bitkilerin tohumlarıyla, bir sonraki yıl yeniden ürün alınabiliyor. GDO'lu tarımda ise, üreticiler firmalardan her sene tohum almak zorunda kalıyor.

GDO'lu ürünlerin patentlerinin alınması da ayrı bir ihlal olarak tartışılıyor. GDO'lu bitkilerin patentinin neredeyse tamamı şirketlerin elinde bulunuyor. Tüm insanlığa ait bir materyal olan DNA'nın özel-

156 "Fırsatlar ve Korkular Arasında GDO'lar", Muhammet Şakiroğlu, Seta Analiz, Sayı:14, Ocak 2010, s.4-5

157 a.g.m., s.6

158 a.g.m., s.6-8

159 a.g.m., s.12

leştirilmesi gibi bir uygulama, tüm dünyada tepki ile karşılanıyor.¹⁶⁰

GDO'lu ürünler sağlık açısından da pek çok zararı barındırdığı gerekçesiyle eleştiriliyor. Kanserden kısırlığa kadar pek çok zararının olduğu yapılan araştırmalarla ispatlanmaya çalışılan GDO'lu ürünler, bir taraftan sağladığı faydalar öne sürülerek meşrulaştırılmaya ve yaygınlaştırılmaya çalışılıyor.

Türkiye'deki düzenlemeler de GDO'lu ürünler için açık kapı bırakıyor. "GDO: Çağdaş Esaret" kitabının yazarı Prof. Dr. Kenan Demirkol, Türkiye'ye 12 yıldır GDO'lu ürünlerin girdiğini ifade ediyor. Sözkonusu durumu, gerekli yasal düzenlemelerin olmamasına bağlayan Demirkol, market raflarında yer alan bisküviden hazır çorbaya kadar, ortalama 1000 çeşit ürünün GDO'lu olduğunu dile getiriyor.¹⁶¹

Türkiye 2009'daki yönetmelik değişikliğinden sonra, 2010 yılı içinde de yönetmelikte iki kez değişikliğe gitmişti. Genel itibariyle GDO'lu ürünlerin üretimini yasaklayan, ancak öte yandan GDO'lu ürünlerin ülkeye girişine müsaade eden bir anlayışın hakim olduğu yönetmelikler, konu ile ilgili tezat uygulamaları da gözler önüne seriyor.

160 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25018394/>

161 <http://www.gidahareketi.org/Gdo--Cagdas-Esaret-791-haberi.aspx>

savaş

GİRİŞ

11 Eylül Olayları, ABD ve müttefiklerinin işgal ve sömürü zihniyetlerinin harekete geçmesi için iyi bir bahane oldu.

11 Eylül Olayları'nın ardından, Afganistan'ı işgal eden ABD hükümetinin amacı sözde Üsame bin Ladin'i bularak ülkeyi terörden ve uyuşturucu üretiminden arındırmaktı. Ancak Afganistan'da herhangi bir iyileşme durumunun görülmemesi ABD hükümetinin bu bahanesinin, aslında Ortadoğu'daki hakimiyetini sağlamlaştırmak ve bölgenin enerji kaynaklarını sömürmek için uydurulduğunu kanıtlamış oldu.

“Özgürlük” ve “barış” kavramları küresel güçlerin işgal politikalarına alet ediliyor.

Dünyada demokrasinin yılmaz savunucuları gibi görünen ve bu kavram üzerinden terör estiren küresel güçler; işgal politikalarını da, işgal ettikleri ülkelere “demokrasi götürmek” iddiasıyla meşrulaştırmaya çalıştılar.

2003 yılında ABD hükümeti ve koalisyon güçleri Irak'ta nükleer silah üretildiği ve bunun dünya için bir tehdit unsuru olduğu bahanesini öne sürerek bölgeyi işgal ettiler. Ayrıca Saddam Hüseyin'in bir diktatör olarak halkına zulmettiğini ve El- Kaide ile ilişkisinin bulunduğunu iddia ederek bölgeyi tama-

men kendi hâkimiyetleri altına aldılar. Ancak işgal bahanesi olarak öne sürülen nükleer silah üretimi ve Saddam'ın El-Kaide ilişkisini doğrulayan bir kanıt ortaya çıkmadı.

Dünyanın pek çok bölgesi; sömürgeci güçlerin tetiklediği ülke içi çatışmalarla kaynıyor.

Sömürgeci güçler bir yandan dünyanın pek çok bölgesinde işgallerini sürdürürken; diğer yandan özellikle Ortadoğu ve Afrika'da sürdürdüğü politikalarla, sınır uçlarına dokunarak ve içdinamikleri hareket geçirerek içsavaşların zeminini hazırlıyorlar. 2010 yılı, Yemen'den Kırgızistan'a pek çok ülkede içsavaşların yaşandığı bir yıl oldu.

Özellikle Afrika kıtasının belli bölgelerinde meydana gelen kabile savaşlarının sebebi ise sömürge güçlerinin işgal politikalarının bir uzantısı olarak görülüyor. Tarih boyunca şiddet ve katliamlara sahne olan Afrika kıtası bugün ne hazindir ki, etnik köken ya da dini inanç farklılıklarından kaynaklanan içsavaşlara sahne oluyor.

1. KÜRESEL GÜÇLERİN ASKERİ MÜDAHALELERİ

a. Afganistan İşgali

11 Eylül 2001 saldırılarının gerçekleşmesinin ardından Bush hükümeti Üsame B. Ladin'in saldırıyı üstlenmemesine rağmen, Afganistan'da Ladin'in teröristleri eğittiğini ve Taliban tehlikesinin bir tehdit oluşturduğunu bahane ederek, Afganistan'ı işgal etti. İşgalin amacı da Afganistan'ı terörden ve uyuşturucu üretiminden temizleyerek bölgenin iç güvenliğini sağlamak olarak ifade edildi.¹⁶²

Oysa ABD'nin Irak işgali gibi Afganistan'a da asker çıkarması uluslararası hukuka ters düşmekteydi; ancak Bush hükümeti bu hukuku dikkate almadı. Kendi halkına da işgalin haklı gerekçelerle yapıldığını ifade ederek destek istedi.

ABD'nin bölgede kalma sebebinin uyuşturucu üretimi, Taliban tehlikesi ve Ladin'den ziyade bölgenin doğal zenginliklerini kontrolü altında tutmak olduğu artık tüm dünya tarafından biliniyor.¹⁶³

Haksız yere dokuz yıldan bu yana işgale maruz bırakılan Afganistan halkı, sömürülecek yeraltı zenginlikleri ve siyasi çıkarlar uğruna kaos ortamında yaşamını sürdürmeye çalışırken hergün ölümle yüzyüze geliyor.

WikiLeaks'in ortaya çıkardığı belgeler, ABD ve NATO'nun savaş hukukuna aykırı eylemlerini ve Afgan sivillere karşı gerçekleştirdiği katliamları dünya kamuoyuna duyurdu.¹⁶⁴

Sivillerin maruz bırakıldığı durumlar sadece bunlarla da sınırlı kalmıyor. ABD ve NATO güçleri sivillerin yoğun olduğu cami, bina gibi mekânlara saldırılar düzenleyerek onlarca ölüme sebep oluyor.

2010 yılı Ekim ayında Afganistan'ın güneyinde bulunan Helmand bölgesine NATO'nun düzenlediği hava saldırısında 25 sivil öldü. Pek çok kişi de binaların enkazı altında kaldı. Ancak NATO yetkilileri hava saldırısını kabul ederken, sivillerin ölmediğini öne sürdü.¹⁶⁵

Aynı zamanda ABD ve NATO askerlerinin etik olmayan tutumları sivilleri hedef almalarıyla kalmıyor, askerler öldürdükleri masum sivillerin cesetleriyle hatıra fotoğrafı çektirmeyi de ihmal etmiyorlar.

New York Times'ın verdiği habere göre; yüksek rütbeli bir savunma görevlisi, üç sivilin cesedinin başında, bu cesetlerin başlarını havaya kaldırıp tutarak poz veren üç değişik askerın görüntülerini içeren resimleri yanlışlıkla gönderdi.

2010 Ocak ve Mayıs aylarında gerçekleştirilen bu cinayetlerden suçlu bulunan ve beş askerden biri olan Corporal Jeremy N. Morlock, Afgan cesetlerinin başında tıpkı avcılarının gururla avını tutarak poz vermeleri gibi poz veren fotoğraflarda yer aldı.

Calvin R. Gibbs, Adam C. Winfield., Michael S. Wagnon II, Andrew H. Holmes ve N. Morlock bu üç cinayetin içerisinde diğer isimler arasında yer alıyor.

¹⁶² http://tr.wikipedia.org/wiki/Afganistan_Sava%C5%9F%C4%B1

¹⁶³ http://blog.milliyet.com.tr/ABD_nin_Afganistan_isgalinin_nedeni_belli_oldu_Afganistandaki_zengin_maden_yataklari___/Blog/?BlogNo=248462

¹⁶⁴ <http://www.itibarhaber.com/dunyadan/16933-abd-onayli-iskence>

¹⁶⁵ <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133828>

İddialara göre; Kandahar’da görev yapan askerlerden birinin sivillerden bulduğu uyuşturucu maddesini üsse getirerek içmeleri sonucu, zevk için, bu cinayetleri gerçekleştirdikleri bildiriliyor.¹⁶⁶

Bu örnekler ABD ve NATO için Afgan sivillerin hayatlarının bir önem taşımadığını gözler önüne seriyor. İşgalde ölen sivillerin sayısının dikkate alınmaması ve ölenlerin kayıt altında tutulmaması da bu durumu doğruluyor.

Nitekim ABD Başkanı Obama; Temmuz ayında, Afganlı sivilleri zevkle öldürdüğünü dile getiren ve bunu bir kültür olarak gören, savaş suçlusu General James Mattis’i, Merkez Kuvvetler Komutanlığı’na atayarak onore etti. Oysa Mattis Afgan sivilleri öldürdükten sonra; “Afganistan’a giderseniz burka giymeyen kadınları tokatlayan insanlar görürsünüz. Bu adamlara ateş etmek eğlenceli” şeklinde açıklama yaparak insan hayatına biçtiği değeri gözler önüne serdi.¹⁶⁷

Afganistan İşgalini Destekleyen Devletler

Dokuz yıldır terörizmi bitirmek bahanesiyle ABD’nin sürdürdüğü işgaller politikası NATO’nun desteğiyle devam ediyor. NATO’ya üye olan ülkeler Afganistan’a asker çıkarması yaparak binlerce can almaya devam ederken, terörizmi bitirmek bahanesiyle 2001 yılında kolları sıvayan ABD, bölgeyi tamamen karıştırmaktan başka bir iş görmedi.

Ortadoğu’ya barış getirme bahanesiyle, Ortadoğu’nun tamamı üzerinde hegemonya kurmak isteyen ABD, planlarına ters düşen bütün etkenleri ortadan kaldırma çabasında. ABD bu noktada büyük İsrail devleti planları doğrultusunda da hizmet veriyor.¹⁶⁸

Binlerce sivilin hayatını yitirmesine ve bölgenin talan edilmesine aldırmayan işgal kuvvetleri ise, 2014 yılına kadar bölgenin iç güvenliğini sağlayabileceklerini öngörerek Afganistan’da kalacaklarını ifade edi-

yorlar.¹⁶⁹

2010 Ekim ayında da Rusya, ABD öncülüğünde bölgede bulunan NATO kuvvetlerinin yürüttüğü işgale katılma kararı aldı.

Bu bağlamda Rusya, NATO kuvvetlerinin kendi topraklarında ikmal çalışmalarına izin veriyor.

Aralarındaki ilişkinin ilerlemesi Rusya’nın da işgalden fayda sağlayacağını gösterirken, Obama; Polonya ve Çek Cumhuriyeti’ne yerleştirilmesi düşünülen füze kalkını sisteminden vazgeçmesinin ardından, sistemin nereye konuşlandırılacağı konusunda Rusya’ya da danışılacağını açıkladı.¹⁷⁰

b. Irak İşgali

11 Eylül saldırılarının ardından George W. Bush hükümeti tüm dünyaya ne denli bir güç olduğunu ve gösterişli bir iş gerçekleştirdiğini göstermek için diktatör Saddam rejimine son vermek ve sözde Irak’a özgürlük götürme amacıyla 2003 yılında başlattığı işgal politikası, devam ediyor.

Başlangıcından itibaren Bush hükümeti ve mütefiklerinin diline pelesenk ettiği bu kavramlar, Irak’ta yoğun ihlallerin yaşatılmasına sebep olmaktan öteye geçmedi.

Irak’ta yaşananlar, sosyolojik, psikolojik, kültürel ve ekonomik anlamda onarılması imkânsız tahribatlara yol açarken, ülkede iç karışıklıkların da müsebbibi oldu; ülke Sünni-Şii ve Arap-Kürt çatışmalarından da nefes alamaz hale geldi. 2010 yılına gelindiğinde ise Obama Irak’taki görevlerinin sona erdiğini ve artık bölgeyi kendi yönetimine bırakacaklarını iddia etse de, Irak’ta bombalar patlamaya ve kan akmaya devam etti.

İşgali Gerçekleştiren Yüzler Pişman Değil

11 Eylül’ün üzerinden iki yıl geçtikten sonra, dönemin ABD başkanı George W. Bush, ekranlarda, Saddam’ın El Kaide ile ilişki içersinde olduğunu

166 http://www.gencbilim.com/Haber/once-oldurmus-sonra-basinda-poz-vermisler_91161.html

167 <http://www.haberpan.com/zevk-icin-afgan-vurdular/>

168 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132999>

169 <http://www.timeturk.com/tr/2010/11/19/abd-2014-e-kadar-afganistan-da.html>

170 <http://haber.sol.org.tr/dunyadan/rusya-da-afganistan-isgaline-katiliyor-haberi-35071>

ve kimyasal silahlar barındırdığını ve bu etkenlerin kendileri ve birçok devlet için tehdit unsuru taşıdığını bahane ederek bölgeyi işgal etti.

Irak'taki müdahalesi ile dünyaya güç gösterisi yapmak ve bu arada Irak'ın petrol rezervlerini kontrolü altında tutarak kendi ekonomisini desteklemek; ABD işgalinin amaçlarından sadece birkaçıydı.¹⁷¹

Irak işgalinin en önemli destekçilerinden biri, hiç şüphesiz eski İngiltere Başbakanı Tony Blair'dir. Nitekim Bush ve Blair işgal kararını istişare sonucu birlikte almışlardı. İşgal süresince belli aralıklarla biraraya gelen iki başkan, zaman zaman demeçlerinde pişman olmadıklarını, farklı durumlarda da her şeye rağmen aynı kararı alacaklarını açıkladılar.

2010 yılında Blair'le gerçekleştirilen bir görüşmede, kendisi, Saddam'ın tüm dünya için bir tehlike olduğunu, teröristlerle işbirliği içersinde olduğunu ve bugün hayatta olması durumunda İran ile nükleer silah konusunda rekabette olacağını belirtti. Ve böyle bir tehdidin ortadan kaldırılması konusunda Bush'a gereken desteği verdiklerini söyledi.¹⁷²

Irak işgalinden faydalanan diğer bir ülke de İsrail'di. İsrail'in işgal süresince Filistin'e yaptığı bombardımanlar Irak işgali nedeniyle karartıldı.

Aynı zamanda ABD'nin Irak'ı işgal etmesi, büyük İsrail planı için de büyük önem taşıyordu. Irak ABD tarafından işgal edilirken, Siyonistlerin planı da rahatça Filistin topraklarını işgal etmektir. Ayrıca ABD askerlerinin Irak'ta bulunması İsraililere yönelik tehditleri ortadan kaldırıyor, bir bakıma tampon bölge görevini üstleniyordu. Bu yolla İsrail'in Siyonist politikası da kendisine meşru bir zemin oluştuyordu.¹⁷³

ABD'nin işgal politikasını destekleyen bir diğer ülkede Hollanda'ydı.

2010 yılı Ocak ayında Hollanda hükümetinin Irak savaşına verdiği desteği inceleyen bağımsız bir

komisyon, Amerika'nın Irak'ı 2003'teki işgalinin uluslararası dayanağı olmadığına karar vererek, haksız yere yapılan bu işgalde, Hollanda'yı verdiği destekten ötürü suçladı.

Komisyon ayrıca Hollanda'nın, Irak'ın Amerikan ve İngiliz kuvvetlerince işgalini desteklemesinin temelinde, Amerika ve İngiltere'yle dayanışmayı koruma arzusunun yattığı belirtti.¹⁷⁴

İşgal Bölgesinde Yeni Planlar

2003'ten bu yana yüzbinlerce insanın canına mal olan, Irak işgalinin 2010 yılında başkan Obama tarafından ulusa sesleniş konuşmasında bitirildiği ilan edildi.

Obama; "şimdi yeni bir sayfa açma zamanı" diyerek bölgeden çekildiklerini ve artık Irak'ın kendi hükümetini kurması gerektiğini açıklamıştı. Ancak danışman sıfatıyla 52 bin askerî bölgede kalmaya devam edecek. Pek çok üssün kapatılmaması ve herhangi bir olay durumunda ABD askerlerinin olaya müdahale etme haklarının bulunması, ABD'nin Irak üzerinde yeni planlarının olduğunu akıllara getiriyor.

ABD'nin Bıraktığı Miras; Kaos Ortamı

ABD'nin Irak'ta bıraktığı askerler ve halen açık bulunan pek çok üs, ABD'nin Irak'tan çekildiği söylemiyle çelişiyor.

Etnik ve mezhepsel çatışmalar yüzünden ülkede çoğu zaman gerçekleşen patlamalar, intihar eylemleri Irak'ın güvenli bir bölge olmasına engel oluyor. Ancak işgalin bıraktığı bu şiddet ve bölünmüşlük daha uzun yıllar süreceğe benzerken, ABD hükümeti çekinmeden Irak için yeni bir sayfadan söz edebiliyor.

Nitekim pek çok kaynak da, bu söylemlerin doğru olmadığını ifade ediyor. Suriye'de bulunan Iraklı kaynaklar; "Amerikan kuvvetlerinin Irak'tan çekildikleri doğru değil" dedi.

Irak Aşiretler Birliği Başkanı Isam el-Bouhlala; "ABD'nin Irak'tan çekilmesi taktiksel bir adımdır" yorumunda bulunarak, "bu, Amerikan kongre se-

171 http://tr.wikipedia.org/wiki/Irak_Sava%C5%9F%C4%B1

172 <http://www.timeturk.com/tr/2010/01/30/irak-i-yine-isgal-ederdim.html>

173 <http://www.vuslatdergisi.com/article.php?id=6352987041&sid=4271398506>

174 <http://www.tumgazeteler.com/?a=5878736>

çimleriyle aynı zamanda gelen taktiksel bir çekilme-
dir. Ortada gerçek bir çekilme ve gerçek manada
bağımsız bir Irak yok” dedi.

Irak'ın eski lideri Saddam Hüseyin'e karşı da
muhalafet etmiş önemli bir aktivist olan El-Bouhlala,
ABD'nin Ortadoğu'ya sadece Saddam Hüseyin'i
devirmek için gelmediğini, aynı zamanda bölgeyi
yönetmek, enerji kaynaklarını kontrolü altına almak
ve tüm bölgeyi yeniden kendi çıkarları doğrultusun-
da dizayn etmek istediğini söyledi. Bouhlala, ABD
yönetiminin Irak'ı mezhepsel çatışmalarla böldüğünü
ve bunun da yıllar süren şiddet olaylarına sebep ol-
duğunu da sözlerine ekledi.

Bu arada Şam'da yaşayan Iraklı bir gazeteci olan
Bassam Mahdi, bu çekilmenin kısmi olduğunu,
ABD'nin Irak'taki askeri üs ve diğer noktalarına ek
olarak arkasında 50,000 muharip olmayan asker bır-
aktığını söyledi.

Mahdi; “bu tam bir çekilme değil, sadece Irak
hükümeti ile Amerikan yönetimi arasında varılan an-
laşmanın takvimi gereği yapılan kısmi bir çekilme-
dir” diye devam etti. Bunun biçimsel bir çekilme
olduğunu ve Irak kuvvetlerinin güvenliği ve istikrarı
sağlayabilecek güçten yoksun bulunduğunu da sözle-
rine ekledi.¹⁷⁵

2010 Yılında Irak'ta Yaşananlar

Felluce Katliamının İzleri

ABD'nin uluslararası savaş hukukunu çiğnediği
en önemli noktalardan biri de kimyasal silahlar.
ABD'nin özellikle 2004 yılında Felluce'de kullandığı
biyolojik silahların canlılar üzerindeki etkileri önü-
müzdeki yıllarda acı biçimde görülecek.

Independent Gazetesi'nin yayımladığı bir rapora
göre; Felluce'deki kanser vakaların oranı, 2. Dünya
Savaşı'nda atom bombası atılan Hiroşima ve
Nagazaki'deki orandan daha yüksek. Rapor
Felluce'deki doktorların yenidoğan bebeklerin ölüm-
lerinin artışına dair şikâyetlerini aktarıyor. Felluce
katliamının 2004 yılında gerçekleştirilmesine rağ-

men, hala yenidoğan bebekler arasında, konjenital
(doğumsal) anomal haller başgösteriyor; bazı çocuk-
lar iki başlı ve felç halde dünyaya geliyor. Bir araş-
tırmaya göre de, Felluce'de kanser hastası olan 14 yaş
ve altındaki çocukların sayısı Ürdün'dekilerin dört,
Kuveyt'tekilerin de sekiz katına tekabül ediyor. 4 bin
800 Felluceli'yi kapsayan araştırmayı yürüten
biliminsanlarından Chris Busby'ye göre, kanser va-
kalarının ve konjenital anomalinin sebeplerinin belir-
lenmesi zor. Busby, böyle bir etkinin meydana gel-
mesi için, halkın genlerde değişime yol açan bir şeyin
etkisinde kalmış olması gerektiğini ekliyor.¹⁷⁶

İşgal güçleri dürüst olmayan söylemlerle kimya-
sal silah kullanmadıklarını iddia etseler de, yapılan
araştırmalar, kimyasal silahların kullanıldığını açık
bir biçimde gözler önüne seriyor. Bunun en somut
delili ise bölgede farklı türlerde kanser oluşumlarının
binlerce kişiyi olumsuz etkilemesi. Özellikle Felluce,
Almatar bölgelerinde yaşayanların kimyasal silahlara
maruz bırakıldığı, ayrıca Temmuz 2010 tarihli araş-
tırmaya göre çocuk ölümlerinin artması ve onkolojik
hastalıkların yayılması bu durumu kanıtladı.¹⁷⁷

İşgalin Bilançosu

ABD'nin başta İngiltere olmak üzere küresel
güçlerden almış olduğu destekle Irak'ta gerçekleştiri-
diği korkunç katliam oldukça kabarık bir ihlal tablo-
sunu gözler önüne sererken, yaşattığı acılar vicdan
sahibi insanların zihninde uzun süre diriliğini koru-
yacağa benziyor.

Saddam rejiminin despot yönetiminden bunalan
halk, ABD'yi önceleri kurtarıcı olarak görmüş olsa
da, yaşatılan katliam, tecavüz, işkence ve iç savaşın
ardından ABD'nin korkunç politikalarına bizzat
şahit oldu.

Irak'ın “Sakin” Yılı

Amerikan ve Iraklı yetkililerin 2010 yılında I-

¹⁷⁵ <http://www.timeturk.com/tr/2010/08/22/abd-nin-irak-tan-cekilme-yalani.html>

¹⁷⁶ <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetay&Date=&ArticleID=1012930&CategoryID=9>

¹⁷⁷ <http://www.haberpan.com/felluce-katliami-hirosimayi-gecti/>

rak'ta şiddet olaylarının azaldığını iddia eden iyimser söylemleri Bağdat'ta faaliyet gösteren Anayasal Hak ve Hürriyetleri Gözetleme Merkezi'nin yayımladığı raporla geçerliliğini yitirdi.

Anayasal Hak ve Hürriyetleri Gözetleme Merkezi, Iraklı güvenlik ve sağlık kaynaklarına dayanarak, 2010 yılında ülke genelindeki şiddet olaylarıyla ilgili yayımladığı rapora göre, Irak'ın "sakin" yılında toplam 4.561 kişinin öldüğünü ve 12.749 kişinin de yaralandığı bildiriliyor.

Şiddet olaylarında en çok can kaybının Basra, Ninova (Musul), Bağdat, Diyala, El Anbar ve Kirkük'te meydana geldiği belirtilen raporda, ülkede halen kaosu devam ettiği ve pek çok kimliği belirle-nemeyen ceset bulunduğu ifade ediliyor.

İstatistiklerin doğru olmadığı yönündeki iddiaları destekleyen raporda, ölen her kişinin kaydının tutulmadığını bildirirken, Bağdat'ın kuzeyinde yeralan Taci Hapishanesi'nden Bağdat'taki Rusafe Hapishanesine nakledildikleri sırada 7 tutuklunun havasızlıktan öldüğünü, 15 tutukluda solunum sorunu meydana geldiği, ayrıca El Anbar, Basra ve Diyala illerinde 3 tutuklunun öldüğü ve bu ölümler hakkında herhangi bir açıklama yapılmadığı belirtildi.

Öte yandan Irak mahkemelerinin son 3 yılda verdiği idam kararlarında 2009 yılında azalma olurken, 2010 yılındaysa artış görüldü. 2008'de 138, 2009'da 86 ve 2010 yılında 131 kişi hakkında idam kararı verildi.

İşkence, Tecavüz ve Psikolojik Bozukluklar

ABD'nin Irak'ı işgal etmesinden bu yana, WikiLeaks belgelerinin ortaya çıkardığı gerçekler, ABD çavuş ve askerlerinin insanlıktan ne derece uzakta olduğu ve vicdanın ötesinde tutumlar sergilediğini ortaya koyuyor.

ABD askerlerinden bazıları savaş suçundan yargılanırken, bunlar arasında yeralan 101. Hava İndirme Tümeni'nde komando olarak görev yapan eski asker Steven Green'in savunması ise dehşet veriyor.

2009 yılından bu yana cezaevinde bulunan Green; 2010 yılı Aralık ayında verdiği ifadede, ger-

çekleştirdiği korkunç eylemleri "savaş koşullarında yaptım" diyerek kendisini aklamaya çalışırken; "eğer asker olmasaydım ve Irak'a gitmeseydim, böyle bir insan olmayacaktım. Bana beş defa ömür boyu hapis vererek hayatımın sonuna kadar dışarı çıkarma niyetleri olmadığını gösterdiler. Ben artık sadece Tanrı'nın adaletini bekliyorum" dedi.¹⁷⁸

Bu korkunç işkence ve tecavüzler, Irak halkının ruh sağlığına ciddi zararlar verdi. Büyük çoğunluğunu sivil halkın oluşturduğu kesimden en fazla etkilenen çocuklar oldu. Sözkonusu tecavüz, işkence ve katliamlar çocuklarda ağır travmalara sebebiyet vererek uzun süreli psikolojik rahatsızlıklara zemin hazırladı.

Askerlerin bozulan psikolojisi işgalin diğer bir yüzünü oluşturuyor. İngiltere'de King's College London Üniversitesi, Psikiyatri Enstitüsü'nün yaptığı bir araştırma, Irak'ta bulunan işgalci askerlerin çeşitli psikolojik rahatsızlıklar yaşadığını ortaya koydu.¹⁷⁹

Irak'tan dönen askerlerin çoğunda intihar ve psikolojik bozuklukların yanı sıra, yakınlarına uyguladıkları şiddet eylemlerinin ön plana çıktığı gözlemleniyor.

AP'ye göre askeri üsteki davranışsal sağlık merkezinde tedavi görenlerin sayısı 2008 yılından 2009 yılına %60 oranında artarak 25,4 binden yaklaşık 40 bine çıktı. 2010 yılında ise bu sayı artış göstermeye devam etti.

Amerika'da geçtiğimiz yıl yayımlanan bir kitap, Irak işgaline katılan askerlerin eşlerine çeşitli işkenceler yaparak dövdükleri hatta öldürdüklerini ortaya koydu.

"Soyutlanmış Asker" ismiyle yayımlanan kitap, Irak'tan dönen askerler tarafından birden çok eş cinayeti işlendiğini kanıtlarken, Amerikan basın kaynakları, kitabın yazarı Helen Benedict'in şu sözlerine yer verdi: "Onlarca Amerikalı eş; ya asılarak, ya si-

178 http://www.8sutun.com/Caniden-kan-donduranifadeler_96787.html

179 http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?haber_id=8530

lahla, ya kafaları kesilerek, ya da kaburgaları kırılarak öldürüldü”.

Öte yandan kadın hakları savunucusu Cetsi Bannerman, konuya ilişkin şunları söyledi: “Amerika’da savaştan dönen askerlerden kaynaklanan aile içi şiddet oranı, tarihte görülmeyen rakamlara ulaştı. Çünkü şoktan sonra ilk görülen rahatsızlık, kontrol altına alınamayan şiddettir.”¹⁸⁰

c. Filistin İşgali

1948’den bu yana İsrail işgali altında bulunan Filistin, onbinlerce can kaybı verirken, 2010 yılında da İsrail, can almaya ve bölgeyi Filistin halkı için yaşanmaz bir hale getirmeye devam ediyor.

İsrail’in bu uzun vadeli işgal politikası ise, Büyük İsrail Devleti hayalini kuran Siyonizm ideolojisine hizmet ediyor. Bu çerçevede hareket eden İsrail, sivil-asker tanımsızın Filistinlileri katlediyor ve yerleşim birimlerine ambargo uyguluyor. Öte yandan tehcir politikalarıyla binlerce yerliyi topraklarından göç etmeye zorluyor.

2010 Yılında Filistin’de Yaşananlar

İsrail’in gizli tehcir politikaları

İsrail’in özellikle Kudüs bölgesinde yürüttüğü gizli tehcir politikası binlerce aileyi mağdur ediyor.

Kudüs’te işgali protesto eden gösterilere katılan aileler ikamet haklarından, sosyal ve ekonomik haklarından mahrum ediliyorlar. Ayrıca, Kudüs Sosyal ve Ekonomik Haklar Merkezi adlı sivil toplum kuruluşu, Kudüs’teki bazı ailelerin, sürgün tehdidi aldıklarına ilişkin başvurularda bulunduklarını bildirdi.

Hamash dört milletvekili sürgün edildi

Bu arada İsrail mahkemesi, bir ay önce cezaevinden bırakılan Filistin parlamentosunun Hamas milletvekillerinden Muhammed Ebu Tır’in, Kudüs’te ikamet hakkının kaldırılarak, kent dışına sürgün edilmesine dair kararı, itiraz hakkını saklı tutarak onayladı.¹⁸¹

Haaretz’in yayımladığı habere göre; sadece 2008 yılında 4 bin 557 Filistinlinin Doğu Kudüs’teki ikamet haklarının ellerinden alındığı belirtildi.

Yahudilerin istedikleri zaman ülke dışına çıktıklarını ve istedikleri kadar kalabildiklerini; ancak sıra Filistinlilere gelince İsrail’in sert yaptırımlarıyla karşı karşıya kaldıklarının altını çizen Haaretz; İsrail’in bu yöntemle mümkün olduğu kadar çok Filistinliyi Doğu Kudüs’ten atmaya çalıştıklarını vurguluyor. Bu duruma örnek olarak iki Filistinliyi gösteren gazete; Doğu Kudüs doğumlu olan elektrik mühendisleri Dr. İmed Hammada ve Dr. Murat Ebu Hala’ın eğitim için ABD’ye gittiklerini; ancak ülkelerine dönmek istediklerinde kendilerini kötü bir sürprizin beklediğini belirtiyor.

Nesiller boyu Doğu Kudüslü olan her iki mühendisin de kentlerine dönmesinin İçişleri Bakanlığı’nca engellendiğini duyuran gazete Hammada’nın üç yıldır doğup büyüdüğü kentte yasadışı olarak kaldığına ve her an tutuklanma tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğuna işaret ediyor. Diğer isim Ebu Halaf ise, ziyaret için bile olsa, hâlâ Doğu Kudüs’e giremiyor.¹⁸²

Bu yolla yerleşim alanlarını genişletmeyi planlayan Siyonist rejim, Batı Şeria’da 625 konut inşa edeceğini bildirdi.¹⁸³

Saldırıları

2008 yılının sonlarına doğru gerçekleştirilen Gazze saldırısının ardından bölge bombardımanlara ve katliamlara sahne olmaktan kurtulamıyor.

İsrail hükümeti, özellikle Hamas’ı ve Kassam füzelerini bahane ederek sık sık sivillere yönelik saldırılar düzenliyor.

Eylül 2010 tarihinde, İsrail Hava Kuvvetleri’nin gece yarısı Gazze Şeridi’nin orta kesimlerine düzenlediği füze saldırısında Filistinli kaynaklara göre, 3 kişi hayatını kaybetti.¹⁸⁴

180 http://www.habereditor.com/news_detail.php?id=67081&uniq_id=1294050664

181 http://www.habervitrini.com/israilden_daha_sert_yaptirimlar_-469021.html

182 <http://www.haberler.com/israil-dogu-kudus-te-gizli-tehcir-uyguluyor-2116470-haberi/>

183 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=138014>

184 <http://www.stargazete.com/dunya/israil-gece-yarisi-gazze-seridini-bombaladi-3-olu-haber-297746.htm>

Yine Ekim 2010 tarihinde İsrail askerlerinin, işgal altındaki Batı Şeria'daki Filistin kentlerinden El-Halil'in bir köyüne yaptığı operasyonda, 2 Filistinli hayatını kaybetti.¹⁸⁵

İsrail Hava Kuvvetleri'ne bağlı savaş uçakları, 16 Ekim sabahı Gazze Şeridi'nin güneyinde, Refah'taki tünel bölgesini bombaladı. Verilen ilk bilgilere göre, bombardımanda 1 Filistinli öldü, 2 kişi de yaralandı.

Filistinli görgü tanıkları, İsrail uçaklarının, Refah'ta tünellerin bulunduğu alana en az 2 füze saldırısında bulunduğunu belirttiler. Refah'ta saldırıya hedef olanların, tünellerde çalışan Filistinliler olduğu belirtilirken, iki yaralının bölgedeki hastaneye kaldırıldığı kaydedildi.¹⁸⁶

Bu örneklerden hareketle, İsrail'in herhangi bir bahaneyi öne sürerek Filistinli sivillere saldırı düzenlemesi olağan hale gelmiş bulunuyor.

İşkenceler

İsrail askerlerinin Filistin'in pek çok bölgesinde gerçekleştirdiği insanlık dışı saldırılarının yanında, uygulanan işkenceler de İsrail askerleri tarafından büyük bir eğlence kaynağı olarak görülüyor.

Filistinli Esirleri Savunma Merkezi'nin yaptığı bir açıklamaya göre, İsrail askerlerinin tutukladığı Filistinliler cezaevlerinde şiddetli işkencelere ve psikolojik baskılara maruz bırakılıyorlar.

Hapishanelerdeki yaşam şartlarının çok kötü olduğunu belirten Merkez, esirlerin en tabii haklarından dahî mahrum bırakıldıklarını söylüyor. El-Kuds gazetesinin haberine göre Merkez; yayınladığı basın açıklamasında, İsrail'in "suçlarını" itiraf etmeleri için Filistinlilerin uyumalarını engellemek gibi cezalar verdiğini belirtti.

Serbest bırakılan esirlerle görüşen Merkez; İsrail'in en sık uyguladığı işkence metodunun, esirlerin uyumalarını engellemek olduğunu, bu uygulamanın kimi zaman 100 saati bulduğunu bildirdi.

İsrail'in bu işkence metoduyla Filistinli esirler üzerinde psikolojik baskı uygulamayı hedeflediğini ifade eden Merkez; "işkence döneminden sonra esirlerde uykusuzluk sorunu başgöstermekte, endişe ve umutsuzluğa kapılmaktalar" dedi.

Merkeze göre bir diğer işkence metodu ise, esirleri sürekli olarak ıslak halde bırakmak. İsrailli gardiyanlar, çok soğuk suyu, küçük bir sandalyenin üzerine oturan esirlerin üzerine döküyorlar. Esirler, kurulanmaya başladığı zaman aynı işlem yeniden tekrarlanıyor.¹⁸⁷

İsrail askerinin Filistinli bir kadını tutuklayıp, gözlerini bağladıktan sonra etrafında oryantal dans yaptığı görüntülerin ortaya çıkması, Filistinlilere yönelik yapılan hakaretlerin bir başka biçimini gözler önüne seriyor. Üstelik İsrailli askerler bu çirkin tutumlarını kayıt altına alıp yayımlıyorlar. Kayıtlarda görülen asker, sözkonusu olaydan bir hafta kadar önce işkence uyguladıkları bir başka Filistinliyle fotoğraf çektirerek Facebook'ta yayınlamış ve altına "askerliğimin en güzel hatıraları" diye not düşmüştü.¹⁸⁸

Gazze Ambargosu

2007 yılından bu yana Gazze'ye karşı uygulanan ambargo, Gazze'de yaşam alanlarını daraltıyor.

Ambargo sebebiyle bölgeye yardım girememesi, Gazze halkının yaşamını tehdit ediyor. Bölgedeki tıbbi malzeme yetersizliği, evsiz kalan halkın sağlıksız şartlarda yaşaması ve hijyenik olmayan yiyeceklerin tüketilmesi sonucu Gazze'de ciddi anlamda bir yaşam tehdidi bulunuyor; ancak İsrail hükümeti buna aldırış etmeden ambargoyu devam ettiriyor.

Yapılan araştırmalara göre, 2007'den 2010 yılına kadar uygulanan sert ambargo yüzünden ölenlerin sayısının 377'ye ulaştığı belirtiliyor.

Dünya kamuoyuna seslenen Filistinli yetkililer, beş yıldır Siyonistlerin haksız ve vahşi politikalarının ağır yükü altında ezilen, her geçen gün yeni kurban-

185 http://www.haber7.com/haber/2010100_8/Israil-koyu-basti-2-Filistinli-olduruldu.php

186 <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/09/15/israil.ucaklari.refahi.bombaladi/589781.0/index.html>

187 <http://www.israhaber.com/filistinli-esirlere-acimasizca-iskence-yapiliyor-9009-haberi.html>

188 <http://www.nethaber.com/Dunya/163967/Israilaskerinden-Filistinli-kadina-ORYANTAL>

lar veren Gazze halkına yardım edilmesini, beş yıldır sürdürülen suskunluğun bozulmasını, hasta ve ihtiyaç sahiplerinin dışarı çıkmalarına imkân sağlanması ve bütün sınır kapılarını açması için işgal rejimine baskı uygulamasını istedi.¹⁸⁹

Mavi Marmara Saldırısı

2010 yılı Mayıs ayında, dünyanın pekçok ülkesinden yüzlerce sivilin katıldığı, Gazze'deki ambargoyu kaldırmak ve bölgeye insani yardım götürmek amacıyla yola çıkan gemiler, İsrail askerlerinin saldırısına uğradı.

Amaçları sadece Gazze'ye insani yardım götürmek olan bu savunmasız insanlar, İsrail hükümeti tarafından terörist olarak damgalanmakla kalmadı, askerler ellerindeki silahlarla, gemide bulunanlara ateş açtılar.

Uluslararası sularda gerçekleştirilen bu saldırı 9 Türk vatandaşının ölümüne ve pek çok kişinin de yaralanmasına sebep olurken, gemiler Aşdod Limanı'na çekildi.¹⁹⁰

İsrail'in gerçekleştirdiği bu korkunç katliam sonrasında AB, NATO ve BM'de kınama kararları alındı. İsrail işlediği bu hukuk tanımaz eylemi sebebiyle yargılandı, ancak henüz bir yaptırıma tabi tutulmadı.¹⁹¹

d. Doğu Türkistan Müdahalesi

Doğu Türkistan bölgesi, dünyanın görmezden geldiği, Çin'in herhengi bir bilgilendirme ve açıklama yapmadan acımasız uygulamalarına devam ettiği bir bölge olma özelliğini sürdürüyor.

Çin'in şehirlerinden biri zannedilen Doğu Türkistan uzun yıllardan beri Çin, mezalimi altında can çekiyor ve Çin uyguladığı insan hakları ihlallerinden ötürü kimseye hesap vermeksizin korkunç uygulamalarına devam ediyor.

1949 yılından bu yana kötü muamele ve asimilasyon politikalarına maruz bırakılan Doğu Türkistan'da, 2009 yılında yaşanan Urumçi katliamında yüzlerce kişi hayatını kaybetmiş, binlercesi yaralanmış ve tutuklanmıştı.

2010 Yılında Doğu Türkistan'da Yaşananlar

Doğu Türkistan'da yıllardır sistematik işkence ve kötü muamele uygulayan Çin, Urumçi katliamından sonra 2010 yılında da, insanların yaşamına son vermeye ve vicdandan uzak politikalarıyla işkence uygulamaya devam etti.

11 Eylül'den sonra bölgedeki Müslümanlar üzerine odaklanan Çin hükümeti, sindirme politikasıyla pek çok insanı sokaklardan toplayıp mahkûm etmekle kalmıyor, toplu idamlar da gerçekleştiriyor.

Uzun yıllar haksız yere insanlık dışı şartlarda cezaevinde tutulan Nobel Barış Ödülü sahibi Rabiya Kadir'in ifadelerine göre; Doğu Türkistan İslami Hareket Grubu'na bağlı olduğu iddia edilen 18 kişi, terörist oldukları gerekçesiyle öldürüldü, 17 kişi de tutuklandı. Kadir, bu olayın soruşturulmasını, kamuoyuna duyurulmasını ve araştırılmasını talep ediyor.

Kadir, konunun uzmanlarının, Doğu Türkistan İslami Hareket Grubu'nun liderinin 2003 yılında Pakistan'da öldürüldüğünde grubun zaten dağıldığını düşündüklerini ve bu yüzden insanların tutuklanıp öldürülme gerekçelerinin yersiz olduğunu söylüyor.

Uluslararası insan hakları örgütleri de Çin'in "terörle savaş" adı altında Doğu Türkistanlıları ezeerek onların bağımsızlık taleplerini de böylece geçersiz ve yasadışı kıldığı konusunda hemfikir. Hatta bu konuda gerek Uluslararası Af Örgütü gerekse İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından her yıl neredeyse iki rapor yayımlansa da, bu raporlar dünya kamuoyunun ilgisini çekmiyor ve daha da trajik olanı, dünyanın önde gelen liderleri tarafından bilhassa ticari kaygılardan ötürü gözardı ediliyor. Dolayısıyla, süper güç olma yolunda ilerlemesi kimileri tarafından sevinçle karşılanan Çin'in baskıcı tavrı, herkes tarafından onay görüyor.¹⁹²

Bebek Katliamları

Çin politikalarından biri de, Müslüman nüfusu-

189 <http://www.islamidavet.com/gazze-ambargosu-kurbanlarinin-sayisi-377ye-ulasti.html>

190 <http://www.internethaber.com/mavi-marmaradan-gelen-son-ciglik--256771h.htm>

191 http://www.dha.com.tr/0-son-dakika-haberi_59999.html

192 <http://www.dusuncegundem.com/content/view/441/29/>

nun çoğalmasına engel olmak. Nüfus artışına engel olmak için, Çin hükümeti akıl almaz uygulamalar sergiliyor. Kanunlaştırdığı aile planlamasına uymayan aileleri ise haksız yere para ya da hapis cezasına çarptırıyor.

“Çin hükümeti, Doğu Türkistan'da Müslüman Türk nüfusunun artmasına engel olmak için, "doğum kontrolü kanunu"nu acımasızca uygulamaktadır” diyen Dr. Alimcan; “Bu kanuna göre şehirlerde oturanların 2, köylerde oturanların 3 ten fazla çocuk sahibi olmaları yasaktır. Bu yasağa uymayanlar çok ağır cezalara çarptırılmaktadır. Geniş kırsal kesimlerde yasağa uymayan kadınlara; hiçbir tedbir alınmadan toplu kürtaj operasyonları yapılmaktadır. Hamile kadınların karınlarındaki çocukları zorla çıkarılarak öldürülmektedir. Kural dışı doğan çocuklara isim verilmemekte, vatandaşlık hakkı tanınmamaktadır. Dini inaçları gereği, yönetimin bu konudaki yasaklarına karşı gelenler ise hapsedilmektedir” şeklinde konuştu.¹⁹³

Dini Özgürlük Yasağı

Çin hükümetinin ihlal ettiği insan haklarından biri de inanç özgürlüğünün yasaklanması. Çin me-zalimi altında bulunan Doğu Türkistan halkının tamamı Müslüman olmasına rağmen inançlarının gereklerini özgürce yerine getiremedikleri gibi, dinlerinden ötürü hapse atılıyor ve işkenceye tabi tutuluyorlar. Bu uygulamalar çocuklar için de aynen tatbik ediliyor.

Çin Anayasası'na göre, her vatandaşın dine inanma veya inanmama hakkı bulunuyor. Doğu Türkistan Türk nüfusunun tamamı Müslüman. Ancak devlet memuru olan Müslümanların namaz kılması ve oruç tutması yasaklanmış bulunuyor. 18 yaşın altındaki çocukların Kur'an öğrenmesi ve camilere gitmesi de yasak.

Görgü tanıklarının şahit olduğu olayları anlatan Seyit Tümtürk, yaşanan ihlaller hakkında şunları söyledi: "Doğu Türkistan'da Kur'an okumak suç.

Haberleşme ağı kesik. Oruç tutmak yasak. Her biri, her an ölümle burun buruna. Hacca giden memurlar işten atılıyor. Çinlilere göre, Doğu Türkistanlı olmak suç. Onlara kin ve nefretle bakıyorlar. Polis, keyfi uygulamalarıyla halkı taciz ediyor. İsteddiği yerde arayıp sorguya çekebiliyor. Hiçbirinin güven-cesi yok. 35 milyon insan yarınından emin olmayan bir atmosferde yaşıyor. Tutuklanan veya öldürülen kişilerin, geride kalan aile fertlerinin durumu içler acısı. Kısacası, orada tam anlamıyla bir insanlık dramı yaşanıyor.”¹⁹⁴

Müdahale Sağlık Alanını da İhlal Ediyor

1949 yılından bu yana Çin işgali ve istilası altında bulunan Doğu Türkistan bölgesinde yaşatılan yığın insan hakları ihlalleri, eşitsizlik, mecburi kürtaj, doğum kısıtlaması, inanç özgürlüklerinin yanında sağlık alanında da belirgin biçimde kendini gösteriyor.

Müslüman Türk bölgelerinde, sağlık alanında herhangi bir yatırım söz konusu olmadığı gibi mevcut hastane ve sağlık ocaklarına doktor atamaları yapılmıyor. Ambulans sayılarının yetersiz olması bir yana, mevcut hastanelere gerekli cihazlar alınmıyor.

Kentlerdeki hastanelerde görevli doktorların çoğunun Çinli doktorlar olması dolayısıyla Müslüman kadınların tedaviye yanaşmaması ve bu doktorlarla dil sorunu nedeniyle iletişim kurulamaması gibi çok ciddi alt yapı problemleri bulunuyor.

Ulaşım ve yol problemlerinden ve sayısı zaten az olan hasta nakil araçlarının yetersizliğinden dolayı birçok hasta yolda hayatını kaybediyor ya da evlerinde ölüme terk edilmektedirler. Ayrıca sağlık hizmetlerinin ücretli olmasından dolayı herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ekonomik durumu iyi olmayan hastalar, büyük sıkıntılar yaşıyorlar.

Gelen haberlere göre; ayrılıkçı, bağımsızlık yan-lısı olarak tutuklanan gençlere hastalıkları anında tedaviye getirildiklerinde, bazı doktorların gelen talimatlar çerçevesinde, gençlerin uyuşturucuya alış-

193 <http://www.habername.com/haber/dogu-turkistan-cin-isvec-37964.htm>

194 <http://www.milligazete.com.tr/haber/dogu-turkistan-unutulmus-filistin-156755.htm>

ması için kokain, eroin ve esrar gibi keyif verici maddeler şırınga ettikleri bildiriliyor. Bu şekilde acil kan ihtiyacı talebiyle hastaneye getirilen birçok gence de, kasıtlı ve planlı olarak, AIDS'li kan şırınga edildiği de iddia ediliyor.¹⁹⁵

Çinileştirme Politikaları

Çin; Doğu Türkistan bölgesinin adını “sonradan kazanılmış topraklar” anlamına gelen “Sincan” olarak değiştirdi. Bölgenin ismini değiştirdikten sonra buraya Çinli insanları yerleştirerek Doğu Türkistanlı Müslüman Türkleri asimile etme politikası güden Çin, demografik olarak bölgenin bağımsızlık ihtimalini düşürmek için özellikle bölgeye giden Çinlilere pozitif ayrımcılık yapıyor.

Konu ile ilgili bir başka problem ise, Doğu Türkistan'da yürütülmekte olan sözde “Çift Dilde Eğitim ve Öğretim Sınıfları” uygulaması. Bu uygulama Doğu Türkistan halkının millî varlığını ciddi şekilde tehdit ediyor. Tiyanshan haber sitesinin verdiği bir habere göre; azınlık ilköğretim ve ortaöğretim okullarında tesis edilen sözde “Çift Dilde Öğretim Sınıfları”nda öğrenim görmekte olan öğrencilerin sayısı 853 bine ulaşarak bölge genelindeki okullarda eğitim görmekte olanların %36,5'ini teşkil ediyor.

Çin merkezî hükümeti bu planını, 2012 yılına kadar, Doğu Türkistanlıların daha yoğun olarak bulundukları Aksu, Kaşgar ve Hoten başta olmak üzere yedi ilde uygulayarak, yerli gençlerin çift dilli bölümlere giriş oranını %85'in üzerine çıkarmayı planlıyor. Bu planı gerçekleştirmek için de bölge genelinde ciddi bir seferberlik başlatılmış bulunuyor. Bu amaca yönelik olarak son üç yılda Çin, Doğu Türkistan genelinde çift dilli sınıf inşaatları için bölge maliyesinden 200 milyon Yuan'dan fazla, merkezî hükümetten ise 3 milyar 750 milyon Yuan (580 milyon Dolar) tahsis etti.

Çin hükümeti çift dilde öğretim okullarında Çince ders verecek öğretmen açığını kapatmak için, çok sayıda Çinliyi bölgeye yerleştiriyor.

Öte yandan Çin, bu özel uygulamalar dışında,

Uygur dilinde eğitim veren yüksek eğitim kurumlarında bütün derslerin Çince olmasını zorunlu hâle getirdi. Dersleri Çince olarak anlatamayan öğretim görevlilerine ise, yerlerini boşaltmaları yönünde baskı yapılıyor.

Çince bilmeyenleri toplumdan dışlamayı hedefleyen bu yasa; aynı zamanda Doğu Türkistan halkına kimliğini, milletini, bağımsızlığını, dinî inancını ve anadilini unutturarak, gelecek nesilleri tamamen Çinileştirmeyi amaçlıyor.¹⁹⁶

e. Lübnan Müdahalesi

12 Temmuz 2006 tarihinde Hizbullah Örgütü'nün iki İsrail askerini kaçırması İsrail'in Lübnan'a saldırması için bir bahane teşkil etmişti. Çatışma BM'nin müdahalesiyle 14 Ağustos 2006 tarihine kadar sürmüş, ancak 1000'in üzerinde sivilin öldürülmesi uluslararası düzeyde ağır şekilde tepkiyle karşılanmıştı.¹⁹⁷

Bu süreç İsrail ve Lübnan arasındaki gerginliği artırarak, zaman zaman kriz halini alan çatışmaların zeminini hazırladı.

2010 Yılında Lübnan ve İsrail Arasında Yaşananlar

İsrail ve Lübnan arasında 2006'da yaşanan kanlı çatışmalardan sonra, 2010 yılı Ağustos ayında Adise köyünde çıkan çatışma, yeni bir savaşın sinyallerinin verildiğini akıllara getirdi.

İsrail'in düzenlediği saldırıda üç asker ve bir gazetecinin öldüğü bildirilirken beş askerin de yaralandığı ifade edildi.

Kanlı çatışmanın nedeni hakkında ayrıntılı bilgi edinilemezken, İsrail ordusu, bölgedeki rutin devriye görevinde olan İsrail askerlerinin, bir ağacı kesmeye çalışırken Lübnan mevzilerinden ateşe maruz kaldığını ve karşılık verdiğini duyurdu. Lübnan kaynakları ise ilk saldırının İsrail tarafından yapıldığını iddia etti. Görgü tanıkları, çatışma sırasında çok şiddetli patlamaların meydana geldiğini ve halka sığınaklara

195 <http://www.toplumsalbilinc.org/forum/index.php?topic=13348.0>

196 <http://www.cinmalialma.com/dogu-turkistandaki-ihlaller/egitim-haklari-ihlali.html>

197 http://tr.wikipedia.org/wiki/2006_%C4%B0srailL.%C3%BCbnan_Sava%C5%9F%C4%B1

gitmeleri çağrısı yapıldığını belirttiler. İsrail Dışışleri Bakanlığı, çatışmadan Lübnan hükümetini sorumlu tutarken, "Lübnan, ihlallerin devamı halinde sonuçlarına katlanacaktır" diyerek açık bir biçimde tehditte bulundu.¹⁹⁸

İsrail'in bu tehditlerini eleştirerek bildiri yayınlayan Lübnan Komünist Partisi, tehditlerin, ırkçı İsrail devletinin koşulsuz destekçisi ABD temelli olduğunu vurguladı. İsrail yöneticilerinin binlerce silahsız sivili, çocukları ve bebekleri mülteci durumuna düşürecek saldırılarla tehdit ettiğini bildiren Komünist Parti, tehditlerin Lübnan'daki direniş hareketini kırmak ve 1982'den beri Lübnan'a yaptığı saldırılarda alınan başarısızlıklara karşı sanal bir zafer ilan etmek için yapıldığını söyledi.¹⁹⁹

Temmuz ayında Filistinli işadamı Yaser Kaşlak'ın organize ettiği iki gemi, İsrail'in tedirginlik duymasına sebep oldu ve İsrail bu girişimleri engellemek için diplomatik atağa geçti.

Haaretz gazetesinin haberine göre; İsrail Dışışleri Bakanlığı; ABD, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, NATO ve Mısır'daki büyükelçiliklerine, filonun durdurulması için ilgili makamlarla görüşerek Lübnan ve Suriye'ye baskı yapılmasını istedi. 9 Türk'ün hayatını kaybettiği Mavi Marmara baskınına gelen tepkilerin ardından Gazze ablukasını hafifleten İsrail, yardım filolarını "provokasyon" olarak nitelendirdi. Habere göre Tel Aviv yönetimi, diplomatlarına, bulundukları ülkelerdeki üst düzey yetkililere, söz konusu filonun özellikle "düşman bir ülkenin limanından yola çıkacağını" anlatmalarını talep etti. İsrailli yetkililer, Lübnan'daki filonun organize edilmesine Suriye'nin de yardımcı olduğunu belirterek Şam'ın bu konuda ikna edilmesini istedi.²⁰⁰

198 <http://www.haberdar.com/haber/lubnanda-korkutan-catisma-1668922>

199 http://www.evrensel.net/haber.php?haber_id=72831

200 http://www.zaman.com.tr/haber.do?haber_id=1007965&title=israil-lubnan-gemisini-durdurmak-icin-atakta

2. İÇSAVAŞLAR

a. Yemen

1967 yılında İngilizlerden bağımsızlığını kazanan Güney Yemen ile 1990 yılında Kuzey Yemen'in birleşmesinin ardından Yemen'de zaman zaman isyanlar yaşandı.

1991 yılında patlak veren Körfez Savaşı'nda Yemenlilerin Saddam Hüseyin'e destek vermeleri Suudi Arabistan ile Kuveyt tarafından olumsuz karşılanarak bu ülkelerde yaşayan yaklaşık 1 milyon Yemenliyi sınır dışı etmelerine sebep oldu. Yaşanan bu durum, Yemen'in sosyal ve ekonomik yapısının bozulmasının önünü açmıştı. Bu bozulmanın yanında, son yıllarda El- Kaide'nin Yemen'deki bazı bölgeleri üs olarak kullandığı yönündeki iddialar; Yemen'i uluslararası kamuoyunda hedef tahtasına oturtan başlıca neden oldu.

El- Kaide'nin bölgedeki faaliyetlerinden rahatsız olan ABD, bu noktada Yemen hükümetinin gerekli önlemleri almadığı gerekçesiyle sık sık uyarılarda bulunuyor.²⁰¹

Yemen Hükümetinin Husilerle Çatışması

Yemen'in kuzeyinde, Şiiliğin bir kolu olan Zeydi

mezhebine bağlı gruplar ile hükümet güçleri arasında 2004 yılından beri süren gerginlik ve çatışmalar, 2009 Ağustos'unda bir kez daha yerini silahlı çatışmalara bıraktı. Olayları yakından takip eden İran, Suudi Arabistan ve ABD'nin etkileri, Ortadoğu'daki mezhepsel çatışmaların ve rekabetlerin kızışmasına neden oluyor.

Yüzyıllardır Yemen politik yaşamında önemli bir etki kurmayı başaran Kuzey Yemenli Şii kabilelerin hükümete isyanına liderlik eden Husiler, müca-delelerini ABD, İsrail ve Suudi Arabistan karşısı bir söylemle sürdürürken, Abdullah Salih rejimi ise İran, Irak ve Lübnanlı Şii örgütleri, Yemen'i istikrarsızlaştırmakla suçluyor.

Hükümetin 2009 yılında Husilere karşı yürüttüğü kanlı çatışmalar 2010 yılına da sıçrayarak pek çok kişinin ölümüne sebep oldu.²⁰²

Suudi Arabistan Yemen ordusunun saldırılarını meşru kılma çabasındaiken, Yemen'de Husilere yapılan saldırıların devam ettiği ve bu saldırılarda 20 kişinin öldürüldüğü belirtildi.²⁰³

ABD'nin Yeni Odağı Yemen

El-Kaide'nin son yıllarda Yemen'de faaliyet gösterdiği iddiası, akıllara ABD'nin Irak ve Afganistan işgallerini getirdi.

Afganistan ve Irak'la benzerlikler yaşayan Yemen içsavaş sebebiyle istikrarsız ve zayıf bir hükümet tarafından temsil edilirken ABD'nin başını çekeceği bir müdahalenin sinyalleri verilmeye başlandı bile.

Suudi Arabistan, ABD ve El- Kaide kısılcında bulunan bölge, yaşanan içsavaş ve dış müdahalelerle ekonomik ve sosyal yönlerden olumsuz etkilenirken, sivil halk ağır koşullarda yaşam mücadelesi veriyor.

b. Sudan

Yüzölçümü bakımından Afrika'nın en büyük ülkesi olan Sudan, yeraltı zenginlikleri bakımından da oldukça verimli topraklara sahip. Ülkede petrolün

201 <http://www.usakgundem.com/yazar/1572/yemen%E2%80%99deya%C5%9Fananlar-ne-%C4%B0fade ediyor.html>

202 <http://www.orsam.org.tr/tr/raporgoster.aspx?ID=528>

203 http://www.israhaber.com/index.php?haber_id=8243&dil=tr

bol olması tarih boyunca yeni enerji sahaları arayan küresel güçlerin iştahını kabartıyor.

1956 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra, askeri darbeler, içsavaş ve katliamlarla dünya gündeminde olan ülke, sürekli bir kaos ortamında varlığını sürdürdü.

Ülkenin güney kısmında bulunan Afrikalı Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında yaşanan içsavaşa son yıllarda Darfur krizi eklendi.²⁰⁴

Darfur Krizi

Başkent Hartum'un batısında yeralan Darfur'da, yerel kabileler ve Arap kabileler arasında su ile otlak alanları yüzünden çıkan anlaşmazlık zaman içerisinde isyana dönüştü.

2003 yılında yaşanan bu isyan bölgede bulunan Toro Boro ile hükümet tarafından desteklenen Cancavit milisleri arasında vuku bulmuştu. Bu çatışmalardan yaklaşık iki milyon insan zorunlu göçe maruz bırakılırken, yüzbinlercesi de öldürüldü.²⁰⁵

Krizin 2010 Yılına Uzantıları

Uzun yıllardan beri iç çatışmalara sahne olan Sudan'da, Hristiyan ve Müslümanlar arasındaki savaştan sonra, 2003 yılından 2010 yılına kadar Arap asıllı cancavitler ile Afrikalı Müslümanlar arasında yoğun bir çekişme yaşanıyor.

Yedi yıldan bu yana yaşanan içsavaş binlerce insanın ölümüne sebep olurken, öte yandan kendi ülkelerinde mülteci durumuna düşen insanlar barınaksız ve hastalıklı ortamlarda yaşam mücadelesi veriyorlar. Mülteciler sığındıkları kamplarda yaşam mücadelesi verirken, evleri yıkılıp yakılıyor ve kadınları tecavüze uğruyor.²⁰⁶

Darfur'daki çekişmeye müdahil olan küresel güçlerin tutumu da zihinleri karıştıran ayrı bir nokta.

Küresel güçlerin Darfur endişesi

2003 yılından bu yana istikrar sağlanamayan

Darfur, küresel güçlerin odak noktalarından biri. Milyonlarca insan içsavaşın gölgesinde ve savaşın nasıl başladığından ve bu noktaya nasıl geldiğinden habersiz biçimde insanlık dışı şartlarda yaşam mücadelesi veriyor.

Darfur'daki grupların bölgede sürekli karmaşa yaratmaları ve bölge halklarını mağdur etmeleri küresel güçlerin işine yarıyor. Bu noktada Darfur'un stratejik konumu ve sahip olduğu petrol kaynakları büyük önem taşıyor.

Coğrafi konumu itibarıyla Mısır'ın güneyinde yer alan Sudan, Mısır'ın ve Arap âleminin stratejik güvenliği bakımından önemli bir yerde bulunması sebebiyle İsrail'in, 1950 yılından beri Büyük İsrail Devleti politikasını yakından ilgilendiriyor. Bu sebeple İsrail ve ABD'nin; Sudan'ın güney bölgesindeki ayrılıkçı Sudan Kurtuluş Ordusu gibi gruplarla Darfur'u karıştırmak istediği biliniyor.

Darfur'da merkeze karşı mücadele veren örgütler, ulusal bir hedefleri olmadığından, sorunu milletlerarası arenaya taşır ve Afrika Birliği yerine Avrupa Birliği'nin aracılığını isteyerek dış güçlerin ajandasını uygularken, Darfur'da terör ve katliam yaparak korku salıyor ve göç hareketini hızlandırıyor.²⁰⁷

Bu noktadan hareketle, Darfur'da verilen yaşam mücadelesinin küresel güçlerin eliyle Darfur hükümeti tarafından gerçekleştirildiğini söylemek mümkün. Darfur hükümetinin cancavit örgütüne silah sağlaması ve bölgeyi karıştırması bu kanaati doğrularken, mağdur olan kesim yerel halk oluyor.

Kabileler Arası Çatışma

Sudan'ın güneyinde bulunan Nuer ve Dinkalar arasında uzun yıllardır yaşanan husumet, 2010 yılı Ocak ayında, Nuer kökenlilerin Dinka çobanlarına saldırılarıyla büyük bir çatışmaya dönüşerek 140 kişinin yaşamını yitirilmesine sebep oldu.

En şiddetli çatışmaların Tonj kentinde yaşandığını önesüren kaynaklar, Makana Nuerlerin 139 Dinka çobanı öldürdüğünü, onlarcasını da yaraladı-

204 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25017933/>

205 <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sudan>

206 <http://www.kirilmanoktasi.com.tr/Detay.aspx?c=10&i=958>

207 <http://dogruhabergazetesi.com/index.php/guncel/81-haber/423-batnn-darfur-oyunu->

ğını, Nuerlerden de ölen olduğunu ama ellerinde güvenilir bir sayı olmadığını söyledi.

BM'nin üst düzey yetkilisi Lise Grande; "Yerel yetkililerden aldığımız bilgiye göre 140 kişi öldü, 90 kişi yaralandı ve 30 bin büyükbaş hayvan çalındı" diye konuştu.²⁰⁸

c. Pakistan

Uzun yıllardan beri karmaşık yapı ve istikrarsızlığın olumsuz etkileri altında bulunan Pakistan 2010 yılında da içsavaş yüzünden büyük kayıplar verdi.

Ülke bir yandan Taliban Örgütü'nün eylemleriyle uğraşırken, öte yandan ABD ve NATO'nun siyasi baskısına maruz kaldı. ABD ve NATO Pakistan'da sadece siyasi baskı uygulamakla kalmadı; belli aralıklarla düzenlenen saldırılar, çok sayıda insanın hayatına mal olurken, sosyal hayat felç oldu.

Özellikle bu yıl sel felaketiyle boğuşan Pakistan, yardıma en çok muhtaç olduğu süreçlerde dahi ABD ve NATO'nun düzenlediği operasyonlardan kurtulamadı.

2010 Yılında Pakistan'da Yaşananlar

Pakistan ordusu ile Taliban arasında sık sık çatışmalar yaşanıyor. Mart ayında Kuzey Veziristan'da askeri kontrol noktasına düzenlenen saldırıda 1 yarbay ile 4 askerin öldüğü, askerlerin düzenlediği karşı operasyonda ise 24 gerillanın öldüğü bildirildi. Peşaver'deki bombardımanda ölenlerle birlikte en az 59 kişinin hayatını kaybettiği açıklandı.²⁰⁹

Bombalı saldırılarda ölen siviller

Eylül ayında Pakistan'ın Pencap eyaletinin başkenti Lahor'da Hz. Ali'nin şehadet gününü anma münasebetiyle Lahor'un Bhati Çok'taki Şiilerin merkezi olan 'Karbala Game Şah'da Şiiler tarafından yapılan yürüyüşte, üst üste yapılan bombalı saldırıda 35 kişi hayatını kaybederken 260 kişi de yaralandı. Yaralılar arasında kadın ve çocukların da bulunduğu

kaydedildi²¹⁰.

Sel felaketiyle boğuşan Pakistan'a Amerika'dan bomba yağıyor

ABD'nin, sel felaketiyle boğuşan Pakistan'da Temmuz ayında düzenlediği saldırılarda en az 12 sivil öldü. Pakistan'da yaşanan insanlık dramına rağmen bölgedeki operasyonlarının hızını kesmeyen ABD'nin, Veziristan'a insansız hava uçağı ile gerçekleştirdiği saldırıda 12 kişi hayatını kaybetti. Hayatını kaybedenlerin çoğunun kadınlar ve çocuklar olduğu bildirildi.²¹¹

ABD insansız uçaklarla can alıyor

Ekim ayında El-Kaide'nin kalesi olarak bilinen Veziristan bölgesine, ABD'nin insansız hava uçaklarıyla düzenlediği saldırılarda yaklaşık 68 kişinin öldürüldüğü bildirildi.²¹²

Operasyon için özellikle Veziristan bölgesini seçen ABD, insansız hava uçaklarıyla büyük tahribatlar yaratırken, zaman zaman sivil insanların evlerini de hedef aldı. Taliban örgütüne yönelik yürüttüğü operasyonlarla çok sayıda sivilin de yaşamına son verdi.

Keşmir'de Katliam

Uzun yıllardan beri Hindistan ile Pakistan arasında sorun olan Keşmir'de öfke dinmiyor.

Haziran ayında bir çocuğun Hind polisi tarafından katledilmesinin ardından yapılan protestolarda 100 kişi öldürüldü.

Hindistan güvenlik güçleri Keşmir'de yaşayan Müslüman liderleri, yaptıkları protestolardan ötürü gözaltında tutuyor. Nitekim Kasım ayında gerçekleştirilen protesto gösterilerinde de Hind güvenlik güçleri orantısız güç kullanarak eylemcilere gaz bombası attı.²¹³

208 http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/01/100107_sudancattle.shtml

209 <http://www.milligazete.com.tr/haber/pakistanda-ic-savas-siddetini-artiriyor-157407.htm>

210 <http://dogruhabergazetesi.com/index.php/dunya/71-haber/11258-pakistanda-patlama-35-olue-260-yaral>

211 <http://www.stargazete.com/dunya/yardim-bekleyen-pakistan-a-amerika-dan-bomba-yagdi-haber-285947.htm>

212 <http://www.istanbulhaber.com.tr/haber/pakistanda-insansiz-ucak-saldirisi-11-olu-52994.htm>

213 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=136500>

d. Kırgızistan

1991 yılında bağımsızlığını kazanan Kırgızistan'da, 2005 yılındaki parlamento seçimlerinde 75 üyeden üçünün suikaste uğramasıyla ülkede iç karışıklıklar meydana geldi. Bu olayların büyümesi üzerine Talas'ta halk ayaklanınca Kurmanbek Bakiyev hükümeti istifa etmek durumunda kaldı ve yerine Sosyal Demokrat Partisi milletvekili Roza Otunbayeva getirildi.²¹⁴

Kurmanbek Bakiyev Yönetimi, yaşanan yolsuzluklar, ekonomik ve siyasi sorunlar neticesinde, Rusya'nın da onayı ile devrilmişti. Bakiyev'in yerine Roza Otunbayeva'nın geçirilmesi, Güney Kırgızistan kökenli bir siyasetçi olan ve bölgede yaşayan halk tarafından desteklenmekte olan Bakiyev'in devrilişi, bu bölgede büyük çaplı sorunların çıkışında etken oldu. Öte yandan geçici bir iktidarı temsil eden Otunbayeva'nın, 27 Haziran'da yapılacak bir anayasa reformu ile yönetimini meşrulaştırmaya çalışması ve 2012 yılına kadar iş başında kalacağı bir hükümet kurmaya çabalaması, Bakiyev yanlısı güneyde büyük bir tepkiye yol açtı.

Güney Kırgızistan'daki Kırgızların çok büyük bir çoğunluğu kendi bölgelerinden olan Bakiyev'i desteklerken; Özbek kökenli nüfus Roza Otunbayeva'ya destek verince bu durum, Kırgızlar ile Özbeklerin arasında çekişme yarattı.

Güney Kırgızistan'ın giderek Kırgızistan'dan uzaklaşıyor oluşu ve Özbekistan'ın bölgenin işişi-lerine karışmaya çalışması, bölgede yaşayan Kırgızların Özbekistan'a ve Özbeklere kinini artırdı.²¹⁵

7 Nisan Olayları ve Etnik Çatışmalar

Kırgızistan'da iktidarda olan Bakiyev yönetimi sırasında yaşanan yolsuzluklar, yüksek enflasyon ve giderek artan işsizlik halk içersinde isyana sebep olmuş ve iç bölünmelere yol açmıştı.

Bakiyev karşıtları hükümetin istifasını talep ederken, bir kısmının da Bakiyev taraftarı olması,

ortalığı iyice kızıştırmıştı.

6-7 Nisan 2010 tarihlerinde 5 yıldan beri iktidarda olan Bakiyev yönetimi karşıtlarının hükümet binasını ele geçirmeye çalışmaları ve işişi-leri bakanını döverek öldürmeleri, ülkeyi kaosa boğmuş ve bundan ötürü 17 kişi yaşamını yitirirken 180 kişi de yaralanmıştı.²¹⁶

Ancak olayların bununla sınırlı kalmayarak etnik bir çatışmaya dönüşmesi, can kayıplarının artmasına sebep oldu.

Haziran ayında Oş ve Celalabad kentlerinde yaşanan etnik çatışmalardan dolayı 180 kişi yaşamını yitirdi, 1800 kadar kişinin de yaralandığı öne sürüldü; ancak sivil kaynaklar ölü ve yaralı sayısının resmi kaynakların vermiş oldukları sayıların çok üstünde olduğunu belirtti.²¹⁷

Kırgızlar ve azınlık durumundaki Özbekler arasında yaşanan bu çatışmalar ve katliamlar, ilerleyen süreçte de hergün artarak devam etti. Ölümünün artması binlerce Özbek vatandaşı mülteci durumuna düşürdü.

Özbekistan sınırına yığılan Özbeklerin durumu, can kayıplarının durması ve bölgede istikrarın sağlanması için Rusya'dan yardım talebinde bulunan geçici hükümetin talebinin kabul görmemesi Kırgızistan'ı kaderine terk etti.²¹⁸

e. Kolombiya

1819 yılında Simon Bolivar tarafından bağımsızlığına kavuşan Kolombiya, bu tarihten sonra Muhafazakar Parti ile Liberal Parti arasındaki rekabete maruz kaldı.

1850'lere gelindiğinde iki parti, kamu yönetiminin güçlü bir merkeze dayanan merkezi yönetime mi, yoksa görece özerk eyaletlere dayanan federal yönetime mi dayanacağı konusunda uzlaşamadılar ve çatış-

214 <http://tr.wikipedia.org/wiki/Kırgızistan>

215 <http://www.stratejikboyut.com/haber/kirgizistanda-etnik-temizlik-mi-yapiliyor--38025.html>

216 <http://www.medyasozluk.com/7+nisan+2010+kirgizistan+da+isyan.html>

217 <http://tr.euronews.net/2010/06/15/kirgizistan-daki-siddet-olaylari-ciddiyetini-koruyor/>

218 <http://www.etikhaber.com/content/view/88207/38/>

malar başladı. Yüzyılın sonuna kadar düşük yoğunluklu olarak geçen çatışmalar 1899'a gelindiğinde topyekûn bir içsavaş halini aldı.

Bu içsavaş 1903 yılına kadar sürdü ve 300 binden fazla kişinin hayatını kaybetmesine sebep oldu. Bu dönemde Liberal Parti'yi ezerek iktidarı ele geçiren Muhafazakâr Parti, 1948 yılına kadar ağır bir baskı rejimiyle ülkeyi yönetti.

1948 yılındaki seçimlerde Liberal Parti adayı Jorge Eliecer Gaitan'ın suikaste kurban gitmesi ortalgı iyice kızıştırarak, 14 yıl sürecek olan "Violencia" ismi verilen içsavaşa sebep oldu.

İçsavaş ve hükümetin baskısı ülke içinde bölünmeler yaratarak köylü cumhuriyetlerin oluşmasına sebebiyet verdi. Bu bağımsız köylü cumhuriyetlerinden en güçlüsü ve en iyi örgütlenmiş olan Marquetalia Köylü Cumhuriyeti, 1964 yılında ordu tarafından dağıtıldı.

Kolombiya ekonomisinin içsavaştan ötürü uğradığı tahribat, ağır krizin yanında hükümetin uyguladığı baskı rejimi, halk içersinde o sıralarda Marquetalia Köylü Cumhuriyeti'ne yönelik terör ve katliama yanıt vermek amacıyla kurulan Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri-Halk Ordusu (FARC-EP) ve Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN) sempatiyle karşılanıyordu. Manuel Marulanda tarafından kurulan FARC-EP, iktidar perspektifine sahip, silahlı mücadelenin yanında halka dönük propagandaya da önem veren Marksist-Leninist bir örgüt olmasının yanında finansmanını uyuşturucudan sağlıyor ve bugün halen Kolombiya topraklarının %40'ını denetimi altında bulunduruyor.²¹⁹

2010 Yılında Kolombiya İçsavaşı

60'lı yıllarda kurulan ve kuruluş amacını, ülkedeki adaletsizliklere politik ve ekonomik sorunlara son vermek ve ABD'nin Kolombiya'ya müdahalesine karşı koymak şeklinde belirleyen FARC Örgütü, bugün Kolombiya hükümeti, AB ve ABD tarafından terör örgütü olarak tanımlanıyor.

FARC üyeleri Halk Ordusu ismiyle sayılarını artırarak pek çok operasyon düzenledi. Ve bu durum uzun yıllardan beri içsavaşla boğuşan Kolombiya'da 2010 yılında da terör ve hükümet arasında yaşanan savaşı devam ettirdi.²²⁰

Bu çatışmalarda ise hem devlet hem de FARC Örgütü sivil insanlara zarar vermekle kalmadı pek çoğunun yaşamına son verdi.

Dokuz asker öldü

Mayıs ayında Kolombiya'nın güneyinde, Marksist FARC gerillalarınca gerçekleştirildiği bildirilen bir saldırıda dokuz asker öldü.

Askeri kaynaklar, FARC'ın seçim yapılacak 30 Mayıs günü kullanacağı düşünülen gizli silah ve patlayıcıları arayan askerlerin, güneydeki Caqueta bölgesinin kırsal alanında saldırıya uğradığını bildirdi.²²¹

Devlet terörist diye binlerce sivil öldürdü

Yıllardır FARC Örgütü'yle boğuşan Kolombiya hükümeti Haziran ayında öldürdüğü gerillaların sayısını daha fazla göstermek için binlerce masum genci katletti.

Bu korkunç katliamı gerçekleştiren milisler ise öldürdükleri her masum genç için ayrıca para ödülü aldılar.²²²

f. Kabile Savaşları ve Etnik Çatışmalar

Sömürgecilerin Afrika Kıtasına Bıraktığı Miras;

Kabile Çatışmaları

Kabile Savaşlarının 2010 yılında da devam ediyor olması, bu sorunun aslında sömürge döneminden kaldığını gösteriyor. Özellikle Afrika kıtasını sömüren küresel güçler, burayı istedikleri biçimde sınırlandırmış ve bölmüşlerdi.

220 <http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=1&ArsivAnaID=43346>

221 http://www.sabah.com.tr/Dunya/2010/05/25/kolombiyada_farc_saldirisi_9_olu

222 <http://haber.mynet.com/detay/foto-analiz/istatistik-icin-binlerce-genc-oldurulmus/517024>

219 http://www.latinbilgi.net/index.php?eylem=yazi_oku&no=3476

Sömürge haline gelmeden evvel pek çok etnik gurup birarada yaşıyor ve “Afrikalılar” olarak tanımlanıyordu, sömürgeci Avrupalılar bölgeyi istila ettikten sonra sınırları bölmeleri sonucu Afrikalılar, “Ugandalı, Nijeryalı, Somalili” şeklinde tanımlanmaya başladılar. Bu durum da, etnik ayrımcılık tohumları ekerek milliyetçilik duygularını yeşertti.²²³

Yıllar sonra sömürgeci güçler Afrika’dan çekilirken, yerli halka “düşmanlık” tohumlarını miras bıraktılar. Nitekim etnik ve dinsel çatışmalar 2010 yılında devam ederken, daha uzun yıllar varlığını koruyacağı benziyor.

Somali’de Kabile Çatışmaları

Sürekli fakirlik ve savaşlarla boğuşan Afrika’nın Somali bölgesinin Baadweyne köyünde, Mart ayında bulunan su kaynaklarının kontrolü yüzünden iki kabile arasında çatışma çıktı. Köyün sakinlerinden Ahmed Hirsi, AFP’ye yaptığı açıklamada, Süleyman-Habergidir ile Kubeys-Diren aşiretleri arasında çıkan çatışmada en az 15 kişinin öldüğünü ve birçok kişinin de yaralandığını söyledi.²²⁴

Uganda’da Kabile Çatışmaları

Uganda ordusu yıllardır bölgede yaşanan sığır hırsızlığı yapan kabileleri silahsızlandırmaya çalışırken, Nisan ayında sığır hırsızlığı yaptıklarını belirlediği kabile üyelerinden 41’ini şiddetli çatışmalarda öldürdü.

Karamoja bölgesinde Jie kabilesi savaşçıların, komşu Dodoth kabilesine saldırdığı, belirlenirken devreye giren Uganda ordusu, takibini yaptığını öne sürdüğü 41 kişiyi katletti.²²⁵

Nijerya’da Dinsel ve Etnik Çatışmalar

Sık sık dinsel ve etnik çatışmalara sahne olan Afrika’nın en kalabalık ülkesi Nijerya, 2010 yılında da bu çatışmalardan kurtulamadı.

2010 yılı Ocak ayında ülkenin Jos kentinde daha önce yaşanan dinsel çatışmalarda evi yıkılan bir Müslümanın, evini yeniden inşa etmek istemesi üzerine Hristiyan grupların buna müdahale etmesiyle başlayan olaylarda, resmi kaynakların verdiği bilgilere göre 20, ABD İnsan Hakları İzleme Örgütü’nün verdiği bilgilere göre de yaklaşık 200 kişi yaşamını yitirdi.²²⁶

Yine Jos kentinde Noel günü düzenlenen bombalı saldırıların ardından, Müslüman ve Hristiyan gruplar arasında çıkan çatışmada 80 kişi öldü.

Nijerya 140 milyonluk nüfusuyla, neredeyse eşit sayıya sahip Müslüman ve Hristiyanlar arasında bölünmüş durumda. İki toplumun birarada yaşayabileceğini dile getiren Hristiyan ve Müslüman liderler, çıkan çatışmalardan siyasetleri sorumlu tutuyor. Nisan ayında yapılacak seçimler yüzünden siyasetçilerin dini ayrımcılığı körüklediklerini ifade eden Nijerya Hristiyan Birliği Başkanı Ayo Oritsejafor ile Nijerya Müslümanlarının ruhani lideri Sultan Muhammadu Said Ebubekir, ortak bir açıklama yaparak siyasetçileri eleştirdiler.²²⁷

Yoğun çatışmalardan kendini alamayan Jos kenti Mart ayında da etnik çatışmalara sahne oldu.

Yaşanan etnik çatışmalarda en az 500 kişinin öldüğü bildirilirken, olaylarla ilgili olarak 95 kişinin yakalandığını belirten hükümet yetkilisi, Berom kabilesine ait üç köyün, göçer Fulani kabilesi mensuplarının saldırısına uğradığını anlattı.

Görgü tanıklarının ifadelerine göre, havaya ateş açan saldırganlar, evlerinden çıkanları rastgele öldürdü. Ölenler arasında kadınların ve çocukların da bulunduğunu ifade eden tanıklar, kaçmak isteyen bütün çocukları ve bazı kadınları saldırganların bıçakla kestiklerini belirtti.²²⁸

223 <http://www.haberpan.com/afrika-e2-80-99da-bolunme-senaryolari-i-haberi/>

224 <http://www.karsihaber.com/afrika-somali-kabileler-arasi-savas-nedenleri.html,01c3d5>

225 <http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=56989>

226 <http://www.haberler.com/nijerya-da-dini-catismalar-200-olu-haberi/>

227 http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010/12/101228_nigeria_faith.shtml

228 <http://tr.euronews.net/2010/03/08/nijeryada-etnik-catisma-500-olu/>

sağlık

GİRİŞ

Kozmetik sektörü insan sağlığını tehdit ediyor.

İnsanların daha sağlıklı bir yaşam sürmek, daha güzel görünmek ve kendisini daha iyi hissetmek için kullandığı kozmetikler, bir yandan insan sağlığında ciddi zararlara yol açarken, öte yandan fahiş fiyatlarla satılmaya da devam ediyor.

Son yıllarda dünya ekonomisinin en büyük sektörlerinden biri haline gelen kozmetik sektörü, sağlık sektörü ile birlikte anılsa da, sağlık kurumlarının ilaçlar üzerindeki denetimlerine muhatap olmuyor. Eczane raflarında ilaçlarla yan yana satılan kozmetikler, hem sağlık sektörünün toplum nezdindeki imajını, hem de dünyanın en büyük sektörlerinden birinin pazar payını paylaşıyor.

İlaç endüstrisi: Tıp dünyasının imparatoru.

Yaklaşık 1 trilyon Dolar'lık dev bir sektör haline gelen ilaç endüstrisi, tıp dünyasındaki hâkimiyetini her geçen yıl biraz daha güçlendiriyor. Bu durum ilaç sektöründe yaşanan skandal uygulamaların da artarak devam etmesi anlamına geliyor. İnsanların korku politikaları ve psikolojik yöntemlerle daha fazla ilaç kullanmalarının tüm dünyada teşvik edildiği bir süreci yaşıyoruz. İlaç sektörleri tarafından ab-luka altına alınan doktorların da, bu sürece ciddi

anlamda dahil olduklarını görmek mümkün.

İlaç sektöründeki dev firmalar tarafından finanse edilen araştırmalar, tüm tıp dünyasında doktor ve hasta yaklaşımlarını belirlemeye devam ediyor. Son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, ilaç firmaları tarafından finanse edilen ya da desteklenen araştırmaların, bağımsız araştırmalara oranla daha olumlu sonuçlar verdiğini ve ilaç kullanımını arttırıcı bir rol üstlendiğini ortaya koyuyor.

Öte yandan insanların dertlerine çare bulmak için kullandıkları ilaçların işlevselliği ve gerekliliği de tartışılmaya devam ediyor. Yaşanan tecrübeler, ilaçların birçok yan etkileri ve kalıcı zararlarının bulunduğunu ortaya koyuyor.

Gıda endüstrisi mayın tarlası gibi.

İnsanların en temel ihtiyaçlarından biri olan beslenme, bugün yaşadığımız dünyada sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi pek de mümkün olmayan bir hal almış durumda. Dev gıda firmalarının bitmek bilmeyen kâr ve güç odaklı uygulamaları, insan sağlığını hiçesayan uygulamaları beraberinde getiriyor. Bunun en acı örneklerinden biri, kamuoyunun gündemine Eylül ayında gelen ve dev fast food firması Burger King'in de içinde yer aldığı birçok gıda firmasını ilgilendiren bakterili et skandalıydı. Olay kamuoyunun gündemine geldiğinde, yaklaşık 160 bin porsiyonluk bakterili et çoktan tüketilmişti bile.

Fast food firmalarının akıl almaz uygulamalarının yanı sıra, her türlü gıda ürününde kullanılan katkı maddeleri ve hormonlar da, insan sağlığını tehdit etmeye devam ediyor. Yapılan araştırmalar, gıda sektöründe yaklaşık 80 bin katkı maddesi kullanıldığını, ancak bunların henüz binde birinin dahî bilinmediğini ortaya koyuyor.

Son yıllarda gıda sektöründeki en büyük tartışma konusu ise GDO'lu ürünler. GDO'lu ürünlerin, toprağa, çevreye ve insan sağlığına ne gibi zararlar vereceği henüz tam olarak kanıtlanmamış olsa da, yapılan araştırmalar, artık dünyanın neredeyse her yerinde kaçınılmaz olarak kullanılan GDO'lu ürünlerin insanlığın başına çok büyük işler açacağıнын sinyallerini veriyor.

Salgın hastalık komplosu tüm dünyayı kandırdı.

2009 yılında patlak veren ve arka planı bu yıl net bir biçimde görülmeye başlanan Domuz Gribi, tüm dünyada milyarlarca Dolar'lık aşı tüketimine yol açarken, aşılardan insan sağlığına ne gibi zararlarının olacağı önümüzdeki on yıllarda kesin bir biçimde görülebilecek.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın "salgın hastalık" tanımını değiştirerek çok kısa bir sürede tüm dünyayı teyakkuza sevketmesine sebep olan Domuz Gribi, hastalığa yakalanan ve hayatını kaybedenlerin sayıları baz alındığında, dünyada her yıl yaşanan olağan grip vakalarından bile hafif sayılabilecek bir hastalık olarak kayıtlara geçti. Ancak WHO, yaptığı açıklamada 2 milyar insanın Domuz Gribine yakalanacağı ve yaklaşık 100 milyon insanın öleceğini duyurmuştu.

Tüm dünyada hükümetler, sağlık bakanlıkları ve ilgili birimler tarafından sürdürülen kampanyalarda, yüz milyonlarca insanın aşı olması, devletlerin de ihtiyaçlarının çok üzerinde aşı satın alması sağlandı. Domuz Gribi salgını sonuçları itibarıyla, ilaç sektörü için milyarlarca Dolar'lık bir vurgun anlamına geldi.

Dünya ruh sağlığını kaybediyor.

İnsanlar, beden sağlığının yanısıra ruh sağlığını korumakta da güçlük çekiyor. Televizyon, trafik, medya dili, sosyo-ekonomik sıkıntılar ve daha pek çok şey, insanların ruh sağlığını bozucu bir etki vazifesi görüyor.

İnsanların ruh sağlığını yeniden kazanmak için takip ettikleri süreçler de, pek çok riski beraberinde getiriyor. Özellikle çok yaygın olarak kullanılan antidepresanlarla ilgili pek çok araştırma, sözkonusu ilaçların yan etkilerini ortaya koyuyor.

1. KOZMETİK SEKTÖRÜ

Kozmetiklerde Kullanılan Maddeler ve İnsan Sağlığına Zararları

ABD Ulusal Meslekî Güvenlik ve Sağlık Enstitüsü'nün yaptığı bir araştırma, kozmetiklerde, 800'den fazla zararlı kimyevî madde bulunduğunu ortaya çıkardı. Kozmetiklerde kullanılan 2 bin 983 kimyevî madde üzerinde yapılan araştırma sonucunda, bunların 884'ünün toksik (zehirli) olduğu belirlendi.

Sıradan bir el kreminde; stearik asid, sorbitol, gliserin, C-12-15 alkil benzoat, sodyum borat TEA, alkol, dimetikon, aloe vera, phenoksi etanol, propilen glikol, quins ekstrakt, tokoferil asetat, potasyum sorbat, EDTA, alantoin, metil paraben, propil paraben, butil paraben ve mentol gibi kimyasallar bulunuyor.

Kozmetik maddelerden saç spreyleri, parfümler ve pudralar solunum yoluyla; rujlar ve sprej tarzında kullanılan bazı parfümler yutularak; göz çevresi için pazarlanan ürünler o bölgedeki ince deri ve mukoza tarafından emilerek; yine saç boyaları, kremler ve benzeri şekilde cilde uygulananları da deriden vücuda giriyor.²²⁹

229 "Kozmetik Ürünlerin Öteki Yüzü", Prof. Dr. Yusuf Şahin, Sızıntı, Ocak 2004, Sayı:300, <http://www.sizinti.com.tr/konular/ayrinti/kozmetik-urunlerin-oteki-yuzu.html>

Saç Boyaları

Kanser yapıcı kozmetikler arasında saç boyalarının ağırlıklı bir yeri bulunuyor. Saç derisine çok yakın kısımlara ve saç diplerine uygulanan boyalardaki maddeler, deri tarafından emilerek kana, oradan da vücudun her yerine yayılıyor.

Hayvanlar üzerindeki çalışmalarda saç boyalarının kansere sebep olduğu tespit edildi. Saç boyası kullanımı ile lösemi riskinin %50, kullanım süresinin 16 yılın üzerine çıkmasıyla da %150 arttığı bulundu. Yılda 1-4 defa saçını boyayan kadınlar hiç boyamayan kadınlara oranla %70 daha fazla yumurtalık kanseri riski taşıırken, her yıl 5 defa ve daha fazla saçını boyayan kadınlarda bu risk %100'ün üzerine çıkıyor. Bazı araştırmalara göre saç boyası kullanma ile lenf kanserine yakalanma arasında bağlantı olduğu (%50 daha fazla risk) ortaya konuyor. Güney Kaliforniya Üniversitesi'ndeki araştırmacılar, sürekli saç boyası kullanımı ile mesane kanseri arasında bir bağlantının olduğunu tespit ettiler. 15 yıl veya daha fazla süreyle, en az ayda bir defa saçlarını boyayanların, diğer insanlara göre 3 misli daha fazla mesane kanserine yakalanma riski taşıdığı bulundu. Aynı araştırmacılar; 10 yıl veya daha fazla süre kuaförde çalışan kişilerin saç boyasına maruz kalmayanlara göre, 5 kat daha fazla mesane kanseri riski taşıdığını bildiriyorlar.²³⁰

Kremler

Yüz kremleri ve göz civarında kullanılan kozmetiklerin mikrobik bulaşmalara sebep olduğu biliniyor. Bir araştırmada, belirtilen türdeki 150 kozmetik örneğinin %63 ila %75'inde orta ve yüksek derecede bakterilerin varlığı tespit edildi. Deodorantlarda kullanılan kloralhidratın, vücuttaki yararlı bakterilerin ölmesine sebep olduğu ve ilgili bölgelerde enfeksiyonlara karşı direnci kırdığı bildiriliyor.²³¹

Kozmetik Ürünler Alerjiyi Tetikliyor

Alerjiye sebep olan maddelerin yaklaşık üçte birini kozmetikler, vücut bakım ürünleri ve temizlik maddeleri oluşturuyor. Alerji, tahriş veya temas yoluyla meydana gelen cilt hastalıklarına sebep olan

230 a.g.m.

231 a.g.m.

kozmetikler arasında; parfümler, saç boyaları, maskaralar, reçineli ürünler, alfa hidroksi alkol içeren tonik ve sıkılaştırıcılar, bazı temizleyiciler, cildin soyulmasını sağlayan yüz bakım ürünleri, güneş kremleri sayılabilir. Parfümlerde bitki ve hayvan menşeli olmak üzere, organik-inorganik 4.000'den fazla madde kullanılıyor. Bazı koku verici maddeler alerjik deri hastalıklarına, nefes darlığı ve öksürüğe, astımlı hastalarda solunum yolu tıkanmasına sebep oluyor. Özellikle bu sektörde çalışanlarda bu tip şikayetlere sıkça rastlanıyor.

Ter kokularına karşı krem, stik ve sprey formunda kullanılan deodorantlar da, ihtiva ettikleri formaldehit, sülfokarbonat, petroluktum, benzoik asit ve kostik soda gibi zehirli maddeler sebebiyle derinin tahrişine ve yanmalara sebep oluyor. Yine deodorantlarda kullanılan kloralhidrat, ter bezlerini tıkayarak tabii durumun bozulmasına yol açıyor, tabii yağların dışarı çıkışını engelliyor, sonuçta sivilce ve siyah noktaların (komedon) ortaya çıkmasına sebep oluyor.

Kirpiklerin hacmini artıran rimellerin bazılarında bulunan thimerosal adlı madde de tahriş edici özellik taşıyor.²³²

Parfümler

Kozmetikler; kanser, alerji, tahriş ve enfeksiyona direncin bozulması dışında da sağlık sakıncaları taşıyor. Daha ucuz ve yaygın kullanılmasının sağlanması için parfümlerin %95'i sentetik olarak petrolden elde ediliyor. Parfümlerde kullanılan benzoinin, farelerin lenf düğümlerinin genişlemesine, dalaklarının büyümesine ve karaciğerlerinin zarar görmesine sebep olduğu bildiriliyor.

Parfümler yalnızca kullanıcı için değil, yakınındaki migren hastaları için de zararlı özellikler barındırıyor. Parfüm ve kolonya kokuları, migren hastalarının beyinde, elektrik faaliyetinin değişmesine yol açarak, migren ağrıların başlmasına sebep olabiliyor. Parfümlerde kullanılan koku maddelerinin kişilerin hassasiyetine göre; göz yaşarması veya ku-

ruması, çift görme, hapsırma, burun tıkanıklığı, kulak çınlaması, kulak ağrısı, başdönmesi, öksürük, nefes darlığı, yutkunmada zorluk, astım krizi, baş ağrıları, uyumsuzluk, kısa süreli hafıza kaybı, konsantrasyon bozukluğu, mide bulantısı, endişe, çabuk kızma, huzursuzluk, isilik, kurdeşen, egzama, eklem ve kas ağrıları, kalb atışında bozukluk, hipertansiyon, lenf bezlerinde şişlik gibi problemlere sebebiyet verebiliyor.

Öte yandan, parfüm hammaddelerinin %80'den fazlasının zararlı olup olmadığı test edilmediği için, parfüm veya benzeri maddelerin ne gibi sağlık zararlarına yol açacağı henüz tam olarak bilinmiyor.²³³

Diş Macunları

Piyasada satılmakta olan pek çok diş macununda, koruyucu olarak formaldehit kullanılıyor. Bu kimyasalın kansere yol açtığı, Avrupa ve Amerika'da yapılan araştırmalarda defalarca ispatlandı. Tarımda, hayvancılıkta ve morglarda (cesetlerin çürümelerini engellemek için) bu maddeden faydalanılıyor. Birçok ülke bu çok zararlı maddenin kullanımını yasaklasa da, ülkemizde bu konuda herhangi bir kısıtlama bulunmuyor.

Diş macunlarında sık kullanılan bir diğer madde, SLS şeklinde kısaltılmış sodium lauryl sulfate veya sodium lauryl ether sulfate (SLES). Cilt tahribatına, gözlerde kalıcı zarara ve mide ülserine yol açabilen SLS, genelde sanayilerde boru hattını temizlemek için tercih edilirken, sıvı bulaşık deterjanı ve yüzey temizleyicilerin de deterjan aktif maddesi. Yine bazı macunların içerisinde koruyucu diye kullanılan paraben (methylparaben, ethylparaben, buthylparaben ya da benzylparaben bunlara örnektir) göğüs tümörü yaptığı için bazı Avrupa ülkelerinde yasaklanmıştı.

Yine diş macunlarında kullanılan florür (florid) ise; dişlerimizin dış yüzeyi için önemli olmakla birlikte, vücuda alındığında beyin hasarına yol açıyor. 'Çocuklara özel' satılan diş macunlarında, florür oranı yetişkinlerinkine oranla çok daha yüksek tutuluyor. Bunun sebebini Kimya Mühendisi Kudret Livaoğlu

232 a.g.m.

233 a.g.m.

şöyle açıklıyor: “Çocuklar daha çok çikolata ve şeker tüketiyor. Florür miktarı artırılarak daha iyi bir korumaya hedefleniyor. Oysa miniklerin ağızlarını bol suyla çalkalamaları yeterli. Veya büyükler için üretilmiş diş macunlarını kullanmaları ‘kötünün iyisi’ nev’inden.”²³⁴

Şampuanlar

Şampuanlarda da benzer uygulamalar görülüyor. Örneğin köpüğün kalıcılığını arttırmak için, cocamide dietanolamin (DEA) kullanılıyor. Amerika’daki bir üniversitede yapılan araştırmalar, DEA’nın, anne fareden yavrusuna geçtiğini tespit etmiş ve ciddi beyin hasarları gözlenmişti. Diş macunlarında karşımıza çıkan sıvıyı köpürtme özelliği veren sodium lauryl ether sulfate (SLES) Ammonium Laureth Sulfate/Sodium Lauryl Sulfate’ın (SLS) vücuttan emildiği, saçları zayıflatıp dökülme yaptığı bilimsel olarak ispatlanmış bir başka gerçek. Slikondan yapılmış dimethicone/cyclomethicone maddesi saç dolgun, parlak gösteriyor. Silikon türevi olduğu için, saç deliklerini, cildi tıkıyor; vücudun teneffüs etmesini engelleyip görünmez bir tabaka oluşturuyor. Üstelik saçların kısa sürede yağlanmasına yine bu madde sebep oluyor. Kimya Mühendisi Betül Şahin, yaptığı açıklamada şunları söylüyor: “Kepek şampuanları; kanserojen formaldehit, kresol ve polyvinilprolidon içerebilir. Bazı şampuanlarda kanserojen amin bileşikleri üremesini sağlayan 2-nitroprono-1, 3 diol ve polyethilen glikol kimyasalları kullanılabilir. Duş suyunun fazla sıcak olması saç derisinin emme özelliğini artırır ve kimyasallar vücuda daha fazla nüfuz eder.”²³⁵

Özellikle şampuanlarda kullanılan kimyasalların domuzdan elde edilebileceği uzmanlar tarafından da dile getiriliyor. Kimya Yüksek Mühendisi Kudret Livaoglu konuyla ilgili olarak şunları söylüyor: “Kullandığımız ürünün içinde myristic acid, stearic acid,

jelatin, lesitin, biotin, L-cysteine ve collagen varsa, dikkatli olmamız gerekiyor. Çünkü bunlar yumuşatma, akışkanlık, parlatma gibi özellikleri vermekle birlikte hem bitkisel hem de hayvansal olabilir. Eğer bitkisel sorun yoktur. Fakat hayvansalsa domuzdan elde edilmiştir. Etiketle maddelerin kaynağı ‘bitkisel’ diye belirtilmemişse; ya da ‘ürünlerimizde domuzdan elde edilmiş hiçbir katkı maddesi kullanılmamaktadır’ açıklaması yoksa, bu maddelere karşı dikkatli olmak lazım. Yahudi kökenli markalar buna özen gösterir. Onların ürünleri diğer zararlı maddeleri barındırmakla birlikte; domuz ve katkılarını içermez. Bir şampuan çok özellikliyse mesafeli yaklaşmak, ‘içindekiler’ kısmını ayrıntısıyla okumak gerekir.”²³⁶

234 “‘Yüzde Yüz Doğal’ Yalanı Buraya Kadarmış!”, Tüba Kabacaoğlu, Aksiyon, Sayı: 813, 5-07-2010, <http://aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-27133-184-yuzde-yuz-dogal-yalani-buraya-kadarmis.html>

235 a.g.m.

236 a.g.m.

2. İLAÇ SEKTÖRÜ

İlaç Endüstrisi Olağandışı Büyüyor

İnsan sağlığını doğrudan ilgilendiren ilaç sektörü, yaklaşık 1 trilyon Dolar'lık pazar payı ile dünya ticaretinin en büyük endüstrilerinden biri olma özelliği taşıyor. Her geçen gün pazar payını arttırarak büyüyen sektör, hiç kuşkusuz küresel sermayelerin ilgi odağı haline geliyor. İnsan sağlığının gözardı edilerek, ticari kaygıların önplana alındığı bir anlayış, doğal olarak, insan hayatını doğrudan ilgilendiren ihlalleri de beraberinde getiriyor. Endüstrinin, ihtiyacın çok ötesinde bir büyüme hızına sahip olması da, başlıbaşına bir ihlal olma özelliği taşıyor.

İlaç sektörünün Türkiye'deki seyri de benzer bir süreci izliyor. On yıl önce yıllık 5 milyar Dolar'ın altında olan ilaç harcamalarının 17 milyar Dolar'a yükselmesi, bu durumun en açık göstergelerinden biri.²³⁷

İlaç firmaları, Türkiye'deki yaşlı nüfusun önümüzdeki yıllarda artacağını öngörerek yeni stratejiler geliştiriyor. Şubat 2010'da ilaç sektörünün öncü firmalarının temsilcilerinin katıldığı 3. Marketing Power Konferansı, sözkonusu tartışmalara sahne

oldu. Novartis Türkiye Ülke Başkanı ve İlaç Sektörü Genel Müdürü Güldem Berkman, Türkiye'nin yaşlı nüfusunun %7 olduğunu hatırlatarak; "bu rakam dünyadaki en düşük rakam. Ülkemiz çok genç bir ülke. Ancak 25 yıl sonra Türkiye, dünyanın en hızlı yaşlanan ülkeleri arasına girecek. İlaç sektörü de daha çok yaşlı bireylere hizmet eden bir sektör olduğundan, gelecek yıllarda ilaç sektörünün çok daha fazla büyümesi bekleniyor" dedi.

Novartis Neuroscience Bölümü Satış ve Pazarlama Direktörü Selahattin Sayan ise; "yeni gelişen koşullara göre, ilaç sektörünün de kendisini geliştirmesi, buna göre önlemler alınması gerekiyor. Kriz dönemlerinde değişen koşullara göre, organizasyonlara yatırım yapılması gerekiyor. Senaryolar yapmamız gerekiyor. Kriz dönemleri, müşterilerin nabzının çok iyi tutulması gereken dönemlerdir. Krizlerde müşteri öncelikleri de değişebiliyor. Gerek görmedikleri kalemleri ortadan kaldırabiliyorlar. Tüm bunlara önlem almak gerekiyor" diye konuştu.²³⁸

İlaç Firmaları Psikolojik Yöntemlerle

İlaç Alımını Teşvik Ediyor

Dünyanın birçok ülkesinde, ilaçların doğrudan reklamının yapılmasına izin verilmiyor. İlaç firmaları, düzenledikleri kampanyalar ve sunumlarla, insanları ilaç kullanmak zorunda olduklarına inandırmaya çalışıyor. Ücretsiz tarama ve muayene yöntemleri ile muhatap grubuna rahatlıkla ulaşan firmalar, insanları korkutarak ilaç kullanmaya ikna ediyor. Bunun en önemli örneği, 2009 yılında yaşanan "Domuz Gribi" sürecinde yaşanmış, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yaklaşık 2 milyar insanın H1N1 virüsüne muhatap olacağı, 100 milyon insanın hayatını kaybedeceği korkusunu medya kanalları ile yayarak, bütün dünyayı teyakkuza sevketmiş ve insanları aşı olmaları konusunda uyarmıştı. Ancak salgında hayatını kaybedenlerin sayısı, her yıl yaşanan benzer grip salgınlarının üzerine çıkmamıştı.

237 "İlaç Harcaması Neden 5 Milyar Dolardan 17 Milyar Dolara Çıktı," Ahmet Rasim Küçükusta, <http://www.gidahareketi.org/Ilac-Harcmasi-Neden-5-Milyar-Dolardan-17-Milyar-Dolara-Cikti-262-yazisi.aspx>

238 <http://www.lpghaber.com/Ilac-Sektorunun-Sorunlari-Ve-Gelecegi-Konusuldu--haberi-378398.html>

Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta, ilaç firmalarının finansal desteği ile kurulan sivil toplum kuruluşlarının, benzer bir amaca hizmet ettiğini söylüyor. Hastalığın reklamının yapılmasının, dolaylı olarak ilacın reklamı olduğunu ileri süren Küçükusta; “astım, hipertansiyon gibi birçok hastalıkla ilgili dernekler var. Bunların hepsi, ilaç firmalarının bir çeşit pazarlama kuruluşu. Modern tıbbın, ilaç endüstrisi karşısında, gazozuna ilaç konmuş kızlardan hiçbir farkı yok” dedi.

Sözkonusu derneklerin finans kaynakları ile ilgili olarak Küçükusta; “mali destek tamamen ilaç firmalarından gelir. Onların geliri, ilaç firmalarının reklamlarından ve kongrelerden kalan paralardan sağlanır. Dernekler de meşhur kişileri hastalık reklamında kullanarak gündem oluştururlar. Bu dernekler; “biz insanları bilgilendiriyoruz, farkındalık oluşturuyoruz” diyorlar. Ancak bu farkındalık oluşturma amacı başka. Zaman zaman “şeker taraması” ve “tansiyon taraması” gibi bedava kampanyalar düzenlerler. Burada da maksat ilaç tüketimini artırmaktır. Çünkü bu taramalarda, ‘Bak senin tansiyonun var. İlaç kullanmalısın’ mesajı verilir” şeklinde konuştu.²³⁹

İlaç Sektörü Tıp Dünyasını Kontrol Etmeye Çalışıyor

Dev bütçeli ilaç firmaları, gerek finansmanını sağladığı araştırmalar, gerek hekimler üzerinde kurdukları baskılarla; hem tıp dünyasını kontrol altında tutmaya, hem de ilaç tüketimini yaygınlaştırmaya çalışıyor.

Annals of Internal Medicine isimli tıp dergisinde yayınlanan bir araştırmada, ilaç endüstrisinin sponsorluğunda yapılan araştırmaların böyle; bir desteğin olmadığı araştırmalara göre çok daha olumlu sonuçlar verdiği belirlendi. Boston Çocuk Hastanesinden bir grup biliminsanı 2000-2006 seneleri arasında yapılan ve ClinicalTrials.gov’da kayıtlı olan, 346’sı ilaç endüstrisi tarafından desteklenen, 200’ü ise desteklenmeyen toplam 546 araştırmanın değerlendirildiği raporda; ilaçların, endüstri tarafından

desteklenen araştırmaların %85’inde etkili oldukları sonucuna varılırken, bu oran hükümet tarafından desteklenen araştırmalarda %50 ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından desteklenen araştırmalarda ise %72 olarak bulundu. İlaç endüstrisinden yardım alan kâr amacı gütmeyen kuruluşların araştırmaları da böyle bir yardım almayanlarınkine göre %85’e karşı %61 gibi bir farklılık gösterdi. Bu sonuç, ilaç endüstrisinin desteklediği araştırmaların çok daha yüksek oranda olumlu sonuçlandığını ortaya koyuyor.

Bir başka örnek ise grip ilacı Tamiflu ile ilgili. Bağımsız bir bilim kurulu olan Cochrane tarafından yapılan ve 2005’de yayınlanan araştırmada Tamiflu’nun zatürree ve komplikasyonları önlemede etkili olduğu sonucuna varılmıştı. Geçen sene aralık ayı başında BMJ isimli dergide yayınlanan ve Cochrane tarafından yapılan araştırmada ise, Tamiflu’nun sağlıklı erişkinlerde gribin zatürree ve diğer komplikasyonlarını önlemediği, sadece hastalık süresini bir gün kısalttığı bildirildi.²⁴⁰

İlaç endüstrisinin; sağlık sektörü ve hekimler üzerindeki etkilerinin görülebileceği bir diğer alan ise reçeteler. Hekimlerin, ilaç firmalarının teşviki ve yönlendirmeleriyle, muayene ettikleri hastalara çok sayıda ilaç yazıyor olması, dünya genelindeki ilaç harcamalarını abartılı biçimde arttırıyor. Düzenli beslenme, egzersiz ya da istirahat gibi yöntemlerle iyileşebilecek hastaların, muayeneden yüklü reçetelerle ayrılması; sağlık açısından ciddi sıkıntılar doğurmakla kalmıyor, ekonomik açıdan da tahribata yol açıyor.

İnsanların binlerce yıllık beslenme alışkanlıklarının değiştirilmesinde de, ilaç sektörünün ciddi katkıları bulunuyor. Sebze, meyve ve hayvansal gıdalardan elde edilecek olan vitamin ve minerallerin yerini, bu maddeleri vücuda kazandıracakı iddia edilen haplar alıyor. İnsanlar, artık herhangi bir hastalığı

240 “İlaç Firmalarının Desteklediği Araştırmalara Şüpheli Yaklaşılmalı”, Ahmet Rasim Küçükusta, <http://www.gidahareketi.org/Ilac-Firmalarinin-Destekledigi-Arastirmalara-Supheyle-Yaklasilmali-328-yazisi.aspx>

239 <http://yenisafak.com.tr/Ekonomi/?t=14.02.2010&i=241505>

bulunmasa da, “daha sağlıklı bir yaşam” vaadi ile bu haplardan almaya teşvik ediliyor. Ancak durumu daha vahim kılan, bu söylemin bizzat hekimler tarafından dillendiriliyor olması. Bu konuda Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta şunları söylüyor: “Son senelerde adeta bir 'vitamin çılgınlığı' yaşanıyor. İnsanlar elmayı, portakalı, mandalınayı bıraktı, vitamin hapı içiyor; çocuklarına balık yedirmiyor, omega 3 yutturuyor. İnsanlar, açık ve gizli reklâmlarla, yaşlanmayı ve hastalıkları önlediği iddia edilen bu maddeleri kullanmaya âdeta mecbur bırakılıyor. Öyle ki, artık neredeyse herkesin kendine özel bir vitamini, doğal besin desteği olmaya başladı. Vitaminler de aslında birer kimyasal maddedir. Vitamin hapı yutacağınıza sebze ve meyve; balıkyağı hapı içeceğinize balık yiyin.”²⁴¹

İlaç Şirketlerinden Rüşvet Skandalı

ABD'nin önde gelen ilaç üreticilerinin, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu başka ülkelerde, doktorlara, rüşvet karşılığında ilaçlarını hasta reçetelerine yazdırdığı ortaya çıktı.

Vatan gazetesinin haberine göre; skandalı soruşturan federal savcılar, bu ülkelerde, insanların klinik deneyleri tamamlanmayan ilaçlarla, kobay olarak kullanılmış olmasından endişe ediyor.

New York Times'in haberine göre; bu üreticilerden biri, ünlü ilaç devi Johnson&Johnson. Şirketin iki ülkede aynı şekilde doktorlara rüşvet vererek ilaçlarını ve cihazlarını reçetelere yazdırdığı belirlendi. Soruşturma kapsamında olan Medtronic de; Yunanistan, Polonya, Almanya, Türkiye, İtalya ve Malezya'daki faaliyetleri konusunda Amerikan otoriteleriyle işbirliği yaptığını açıkladı. Başka bir tıbbi cihaz üreticisi Zimmer de yabancı ülkelerdeki faaliyetleri konusunda inceleme altına alındı.

ABD'de, ilaç şirketleri hakkındaki rüşvet suçlaması, 2002 yılına kadar uzanıyor. İlk olarak Syncor isimli ilaç üreticisi suçlu bulunarak, 2.5 milyon Dolar tazminat ödemeye mahkum edilmişti. 2009 yılında,

Danimarkalı Nova Nordisk'in, Irak hükümetine 1.4 milyon Dolar rüşvet verdiği ortaya çıkmıştı. Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi verilerine göre; 2008 yılında onay verilen ilaçların %80'den fazlasının klinik testleri Amerika dışındaki ülkelerde gerçekleştirildi.

Ayrıca ilaç devi GlaxoSmithKline'in, diyabet ilacı Avandia'nın kalp krizine neden olduğunu gösteren klinik deneylerini gizlediği ortaya çıkmış, haber tıp dünyasında büyük yankı bulmuştu. Bu ilacın klinik testlerinin de yurt dışında yapıldığı ortaya çıkmıştı.²⁴²

Sahte İlaç Üretimi

İlaç Güvenliği Enstitüsü'ne göre geçen yıl sahte ilaçların neden olduğu ölüm ya da hastalanma vakıaları 2 bini geçti. Bu sayı, 2008'den buyana %9'luk bir artışa işaret ediyor.

Sahte ilaç üretimi ve satışı, hem zengin hem de yoksul ülkeler için büyük bir sorun. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, zengin ülkelerde en çok hormon, steroid ve kanser ilaçlarının sahtesi satılıyor.

Gelişmekte olan ülkelerde, özellikle de Afrika'da, sıtma, verem, HIV ve AIDS gibi öldürücü hastalıklara karşı üretilen sahte ilaçlar da yaygın. Bu hastalıklar, sahte ilaçlar kullanılıncaya daha da kötü seyreliyor.²⁴³

Afrika'nın doğusundaki ülkelerde, Uluslararası Polis Teşkilatının (Interpol) koordinasyonu ile düzenlenen operasyonlarda, 10 ton sahte ilaç ele geçirildiği bildirildi.

Interpol tarafından yapılan açıklamada, sahte ilaç operasyonu çerçevesinde Burundi, Kenya, Ruanda, Tanzanya, Uganda ve Zanzibar'da 80 kişinin tutuklandığı kaydedildi.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yardımı ve Interpol'ün koordinasyonu ile son iki ay içinde düzenlenen operasyonlarda sahte ilaçların imalatı, ka-

241 <http://yenisafak.com.tr/Ekonomi/?t=14.02.2010&i=241505>

242 <http://www.patronlardunyasi.com/haber/ABD-deki-ilac-skandalı-Türkiye-ye-de-uzandı/89292>

243 http://www.tgrthaber.com.tr/news_view.aspx?guid=c6a957ec-3f61-4a42-9f323b2d73dc3c6e

çakçılığı ve satışına karıştığından şüphelenilenlerin gözüne alındığı belirtildi.²⁴⁴

Özellikle Afrika kıtasında yaygın olan sahte ilaç ticaretinin asıl sorumluları ise, dünya ticaret ve siyasetine yön vermeye devam ediyor. Afrika'yı sömürgeleştirerek her türlü imkandan yoksun bırakan, kıtanın tüm yeraltı ve yerüstü imkanlarını kullanan küresel güçler, yüz milyonlarca insanın sağlıklı bir yaşam sürme hakkını elinden alırken, bir yandan da kıtaya sahte ilaç sokarak, oluşan insanlık dışı tabloyu dahî ticari bir faaliyet alanına çevirmeyi başarıyorlar.

İlaçlar Birçok Yanetki Barındırıyor

İnsanların tedavi olmak için kullandıkları ilaçların çok sayıda yanetkisi olduğu biliniyor. İlaç firmalarının hazırladıkları prospektüslerde, insanlar ilaçlarının yanetkileri konusunda eksik ve yanlış bilgilendiriliyor. Birçok sağlık mensubu da, hastalarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadan, reçetelerine sözkonusu ilaçları yazmaktan çekinmiyor. Bu durum, her yıl, yalnızca ilacın yanetkilerinden kaynaklanan binlerce vakiyaya sebep oluyor.

'HowStuffWorks' isimli sitede yer alan habere göre, ilaçların türüne bakmaksızın, en yaygın yanetkiler arasında; bulantı ve kusma, alerjik reaksiyon, rahvet çökmesi, uykusuzluk, kalp çarpıntısı ve bağımlılık bulunuyor. İlaçların en yaygın 10 yanetkisi şöyle sıralanmış: Doğum kusurları, intihar düşüncesi, zorlayıcı davranış, bağırsak kontrol problemleri, tuhaf uyku davranışları, halüsinasyonlar, renkli idrar, görme ve diğer hislerle ilgili problemler, ağrı ve acılar, hafıza kaybı.²⁴⁵

Antibiyotikler Sağlık Açısından Büyük Riskler Taşıyor

Amerikalı araştırmacıların yaptığı, Proceedings of the National Academy of Sciences dergisinde yayımlanan araştırma, antibiyotiklerin, vücutta yaşayan "iyi" bakterilere zarar verebileceği tezini destekliyor.

Ciprofloxacın verilen 3 kadın üzerinde yapılan araştırmada, ilacın tüm yararlı bakteri popülasyonunu bastırdığı tespit edildi. Araştırmacılar, üç gönüllü kadına, 10 aylık araştırma sürecinde, 5 günlük süreler boyunca günde iki Ciprofloxacın vererek, kadınları her gün testten geçirdi. Araştırmayı yapan California'daki Stanford Üniversitesi'nden Les Dethlefsen ve David Relman, ilacın bağırsaklardaki etkisinin çok büyük ve hızlı olduğunu bildirdi. Biliminsanları, her kürün bitiminden bir hafta sonra bakterilerin ilk durumlarına dönmeye başladığını; ancak bu dönüşün genellikle tam olmadığını söyledi.²⁴⁶

İlaç İsrafının Boyutları Her Geçen Gün Büyüyor

Tüm dünyayı ilgilendiren küresel ekonomik bir problem olan ilaç israfı, her geçen yıl katlanarak büyümeye devam ediyor.

Prof. Dr. Ahmet Rasim Küçükusta'ya göre; evlerimizin birer küçük eczaneye dönmesinde en büyük pay, ilaç endüstrisinin politikaları. Tedavi edilmesi gerekmeyen veya kendiliğinden geçecek olan birtakım yakınmaları, uzun süre tedavi edilmeleri gereken hastalıklara dönüştürmek, kısa zamanda iyileşen hastalıklarda tedaviyi gereksiz şekilde uzatmak, uydurma hastalıklar icat etmek, "reflü kanser yapar" veya "astım öldürür" gibi sloganlarla hastalık fobileri yaratmak, etkinliği ve güvenilirliği kanıtlanmamış yeni ve pahalı ilaçların yaygın şekilde kullanılmasını sağlamak, hayatın hamilelik, menopoza gibi tabî dönemlerini ilaç kullanılması gereken hastalık dönemlerine çevirmek, açık ve gizli reklâmlar... bu politikalara örnek olarak gösterilebilir.

Küçükusta, doktorların ve hastaların da bu tablonun oluşmasında pay sahibi olduklarını söylüyor. Bilgi ve tecrübe eksikliği, hasta baskısı ve defansif tıp uygulamaları, ilaç endüstrisinin tanıtım, reklâm, promosyon, bedava kongre seyahatleri gibi araçlarla, doktorlara yaptığı asimetrik psikolojik baskının bu noktada örnek gösterilebileceğini söyleyen Küçükusta'ya göre, devlet hastanesi doktorları, has-

244 <http://samanyoluhaber.com/ShowFlashNews.aspx?NewsId=446677&AspxAutoDetectCookieSupport=1>

245 <http://www.gidahareketi.org/Ilaclarin-Basimiza-Acmadik-Dert-Birakmadigi-Ortaya-Cikti-691-haberi.aspx>

246 <http://www.gidahareketi.org/Antibiyotikteki-Buyuk-Tehlike-898-haberi.aspx>

taya yeteri kadar zaman ayıramadıkları için, bol bol ilaç yazarak günah çıkarıyorlar.

'Çok ilaç yazan iyi doktordur' veya 'pahalı ilaç yazan iyi doktordur' anlayışının yanlışlığına dikkat çeken Küçükusta, hastaları bu konuda uyarıyor. Reçetesiz ilaç kullanımının yanlışlığına da değinen Küçükusta, üç büyük ilimizde gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, Türkiye'de reçetesiz ilaç kullanımı oranının %48 olduğunu aktarıyor.²⁴⁷

Tomografi Atom Bombası Kadar Zarar Veriyor

İngiltere'de sağlıklı kişilerin vücut tomografisi çektirmesi yasaklandı. Sağlık Bakanlığı'na göre, tomografi esnasında vücudun maruz kaldığı radyasyon; Hiroşima'da atom bombasından kurtulan kişilerdeki kadar.

Tomografi çektirmek, geçen yıllarda; osteoporoz, kalp rahatsızlığı, damar tıkanıklığı ve diyabet gibi hastalıkları önceden tespit edebildiği için sağlık uzmanları tarafından sıklıkla tavsiye ediliyordu.

Sağlıklı bireylerin her beş yılda bir tomografi çektirmesini öneren doktorların bu tavsiyesi üzerine harekete geçen bakanlık, tüm vücudu tarayan tomografinin, normal bir röntgenden 400 kat daha fazla radyasyon yaydığını tespit edince yasak kararı aldı. Tomografiye sağlıklı giren her 50 hastadan birinin maruz kaldığı radyasyon nedeniyle çekim sonrasında kansere yakalandığı belirtildi.

Yayınlanan raporda, sık tomografi çektirenlerin vücutlarındaki birikmiş radyasyon seviyesinin, II. Dünya Savaşı'nda, Hiroşima ve Nagasaki'ye atılan atom bombalarından kurtulanlarla eşit seviyede olduğu belirtildi. Sıradan bir röntgen, vücudu görüntülemek için tek bir ışın gönderirken, tomografide daha detaylı bir görüntü elde etmek için, art arda birçok ışın gönderiliyor.

2009 sonunda California Üniversitesi'nde görevli Prof. Rebecca Smith-Bindman'ın, 1119 kişiyi inceleyerek yürüttüğü araştırmada; tek bir tomogra-

finin 442 göğüs röntgenine ve 74 mamografiye eş oranda radyasyon yaydığı ortaya çıkmıştı.²⁴⁸

Bill Gates Vakfı Kısırlaştırıcı Aşıları Finanse Ediyor

Bill ve Melinda Gates Vakfı; tüm dünyada kitle-sel kısırlaştırma ve aşılama için tasarlanmış teknolojilere finansman desteği veriyor. Yakın zamanda vakıf tarafından finanse edilen bir program, erkeğin er bezlerine altı ay boyunca kısırlaştırma sağlayacak şiddetli ultrason patlamaları için kullanılacak bir kısırlaştırma programı niteliği taşıyor. Bu uygulama "geçici kısırlaştırma" olarak da isimlendiriliyor.

Araştırmaya hibe edilen para, Almanya Enfeksiyon Araştırma Merkezi için çalışan Carlos Alberto Guzman'ın Helmholtz Merkezi'ne; Helmholtz İlaç Araştırmaları Enstitüsü'nden, Claus-Michael Lehr ve Steffi Hansen'e veriliyor.

Sözkonusu enstitülerin ikisi de, Gates Vakfı'nın küresel sağlıkta büyük atılımlara ve buluşlara ulaşmayı hedefleyen "Büyük Cüret Keşifleri/Büyük Meydan Okuma Keşifleri" programında yer alıyor.²⁴⁹

İnsanlık, Haberi ve Onayı Dışında

Gizli Kitle İlaçlarına Maruz Kalıyor

Gizli kitle ilaçları, dünyanın her yerinde ve çoğu kez devlet tarafından, vatandaşlarının haberi ve onayı dışında kullanılıyor.

Kitle kısırlaştırması ve nanoparçacıklı aşılar, insanların haberi olmadan uygulanabiliyor. Bu nanoparçacıklar, örneğin havaalanı güvenlik kontrolü noktasından geçen herkese sprey sıkılarak ya da ofis binalarının veya okulların havalandırma sistemleriyle kitlelere uygulanabiliyor.

Bu teknoloji, potansiyel olarak insanların sağlık hürriyeti için büyük bir tehlike anlamına geliyor. Devletler veya ilaç şirketleri, örneğin "güneş kremi" adı altında, cilt kremi aşıları üretme imkanına sahip. Cilde sürüldüğünde vücuda yabancı DNA'lar veren,

247 "Hapı Yutmamak İçin Ne Yapmalıyız?", Ahmet Rasim Küçükusta, Zaman, 8.5.2010, <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=981449&keyfield=>

248 <http://yenisafak.com.tr/Gundem/?i=251034>

249 <http://www.gidahareketi.org/Bill-Gates-den-Kisirlastirici-Asilar-Ustelik-Bedava-944-haberi.aspx>

cilt tabakasının altına geçen ve orada çalışan nanoparacıklar ile insanların kendilerini aşılayacakları ürünler geliştiriliyor.

Benzer bir uygulama aslında musluklarımızdan akan suların floridlenmesiyle yıllardır hayata geçiriliyor. Dünyada yerel ve merkezi yönetimler, şebeke sularını ellerinde hiçbir tıbbi tanı ve reçete yokken, florid ilacını insanlara vermek için kullanıyorlar. Yani bu onaylanmamış ilaç, su kaynaklarına ekleniyor ve florid eksikliğine dair tek bir tanı veya herhangi bir doktordan tek bir reçete olmadan, milyonlarca kişi bu ilacı almaya zorlanmış oluyor.²⁵⁰

250 a.y.

2. GIDA SEKTÖRÜ

a. Fast Food Firmalarının Uygulamaları

Bakterili Et Skandalı

Başta Burger King olmak üzere, birçok gıda firmasının adının karıştığı bakterili et skandalı, kamuoyunun gündemine Eylül 2010'da geldi. Ancak daha sonra olayların bu tarihten birkaç ay önce gerçekleştiği anlaşıldı.

ABD merkezli fast food zinciri Burger King'in, zararlı olduğu bilinen salmonella ve listeria türü bakterili etleri piyasaya sürdüğü yönündeki iddialar, Türkiye'nin gündemine, hamburgerlerin muhtemelen çoktan tüketilmiş olduğu bir tarihte geldi. Tarım Bakanlığı soruşturma başlatırken, konu ile ilgili konuşan Tarım Bakanı Mehdi Eker; bakterili etlerin imha edildiği öne sürülen Balıkesir'deki Zeybek Katı Atık Tesisleri'nde yapılan incelemelerde, imha işleminin gerçekleştirilmediği tespitine vardıklarını açıkladı. Tesis hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunduklarını kaydeden Bakan Eker, Maliye ve Çevre bakanlıklarının da sürece müdahil olduklarını söyledi.

Olayı kamuoyuna taşıyan Taraf gazetesinin gerçekleştirdiği röportajda, Tarım ve Köyışleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı Metin Süerdem, soruşturmayı yürüten Başmüfettiş Süleyman Çambaşı'nın büyük bir titizlikle bilgileri derlediğini belirtirken, "Çalışmalarımız sırasında, Kocaeli bölgesindeki iki memu-

rumuz, geriye evrak düzenleyerek etlerle ilgili aklama yoluna gitmişler. Bunlara derhal görevden el çektirdim, bütün yetkilerini ellerinden aldım, soruşturma başlattım" dedi.

160 bin porsiyon hastalıklı ete hiç ulaşamadıklarını, çünkü olayın kendilerine geç aktarıldığını ifade eden Süerdem, şöyle konuştu: "Bu etlerin Fasdat deposundan çıkarıldığı, evraklarla sabit görünüyor. Daha sonra Zeybek Katı Atık Merkezi'ne gidiyor. Etler burada yok oluyor. Zeybek'in sahibi bize; 'etleri köpeklere yedirdim' diyor. Bilirkişiye inceletiyoruz; köpeklerin bu kadar eti iki ay içinde tüketmeleri mümkün değil. Geriye bir tek şey kalıyor; bu etler piyasaya verilmiş."

Bu tür etlerin piyasada çeşitli tüketim yolları olduğunu söyleyen Süerdem; "belki hamburger dükânlarında millete yedirdiler. Belki kıyma yaptılar marketlerde sattılar, belki de döner yaptılar büfelerde sattılar... Sosis mi yaptılar, sucuğa mı çevirdiler, onu tesbit edemiyoruz. Ama bir şekilde bu etler piyasaya verildi ve biz de bunları yedik. Bizim soruşturmamızın şu anda ortaya koyduğu sonuç bu. Bu şüphe üzerine, konunun aydınlatılması için, biz de olayı savcılığa taşıdık" dedi. Süerdem ayrıca soruşturma sürecinde bazı yetkililerin kendisine ulaşip "rüşvet iması"nda bulunduğunu sözlerine ekledi.²⁵¹

Bakterili et skandalına karışan şirketlerse birbirini suçladı. Burger King ile franchise anlaşması bulunan TAB Gıda yetkilileri, konunun Burger King ile bir ilgisi olmadığını savunarak, öncelikle Burger King'i aklama gayretine girişti. Konunun muhataplarının üretici firma ile tedarikçi firma olduğunu savunan yetkililer, gerekli tedbirleri aldıklarını ifade ettiler.

Fastad Gıda ile Burger King'in temsilcisi TAB Gıda tarafından yapılan; "şirketlerini satın almamızı istediler. Bunu yapmadığımız için hakkımızda asılsız ihbarlarda bulundular" suçlamasına karşılık, tedarikçi firma TT Gıda'nın sahiplerinden Selim Göncüoğlu; hastalıklı olduğu söylenen etlerin peşine düştükleri için hedef haline getirildiklerini öne

²⁵¹ <http://www.taraf.com.tr/haber/12-ton-zehirli-eti-yedik.htm>

sürdü. Et üretimini Erzurum'da üçüncü kuşak temsilciler olarak sürdürüklerini anlatan Göncüoğlu, Fasdat tarafından satın alınma taleplerinin de olmadığını söyledi.

Fastad ve TAB Gıda düzenlediği toplantıda, bakterili etlerin Zeybek Tesisleri'ne teslim edildiğine dair bazı belgeleri de kamuoyuyla paylaştı. Ancak Tarım Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı müfettişleri, imhanın delili olarak gösterilen belgede imzası olan ziraat mühendisi N.F. ve sağlık teknisyeni M.S'ye, "geriye yönelik belge hazırladıkları" tespitiyle 'kademe ilerleme durdurma' cezası verilmesi gerektiğini rapor etti. Müfettiş raporuna göre iki görevli, 7 Haziran 2010 tarihinde şirkete incelemeye gittikleri halde, geriye dönük olarak 29 Nisan 2010 tarihli rapor hazırladı.

Gebze'de kurulu Fasdat Gıda'nın Genel Müdürü Celal Oktay, bakterili etlerin Kocaeli Belediyesi'ne bağlı İzaydaş yerine, imha edilmek üzere Balıkesir'e göndermelerinin, "etlerin bir an önce imha edilmesini istemelerinden" kaynaklandığını öne sürdü.

Balıkesir'deki Zeybek Katı Atık'a ilk kez sorunlu ürün gönderdiklerini belirten Oktay; "belediyeye ait katı atık şirketi İzaydaş'a ürünlerin imhası için bir başvurmuz olmadı. Ancak daha önce de çalıştığımız için biliyoruz; onlar daha sonraya gün veriyorlar. Oysa biz bu ürünleri bir an önce atmak istiyorduk. Danışmanlarımız bize Zeybek firmasını buldu" dedi.

Oktay, önceki günkü basın toplantısında imhanın delili olarak gösterdikleri, belgenin Teftiş Kurulu raporuna göre 'geriye dönük hazırlandığı' yönündeki soruyu ise; "size yemin ediyorum ben de bunu bilmiyordum. Çok enteresan bir şey. Ancak müfettişin o raporu bizimle alakalı değil, kendi iç olayları" diyerek yanıtladı.²⁵²

Oyuncaklı Menülerle Çocuklar Kandırılıyor

Amerika'da güçlü bir tüketici grubu, menülerle birlikte oyuncak vererek çocukları "kandırdığı" ge-

rekçesiyle McDonalds'a dava açtı. The Centre for Science in the Public Interest (CSPI-Kamu Yararı İçin Bilim Merkezi) adlı grup, promosyon oyuncaklarla çocukları kendine çeken McDonalds'ın, çocuklarının sağlıklı beslenmesini isteyen aileleri engellediğini öne sürüyor. Grup, McDonald's'ın "Happy Meal" adını verdiği ve vizyondaki filmlerde görülen karakterlerin oyuncaklarını hediye ettiği mönülerin, kanunen adaletsiz, aldatıcı ve illegal olduğu yorumunu yapıyor.²⁵³

McDonalds'ın Sattığı Bardaklar

Kanserojen Madde İçerdiği İçin Toplatıldı

Yine çocukların hedef alındığı bir başka olayda da McDonalds'ın imzası var. McDonalds firması, üzerlerinde 2010 yılı içerisinde vizyona giren "Shrek" filmi karakterlerinin resimlerinin bulunduğu bardakları, tanesi 2 Dolar'dan satışa sundu. Ancak kısa süre sonra, müşterilerinden bardakları kullanmamasını istedi.

Shrek bardaklarındaki boyanın, çocukların eline bulaşması ve çocukların ellerini yıkamadan ağızlarına götürmeleri halinde, düşük seviyede kadmiyuma maruz kalmasından endişe ediliyor. Araştırmalar, kadmiyum metalinin, kemik erimesi ve ciddi böbrek problemlerine sebebiyet verebilen kanserojen bir madde olduğunu gösteriyor.²⁵⁴

Kızartmalık Yağlara Kanserojen Kimyasallar Katılıyor

Kızartmalarda kullanılan yağlara katıldığı anda, kullanılmış yağın rengini sarıya dönüştüren ve yanık kokusunu da yok ettiği iddia edilen "Magnesol XL" adlı kimyasal, "Kızartmalık Yağlarınızı Dökmeyin! Artık Magnesol XL Var!" sloganıyla fast food firmalarına pazarlanıyor. Söz konusu kimyasalın kullanılmasıyla, en fazla 3 günde bir değiştirilmesi gereken yağ, en az 9 gün kullanılabilir. Ancak işlemin aynı yağ üzerinde defalarca uygulanması, sürenin 20 güne

253 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1004520&Date=25.06.2010&CategoryID=79&rf=1&ver=671>

254 <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/06/04/mcdonalds.shrek.bardaklarini.toplatiyor/578869.0/index.html>

252 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=129820>

kadar uzamasını sağlayabiliyor.

Yanmış kızartma yağlarının rengini açıp, kokusunu yok ederek, yeniden kullanılmasını sağlayan Magnesol XL için ithalat izni alınırken, Tarım Bakanlığı da yanıltıldı. Magnesol XL için verilen izin-de, ürünün kullanım alanı olarak sakız, pirinç, tuz, peynir gibi gıda maddelerinin yüzey uygulamalarında, tava, teneke yüzeylerini yağlamada katkı maddesi olarak kullanılacağı yer alıyor.

Konu ile ilgili soruşturma başlatan Tarım Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada; Magnezyum Silikat adlı kimyasalın, Türk Gıda Kodeksi Renklendiriciler ve Tatlandırıcılar Dışındaki Gıda Katkı Maddeleri Tebliği'nde yer aldığına dikkat çekilerek, söz konusu kimyasalın; toz gıdalar, tuz ve tuz yerine geçen maddeler, gıda takviyeleri, peynir, sakız, pirinç salam, sosis, şekerleme ve çeşni verici maddelerin, sadece yüzey uygulamalarında; tava, teneke gibi maddelerin yüzey yağlama ürünlerinde de katkı maddesi olarak kullanımına izin verildiği belirtiliyor. Bakanlık açıklamasında ayrıca, Magnesol ve benzeri ürünlerle ilgili inceleme başlatılması için il müdür-lüklerine talimat verildiğine de dikkat çekilerek; "bahse konu olan ürünlerin, belirtilen amaçlar dışında kullanıldığının tespit edilmesi durumunda, Gıda Kanunu çerçevesinde işlem yapılacaktır" deniliyor. Tarım ve Köyışleri Bakanlığı, bu konuda Sağlık Bakanlığı'yla da görüşüyor.

Dünyaca ünlü McDonalds firması, Magnesol XL adlı kimyasalı kullandığını kabul etti. Kurumsal İletişim Müdürü Nedret Türkkuşu; "Türkiye'ye Tarım Bakanlığı'nın onayı ile ithal edilen Magnesol XL maddesi, kızartma yağlarımızın filtre edilmesi sürecinde, yağın kalitesini bozan parçacıkları temizlemek üzere, tamamıyla gıda kanunu çerçevesinde belirtilen usuller ile kullanılıyor" dedi.²⁵⁵

McDonalds'ın Diğer Skandal Uygulamaları

ABD gıda devi McDonalds'ın Ankara Kızılay şubesi büyük bir skandala imza attı. Atık gıdalardan arta kalan zehirli suları, belediye atık depolama ve arıtma merkezi yerine, şehir kanalizasyonuna boşal-

tan McDonalds, bu davranışıyla halk sağlığını da hiçe sayıyor. McDonalds çalışanlarının, ürünlerin pişirilme ve tüketime hazırlanma evresinde ortaya çıkardıkları zehirli atıkları şehir kanalizasyon şebekesine boşaltmaları görüntülendi. Konuyla ilgili konuşan bölge esnafı, defalarca McDonalds yetkililerini konu hakkında uyardıklarını; ancak söz dinletemediklerini belirtirken McDonalds'ı defalarca Çankaya Belediyesi'ne şikâyet ettiklerini ancak bir sonuç alamadıklarını söylediler.²⁵⁶

McDonalds'ın skandal uygulamalarından biri de İsveç'te yaşandı. McDonalds'ın Stockholm'deki şubelerinde, tarihi geçmiş salatalar ve eski hamburgerler sattığı iddia edildi. İsveç'in devlet TV kanalı STV'de ortaya çıkartılan skandal; "McDonalds bu davranışıyla, halk sağlığını da hiçe sayıyor" başlığı ile halka duyuruldu. McDonalds'da bazı çalışanların anlatımlarıyla yola çıkılan programda, özellikle tarihi geçen tavuk salataları ve hamburgerlerin tarihinin yenilenerek halka taze gıda olarak satıldığı iddia edildi.²⁵⁷

Cipsler

Patates cipsi, içerdiği maddelerle kalp rahatsızlıkları, obezite ve kansere sebebiyet veriyor. Dünya Sağlık Örgütü ile Amerikan Gıda ve İlaç Kurumu'na göre, bir yetişkinin günde en fazla 6 gram tuz alması, 65 gram yağ tüketmesi gerekiyor. Yani günde 2 paket cips yiyen bir çocuk, bu oranları fazlasıyla aşıyor!

Günde 2 paket cips yiyen bir çocuk, bir yetişkinin bile almaması gereken oranda yağ ve tuz tüketmiş oluyor. Bu iki kurumun uzmanlarına göre, günde ortalama 2000 kalori alan bir yetişkinin en fazla 65 gram yağ tüketmesi gerekiyor. Üstelik bu, toplam yağ miktarının içinde, kalbe zararlı olan doymuş yağ oranının 20 gramı aşmaması gerekiyor. "Sigara kadar tehlikeli olan" trans yağların ise hiç tüketilmemesi vurgulanıyor. Dünya Sağlık Örgütü uzmanları ayrıca, bir yetişkinin günde en fazla 6 gram tuz alması

255 <http://www.gidahareketi.org/-Mc-Donald-s-ta-Kanserojen-Skandali-106-haberi.aspx>

256 <http://www.tumgazeteler.com/?a=2879066>

257 <http://www.habername.com/haber/mc-donalds-isvec-fast-food-39454.htm>

gerektiğini söylüyor. Bu oran, çocuklarda 3 grama kadar iniyor.

Oysa çocuklarımızın tükettiği 100 gramlık bir paket patates cipsinde 25-33 gram arasında yağ bulunuyor. Türkiye’de satılan patates cipslerinin üzerinde belirtilmediği için, hangi oranda doymuş ve trans yağ kullanıldığını öğrenemiyoruz. Ancak İngiliz Kalp Vakfı’nın (BHF) verilerine göre, 100 gramlık patates cipsindeki doymuş yağ oranı 10, trans yağ oranı ise 3 grama kadar çıkabiliyor. Tuz oranı da 3 grama kadar yükseliyor. Bir başka deyişle, günde 100 gramlık iki paket cips yiyen bir çocuk, aslında bir yetişkinin alması gereken yağ ve tuz oranını tüketmiş oluyor.

İngiliz Kalp Sağlığı Vakfı (BHF), çocukların cips tüketimini azaltmak için; “Cips yemek yağ içmekten farksızdır” sloganıyla bir kampanya başlattı. BHF’ye göre 35 gramlık cips paketinde, 2.5 çay kaşığı yemeklik yağ kullanılıyor. Ülkede cipslerde kullanılan yağ ile günde iki Olimpik yüzme havuzu doldurulabiliyor. Dünyada her yıl 36 milyar paket patates cipsi satılıyor.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK), gıda ürünleriyle ilgili kanser taramasında Türkiye’de 20 çeşit ürünü piyasadan tesadüfi yöntemle toplayıp inceledi. Bu ürünleri kapsayan ev yemekleri, kavrulmuş çerez, fırıncılık maddeleri, cipsler, kahve, bisküvi, kraker, çikolata, bebek mamaları, patates kızartmaları, Türk tatlıları, ızgara, kebab, döner ve köfte gibi gıdalardan oluşan yaklaşık 50 gıdayı da analiz etti. Araştırmanın ilk aşamasında, yüksek ısıya maruz kalan; cips, kraker, bebe bisküvisi, kavrulmuş çerezlerde yüksek oranda kanserojen “akrilamid” maddesi tespit edildi.²⁵⁸

b. İçecekler

Coca Cola’nın İçeriği Açıklanmıyor

Coca-Cola’nın içeriğini öğrenmek için Türkiye’de ilk defa 2006 yılında açılan dava hayal kırıklığıyla sonuçlandı. Kirader Başkanı Ali Ulvi Büyüknöhetçü,

Antalya Tüketici Mahkemesi’ne açılan davada görevsizlik kararı verildiğini belirterek, bunun ne anlama geldiği hakkında şu açıklamayı yaptı: "Tüketici mahkemesi bunu araştırmakla görevli değildir. Yani tüketici somut bir zarar görüp, ağlayıp-sızlayıp-hastalanıp gelmeli ki siz dava açabilesiniz' dendi."

Ali Ulvi Büyüknöhetçü, dava gerekçeleri hakkında şunları kaydetti: “Biz Coca-Cola’nın ne olduğunu anlayalım diye dava açmıştık. Konumuz şuydu: Türk Kodeks Yasası’na göre ambalajlı ürünlerin tümünün üzerinde içerik tam ve anlaşılabilir biçimde yer almalıdır. Coca-Cola ve benzeri gazlı içecekler diyor ki, ‘Şu şu şu var, bir de Coca-Cola özütü var.’ Biz de diyoruz ki doğada 'Coca-Cola özütü' diye bir bitki yok, doğal kaynak göster. Öyle bir şey yok. O zaman bu neyin bileşimi? Bunu açıkça yazmazsan Türk Gıda Kodeksi’ne göre aykırı hareket ediyorsun demektir.”

“Bu durumda da bu ürünlerin toplatılıp yasaklanması gerekir" diyen Ali Ulvi Büyüknöhetçü, şöyle devam etti: "Bizim iddiamız bu. Coca-Cola özütü içinde neyin kaç gram olduğu açıklanırsa zararı var mı yok mu ortaya çıkacak. Daha doğrusu biz zararlı olduğunun ortaya çıkacağını iddia ediyoruz."²⁵⁹

Maden Sularında Nitrit ve Amonyak Tehlikesi

Sağlık Bakanlığı, halkın sağlığıyla oynayan maden suyu üreticilerinin belirlenmesi için harekete geçti. Hıfzıssıhha ve Halk Sağlığı Laboratuvarlarında gerek kaynağından alınan, gerekse piyasadan toplanan numunelerle yapılan analizlerin sonucunda, Sırma, Sarıkız, Efe, Beypazarı ve Özkaynak’tan oluşan beş marka maden suyu ve sodasında nitrite rastlanmadı. Uludağ marka maden suyunun analizlerinde ise, kaynağından alınan numuneler temiz çıkarken, piyasadan alınan numunelerinin birinde nitrit, diğerinde ise amonyak belirlendi. Kızılay, Askop Kızılcama, Salihli, Kınık, Şifa, Çınar, Kula, Yıldız, Çamlık ve Kuzuluk maden sularında ise nitrit tespit edildi.

Türk Gıda Maddeleri Tüzüğü’ne göre, maden sularının kesinlikle nitrit ve amonyak içermemesi

258 <http://www.kadinpenceresi.com/air/cipslerin-zarari-saymakla-bitmiyor.html>

259 <http://www.gidahareketi.org/Dikkat--Bu-Gida-Gorunumlu-Zehirdir-961-haberi.aspx>

gerekiyor. Ancak Dünya Sağlık Teşkilatı ve Tarım Teşkilatı'nın gıda kodekslerine uygun olarak Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nca yeni bir kodeks hazırlanıyor. Bu yeni kodekste maden suyu ve sodalarında 0.02 mg/lt oranında nitrite izin verilirken, amonyağın yine hiç bulunmaması gerekiyor.²⁶⁰

Enerji İçecekleri Alkolizme Zemin Hazırlıyor

ABD'de yayımlanan bir araştırmaya göre; en çok gençler tarafından tüketilen enerji içecekleri, alkolizme zemin hazırlayabiliyor. Araştırma, yılda 52 adet veya daha fazla enerji içeceği tüketen öğrencilerin sarhoş olma eğilimi geliştirdiklerini, daha fazla alkol tükettiklerini ve yetişkin yaşta alkol bağımlısı olabildiklerini ortaya koyuyor.

"Alcoholism: Clinical and experimental research" adlı dergide, 2011 yılında yer alacak olan araştırmaya göre, çok sık enerji içeceği tüketen kişiler, alkolik olabilme riski ile karşı karşıya kalabiliyor.²⁶¹

c. Katkı Maddeleri

Gıda Endüstrisinde 80 Bin Çeşit Katkı Maddesi Bulunuyor

Gıda endüstrisinde 80 bin çeşit katkı maddesi kullanılıyor. Ancak bunların henüz binde biri bile bilinmiyor. Gıda konusunda gündeme gelen hilelerin, inovatif ürünlerdekine göre masum kalacağını vurgulayan Biyolog Hamit Akçay, bunun gerekçesini şöyle açıkladı: "Kaşara her şey katılıyor. Patates karışımı masum bir şey. En kötüsü atık ürünlerin katılmasıdır. Onun dışında protein denen ürünler var. Gıda ürünlerindeki temel felsefe, bir şeyi önce özünden kopar, ana formundan çıkar, başka bir şekle sok, sonra bunu mamül hale getir. Çünkü böyle bir durumda, yaptığınız müdahaleleri insanlar anlayamayacak duruma geliyor. Böylece çok yüksek oranda kâr elde edilebiliyor."

Özellikle gıda konusunda hiçbir ticari sırrın tüketici sağlığından daha önemli olamayacağına dikkat çeken Destek Patent Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Yamankaradeniz, bu konuda Tarım Ve Köyşleri Bakanlığı'nın daha proaktif hareket etmesi gerektiğini anlattı. Et ithalatında yapılan spekülasyonların, tezini haklı çıkardığını anlatan Kemal Yamankaradeniz; "aslında Tarım Bakanlığı'nın daha çok teknik alt detayı olan bilgileri tüketicilerle paylaşmalı. Sonuçta ülkemize giren ürünler, içindeki hem kimyasallar hem katkı maddeleri açısından ne derece insan sağlığına yararlıdır ya da zararlıdır? Bu konuda net bilgilere sahip değiliz" diye konuştu.²⁶²

Yoğurt, Tatlı ve Dondurmaya Hayvansal Jelatin Konuyor

Gıdada denetimlerin artırılmasına rağmen, olumsuz örneklerin önüne geçilemiyor. Tarım Bakanlığı'nın denetimlerinde; bazı sucuklarda at, eşek ve domuz eti, bazı markaların ürettiği yoğurtlarda da jelatin çıktı. Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan GİMDES (Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Denetleme ve Sertifikalandırma Araştırmaları Derneği) Başkanı Hüseyin Kamil Büyüközer, gerçek durumun, kamuoyuna yansıyandan çok daha vahim olduğunu söyledi.

Gerçek durumun çok daha korkutucu olduğunu belirten Büyüközer, Tarım Bakanlığı'nı denetimleri artırmaya, tüketicileri de özellikle gıda alışverişlerinde bilinçli davranmaya çağırıyor. Tarım Bakanlığı, 2009 yılında 22 bin 172 gıda örneğini analiz etmiş, bunların 1.171'inde olumsuz sonuç çıkmıştı. Hüseyin Kamil Büyüközer'e göre, Türkiye'de gıda konusundaki en büyük problem; ambalajlarda gerçekte kullanılan malzemelerin farklılık göstermesi. Tüketiciyi yanıltan bu durum ekseriyetle süt ürünlerinde yaşanıyor. Bazı üreticiler, üretim maliyetini düşürdükü için yoğurt, tatlı ve dondurmaya hayvansal jelatin katıyor. Ancak bu madde etikette yazmıyor. Jelatin, hayvanların deri ve kemiklerinden üretiliyor. Avru-

260 <http://www.gidahareketi.org/Icecek-Analizlerinden-Cikan-Olumcul-Tehlike-939-haberi.aspx>

261 <http://www.gidahareketi.org/Enerji-Iceceklerindeki-Buyuk-Tehlike-960-haberi.aspx>

262 <http://www.gidahareketi.org/Dikkat--Bu-Gida-Gorunumlu-Zehirdir-961-haberi.aspx>

pa'da jelatin üretiminde daha çok domuz kullanılıyor. Çin'de ise köpekten bile jelatin üretiliyor.

Dünyada, yılda tüketilen 380 bin ton jelatinin %99'u Müslüman olmayan ülkelerde imal ediliyor. Türkiye'de jelatin üretimi yok. Tüketimin tümü yurtdışından getiriliyor. Avrupa, Amerika ve Uzak-doğu'dan getirilen jelatinlerde, domuz katkısı bulunma ihtimali çok yüksek. Türkiye'deki gıda firmaları, sığır jelatini ithal edildiğini açıklıyor. Ancak bu konuda yeterli denetim yok. Ülkeye her yıl büyük miktarda domuz jelatini girdiği iddia ediliyor. Jelatin, yoğurdun dışında, çikolata, şekerleme, puding, dondurma, yaş pasta, margarin, meşrubat, ilaç, şampuan, parfüm ve saç jölesi üretiminde de kullanılıyor. Tarım Bakanlığı'nın yaptığı son araştırmada, 27 çeşit yoğurtta jelatine rastlanıldığını hatırlatan Büyükozer, "1 ton süttten 600 kilo yoğurt elde edilirken, 400 kilosu su olup kayboluyor. Ancak firmalar, bunun içine 4-5 kilo jelatin atıp süütün tamamını yoğurda çeviriyor" diyor.²⁶³

d. GDO'lu ve Hormonlu Ürünlerin İnsan Sağlığına Zararları

GDO'lu ürünlerin ekolojik açıdan zararları tartışılırken, GDO'lu ürünlerin insan sağlığına da ciddi zararlar vereceği ifade ediliyor. Yapılan araştırmalar GDO'lu ürünlerin kanserden kısırlığa kadar çok önemli zararları olduğunu ortaya koyuyor.

Gen bitkinin içine yerleştirildiği için, onu tüketenlerin de risk altında olacağı, sağlık konusundaki eleştirilerde sık sık dile getiriliyor. GDO'ların hedef olan ürün hariç diğerlerinde nasıl bir etki yaptığı bilinmiyor. Zaman zaman bu gıdaların kansere yol açacağı iddiaları ortaya atılıyorsa da, bu iddialar henüz ispatlanabilmiş değil.²⁶⁴

Öte yandan, hormonlu ürünlerin çocuklarda erken ergenliğe sebebiyet verdiği de iddia ediliyor.

Danimarka'da Copenhagen Üniversitesi tarafından yapılan araştırmalara göre; kızların 20 yıl öncesine göre, bir yaş daha erken ergenliğe ulaştığı tespit edildi. Bu son araştırmaya göre kızlar, artık ortalama 9 yaşından 10 ay aldıktan sonra ergenlik çağına giriyor. İngiltere ve Amerika'da yapılan araştırmalar da aynı sonuçları veriyor.

Uzmanlar, ilkokula giden çocukların ergenliğe girmesinin hem psikolojik açıdan bir dezavantaj olduğunu, hem de hormonların gelişmesiyle meme kanseri riskinin de daha erken yaşlara çekilebileceğini düşünüyor.²⁶⁵

Dr. Uygur Özkesmi konu ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"Testbiotech tarafından evcil hayvanlar üzerinde yapılan bir araştırmada; süt, iç organlar ve kas gibi dokularda Genetiği Değiştirilmiş Bitkilerin yani GDO'ların DNA parçaları tespit edildi. En son, Nisan 2010'da İtalya'daki bilim insanları, genetiği değiştirilmiş soyadaki DNA dizilimini keçi sütlerinde de bulduklarını rapor etmişlerdi. Keçilerde görüldüğü gibi bu keçilerin sütünden beslenen çocuklarda da ne yazık ki GDO'lu DNA parçacıklarının izlerine rastlandı. Bu vakalar ilk kez görülmüyor; bundan birkaç yıl önce, GDO'lu mısır DNA'sı bu mısırlarla beslenen domuzlarda görülmüştü. Ayrıca, balıklarda da GDO'lu bitki DNA'larına rastlanmaya başlandı.

Testbiotech'den Christoph Then; "DNA inceleme yöntemleri geliştikçe GDO'lu ürünlerin DNA'larını vücudumuzda daha fazla bulmaya başlayacağız" dedi. Geçmişte, Avrupa Gıda Güvenliği Ajansı (EFSA) GDO'lu bitkilerin DNA'larının izlerinin hayvanlarda görülemeyeceğini iddia ediyordu; fakat bundan yıllar sonra bitki DNA'larının bağışsakta tamamıyla parçalanmadığı ve bu yüzden iç organların yapısında, damarda ve hatta farenin sperm hücrelerinde bile bulunduğu görüldü. Testbiotech'e göre milyonlarca ton genetiğiyle oynanmış soya, Avrupa'da domuzlara, kümes hayvanları ve büyük-

263 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1010767&title=tarim-bakanliginin-acikladigi-gida-ihlalleri-buzdaginin-gorunen-yuzu>

264 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25018394/>

265 <http://www.gidahareketi.org/Cocuklarin-Erken-Ergenliginden-Kim-Ne-Rant-Sagliyor-794-haberi.aspx>

baş hayvanlarına besin olarak veriliyor. Birçok uzman bunun ilerde büyük sağlık sorunlarına yol açacağını belirtiyor.²⁶⁶

266 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25125562>

4. SALGIN HASTALIKLAR

a. Domuz Gribi / H1N1

Dünya kamuoyu, 2009 yılında yaşanan Domuz Gribi salgını ile çalkalandı. Uluslararası sağlık kuruluşlarından medyaya, hükümet düzeyindeki yönetim birimlerinden eğitim kurumlarına kadar pek çok merci, konu ile ilgili yanlış bilgilendirme ve hatalı yönlendirmelerle toplumları teyakkuza sevketti. Korku politikalarının etkisi ile alınan acil önlemler ve yürütülen aşı kampanyası, milyarlarca Dolar'a malolurken, hastalığın her yıl yaşanan diğer grip salgınlarından daha yüksek bir tehlike arzetmediği görüldü. Bütün bu yaşananlar, sürecin küresel şirketlerin bir tezgahı mı olduğu sorusunun sorulmasına neden oldu.

Domuz Gribi Gerçekten Bir Salgın Hastalık mıydı?

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), virüsün ilk görüldüğü Nisan 2009 tarihinde yaptığı açıklamayla, altı ayda 2 milyar insanın bu hastalığa yakalanacağı ve 100 milyon insanın öleceğini duyurmuştu. Bu müthiş iddia, anında dünya kamuoyunun gündemine oturmuştu. Domuz Gribi ortaya çıktığı günden itibaren WHO; henüz çok yeni bir hastalığın büyük oranda ölümlere neden olacağı gibi açıklamalar yaparak, dünya kamuoyunu paniğe sevketmiş, aşırı önlemler ve harcamalar yapılmasına neden olmuştu.²⁶⁷

Hastalığın etkilerinin ortadan kalkmasından sonra gerçekleştirilen araştırmalar, hastalığın küresel

ölçekli bir salgın hastalık olmadığını ortaya koyuyor. 2010 yılı başında açıklanan ve Harvard Üniversitesi uzmanları tarafından gerçekleştirilen araştırma, sonuçları itibarıyla bu gerçeği teyit ediyor.

ABD'de, Nisan-Kasım 2009 arasında, domuz gribi ölümlerini inceleyen dünyanın en prestijli eğitim kurumlarından Harvard Üniversitesi ve İngiliz Medical Research Council tarafından yapılan araştırmada; domuz gribinin her yıl milyonlarca insanın yakalandığı mevsimsel gripten çok önemli farkı olmadığı, hatta virüsün öldürücü etkisinin, mevsimsel gripten daha düşük olduğu belirlendi. Bu yeni verileri gören bilim dünyası; "bu sonuçları öngörebilmiş olsaydık, dünya genelinde aşılama kampanyaları düzenlenmesi gibi önlemler alınması söz konusu olmayacaktı" yorumunu yaptı.

Harvard uzmanlarına göre Domuz Gribi, hemen hemen normal grip kadar can aldı; en büyük farkı ise akciğerlere çok daha derinlemesine nüfuz etmesi oldu. Araştırmanın başındaki isim olan Harvard Profesörü Marc Lipsitch; "ilk başlarda virüsün etkisinin ne şekilde olacağını tahmin etmek zordu, ama şimdi elimizdeki verilere baktığımızda bunun normal grip virüsünden çok da farklı etkilere sahip olmadığını görüyoruz" ifadesini kullandı.

Harvard'ın araştırmasına göre;

- H1N1 belirtileri gösteren hastaların %1.44'ü hastanede tedavi edildi.
- %0.239'u yoğun bakıma alındı.
- %0.048'i, yani yaklaşık 10 bin kişi hayatını kaybetti.

Buna göre domuz gribinin ölümcüllüğü, her yıl düzenlenen grip aşısı kampanyalarına rağmen, mevsimsel grip virüsüne 36 bin kurban veren Amerika için çok daha düşük kaldı.²⁶⁸

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın

Yanlış ve Tarafli Uygulamaları

Bir hastalığın salgın olarak ilan edilmesi, Birleşmiş Milletler'e bağlı bir kurum olarak faaliyet

267 Sahte Domuz Gribi, Gıdalar&Üstün Irk Yaratma Dünya Nüfus Azaltımı Projeleri, F. William Engdahl, Bilim + Gönül, İstanbul, 2009, s.6

268 <http://www.cnnturk.com/2010/saglik/01/04/harvard.noktayi.koydu.domuz.gribi.abartildi/557911.0/index.html>

gösteren Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın belirlediği ve tüm dünyada hükümetlerin referans aldığı 6 evreli bir sürece bağlıdır.

WHO, Domuz Gribi hastalığında bu süreci çok hızlı ve gerçekdışı olarak işletmişti. Domuz Gribi salgını ilk aşamada 4. evreye, birkaç gün sonra da 5. evreye yükseltilmişti. 11 Haziran 2009'da ise, dünya çapında bir aşılama yapılmasını gerektiren 6. evre alarmı verilmişti. Bu garip uygulama ve süreç boyunca WHO'nun takındığı anlaşılabilir tutumla ilgili olarak çok çarpıcı iddialar ortaya atıldı. Geçmiş örneklerle ve hastalığın tamamen ortadan kalkmasından sonra gerçekleştirilen araştırmalarla birlikte değerlendirildiğinde, iddiaların ne kadar güçlü olduğu bir kez daha görülüyor.

Der Spiegel dergisine konuşan ve grip konusundaki araştırmaları değerlendiren Cochrane Teşkilatı'nın başkanı Epidemolog Tom Jefferson ise, WHO'nun, Nisan 2009'da, tüm dünyada hükümetlerin referans aldığı "pandemi" (salgın) tanımını değiştirdiğini söyledi.

Eski tanımda, WHO'nun bir hastalığı pandemi olarak ilan edebilmesi için; yeni bir virüsün ortaya çıkması, hızla yayılması, insanların bu hastalığa bağlılığının bulunmaması, yüksek ölüm oranına sahip olması ve bulaşma oranının yüksek olması gerektiğini belirten Jefferson, ancak Nisan ayında alınan kararla WHO'nun, bu son iki şarttan vazgeçtiğini ve ölüm oranı yüksek olmayan domuz gribi hastalığının, bir anda pandemi tanımının içinde yer aldığı altını çizdi. Küresel salgın kararının ardından tüm dünyada hükümetler, milyonlarca doz aşı siparişi vermiş, ilaçlar stok edilmeye başlanmış, böylece ilaç sektörüne milyarlarca Dolar'lık bir gelirin kapısı aralanmıştı. İddiaya göre WHO'nun bu kritik kararları aldığı toplantılara profesörlerin teşvikiyle Glaxo, Novartis ve Baxter'in temsilcileri de gözlemci sıfatıyla ilk kez katıldı.²⁶⁹

British Medical Journal (BMJ) ve Araştırmacı Gazetecilik Bürosu (BIJ) tarafından Haziran

2010'da yayımlanan bir raporda; WHO'nun grip politikaları ve tavsiyelerini belirleyen biliminsanlarından bazılarının, aşı ve grip ilacı üreten firmalarla çıkar ilişkileri olduğu açıklandı. BMJ ve BIJ'a göre WHO, kendi kurallarını ihlal ederek bu ilişkileri kamuoyuna duyurmadığı gibi, domuz gribi salgını konusunda tüm dünyayı ilgilendiren kritik kararlar alan danışmanların adlarını da gizledi. Örgüt Başkanı Chan; "danışmanların isimlerinin aşı ve ilaç endüstrisinin baskısından korunmaları" amacıyla gizlendiğini bildirdi.²⁷⁰

WHO ayrıca Temmuz 2009'da yayımladığı bir bildiri ile, Domuz Gribi salgınıyla ilgili vaka sayısını daha nadir güncelleyeceğini açıkladı. WHO böylece, kimin Domuz Gribi virüsü taşıdığına dair bilimsel bir veri sunmayan denemelerden vazgeçme kararı aldı. Örgüt, dünyadaki tüm vakaların H1N1 Domuz Gribi olduğu önkabulü ile H1N1 vakalarını saymayı bıraktı.

Domuz Gribi Aşısı

Domuz Gribi aşısı; gerekliliği, etkinliği ve yan etkileri bakımından ciddi şüpheler ve riskler taşıyor.

Ağustos 2009'da İngiltere ve Fransa'da Domuz Gribi aşısı, hayvanlardan sonra az sayıda insan üzerinde, ABD'de ise 2 bin kişinin üzerinde denendi. Ancak sonuçlar en fazla 2 aylık verilerle sınırlıydı. Aşının etkinliği ve muhtemel zararlarını test edecek araştırmalar bitmeden piyasaya sürüldü. Türkiye de aşılar ilk ruhsat veren ülkelerden biri oldu. Hakkında hiçbir olumlu veri bulunmayan ve büyük risk taşıyan aşılar; 6-36 aylık bebeklere, çocuklara, sağlık çalışanlarına ve savunma mensuplarına uygulandı.²⁷¹ Ancak, bilindiği gibi, yeni üretilen bir aşının yan etkilerinin sebep olacağı bir hastalık, 20-30 ve hatta 50 yıl sonra ortaya çıkabiliyor.

270 "Bir Zamanlar Domuz Gribi Salgını Vardı!", Ahmet Rasim Küçükusta, Zaman, 12 Haziran 2010, <http://www.zaman.om.tr/yazar.do?yazino=994300&title=bir-zamanlar-domuz-gribi-salgini-vardi>

271 <http://www.gidahareketi.org/Asilar-Hakkinda-Gizli-Gercekler-561-haberi.aspx>

Aşısıyla lisans alan Novartis'in resmi sitesindeyse, aşının yetenekleri bölümünde, aşının muhtemel yetenekleri şu şekilde sıralanıyor:

Yerel enjeksiyon yeri reaksiyonları, ağrı kol hareketi, kızarıklık, şişme, sıcaklık, ekimoz, ateş, keyifsizlik, yorgunluk, yüz ödemi, bağışıklık sistemi bozuklukları, geçici böbrek tutulumu, vaskülit, boğaz ve ağız ödemi, aşırı duyarlılık reaksiyonları anafilaktik şok ve ölüme sebep olması, sindirim bozuklukları, ishal, mide bulantısı, karın ağrısı, kusma, kan ve lenf bozuklukları, geçici trombositopeni, metabolik ve beslenme bozuklukları, eklem ağrıları, kas ağrısı, sinir sistemi bozuklukları, baş ağrısı, baş dönmesi, Guillain-Barre Sendromu, felç, solunum bozuklukları, göğüs ağrısı, farenjit, rinit, Stevens-Johnson sendromu, prurit, ürtiker, vb...

Aşının virüsten daha ölümcül olabileceği iddiasının diğer dayanaklarıysa şunlar:

- Aşıların içinde koruyucu madde olarak Alüminyum ve Civa Kökleri (neurotoksin) bulunması.
- Aşıların içinde yardımcı ajan olarak Squalene bulunması. Aşı vücuda verildiğinde bağışıklık sistemi bu formülle savaşıyor, kazanıyor ve yok ediyor; ancak vücudumuzda çok hayati sistemler içinde de Squalene yağ molekülleri mevcut. Amerikalı uzmanların iddiasına göre; bağışıklık sistemi aşı ile savaşırken, kendi bünyesindeki Squalene moleküllerine de saldırarak sonu ölümle bitecek bir yıkımı başlatıyor.
- Aşırı üretenlerin, bu aşının kendilerine uygulanmasına izin vermedikleri rapor ediliyor.²⁷²

Domuz Gribi aşısının ne ölçüde koruyucu olduğu da ayrıca bir tartışma konusu oluşturuyor. Birçok araştırma, grip aşılarının çok az koruma sağladığını ortaya koyuyor. Bu iddiayı dillendiren biliminsanlarından biri olan Dr. G. Buckwald konuyla ilgili şunları söyledi:

272 <http://www.teknikgundem.com/Haber/Guncel/17102009/Asisi-virusten-tehlikeli-mi.php?month=2&date=17&year=2011>

“Domuz Gribi aşısı da dahil olmak üzere herhangi bir aşının hastalıklara karşı koruyucu olduğunu isbat eden herhangi bir veri yoktur. Yani hiçbir aşı korumaz. Aksine her aşı bağışıklık sistemine açılan bir savaş; büyük hastalıklara, hatta ölüme açılan bir kapıdır.”

Domuz Gribi aşısının yetenekleri geçtiğimiz aylarda görülmeye başlandı. Avrupa ülkelerinde domuz gribi aşısını yaptıranlar arasında 26 kişide narkolepsi (aşırı uyku eğilimi) tespit edildi.²⁷³

Aşı ile ilgili bir başka ilginç olay, aşının taşıdığı risklerle ilgili önemli ipuçları veriyor. Dünyayı paniğe sevk ederek herkesin aşı olması gerektiğini söyleyen Dünya Sağlık Örgütü Başkanı Margaret Chan'ın, bir gazetecinin aşı olup olmadığı yönündeki sorusunu; “hayır, henüz olmadım” şeklinde yanıtlaması, tüm dünyada büyük bir şaşkınlık ve tepkiyle karşılanmıştı.²⁷⁴

Domuz Gribi ile ilgili çarpıcı iddialardan biri, Avustralyalı virolog Adrian Gibbs'den geldi. Gibbs; “yaptığım incelemede bu virüsün, bir laboratuardan çıkmış olma olasılığını çok yüksek olarak buldum” dedi.

Gibbs, grip aşısı ya da yeni grip ilaçları geliştirmek isteyen biliminsanlarının laboratuvar ortamında yeni grip virüsleri yaratmaya çalıştığının bilindiğini, bu virüslerden birinin laboratuardan “kaçmış” olabileceğini açıkladı. Gibbs, virüsteki genetik mutasyonunun, domuzlar arasında görülen domuz gribinden 3 kat daha hızlı olduğunu, bunun da virüsün mühendislik eseri olduğu iddiasını güçlendirdiğini kaydetti.²⁷⁵

Domuz Gribi aşısı ile ilgili en çarpıcı iddia ise Finlandiya eski Sağlık Bakanı Dr. Rauni Kilde'den geldi. Domuz gribi aşısının bir aldatmaca olduğunu belirten Dr. Kilde; “bu aşı ile mümkün olduğunca, dünya nüfusunun çoğu öldürülmek isteniyor” dedi. Bu düşüncenin eski ABD Dışişleri Bakanlarından Henry Kissinger'e ait olduğunu söyleyen Dr. Kilde,

273 <http://www.gidahareketi.org/Domuz-Gribi-Asisi-Yaptiranlar-Dikkat--875-haberi.aspx>

274 <http://www.gidahareketi.org/Dso-Baskani-Domuz-Gribi-Asi-Olmayi-Reddetti-630-haberi.aspx>

275 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&Date=13.5.2009&ArticleID=935716>

14-15 Mayıs 2009 tarihinde yapılan Bilderberg toplantısında bu kararın alındığını belirtti.

Dr. Kilde, bir televizyona yaptığı açıklamasında, "ABD, hiçbir maddi kayıp yaşamadan; hatta milyarlarca Dolar kazanarak dünya nüfusunu üçte iki oranında azaltmayı hedeflemektedir" diye konuştu. Dünya Sağlık Örgütü'ne domuz gribinin ölümcül bir salgın olduğu yönünde beyanda bulunması için baskı yapıldığını belirten Rauni Kilde; "böylece aşırı tercihli değil zorunlu yapmak istiyorlardı. Özellikle hamile kadınların ve çocukların ilk önce aşı ile zorunlu tutulması, gelecek nesillerin hedeflediğini göstermektedir" açıklamasında bulundu. Kilde sözlerini şöyle sürdürdü; "hiçkimse aşının 1 yıl, 5 yıl ya da 20 yıl sonra ne gibi etkilerinin olacağını bilmiyor: Mutlak kısırlık mı? Kanseri mi? Ya da ölümcül herhangi bir hastalık mı?"

Dr. Rauni Kilde; "Amerikan yönetimi ileride bundan doğacak herhangi bir sıkıntıdan dolayı ilaç şirketlerine bir sorumluluk yüklenmemesi için şimdiden önlemini aldı ve onları tüm sorumluluklardan muaf tuttu. Bu bile işin ciddiyetini göstermeye yeter" dedi.²⁷⁶

Domuz Gribinin Ekonomik Boyutu ve İlaç Firmalarının Kazancı

Dünyada her yıl grip hastalığı sebebiyle yaşamını yitirenlerin sayısı yaklaşık 500 bini bulurken, tüm dünyanın teyakkuza sevk edildiği Domuz Gribi hastalığında ölenlerin sayısı 15 bini geçmedi. Ancak, yaratılan kaos ortamında, birçok dünya ülkesine milyonlarca doz aşı satıldı ve insanlar sağlık kurumlarının teşvikiyle bu aşıları yaptırmak zorunda bırakıldı. Yapılan araştırmalar, başta ilaç firmaları olmak üzere, özellikle Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası referans kabul edilen sağlık kurumlarında danışmanlık yapan şahısların, süreçten çok büyük miktarda paralar kazanarak çıktığını gösteriyor. Konu ile ilgili pek çok haber ve istatistik, Domuz Gribinin, ilaç firmaları tarafından hazırlanan ve WHO'nun desteklediği bir spekülasyondan ibaret olduğunu doğruluyor.

Avrupa Konseyi Sağlık Birimi Şefi Wolfgang Wogard, Domuz Gribi salgınının dünya çapındaki panikten faydalanmak isteyen ilaç firmalarının başlat-

tığı "sahte bir salgın" olduğunu söyledi. Wogard, Domuz Gribi tedavisinde kullanılan ilaç ve koruyucu aşıları üreten şirketlerin Dünya Sağlık Örgütü'nün domuz gribini bir salgın olarak tanımlama kararını etkilediğini savundu.²⁷⁷

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) hastalıkların sıklık ve yayılma düzenini inceleyen epidemioloji birimi direktörü Profesör Ulrich Keil; "Domuz Gribi salgını, ilaç üreticilerinin kârlarını artırmak için bu şirketlerle ortak olarak üretilen bir korku kampanyasıydı" diye konuştu. WHO'da kalp hastalıkları konusunda bir numaralı uzman olarak kabul edilen Profesör Keil, Avrupa Konseyi'ndeki açıklamasında şu sözleri kullandı:

"WHO; SARS ve Kuş Gribi konusunda da tüm tahminlerinde yanıldı. Kamu sağlığını ilgilendiren onca şey varken, Domuz Gribi konusunda halkta büyük bir panik yaşanmasına sebep olduk ve bu tamamen abartılmış bir korkuydu. WHO'nun kararları ülkelerin sağlık bütçelerine çok büyük yük getirdi. İnsanların ölümüne sebep olan en önemli etkenlerin; hipertansiyon, sigara, yüksek kolesterol, obezite, egzersiz yapmama, sebze ve meyve tüketiminin azlığı olduğunu çok iyi biliyoruz. Hükümetler, WHO'nun tavsiyesi doğrultusunda bu alanlara yatırım yapmaları gerekirken küresel bir salgın yaşanması yönündeki deliller çok zayıf olmasına rağmen, Domuz Gribine yatırım yapmak zorunda bırakıldı."²⁷⁸

Ünlü GDO'lu ve hibrit tohum devi ve ilaç devlerinden Novartis firması, bu yılın ilk çeyreğinde geçen yıla oranla, kârlılığını %49 arttırdı. Bu artışın önemli sebeplerinden biri 'Domuz Gribi' aşısı satışlarıydı. Çok kısa bir süre önce CEO görevine getirilen Amerikalı Joe Jimenez'in başarı hanesine yazılan bu kârlılık, Novartis hissedarlarının yüzünü güldürdü.

Novartis firmasından yapılan açıklamaya göre, yılın ilk yarısında net gelirler 2.93 milyar Dolar'a ulaştı. Bu rakam Geçen yıl aynı dönemde 1.96 milyar Dolar düzeyinde kalmıştı. Toplam satışlar %25 artarak, 12.1 milyar Dolar'lık bir ciroya ulaştı. Firma tüm dünyada bu dönemde 1.1 milyar Dolar'lık 'Domuz Gribi' aşısı sattı. Novartis, ayrıca, gelişmekte

²⁷⁶ <http://www.timeturk.com/tr/2009/12/13/dr-kilde-grip-asisi-milyonlari-oldurecek.html>

²⁷⁷ <http://www.gidahareketi.org/Avrupa-dan-Sok-Eden-Domuz-Gribi-Itirafi-637-haberi.aspx>

²⁷⁸ <http://www.ntvmsnbc.com/id/25053480>

olan ülkelerdeki pazar payını da arttırdı. İlk 3 aylık dönemde bu pazarlarda %38 oranında büyüyerek, 1.2 milyar Dolar'lık satış yaptı.²⁷⁹

Onlarca ülke, birçoğu kullanılmayan/kullanılmasına gerek kalmayan aşılardan, nüfusunun üzerinde rakamlarda siparişler verdiler. Bugün birçok ülke, ellerinde kalan milyonlarca doz aşırı geri vermek, ya da başka ülkelere satmak için uğraşıyor. Aşılanma oranlarının neredeyse tüm ülkelerde %5 civarında kalmasının, bunda etkili olduğu biliniyor.

Öte yandan birçok ülke iki doz uygulanması gerekeceği söylemi üzerine nüfuslarından çok aşı sipariş etti. Örneğin, 65 milyon nüfusa sahip Fransa 94 milyon, domuz gribinden 65 bin kişinin ölebileceği ileri sürülen, daha sonra bu rakam 1000'e çekilen ama sonuçta 400' den az insanın öldüğü İngiltere 90 milyon dozluk anlaşma imzaladı. Türkiye'de 3 firmaya toplam 43 milyon doz aşı ismarlandı. Bugüne kadar 8.4 milyon aşının Türkiye'ye geldiği ve bunun 4 milyon dozunun harcandığı, ancak iki kere aşılananlar ve ziyan olan aşilar sebebiyle, sadece 2 milyon kadar insana aşı yapıldığı biliniyor.

Aşı firmaları, ülkelerin ellerinde kalan aşıları geri almaya yanaşmadığı gibi, anlaşma gereği olan ve ülkelerin ihtiyacının kalmadığı aşıları da satmak için ülkeler üzerinde baskı uyguluyor. New York Times'da yer alan bir habere göre; Novartis firmasının yöneticilerinden Daniel Vassela, sözleşmeye uymak istemeyen ülkelerin, gelecekteki bir pandemide ilk sırada olmayabileceklerini, güvenilir ortakları tercih edeceklerini söyleyerek, açıkça tehdit ediyor.²⁸⁰

Domuz Gribi, geçtiğimiz yıllarda Kuş Gribi ve SARS ile ilgili olarak benzer süreçleri izleyen, başta Novartis, GlaxoSmithKline, Roche ve Baxter gibi küresel ilaç firmalarının ve bu firmalarla bağlantılı biliminsanlarının, korku politikaları ile tüm dünyayı baskı altına alarak milyarlarca Dolar kazanç sağladığı bir senaryo olarak kayıtlara geçti.

b. Diğer Salgın Hastalık Söylentileri

NDM-1 Virüsü

Domuz Gribinin yankıları sürerken, dünya 2010 yılında yeni bir virüs haberi ile çalkalandı.

Hindistan'da ortaya çıkan, daha sonra Pakistan ve Afganistan'da görülen NDM-1; ABD, Kanada ve Avustralya'ya ilave olarak İngiltere, Belçika ve Hollanda gibi Avrupa ülkelerinde de görüldü. İngiltere'de 50 hastada NDM-1 tesbit edildiği, Belçika'da ise 1 hastanın NDM-1'e sahip bir bakterinin yol açtığı enfeksiyon sonucu hayatını kaybettiği belirtildi.

NDM-1; aralarında E.coli'nin de bulunduğu farklı bakterilerin içine yerleşip, bu bakterileri de en güçlü antibiyotik gruplarına karşı dirençli hale getiriyor. Bu antibiyotik gruplar, zaten acil müdahalelerde ve dirençli bakterilere karşı tedavilerde kullanılıyor. NDM-1'in zaten dirençli olan bakterilere bulaşmasından da endişe ediliyor. Bu durumda daha da güçlenecek olan bakteriler, insandan insana geçebilir ve tedavisi neredeyse imkansız yeni bir salgın türü ortaya çıkabilir. Araştırmacıların inceledikleri NDM-1 enfeksiyonlarının en az birinde bakterinin bilinen bütün antibiyotiklere dirençli olduğu saptandı.²⁸¹

Domuz Gribi tehlikesinin tamamen ortadan kalktığının resmi ağızlar tarafından dile getirilmesinin hemen ardından yaşanan bu gelişmeler, akla benzer bir senaryonun bir kez daha sahnelenmek istendiği fikrini getirdi.

279 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=992775&Date=25.11.2010&CategoryID=80>

280 "Domuz Gribi Aşısında Bir Oyun Mu Var?", Ahmet Rasim Küçükusta, <http://www.ahmetrasimkucukusta.com/> 2010/02/08/yazilar/tip-yazilari/domuz-gribi/domuz-gribi-asisinda-bir-oyun-mu-var/

281 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25122196>

5. RUH SAĞLIĞI

Antidepresanların İşlevi Tartışılıyor

İngiliz Hull Üniversitesi'nden biliminsanları, 47 klinik deneye dayandırarak yaptıkları bir araştırmada; antidepresanların sanıldığı kadar etkili olmadığını ortaya çıkardı. Araştırmayı yürüten Hull Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Irving Kirsch, yaptığı açıklamada; antidepresanlar üzerine yapılmış ve yayımlanmamış araştırmalar nedeniyle bu araştırmayı yaptıklarını belirtti.

Araştırmayı sürdüren biliminsanlarının deneylerden sonra vardıkları sonuç şöyle: Antidepresanlar sadece ağır depresyon vakalarında, sınırlı oranda işe yarıyor. Dünya genelinde çok satılan bazı ilaçların hastalar üzerindeki etkisi, klinik deneylerde kullanılan ve hastanın kendisini iyi hissetmesini sağlayan placebo, yani 'yalancı ilaçların' etkisinden farklı değil.²⁸²

Antidepresanlar Ciddi Riskler Taşıyor

Kanada'da yapılan bir araştırmaya göre antidepresanlar, hamilelerde, özellikle ilk 3 aylık dönemde düşüğe neden oluyor.

Kanada'nın Montreal Üniversitesi'nden biliminsanlarından Dr. Anick Berard'ın 5 bin 100 hamile kadın üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçları, Canadian Medical Association Journal isimli tıp dergisinde yayımlandı. Dr. Berard'ın araştırmasına

göre, depresyon tedavilerinde, venlafaksin etken maddeli antidepresanları kullanan hamilelerde düşük oranı %68'e kadar çıktı. Araştırma süresince, antidepresan kullanan kadınlardan 20 haftalık hamile olan 284 kişi de aynı nedenle düşük yaptı.²⁸³

Antidepresanların Zararları

Karidesler Üzerinde Test Edildi

Genellikle antidepresanlarda kullanılan fluoksetin hidroklorür maddesinin karidesleri 'intihara sürüklediği' ortaya çıktı. İngiltere'deki Portsmouth Üniversitesi'nden biliminsanları, "echinogammarus marinus" türü karidesleri arıtma tesislerinin çıkışındaki sularda, tesbit edilen seviyede, fluoksetin hidroklorüre maruz bıraktı.

Biliminsanları, korkak, meraklı, hareketli karideslerin, bu maddeye maruz kaldıktan sonra inanılmaz derecede dikkatsiz davranmaya başladığına, bu "deliliğin" karidesleri kolayca av haline getirdiğine dikkati çekti.²⁸⁴

Hayvanlar üzerinde gerçekleştirilen bu deney, antidepresanların insanlar içinde ciddi zararlara sebebiyet verdiğini gözler önüne sererken, öte yandan hayvanlar üzerinde uygulanan bu yöntemler canlı türlerinin maruz kaldığı muamelenin de kanıtı olma özelliği taşıyor.

Antidepresanlar Rüya Görmeyi Engelliyor

REEM Nöroloji Merkezi'nden Dr. Mehmet Yavuz, birçok antidepresan ilacın rüya görmeyi engellediğini, ya da en asgari düzeye indirdiğini söyledi. Dr. Yavuz'a göre, dışarıdan alınan biyolojik ajanların rüyaları engellemesi, rüyaların da bir nörokimyası olduğunu gösteriyor.

"Alınan birçok antidepresan ilacın rüyaları inhibe ettiğine, yani rüya görmeyi engellediğine, yahut rüyaları asgariye indirdiğine inanmaktayız" diyen Mehmet Yavuz'a göre, dışardan alınan biyolo-

283 <http://www.hurriyet.com.tr/yasasinhayat/14956064.asp>

284 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?a>

Type=RadikalDetay&ArticleID=1009073&Date=20.07.2010&CategoryID=79

282 <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/437072.asp>

jik ajanlarla rüyaların engellenmesi de aynı zamanda beynin bir rüya nörokimyası olduğunu gösteriyor.

Sosyo-Ekonomik Sıkıntılar Ruh Sağlığını Bozuyor

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, hem eğitim hem de gelir düzeyinin düşüklüğü, ruhsal bozukluk sıklığını 2,5 kat artırdı.

Türkiye Psikiyatri Derneği Genel Sekreteri Doç. Dr. Burhanettin Kaya, 10 Ekim Dünya Ruh Sağlığı Günü dolayısıyla yaptığı yazılı açıklamada, Türkiye Psikiyatri Derneği'nin, uluslararası alanda da sıklıkla vurgulanan yoksulluk ve sosyal dışlanma konusunun, ruhsal sorunların yaygınlaşması açısından en belirleyici unsur haline geldiği kanısında olduğunu belirtti.²⁸⁵

Türkiye'de Her 5 Kişiden Biri

Ruh Sağlığı Konusunda Tedaviye İhtiyaç Duyuyor

Yapılan araştırmalar, Türkiye'de her 4-5 kişiden birinde, tedavi gerektirecek düzeyde ruhsal hastalık bulunduğunu ortaya koyuyor. Son 1 yılda herhangi bir ruhsal rahatsızlığı olan kişi oranı %17.2'ye ulaştı. Bu oran kadınlarda erkeklerin 2 katına tekabül ediyor. Şehirlerde ruhsal hastalık görünme oranı kasaba ve köylere oranla daha fazla. Bu oran batıya gittikçe artıyor. Bu da kent hayatının, insanların ruh sağlığını koruma noktasında ciddi bir riskle karşı karşıya olduğunu gösteriyor.²⁸⁶

Şiddet Eğilimi Tüm Dünyada Artış Gösteriyor

Kişilik bozuklukları ve şiddete eğilim, sadece Türkiye'de değil, dünyada da büyük bir artış gösteriyor. Uzmanlara göre, psikopatların sayısı %80 arttı. Son dönemde akılları zorlayan cinayetler ve cinayeti işleyenlerin, bir filmi andıran açıklamaları, konunun uzmanlarını dahi hayrete düşürüyor.

Konu ile ilgili açıklama yapan Umut Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi psikiyatr Ayhan Akçam'a göre ise silahlı saldırının önüne geçilmesi gerekiyor. Dr. Ayhan Akçam, konunun üç sacayağına dikkat çekti:

"Küresel politikalar, medyada cinayetlerin çok sık işleniyor olması ve dünyada bitmeyen savaşlar." Öfkenin yansıma biçiminin değiştiğine değinen Dr. Akçam; "kişilik bozukluğu %7 civarındaydı, %11'lere çıktı" dedi.²⁸⁷

Fazla Televizyon İzlemek Depresyona Neden Oluyor

Amerikan Tıp Derneği'nin yayımladığı bir araştırmaya göre; gençlerin televizyon başında geçirdiği saatler uzadıkça, depresyon riski de artıyor. Depresyon belirtileri göstermeyen 4 bin 142 genç üzerinde yapılan araştırmada; günde 3 saatten az televizyon seyredenlerin %6'sında depresyona rastlanırken, bu oran 9 saatten uzun süre televizyon seyredenlerde %17'nin üzerinde bulundu. Bu ilişkinin sosyo-ekonomik şartlar ve eğitim durumu ile ilgili olmadığını ve depresyon riskinin erkek çocuklarda kızlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koyan araştırmanın önemli bir bulgusu da bilgisayar oyunları, video veya radyo ile depresyon arasında bir ilişkinin olmadığını saptanması.

Gençlerin zamanlarını sosyal, entelektüel veya fiziksel aktivitelerle veya arkadaş ve aileleri ile geçirmek yerine televizyon başında çakılı kalmalarının önemli bir etken olduğu düşünülüyor. Uzun süre televizyon seyretmenin uyku düzenini bozması ve olumsuz film veya haberlerin depresyona zemin hazırlaması da ihtimal dâhilinde. Depresyonu kolaylaştıran faktörlerden biri de reklamlar. Çünkü reklamlarda gerçek hayatta çok ender rastlanan mükemmel insanlar var ve hepsi de inanılmaz derecede mutlular. Birçok reklam da, eğer şu marka arabanız veya bu marka telefonunuz yoksa ne kadar zavallı olduğunuz tezini beyinlere kazıyor.

Öte yandan araştırmalar, televizyonun, çocukların sadece zekâ gelişimini, ruh ve sinir sağlığını değil; kalp ve akciğerlerini de olumsuz etkileyebileceğini ortaya koyuyor. Fransa'da televizyon ve radyo programlarını denetleyen Yüksek Görsel-İşitsel Konsey, televizyonların 3 yaşından küçük çocuklara yönelik şovları yayımlamasını, gelişim süreçlerinin o-

285 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25139683>

286 [http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?](http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?haber_id=7770)

haber_id=7770

287 http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?haber_id=4777

lumsuz etkilenebilecekleri gerekçesiyle yasakladı. Aynı kurul, ebeveynleri de uyarak bebeklerini Baby TV, BabyFirst TV gibi yurtdışından yayın yapan kanallardan uzak tutmalarını istedi.

Amerikan Kalp Derneği de odalarında teknolojik ürün bulunan çocuklarda, bunlara çok vakit ayırmaları ve iyi uyuyamamaları sebebiyle kalp hastalıkları riskinin arttığı uyarısında bulundu. Ailelerinden arkadaşlarında gördükleri dijital cihazları isteyen çocuklar, kısa sürede odalarını teknoloji mezarlığına çeviriyor ve söz konusu cihazlar dolayısıyla çocuklar sağlıklı uyuyamıyor. Amerikan Kalp Derneği'nin raporunda, 13-16 yaş arası çocukların günde 6,5 saatten az uyuması halinde, onları gelecekte yüksek tansiyon gibi sorunlar beklediğine de dikkat çekiliyor. Raporda, çocukların bu sorundan kurtarılması için, yatakodalarındaki teknolojik istilânın durdurulması isteniyor. Bunun için ailelerden, çocuklarının yatakodalarındaki bilgisayar, bilgisayar oyun konsolları, cep telefonları ve mp3 çalarlar gibi cihazları uzaklaştırmaları isteniyor. Araştırmaya göre, çocukların büyük bölümü, 8-9 saatlik uyku yerine geç saatlere kadar ya da gecenin bir yarısı kalkarak televizyon izliyor, müzik dinliyor veya arkadaşları ile mesajlaşıyor ve yeterince uyumuyor. Odalarında televizyon bulunan çocuklar, bulunmayanlara göre daha çok abur-cubur tüketiyor ve daha az hareket ediyor.

Bir diğer araştırma ise, televizyonun astım hastalığını tetiklediğini ortaya koyuyor. Glasgow Üniversitesi tarafından doğumlarından 12 yaşına gelene kadar izlenen 3 bin çocuk üzerinde yapılan bir araştırmada, günde iki saatten fazla televizyon seyreden çocuklarda astımın iki misli fazla görüldüğü belirlendi. Araştırmacılar, televizyon-astım ilişkisini, çocukların hareketsiz olmaları ile açıklamaya çalışıyor.²⁸⁸

288 "Çocukları Televizyondan Uzak Tutun!", Ahmet Rasim Küçükusta, Zaman, 15.5.2010, <http://www.zaman.com.tr/zar.do?yazino=984008&keyfield=>

kültür sanat

GİRİŞ

Hollywood; ABD ve İsrail'in en büyük destekçilerinden biri olma özelliğini sürdürüyor.

Hollywood merkezli sinema sektörü, gerek küresel güçlerin politikalarını tüm dünyaya yayarak, gerek gelişmeler karşısında sergiledikleri duruşla; özellikle 11 Eylül sonrasındaki işgal sürecinin en önemli destekçisi oldu. Yahudi sermayedarların tekelinde bulunan Hollywood'da, işgalleri makul gösteren, kahraman ABD askerlerinin dramatik öykülerinin anlatıldığı, müdahalelerin işgal edilen ülkelerdeki halkın iyiliği için yapıldığı kandırmacasının tüm dünyaya yutturulmaya çalışıldığı filmler çekildi. Soğuk Savaş döneminde Rambo serisi ile Afganistan'ı SSCB işgalinden kurtaran ABD, bu kez Afganistan'ı işgal ederek kurtarmayı deniyor.

Uluslararası festival ve ödüller hangi amaca hizmet ediyor?

Küresel güçler siyasal-ekonomik-askeri alanda kurduğu hegemonyanın devamını sağlayabilmek için her türlü yola başvuruyor. Kültür-sanat alanında gerçekleştirilen pek çok festival ve ödül programları da benzer bir amaca hizmet ediyor. Özellikle Oscar ödüllerinin, ABD'nin küresel stratejilerine paralel bir seyir izlediği açıkça görülüyor. 11 Eylül'ün hemen sonrasında başlatılan işgaller, Oscar'ın o yıl siyahi adaylara verilmesi ile gölgelenmeye çalışılmıştı. Daha

önceki yıllarda da pek çok kez, Yahudi soykırımını anlatan filmlerin o yılki törenden kucak dolusu Oscar heykelciği ile ayrıldığı görülmüştü. Bu yıl da değişen bir şey olmadı ve kahraman ABD askerlerinin Irak halkı için katlandıklarını ve gösterdikleri kahramanlıkları (!) anlatan 'The Hurt Locker' filmi tam 6 dalda Oscar'a layık görüldü.

Tıpkı Oscar gibi Nobel ödülleri de benzer bir anlayışla dağıtılıyor. Özellikle Nobel Barış Ödülü, dünya barışına katkı sağlayan kişilere verildiği iddia edilerek, fakat her seferinde küresel güçlerin dünyanın içinde bulunduğu olumsuz tablonun müsebbibi konumundaki temsilcilerine veriliyor. Geçmişte bu ödülün kimlere verildiğini hatırlamakta fayda var: ABD Deniz Kuvvetleri Komutanı olduğu gün; "savaşa hoşgeldin derim; çünkü bu ülkenin savaşa ihtiyacı olduğunu düşünüyorum" diyen 26. ABD Başkanı Theodore Roosevelt, 28. ABD Başkanı Thomas W. Wilson, hayatını savaşa adanmış bir başka isim olan dönemin ABD Genel Kurmay Başkanı George C. Marshall, Yahudi kökenli ABD'li diplomat Henry Kissinger, Filistin'de açık bir soykırım uygulayan İsraili diplomatlar Menachem Begin, İzak Rabin, Şimon Peres ve son olarak Bush döneminde başlatılan işgalleri bitireceğini vaadettiği halde bu konuda henüz hiçbir somut adım atmayan ABD Başkanı Barack Obama.

Dünya gençliği popüler kültür ve televizyon ile uyutuluyor.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve internette sosyal paylaşım ağları aracılığı ile dünyanın her noktasında olan bitenden haberdar olmanın kolaylaşması; özellikle gençlerin popüler kültürden daha kolay etkilenmesi sonucunu doğurdu. Nitelikten uzak ve estetik değer taşımayan birçok ürün, kısa sürede benimseniyor ve bir sanat eseri olarak kabul edilebiliyor. Ahlâki değerlerin ve estetik bilincin kaybolmasına yol açan bu süreç, dünyada olup bitenleri umursamayan ve giderek kendi mutluluğuna odaklanan bir neslin yetişmesine zemin hazırlıyor.

1. HOLLYWOOD SİNEMASI

a. Hollywood'u Oluşturan Etkenler

19. yüzyılın sonlarına doğru Britanya, Berlin ve Paris gibi bölgelerde fotoğraf üzerine yapılan deneyimler sonucu, gelişen sinema, bu alana duyulan ilginin artmasını sağladı. Her ne kadar bu gelişmeler bir başlangıç olsa da, tarihçiler açısından sinematografiyi keşfeden Fransız Lumiere kardeşler, bu alandaki en önemli isimler olarak kabul edilir.²⁸⁹

Lumiere kardeşler bu gelişmelerden hareketle, 1897 yılında bir sinema salonu açarak farklı yeniliklere imza atmaya devam ettiler. Paris'te yaşanan bu gelişmeler Avrupa ve Amerika'yı da etkiledi ve Los Angeles'ta 1902 tarihinde bir sinema salonu açıldı.²⁹⁰

1. Dünya Savaşı savaşa katılan bazı Avrupa ülkelerini sosyal ve ekonomik açıdan zayıf düşürmüş ve sinema sektörü de bu durumdan etkilenmişti. Bu durum Amerika'nın işine yaradı ve Hollywood sinema sektöründe diğer ülkeleri geride bıraktı. Yapımcıların yatırım bölgesi haline gelen Hollywood, yeni

bir çıkış açtı.²⁹¹

Sinemanın gelişen teknolojiye paralel olarak "görsel-hareketli ve renkli-sesli" bir biçime dönüşmesi, büyük bir izleyici kitlesi oluştururken, uzun vadeli kâr kapıları aralanmış oldu. Sinema sektörünü elinde bulunduran ABD, toplumlara yeni ve hızlı bir tüketim aracı sunmakla kalmamış, sinemayı sanatsal bir faaliyetten ziyade, ekonomisini kalkındıran bir gişe aracı olarak görmüş ve aynı zamanda politik güdümleri için bu alanı kullanmaktan çekinmemiştir.

Dünya üzerinde söz sahibi olma kavgasıyla, birbirleriyle çatışan dünya devletlerinin kaderini belirleyecek olan 2. Dünya Savaşı'nda, Almanya, Japonya gibi ülkeler iktidar olma yolunda ilerlerken, savaşa katılmaktan yana olmayan ABD halkının bu tutumu, Japonya'nın Pearl Harbour'a saldırmasıyla devre dışı bırakıldı.²⁹²

O dönemde ABD başkanı olan Franklin Roosevelt'in ünlü sinema yönetmenlerini Beyaz Saray'a çağırarak bir toplantı düzenlediği ve bu toplantıda göre, savaş propagandası içeren filmlerin sipariş edildiği yönünde iddialar mevcut.²⁹³

Soğuk Savaş döneminde Sovyet Rusya ile çekişme içersinde olan ABD, komünizme karşı kapitalizmi süsleyerek sinema sektörünü kullandı. Dünyaya hâkim olma sevdasıyla, diğer medeniyetleri sistem dışına itip, kendi öngördüğü biçimde diğer medeniyetlere şekil vermeye çalışan Batı kültürü, bu sefer sıcak çatışma yoluyla değil, kültür ve sanat yoluyla bu politikasını yürürlüğe koydu. Nitekim 1950'li yıllardan bu yana ABD'nin, bu stratejisini, diğer ülkelerin medeniyetlerini tahakküm altına almak için kullandığını görmek zor değil.

Bu kültürel tahakküm ve tahrip ise, bir taraftan diğer toplumları sindirerek yozlaştırırken, diğer taraftan küresel güçlerin dünya üzerindeki hakimiyet-

289 <http://www.maxicep.com/sinema-tiyatro/sinemanin-gelisimi-sinemanin-dogusu-sinema-nasil-gunumuze-geldi-249185.html>

290 <http://www.kameraarkasi.org/sinema/makaleler/sinema-atarihi.html>

291 <http://www.maxicep.com/sinema-tiyatro/sinemanin-gelisimi-sinemanin-dogusu-sinema-nasil-gunumuze-geldi-249185.html>

292 http://tr.wikipedia.org/wiki/ikinci_Dunya_Savaşı

293 <http://www.derindusunce.org>

lerini kültürel-sanatsal ve ekonomik alanlarda da sürdürmesinin yolunu açıyor.

b. 2010 Yılı Hollywood Sineması ve Amerikan Militarizmi

Hollywood sinema sektörü, ABD politikaları doğrultusunda işgörürken, bu durum özellikle 11 Eylül Olayları'nın ardından özellikle İslam dünyasına yönelik anti-propaganda biçimiyle iyiden iyiye şekillendi. ABD Hollywood kanalıyla kendisinin; "mutlak iyi, uluslararası arenada özgürlükçü ve barış yanlısı" olduğu izlenimi uyandırmaya çalışıyor. Nitekim Hollywood sinemasının pek çok örneğinde "savaş" konusu işlenirken, yine bu örneklerde ABD'nin mutlak haklı olduğu görüntüsü göze çarpıyor.

11 Eylül Olayları'nın ardından, ABD hükümetinin gerçekleştirdiği işgalleri meşru zemine oturtmak amacıyla, pek çok filme destek sağladığı biliniyor. Bu bağlamda, ABD hükümetinin şekillendirdiği sinema sektörü, kaçınılmaz (!) olan savaş eylemini, destansı biçimde izleyiciye sunarken, muhatabı olan karşıt gücü terörist, baskıcı, despot kimliklerle göstermeyi ihmal etmiyor.

2. Dünya Savaşı, Vietnam Savaşı, Afganistan ve Irak işgallerini konu alan filmler incelendiğinde, ABD'nin bu propagandası gözler önüne seriliyor. 2. Dünya Savaşı sırasında Japonya'nın Pearl Harbor'a saldırımları Hollywood için iyi bir malzeme olmuş ve, Michael Bay'ın yönettiği 2001 yapımı "Pearl Harbor" filmiyle ABD; "bize bir dokunanın canını binbir biçimde yakarız" diyerek mesaj vermişti.²⁹⁴

Soğuk Savaş yıllarında ABD-Sovyetler Birliği çatışmasını işleyen seri filmlerde "Rambo" isimli kahraman(!), Sovyetler Birliği işgalindeki Afganistan'ı kurtarıırken, ABD hükümetinin ne kadar barışçıl ve yardımsever olduğunu dünya halklarına sunuyordu.

Yine 11 Eylül olaylarının ardından peşpeşe çekilen ve Irak işgalini konu alan filmlerin öncelikli olarak verdiği mesaj İslamofobyaya düşüncesi oldu.

ABD'nin derin devlet yapısını işleyen ve Dominic Sena'nın yönettiği "Swordfish/Kod Adı Kılıçbalığı" filminde terör bahanesi kullanılarak namlunun ucuna Müslümanlar yerleştirildi.

Oliver Stone'un yönettiği "World Trade Center/Dünya Ticaret Merkezi" isimli film de, yine 11 Eylül Olayları'nın ardından hedefi belirlenmiş olarak gösterime girdi.²⁹⁵

Amerikalı yönetmen Irwin Winkler 'in çektiği "Home Of The Brave/Cesurların Vatanı" isimli film, ABD'nin işgal politikasını haklı gerekçelere dayandıran bir gösterim olarak beyaz perdede yerini aldı. ABD'nin Irak'ı işgal etmesinden iki yıl sonra gösterime giren "Jarhead" isimli film ise, ABD'de büyük tartışmalara yol açtı. Filmle alakalı eleştiride bulunanların bir kısmı, Washington yönetiminin savaşa mecbur kaldığı fikrini verdiğini düşünürken, bir kısım eleştirmenler de filmin bir deniz piyadesinin ordudaki konumundan söz ettiğini belirtti.

Irak işgalinin hemen ardından çekilen ve bir dram filmi olan The Situation'da da, savaşmak durumunda kalan ABD askerleri ile işgale maruz kalan Iraklı sivillerin içinde bulunduğu durum işlenirken izleyiciye, kan gölüne dönen Irak'ın içler acısı durumu yansıtılmakla beraber, mecbur kaldıkları için savaşan ABD askerlerine sempati duyulmasını sağlamakta başarı elde ettikleri söylenebilir.²⁹⁶

2010 yılı Hollywood sinemasını incelediğimizde ise, Hollywood'un, tarihi perspektifinden bir şey kaybetmediğini söylemek mümkün.

Albert-Allen Hughes kardeşlerin yönettiği "The Book Of Eli/Tanrı'nın Kitabı" filminde, çivisi çıkan dünyanın kurtarıcısı olan "Mesih" rolündeki kahramanın, Hristiyanlık propagandası yaparak diğer dinleri yadsıdığını görmek zor değil.

Paul Greengrass tarafından çekilen "Green Zone/Yeşil Bölge" adlı film, bir taraftan ABD'nin Irak işgaline sebebiyet veren etkenlerin bahane olduğunu ortaya koyarken, diğer taraftan olayı deşifre

295 <http://www.gencyaklasim.com/content/view/246/86/>

296 <http://www.porttakal.com/haber-irak-isgalini-anlatan-hollywood-filmleri-67855.htm>

294 http://tr.wikipedia.org/wiki/Pearl_Harbor_%28film%29

eden tek kahramanın ABD'li bir asker olduğunu vurguluyor.²⁹⁷

Yönetmenliğini Jon Favreau'nun yaptığı "Iron Man 2/Demir Adam 2" filminde göze çarpan nokta, Afganlar tarafından esir alınan kahramanın, demir bir giysi yaparak terörizm vahşetinden kendini koruması konu ediliyor.²⁹⁸

Kathryn Bigelow tarafından yönetilen "The Hurt Locker/Ölümcül Tuzak" filmi "Savaş Afyondur!" cümlesiyle giriş yapsa da, tipik bir Amerikan savaş filminin ötesine geçmediği görülüyor. Filmde konu edilen ise, yine her bölgesi büyük bir tehlike altında olan Irak'ta, ABD askerlerinin yaşadığı psikolojik travmalar. Filmde ABD askerlerinin Irak halkının can güvenliğini korumak için bölgede bulundukları mesajının ötesinde Amerikan militarizmi ve milliyetçiliği de sinsice verilmeye çalışılıyor.²⁹⁹

Örnekler bunlarla sınırlı değil. Hollywood eskiden olduğu gibi bugün de ABD ve İsrail'in küresel çıkarlarına hizmet etmeye devam ediyor.

c. Hollywood Katliam ve Soykırımları Saptırıyor

Oscar ödüllü Amerikalı oyuncu Angelina Jolie'nin ilk yönetmenlik denemesi olan ve Bosna'daki soykırım yıllarında (1992-1995) geçen bir aşk hikâyesini konu alan filmi için çekim izni, Bosna-Hersek Federasyon Kültür Bakanlığı tarafından verildi.

Ancak filmin senaryosuna dair negatif duyumların yayılması üzerine, Bosna Hersek halkı ve bazı dernekler bu izne tepki gösterdiler. Vişegrad kentinde, 1992 yılında, liseye giden kızıyla birlikte tecavüze uğrayan ve bunun üzerine kurduğu dernekle, 25 bine yakın tecavüz mağduru kadının ifadesini toplayarak Lahey'deki Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'ne sunan Bakira Haseçiç, AA muhabirine, filmin konusunun, "tecavüzcüsüne âşık olan bir Boş-

nak kadının hikâyesi" olduğunu duyduklarını söyledi. Bunun üzerine, Bosna-Hersek'teki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) aracılığıyla Angelina Jolie ile iki defa görüşme talebinde bulunduklarını belirten Hasagiç, ancak taleplerinin dikkate alınmadığını belirtti.

Jolie'nin, böyle bir filmde, önce savaş mağduru kadınları dinlemesi gerektiğini vurgulayan Haseçiç; "bizim için; sadece 'toplama kampında aşk' ifadesinin kullanılması yeterlidir, buna izin vermemek için mücadelemizi sürdüreceğiz. Böyle bir şeyi kesinlikle kabul edemeyiz. Günlerdir savaş mağduru kadınlar bizi arıyor ve yaşadıklarımızın asla böyle bir filmle yansıtlamayacağını söylüyorlar" dedi. Kendilerine filmin senaryosunun içeriğinin hâlâ verilmediğini ve filmle ilgili gelen duyumların, savaş mağduru kadınların ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediğini, acılarını artırdığını söyleyen Haseçiç, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Toplama kampında aşk olamaz. Böyle bir olay, büyük bir yalan; gerçeğimizin, tarihimizin, yaşadığımız katliamın, soykırımın saptırılması olur. Toplama kampında aşkı-sevgiyi, ancak çocuğunuz için hissedersiniz. Onu kurtarmak için herşeyinizi verirsiniz. Böyle bir hikâyeyle savaş kurbanlarına hakaret ediliyor. Bu hepimizin, Müslümanların küçük düşürülmesi olur. Herşeyin arkasında dururuz, ama bir kurbanın tecavüzcüsüne âşık olabileceğini kesinlikle kabul edemeyiz."

Ayrıca Haseçiç, savaş mağduru bir kadının kendilerini bugün aradığını ve ağlayarak; "lütfen Jolie'ye sorun; boynuna bıçak dayatılarak tecavüze uğramak aşk mı oluyor" diye konuştuğunu sözlerine ekledi.

Bosna Basını Filmi Tartışıyor

Haseçiç bu ifadelerini dile getirirken, film Bosna-Hersek gündeminde de büyük yankı uyandırdı. Filmin senaryosuyla alakalı farklı yorumlar tartışmalara neden oldu. Bazı haberlerde; filmde, toplama kampında bulunan bir Boşnak kızın kampın sorumlusu, Çetnik komutanın oğluna âşık olduğu ve babanın bu aşka karşı çıktığı ileri sürülüyor. Bosna-

297 <http://www.sinema.pro/sinema-haberleri/2010-yili-hollywood-filmleri/haberi>

298 <http://moviegrande.com/sinema/elestiriler/elestiri41.htm>

299 <http://www.gencsinema.com/makale/2-8729/olumcul-tuzak-amerikan-sineması-afyondur>

Hersek'in önemli gazetelerinden Denvni Avaz'ın haberinde filmin senaryosu şu şekilde anlatıldı:

"Boşnak kızın âşık olduğu tecavüzcü Sırp askeri, kızı diğer esirlerden uzakta güvenli bir yere götürür ve ona her gün yemek getirir. Genç kız, yalnızlığında Sırp gencini düşünür ve aralarındaki aşk büyür. Ancak hikâyenin gidişatı burada değişir. Büyük bir bombalama öncesi ikisi bir kiliseye sığınır. Çok sayıda Sırp askeri bu bombalama sırasında ölmüştür. Sırp genci, kızın Bosnalı askerlere yeri hakkında bilgi verdiğini düşünerek onu öldürür. Daha sonra BM askerlerine teslim olur ve savaş suçlusu olduğunu kabul eder."

Basında tartışılan bu iddialar sürerken, Angelina Jolie'nin, filmin senaryosuna dair rahatlatıcı bir açıklama yapmadığı görülüyor. BMMYK'nin iyi niyet elçisi olan Jolie, beraber yaşadığı aktör Brad Pitt'le birlikte, 5 Nisanda Bosna-Hersek'e gelerek, Bosnalı yönetmen Aida Begić'in savaş yıllarında kaybolan eşlerini bekleyen kadınların hikâyesini anlattığı Gorajde ve Vişegrad kentlerindeki mülteci kamplarını ziyaret etmişti. Daha sonra bu ziyaretin, Jolie'nin, Bosna-Hersek'te 1992-1995 yılları arasında gerçekleşen soykırımda toplama kampına düşen Boşnak kıızıyla onu kurtarmaya çalışan bir Sırp genci arasında geçen aşk öyküsünün anlatıldığı filmin hazırlıkları kapsamında olduğu açıklanmıştı. Film çekimleriyle ilgili olarak daha önce Sırbistan'daki özel televizyon kanalı Pink TV'nin sahibi Jelyko Mitrović'le anlaşılan Jolie, Mitrović'in projeden vazgeçmesine rağmen film çalışmasına ara vermemişti. Budapeşte'deki bir film stüdyosunda 29 Eylülde çekimlerine başlanan ve Jolie'nin ilk yönetmenlik denemesi olan, yaklaşık 12,5 milyon Euro'ya mal olacak filmde, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan'dan çok sayıda ünlü oyuncu rol alıyor.³⁰⁰

300 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1025039&Date=22.10.2010&CategoryID=81>

2. ULUSLARARASI FESTİVALLER ve ÖDÜLLER

a. Oscar Ödülleri

2010 yılında, Kathryn Bigelow imzalı “The Hurt Locker/ Ölümcül Tuzak” en iyi film kategorisinde birinci olarak, toplamda 6 Oscar ödülünün sahibi oldu.³⁰¹

Çok önemli kabul edilen kategorilerde Oscar’ı kucaklayan “The Hurt Locker” filmi, kahraman (!) ABD askerlerinin gösterdiği fedakârlıkları ve karşılaştığı tehlikeleri konu ediniyor. Kahraman ABD askerleri, ölüm pahasına düşmanlarıyla çarpışmaktan geri durmuyor ve Irak halkının refahı için mücadele ediyorlar. Üstelik askerler bu fedakârlıklarına rağmen, sokaktaki kadınlar ve çocuklar tarafından hakarete maruz kalıyorlar. Tüm bu hareketliliklere eşlik eden ezan yahut Kur’an-ı Kerim sesi de fonda eksik bırakılmıyor.

“Savaş Afyondur!” cümlesiyle giriş yapan film, ABD’nin bu afyona olan bağımlılığını gözler önüne seriyor. ABD politikasına hizmet eden Hollywood sineması ve Oscar ödülleri, ABD’nin işgallerini ve ihlal ettiği hakları aklama projesini devam ettirirken, bu noktada oldukça şirin görünmeyi de eksik etmiyor. 11 Eylül Olayları’ndan sonra Oscar ödülle-

rinin siyahi oyuncu ve yönetmenlere verilmesi hemen herkesin dikkatini çekmişti.

Ekim ayı içerisinde ülkemizde gösterime girmiş olan film, yalnızca 4.586 kişi tarafından izlendi.³⁰²

b. Nobel Ödülleri

İsveçli Alfred Nobel dinamiti icat ettikten sonra Avrupa’da savaşı taraflara bunu pazarlamış ve ticaretten milyonlarca Dolar kazanmıştı. Nobel, ölümüne yakın bir zamanda, bir dernek kurulmasını ve bu derneğin insanlığa hizmet veren kişileri ödüllendirmesini vasiyetinde bildirmişti. Nitekim bugünkü Nobel ödüllerinin kaynağı dinamit ticaretine dayanmaktadır.³⁰³

Nobel Ödülü’nü insanlığa armağan eden Alfred Nobel, dinamit ticaretiyle büyük kârlar elde ederek kapitalizm ve sömürünün bir parçası olmuş ve gelecek emperyalist zihniyetlere malzeme bırakarak bu organizasyonun devamını sağlamıştır.

1901 tarihinde ilk ödül verilirken, günümüzde de insanlık yararına ortaya konulan ürünlerin sahipleri Nobel’in vasiyetiyle ödüllendirilmeye devam ediyor.

Nobel Ödülü sahiplerinin sicilleri incelendiğinde, karşımıza insanlık onuru, barış, kardeşlik gibi değerleri yadsıyan uygulamaların olduğu bir tablo çıkıyor.

1906 yılında Nobel Barış Ödülü’ne layık görülen ABD’nin 26. Başkanı Theodore Roosevelt, başkanlıktan evvel Deniz Kuvvetleri Komutanlığı görevine atandığı ilk gün; “savaşa hoşgeldin derim çünkü bu ülkenin savaşa ihtiyacı olduğuna inanıyorum” şeklinde yaptığı açıklamayla ne kadar barış yanlısı olduğunu ilan etmişti.

1919 yılında Nobel Barış Ödülü’nü alan bir başka barış yanlısı (!) da ABD’nin 28. başkanı Thomas Woodrow Wilson’du³⁰⁴

ABD’li bir politikacı olan Cordell Hull, 1945

302 <http://yenisafak.com.tr/pazar/?t=21.03.2010&i=246577>

303 http://tr.wikipedia.org/wiki/Nobel_Ödülü

304 http://www.hakihlallerimerkezi.org/makale_detay.php?mid=145&cid=13

301 <http://www.cnnturk.com/2010/kultur.sanat/sinema/03/08/oscarda.the.hurt.locker.surprizi/566500.0/index.html>

yılında BM'ye olan katkılarından ötürü Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü.

Hayatını katliam ve savaşlara adanmış ABD Genelkurmay Başkanı George C. Marshall; 1953'te, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın iktisadi kalkınmasına ve dünya barışına yaptığı katkılardan dolayı Nobel Barış Ödülü aldı.

Yahudi kökenli ABD diplomatı Henry Kissinger 1973 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldü.

Uzun yıllardan beri Filistin'de katliamlara imza atan İsrail'in devlet adamlarından biri olan Menachem Begin 1978 tarihinde Nobel Ödülü sahibi oldu. Yine İsrail'in 5. Başbakanı İzak Rabin ile 9. Cumhurbaşkanı Şimon Peres; dünya barışına büyük katkı sağladıkları gerekçesiyle 1994 yılında Nobel Barış Ödülü sahibi oldular.

ABD'nin devlet başkanı olan Barack Obama ise 2008 seçimlerinden önce dünya barışının sağlanması için birçok vaatlerde bulunmuştu. 2009 yılında bu vaatleri yerine getirmedeği görülmesine rağmen Nobel Barış Ödülü Obama'ya verildi.³⁰⁵

Obama'nın 2009 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmesi birçok kesim tarafından eleştirilirken, Nobel Ödülleri Komitesi bu yıl Barış Ödülü'nü Çin'li muhalif siyasetçi olarak cezaevinde yatan Liu Xiaobo'ya verdi. Liu'nun cezaevinde yatma sebebi ise bir insan hakları savunucusu olarak Çin hükümetinden taleplerde bulunmasıydı. Ödül'ün Liu'ya verilmesi Çin hükümetinin tepkisine neden olmuş ve Norveç'le diplomatik ilişkilerinin bozulacağına ilişkin ifadeler basında yer almıştır.³⁰⁶

2010 yılı Nobel Ekonomi Ödülü ise geleneğine uygun bir biçimde ABD'li Peter Diamond, Dale Mortensen ile İngiliz ve Güney Kıbrıs vatandaşı Christopher Pissarides'e layık görüldü.³⁰⁷

Nobel Ödülleri'ne ev sahipliği yapan Norveç'in,

uluslararası pek çok barış örgütüne üye olmakla beraber aynı zamanda çok sayıda silah üretimi şirketinin olduğu ve bu noktada ABD ile yakın ilişki içerisinde olduğu biliniyor.

c. Cannes Film Festivali

2010 yılında Avrupa dışındaki ülkelerin yapımlarının, Cannes Film Festivali'nde yer alması dikkat çekti. Ancak burada üzerinde durulması gereken nokta, Avrupa sinema dünyasının sunduğu kaynaklar doğrultusunda yapılan filmlerin, sinemadan ziyade kendi ulusal, kültürel ve siyasi anlamda sömürdükleri düşüncesidir. Batı dünyasının, kaynak bulmada zorlanan diğer ülkelere malzeme sunarak, bu alanı kendi lehlerine kullandıkları görülüyor. Bu yolla Batılı ülkeler, kaynak sundukları diğer ülkelerin sinemacıları aracılığıyla hem sözkonusu ülkelerin yapımlarını yönlendiriyorlar, hem de finansal açıdan destekledikleri bu ülkelere siyasi baskı uygulama imkânı buluyorlar.

Festivalde gösterilen "When We Leave / Ayrıldığımızda" başlıklı Alman yapımı film, bu gözlemleri doğruluyor. Feo Aladağ'ın senaryosunu yazdığı ve yönettiği film, ikinci bir "Geceyarısı Ekspresi" skandalına dönüşebilecek kadar vahşi bir Türk ve İslâm portresi çiziyor: Eşinden geçimsizlik nedeniyle ayrılan başörtülü bir kız (Sibel Kekilli), ailesinin boşanma arzusuna şiddetle karşı çıkması üzerine ailesinden ve Türk topluluğundan çok büyük tepki görüyor. Ve dışlanıyor. Sonunda başörtüsünü çıkararak çocuğuyla birlikte Alman sığınma evinde huzuru buluyor(!)³⁰⁸

Fransa Cezayir Katliamı İle Yüzleşemiyor

Cannes Film Festivali'nde yer alan diğer bir film ise, Rachid Bouchareb'ın yönetmenliğini yaptığı "Hors La Loi/ Kanun Dışı" isimli filmi.

Sözkonusu film 2. Dünya Savaşı'nın ardından, 8 Mayıs 1945 tarihinde Fransa'nın sömürgesi durumundaki Cezayir'in Setif kentinde Müslümanlara uygulanan soykırımı konu ediniyor.

305 http://tr.wikipedia.org/wiki/Barack_Obama

306 <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/15991482.asp>

307 http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2010.10.11/nobel_ekonomi_odulu_sahiplerini_buldu

308 http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/?i=22403&cy=Yusuf_Kaplan

Filmin festivalde yeralması, Fransa'nın aşırı milliyetçi kesimini kızdırdı ve protestolara sebebiyet verdi.

2. Dünya Savaşı'nın sona ermesi üzerine düzenlenen kutlamalara, Cezayir bayrakları ile katılan tüm Müslüman Cezayirlilerin üzerine; Fransız ordusu, polisi ve Fransız sömürgecileri tarafından acımasızca ateş açılmış ve silahsız olan 45 000 sivil Cezayirli, görüldükleri ve yakalandıkları her yerde katledilmişti.

Bu tarihten, Cezayir'in bağımsızlığını ilan ettiği tarihe kadar sivil Cezayirlileri sistematik bir şekilde katleden Fransa, tarihinin bu kara sayfasını görmek istemiyor. Ancak bu süreçte Cezayirli ve bazı Fransız tarihçilerin verdikleri rakamlara göre en az 2 milyon Cezayirli, Fransa tarafından soykırıma uğratıldı.

Sık sık Fransa ile Cezayir arasında diplomatik krizlere sebep olan Fransa'nın acımasız sömürgeci geçmişi, Fransız devlet yetkilileri tarafından bir türlü kabul edilmiyor. Nitekim Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, bir seçim konuşmasında "Fransa tarihinde soykırım yapmamıştır, Fransa insan haklarını icat eden ülkedir" şeklinde bir açıklama yapmıştı.

Rachid Bouchareb'in filminin Cannes Film Festivali'ndeki vizyonundan önce sinema salonu önünde toplanan Cezayir Soykırımı'na katılan Fransız askerler, filmi protesto ederken, UMP partisi Alpes Maritime milletvekili Lionnel Luca, filmi görmediği halde, çekimlerin başlamasıyla birlikte çekimleri durdurabilmek için, savaş gazi ve malulleri, devlet bakanlığı da dâhil olmak üzere, her türlü yola başvurma dikkatleri çekmişti.³⁰⁹

d. Altın Portakal Film Festivali

Avrupa ve Asya'nın en köklü film festivallerinden biri olan Antalya Altın Portakal Film Festivali de, Türkiye'de gerçekleştirilen uzun soluklu bir festival olarak uluslararası arenada yerini alıyor.

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin desteğiyle, Antalya Kültür Sanat Vakfı'nın organize ettiği, bu yıl 47.'si düzenlenen Altın Portakal Film Festivali jüri

üyeleri arasında, Sırp'ların Bosna-Hersek'te gerçekleştirdiği soykırımda, soykırım ve tecavüz olaylarını hafife alan söylemleriyle, pek çok kesim tarafından tepki alan ünlü yönetmen Emir Kusturica da yer alıyordu.

Srebrenica'da tecavüze uğrayan ve katledilen insanları önemsemeyen bir tavırla; "tecavüz olaylarını abartıyorsunuz" diyen ve katledilen kişiler için de "ölü sayısını abartıyorsunuz" şeklinde açıklamalarda bulunan Kusturica'nın AKSAV tarafından jüri üyesi olarak Antalya'ya davet edilmesi, pek çok kesim tarafından büyük tepkiyle karşılandı.

Türkiye'deki Boşnakları ve vicdan sahibi tüm insanları yok sayarak davet edilen Kusturica, kamuoyunun büyük tepkisi karşısında ülkesine geri döndü.³¹⁰

e. Müzik Ödülleri

MTV Müzik Ödülleri

MTV Müzik Ödülleri, 1984 yılından bu yana; "müzik alanında en iyi yapıyı dünya kamuoyuna sunmak ve bu yapımların sahiplerini ödüllendirmek" iddiasıyla MTV tarafından her yıl düzenli olarak veriliyor.³¹¹

Bir sanat eseri olarak müziğin evrenselliğine vurgu yapılması gerekirken, bugün uluslararası olarak düzenlenen organizasyonların sanatla ve müziğin evrenselliğiyle pek de bağdaşmadığı görülüyor. Organizasyon tarihi incelendiğinde; ödül törenlerinin gayriahlaki görüntülere sahne olduğu, ödüller ve törende takınılan tavırlarla da ahlaksızlığın yaygınlaşmasına zemin hazırlandığı görülüyor.

İspanya'nın başkentinde verilen 2010 yılı MTV Müzik Ödülleri programında sanatçıların sahnede sergiledikleri tavırlarla program adeta erotik bir şova dönüştü.

Basına yansıyan bazı başlıklar arasında, "En Edepsiz MTV Ödül Töreni" manşeti de, bu iddiayı doğruluyor. Nitekim, Madrid'de gerçekleştirilen

309 <http://www.haberler.com/videohaber/video.asp?id=2067119>

310 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25139619/>

311 http://tr.wikipedia.org/wiki/MTV_Video_Müzik_ödülleri

gecede, sanat ve müzik ödüllerinden ziyade, sanatçıların sahnede sergilediği şovlar ve cinselliğin sonuna kadar ayan beyan edildiği ön plandaydı.

Kırmızı halı töreninin ardından basına poz veren, asıl adı Ben Drew olan İngiliz şarkıcısı Plan B, önce basın mensuplarına el hareketi yaptı, ardından da cinsel organını tutarak, herkesi şaşkınlık içinde bıraktı.

Gecede şaşkınlık yaratan diğer bir isim de Eva Longoria oldu. Longoria'nın geceye katılmayı uygun bulduğu kostümü bir yana, sahnede yanında bulunan dansçıları soyması da büyük şaşkınlık yarattı.

Caja Magica da yapılan törende; Kesha erotik dans şovunun yanısıra basın mensuplarına el hareketi yaparak geceye damgasını vuran isimlerden biri oldu.³¹²

MTV Avrupa Müzik Ödülleri bu tarz bir sunumla sahiplerini bulurken, gecede, Amerikan sanatçıların ezici çoğunlukta olduğu da gözlerden kaçmadı.³¹³

312 <http://www.milliyet.com.tr/Dunya/>

SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1311679&Date=08.11.2010&Kategori=dunya&b=En edepsiz MTV ödül toreni

313 <http://tr.euronews.net/2010/11/09/mtv-avrupa-odulleri-sahiplerini-buldu/>

Tüketen Gençlik

Modern dünya her ne kadar insan hayatını kolaylaştıran, yaşam standardını artıran olanaklar vaat etse de sürekli tüketmek isteyen bir toplum yarattığı kesin. Bu durum gençlerde, marka kültürünün oluşmasına sebep olurken, gençleri üretmeden tüketmeye, çılgın harcamalar yapmaya ve kontrolsüz, sorumsuz hareket etmeye itiyor.

Tasarruf bilinci her geçen gün azalırken, bilinçsizce yapılan kredi kartı harcamaları ise birçok aileyi ekonomik sıkıntıya sokuyor. Bu olumsuz tablodan etkilenende kuşkusuz aile kurumu oluyor.

b. Yerel Dillerin Yok Edilmesi

Kültürü oluşturan ana unsurlardan biri olan diller, sömürgeci güçlerin uygulamalarıyla yok edilmeye çalışılıyor.

Farklı kıtalarda varolan pek çok dil, dünyaya egemen olma sevdasına düşen güçler tarafından, yok edilmeye çalışılıyor. Batılı ülkelerin sömürdükleri ülkelerde konuşulan yerel diller yasaklanıyor ve sömürgeci ülkenin dili; bölgenin resmi dili haline getiriliyor. Kapitalist sömürgeci güçlerin ana hedefi öncelik olarak milletlerin kendilerine özgü dillerini ortadan kaldırmak oluyor.

Norveç, İsveç ve Finlandiya gibi sömürü ülkelelerinde de eski tarihlerden bu yana varlıklarını sürdüren Sami ırkı vaktiyle büyük baskılara maruz bırakılmıştı. Norveççe bilmeyen Samilere karşı etnik ayrımcılık uygulaması o gün Norveç hükümetinin politikaları arasındaydı. Bu politika sayesinde Sami dilleri ve kültürleri büyük zarar gördü, Samilere ait pek çok gelenek kayboldu.³¹⁵

Yine sömürgeci güçler, Amerika ve Afrika kıtasını, işgal ederken, öncelikle kıtaların tarihsel kültürel zenginliklerini ifade eden, bölge halklarının dillerini yok ettiler. Bölge halklarının konuştuğu onlarca dil yok oldu. Sömürgeci zihniyetlere ait olarak ön plana

3. POPÜLER KÜLTÜR

a. Popüler Kültür, Tüketim ve Yerel Kültürlerin Asimilasyonu

Dünya üzerinde varlıklarını sürdüren pek çok kültür, 21. yüzyılda postmodern dünya görüşüyle birlikte değişip/dönüşüyor.

Popüler kültürün sürekli tüketime dayalı olarak sunduğu yaşam biçimi bugün, televizyon, internet gibi teknolojik araçlar yoluyla herkesin hayatına kolayca yerleşirken, insanlığın kadim kültürel ve sanatsal değerlerini tahrip ve tahrif ediyor. Hâl böyle olunca popüler kültürün öngördüğü yaşam biçimini benimsemeyenler, toplumdan tecrit ediliyor ve dışlanıyorlar.

Popüler kültür sosyo-ekonomik alanlarda datahribata yol açıyor. Sosyal bir etkileşim içerisinde, gelenek ve kültürleri doğrultusunda, genç nüfusu bireyselliğe özendirerek, aile yapısında çatışmalara sebep oluyor. Öte yandan sürekli tüketimin altını çizen reklamlar, yeryüzünde yaşanan açlık sorunlarından bihaber biçimde, aşırı savurgan tutumlar sergilemekten kaçınmazken, bireysel tüketim ve bireysel yaşam biçimi bir ideolojiye dönüşüyor.³¹⁴

314 <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/dinkultur/dinkultur24.pdf>

315 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&Date=8.11.2010&ArticleID=1027977&CategoryID=81>

çıkan, İspanyolca, Portekizce, Hollandaca, İngilizce ve Fransızca değişik kıtalarda egemen dil haline geldi. Böylece kıta halklarının esas ana dilleri yok edilerek zorbaca dikte edilen “resmi” diller oluşturuldu.

2010 yılında, dünyanın 106 ülkesinde İngilizcenin çok yaygın olarak kullanılması dikkate alındığında, İngilizce konuşanların sayısının bir milyara yakın olduğu söylenebilir. İngiltere’nin eski sömürgeleri olan Hindistan, Pakistan, Bangladeş, gibi ülkelerde İngilizce; bugün hala hem eğitim alanında hem de günlük yaşamda kullanılıyor.

Küreselleşmeye paralel olarak internet ve telekomünikasyon dilinin de İngilizce olmasının, İngiliz dili ve dolayısıyla kültürünün hegemonik biçimde yerleştiğine örnek olarak gösterilebilir.

Fakat bununla birlikte son yıllarda küresel güç merkezlerinin Asya’ya doğru kaydığı ve Çin’in dünya ekonomisini büyük ölçüde etkilediği bir gerçek. Bu bağlamda Çince dünya çapında kullanılarak hızla gelişiyor. Dünyanın pek çok ülkesinde üniversitelerde, Çin dil bölümleri ve kurs merkezlerinin açılması ve dünyanın önemli internet-yazılım şirketlerinin Çin dillerini esas alan özel programlar geliştirmesi bu durumu onaylıyor.³¹⁶

Bugün pek çok Afrika ülkesinde yerel dillerde eğitim imkânı bulunmuyor. 521 yerel dilin konuşulduğu Nijerya’da İngilizce tek eğitim dili. Belli başlı yedi etnik grubun yaşadığı ve 62 dilin konuşulduğu Kenya’da da sadece Svahili ve İngilizce olarak eğitim veriliyor. 133 dilin konuşulduğu Sudan’da eğitim Arapça ve İngilizce. Ruanda’da da, ülkenin yerel dili Kinyarwanda dilinde eğitim yapılmazken, dersler İngilizce ve Fransızca olarak işleniyor.

Bu bağlamda dil, kültür ve sanat gibi değerler, Batı dünyasında ABD ve müttefiklerinin baskın kültürü ile şekillenirken, aynı zamanda da Asya kıtasında merkezi otorite konumunda bulunan Çin kül-

türünün tüm dünyaya kabul ettirilmeye çalışıldığını söylemek mümkün.

c. Televizyon Kültürünün Toplum

Yapısına Etkileri

Çizgifilmler Çocuklarda Sinir Yapıyor

Amerika’da yapılan bir araştırmaya göre; artık çizgifilmler çocuklara ‘hayatın belli başlı erdemlerini’ öğretmek yerine, onları şiddetle tanıştırıyor.

Seattle Çocuk Hastanesi Araştırma Enstitüsü’nden Dr. Christakis ve Frederick Zimmerman, 330 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada, şu gerçeğe karşılaştı:

Okul öncesi dönemde, şiddet içerikli programlar izleyen çocuklar, ileride yaşıtlarına göre üç kat daha agresif oluyor!

Araştırma, özellikle erken dönemde şiddet içerikli programları izleyen çocuklarda; okul döneminde hile, kötü davranma, itaatsizlik, agresiflik ve vicdan azabı çekmemek gibi davranışların sıkça görüldüğünü ortaya çıkardı. Zimmerman Kardeşler, yaptıkları araştırmadan yola çıkarak şunları söyledi:

“Şiddet içerikli çizgifimlerde ‘kahramanlar’ dövüşüyor ve şiddet içerikli davranışlarla şahlanıyor. Çizgifimlerdeki bu durum, çocuklara şiddetin eğlenceli olduğunu öğretiyor.”

Çocuklar, başladıkları andan mezun oldukları zamana kadar, okulda yaklaşık 13 bin saat geçiriyorlar. Aynı zaman içinde televizyon karşısında geçirdikleri süre ise yaklaşık 18 bin saat. Ve bu 18 bin saat genellikle çocukların zihinsel, duygusal ve bedensel gelişimine olumsuz etkide bulunuyor.

Fazla TV İzleyen Çocuklar Şiddeti Eğlenceli Buluyorlar

Amerikan Psikologlar Derneği (APA), 18 bin saat boyunca şiddet içerikli malzemeye maruz kalmanın sonuçlarını şöyle açıkladı:

“Şiddet içerikli çizgifilm veya filmler, çocuğun acıya karşı duyarlılığının azalmasına, şiddetten korkmamasına veya sıkılmamasına, hatta bazen şiddeti eğlenceli bulmasına neden oluyor. Sonuçta da

316 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&Date=8.11.2010&ArticleID=1027977&CategoryID=81>

çocuğun daha agresif davranışlar sergileme ve diğerlerine karşı zarar verici davranışlarda bulunma olasılığı artıyor.

Her Yaş Grubu İzlediklerinden Farklı Etkileniyor

Uzman Psikolog Ceyda Eke, çocukların yaşlarına göre TV'den ve şiddet içerikli çizgi filmlerden nasıl etkilendiklerini şöyle anlattı:

“TV izleme artık bebeklik çağından itibaren başlıyor. Bebeklikte izledikleri şeyin içeriğine değil, daha çok renkli ışık geçişleri ve seslere dikkat ön plandadır, insan ve hayvan figürleri de bu yaşta ilgililerini çeker. Yaş büyüdükçe, okul öncesi dönemde izledikleri şeylerin içeriğine dikkat ve bundan bir anlam çıkarma çabaları artar.

Okul çağındaki çocuklar ise zihinsel gelişimlerinin artmasıyla, karakterlerin motivasyonu, davranışları ve sonuçları arasındaki ilişkiyi daha da net çıkarırlar. Yani her yaş grubu izlediklerinden farkı yollarda etkilenir.

Çocuklar Çizgifilm Kahramanlarına Özeniyorlar

Psikolog Ceyda Eke, çizgifilmelerin çocukların fantezi dünyasını etkilediğini belirterek, şunları söyledi:

“Çocuklar, şiddet içerikli çizgifilmlerdeki kahramanlarla özdeşim kurma eğilimindedir. Özellikle kahramanlar, ‘kötüleri’ yenmek adına şiddet uygulamayı kabullenilebilir bir hale soktuklarında; bu davranışların gerçek yaşamda taklit edilme olasılığı artar. Şiddet ve korku veren davranışlara karşı duyarsızlaşmak da, gerçek hayattaki şiddete karşı toleransı artırır. Başkasının yaşadığı acıyı eğlenceli bulmak da şiddettir.”³¹⁷

TV İzleyen Çocuğun Psikolojisi Bozuluyor

İngiliz biliminsanları tarafından yapılan araştırmaya göre; TV seyreden çocuğun psikolojisi bozuluyor.

Ekran önünde uzun zaman geçiren çocukların psikolojik sorunlarının olma riskinin daha fazla olabi-

leceği belirlendi. İngiltere'deki Bristol Üniversitesi'nden biliminsanlarının, 10-11 yaşındaki 1.013 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada, çocukların, zamanlarının ne kadarını bilgisayar başında oyun oynayarak, ya da televizyon seyrederek geçirdiği ve ekran başında zaman geçirmenin çocuklar üzerindeki etkileri araştırıldı.

Psikolojik durumlarını belirlemek için çocuklara bazı sorular soran araştırmacılar, fiziksel faaliyetlerinin yoğunluğunu ölçmek için, katılımcılardan 7 gün boyunca bellerinde bir cihaz taşımalarını da istedi.

Amerikan "Pediatrics" dergisinde yayımlanan araştırmada, her gün ekran başında 2 saat ya da daha fazla zaman geçiren çocukların fiziksel faaliyetleri yoğun olsa da, sosyal ilişkilerinde daha fazla güçlükle karşılaştıkları ve daha fazla duygusal sorunlara sahip oldukları görüldü.³¹⁸

317 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=135871>

318 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132127>

ekonomi

GİRİŞ

Finans dünyasındaki acımasız rekabet, dünyayı yoksulluğa itiyor.

Dünya 2010 yılında, küresel ekonomik krizin etkilerinin daha net görülmeye başlandığı bir yıl oldu. Küresel sermayelerin krizden güçlenerek çıktıkları, buna mukabil dünya üzerindeki yoksullar ker- vanına 60 milyon insanın daha katıldığı görüldü. Öte yandan kriz, bazı AB üyesi ülkelerde de etkili olur- ken, AB üyelerinin, sözkonusu ülkeler; Yunanisan, Protekiz ve İrlanda'nın içinde bulundukları duruma yaklaşımları da hayli ilginçti.

Tüketicinin en önemli sorunu kredi kartı borçla- rı, en büyük şikayeti GSM şirketleri...

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kredi kartı kullanımı hızla artıyor. 2010 yılı itibariyle Tür- kiye'de kullanılan kredi kartı sayısı 46 milyona, top- lam banka kartı sayısı 67 milyona ulaşmış bulunuyor. Bankaların kredi kartı ve hesapsız tüketime özendi- ren reklam ve kampanyaları tüketicinin bilinçsizliği- le bileşince, ortaya telafisi zor borç yükleri çıkıyor. Türkiye'de son bir yılda gerçekleştirilen nakit çekim yaklaşık 200 milyar TL'ye, kredi kartı cirosu da 175 milyar TL'ye ulaştı. Bu durum beraberinde, kredi kartı borçlarının arttığı ve kullanıcıların bankalar tarafından takibe alınarak, borçların tahsil edilmesi

için yasal işlemlerin devreye sokulduğu bir süreci beraberinde getiriyor. 2004 yılında yaklaşık 3.7 mil- yar TL olan toplam kredi kartı borçları, bugün %400'e varan bir artışla 18 milyar TL'ye, bankalar tarafından takibe alınan müşteri sayısı da 2 milyona ulaşmış bulunuyor.

Tüketiciler, geçen yıllarda olduğu gibi, bu yıl da en çok GSM ve diğer iletişim firmalarından ve ban- kalardan şikayetçi oldular. Yanıltıcı reklamlar, müş- teriyi bilgilendirmeden değiştirilen kampanyalar, haksız yere alınan ücretler ve buna benzer pek çok uygulama, müşteri şikayetlerinin temelini oluşturu- yor.

İşsizlik tüm dünyada artmaya devam ediyor, yoksulluk kalıcı hale geliyor.

Yapılan araştırmalar dünya üzerindeki "Dolar milyoneri" ve "Dolar milyarderleri"nin sayısının her geçen yıl arttığını gösteriyor. Öte yandan dünya nü- fusunun geri kalan kısmı giderek yoksullaşmaya devam ediyor. Rakamlar; nüfusu 6 milyarı aşan dün- yamızda, yaklaşık 2.4 milyon zenginin, küresel serve- tin yaklaşık %35'ini elinde bulundurduğunu söylüyor.

Ekonomik krizle birlikte kronikleşen istihdam sorunu, bu yıl da işsizler ordusuna yeni milyonlar katmaya devam etti. 2010 yılı itibariyle dünya üze- rindeki işsiz nüfusu yaklaşık 210 milyona ulaştı. Son yıllar, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de işsiz- liğin acı sonuçlarının net biçimde görüldüğü yıllar oldu. Genç nüfusun büyük ölçüde, ne üretimde, ne de eğitimde var olduğunu gösteren araştırmalar, sorunun önümüzdeki yıllarda daha da vahim bir hal alacağını işaret ediyor.

Öte yandan çalışma hayatında yaşanan zorluklar da büyümeye devam ediyor. Zor çalışma şartları, düşük ücretler, haksız kesinti ve işten çıkarmalar, kayıt dışı istihdam, uzun mesai saatleri ve kötü mu- amele gibi pek çok sorun, özellikle küresel şirketlerin uygulamalarında açıkça görülüyor.

Yolsuzluk yaygınlaşıyor, rüşvet alenileşiyor.

Son yıllarda rüşvet ve yolsuzlukla ilgili olarak yapılan araştırmalar, yolsuzluğun giderek yaygınlaş-

tığını, rüşvetinse insanlar tarafından normal bir işlem olarak algılanmaya başladığını gözler önüne seriyor. Söz konusu araştırmalardan biri, Arap dünyasında rüşvet ve yolsuzluğun maliyetinin 1 trilyon Dolar civarında olduğunu, bu rakamın Arap ülkelerinde kişi başına düşen milli geliri yaklaşık 20 Dolar arttırabileceği, ya da mevcut su ve gıda sorununu çözme-yetebileceğini ortaya koyuyor.

Küresel şirketlerin sınır tanımayan uygulamaları tüm dünyaya zarar veriyor.

Dünya, küresel şirketlerin uygulamalarıyla, her geçen yıl daha zor durumlarla karşı karşıya kalıyor. 2010 yılında Meksika Körfezi'nde yaşanan ve başta BP olmak üzere, paydaş küresel şirketlerin sebep olduğu petrol faciası, hem insan ve canlı hayatına verdiği zararlar, hem de dünya ekonomisinde sebep olduğu tahribat nedeniyle, dünyaya telafisi mümkün olmayan kayıplar yaşattı.

Son yıllarda dünyanın en büyük firmaları haline gelen Google ve Facebook'un, özellikle reklam ve özel hayatın gizliliği ile ilgili uygulamaları tartışılmaya devam ediyor. Söz konusu şirketler, internet üzerindeki uygulamalarını savunurken, bir yandan da tekelleşmeye devam ediyorlar.

Ekonomik kriz öncesi ve sonrasındaki süreçte bazı küresel ölçekli şirketlerin uygulamaları da tartışılmaya, bir kısmı da yargı sürecine taşınmaya başlandı. Kriz öncesindeki bazı uygulamalarıyla krizi tetiklediği iddia edilen Goldman Sachs, iflası gizlenen Lehman Brothers, örneklerden sadece ikisi. Öte yandan, birçok küresel şirket, kriz sonrası süreçte hisse alımı ve şirket birleşmeleri için, yaklaşık 1 trilyon Dolar nakdi ellerinde tutuyor.

ABD ile Çin arasında sinirler geriliyor, silahlanmaya ayrılan bütçe ürkütücü boyutlara ulaşıyor.

Son yıllarda dünya ekonomisindeki güç ve etkinliğini inanılmaz bir hızla arttıran Çin, ABD ile pek çok platformda karşı karşıya gelmeye ve restleşmeye başladı. ABD'nin en temel eleştirisi, Çin'in Yuan politikası. ABD, Çin'in Yuan'ı değerinin altında tutarak, dünya ticaretinde haksız rekabete yol açtığını ve haksız kazanç sağladığını öne sürüyor.

Çin ise söz konusu suçlamaları kabul etmiyor ve ABD'yi bu konudaki açıklamaları sürdürmemesi konusunda uyarıyor.

Silahlanma, ülkeler arasındaki ilişkilere etkisinin dışında, devletlerin silahlanmaya ayırdığı korkunç bütçelerle de dünya için ciddi bir problem olmaya devam ediyor. Silahlanma konusunda Arap ülkelerinin birbirleriye yarış içinde oldukları ve başta ABD olmak üzere, büyük silah üreticilerine ciddi paralar akıttıkları görülüyor.

BM Güvenlik Konseyi'nde İran'ın nükleer faaliyetleri karşısında alınan yaptırım kararlarının yankıları tüm dünyada sürerken, başta ABD olmak üzere, küresel güçler; dünya devletleri ve küresel firmalara, İran'a ambargo uygulamaları konusunda baskı uyguluyor. 2010 yılı içerisinde başta Türkiye olmak üzere pek çok devlet ve şirket, söz konusu politikanın muhatabı olmak durumunda kaldılar.

1. FİNANS DÜNYASI

a. IMF

Petrol Ülkesi Irak, IMF'ye Muhtaç Hale Getirildi

ABD ve Irak işgaline destek veren diğer ülkelerin müdahaleleri, petrol zengini Irak'ı, IMF'den yardım istemeye mecbur bıraktı.

Uluslararası Para Fonu (IMF), Irak'a 3,6 milyar Dolar kredi verilmesini onayladı. IMF'den yapılan açıklamada, Irak'ın ödemeler dengesi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, bu ülkeye 3,6 milyar Dolar tutarında kredi verilmesinin onaylandığı belirtildi.

Kredinin iki yıllık bir süre içinde verileceğini bildiren IMF, 455 milyon Dolar'lık ilk dilimin Bağdat'a verildiğini kaydetti. Iraklı yetkililer, Mayıs'ta 7 milyar Dolar kredi taleplerini açıklamışlar, 4 ay sonra bunu 5 milyar Dolar'a indirmişlerdi.³¹⁹

IMF Türkiye'ye Sandalye Vermek İstemiyor

Hazine Müsteşarı İbrahim Çanakcı, IMF ile IMF'nin İcra Direktörleri Kurulu'nda, Türkiye'ye iki sandalye verilmesi konusunda müzakerelerin devam ettiğini, ancak IMF'nin sandalye vermede gönülsüz olduğunu söyledi.

Kurulda 9 sandalyeye sahip AB'nin, kendisinden

alınacak bu iki sandalyeyi verme konusunda "biraz direndiğini" ifade eden Çanakcı, "AB, bu değişim ve dönüşümün biraz daha rotasyon usulüyle yapılmasını arzu ediyor. Bu 24 sandalyeden ikisinin, sürekli yükselen piyasa ekonomilerine verilmesi yerine, gruplar içinde rotasyon yapılmasını tercih ediyor" dedi.³²⁰

IMF'yle Ters Düşen Macaristan'ın Kredi Notu Düşürüldü

IMF'nin karşı çıkmasına rağmen, bankalara vergide ısrar eden Macaristan, negatif izlemeye alındı.

Kredi derecelendirme kuruluşu Standart&Poors ve Moody's, Macaristan'ın Baa1 olan kredi notunu takibe alırken, ileriki süreçte düşürebileceğini belirtti. Macaristan'ın notunun indirim riskiyle karşı karşıya kaldığı daha önce de belirtilirken, bunun en büyük sebebi IMF ile anlaşmanın kesintiye uğraması olarak gösteriliyor. Kuruluşlardan Moody's, izlemeye alınmasına gerekçe olarak, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Avrupa Birliği ile kesintiye uğrayan görüşmelerin, Macaristan hükümetinin kamu finansmanını şekillendirme kararlılığı ve ülkenin ekonomik büyümesinin görünüşü konusundaki belirsizliği artırmasını gösterdi.

S&P ise, ülkenin kamu borcunda anlamlı bir düşüş sağlayamadığı takdirde notunu düşürmekle tehdit etti.³²¹

IMF-Dünya Bankası Zirvesinde

Gerekli Kararlar Alınmadı

Ekim ayında Washington'da gerçekleştirilen IMF-Dünya Bankası toplantılarından, kur savaşlarını önlemeye ve gelişen ülkelerin oy hakkının artırılmasına yönelik net bir sonuç çıkmadı.

Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin bir-birini suçladığı toplantılarda, gelişen ülkelerin oy haklarının artırılması konusu, G-20 zirvesine bırakıldı. IMF-Dünya Bankası toplantılarında, küresel kur gerginliğini azaltmaya yönelik ciddi bir adım atılamadı.

320 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=131950>

321 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=hber&ArticleID=122629>

319 <http://www.usakgundem.com/haber/50608/petrol-ülkesi-irak-imf-39-ye-muhtaç-hale-geldi.html>

IMF üyelerinden oluşan Uluslararası Para ve Finans Komitesi, kur savaşı konusundaki tansiyonu düşürme görevini IMF'ye vermekle yetindi. Komite, para fonundan, ülkelerin diğerlerine zarar vermeden nasıl büyüyeceklerine ilişkin çalışmalar yapmasını istedi.

Toplantılarda çözüme kavuşmayan diğer bir konu, IMF'deki oy hakları meselesiydi. IMF üyeleri konunun daha sonraki toplantılara bırakılmasına karar verdi.³²²

b. Para Piyasaları

Para Birimleri Ekonomik Savaş Sebebi

Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu IMF, ülkeler arasında para birimleriyle ilgili bir ekonomik savaş çıkabileceği uyarısında bulundu.

IMF ve Dünya Bankası başkanları, ayrı ayrı yaptıkları açıklamalarla, para birimleri konusunda artan gerilimin, kırılgan bir dönemden geçen dünya ekonomisini tehlikeye soktuğuna işaret etti.

IMF başkanı Dominique Strauss-Kahn, bazı ülkelerin para birimlerini adeta bir silah olarak kullandığını ve kendi ekonomilerinin büyümesini sağlamak amacıyla, başka ülkelerin ekonomilerini tehlikeye attıklarını söyledi. Çin gibi hızlı büyümekte olan ülkeleri örnek gösteren Strauss-Kahn, IMF politikalarında etkili olmak isteyen bu ülkelerin, dünya ekonomisinin geleceği için daha fazla sorumluluk alması gerektiğine işaret etti.

Dünya Bankası Başkanı Robert Zoellick de, hükümetleri gerilimin azaltılması konusunda birlikte çalışmaya davet etti. Zoellick, işbirliği yapılmaması halinde, uluslararası yatırımcıların güveninin kaybolacağını söyledi.³²³

G-20 Zirvesi ABD ve Çin'i Karşı Karşıya Getirdi

Kasım ayında düzenlenen G-20 zirvesi; ABD ve Çin arasında bir atışma alanına dönüştü.

G-20 zirvesinde yalnız kalan ABD Başkanı Barack Obama, liderlere, görüş farklarını bir yana bırakarak, önceki zirvelerde varılan anlaşmalar doğrultusunda hareket etme çağrısında bulundu. Güney Kore Devlet Başkanı Lee Myung-bak ile ortak bir basın toplantısı düzenleyen Obama, G-20'nin dengeli bir büyüme mekanizması konusunda uzlaşmasını beklediğini kaydetti. Ancak Obama, Fed'in son niceliksel gevşeme adımını, üstü kapalı olarak da olsa savunmaktan geri durmadı. ABD Başkanı, "G-20, ABD'deki büyümenin dünya için önemli olduğunu anlıyor" diye konuştu.

Çinli yetkililer, Obama'ya yanıt vermekte gecikmedi. Çin Maliye Bakanlığı'ndan bir yetkili, küresel talebin yaratılmasında, gelişen ülkelerin rolünün abartılmaması gerektiğini söyledi. Yetkili, küresel talebin sadece gelişen ülkeler tarafından canlandırılmasını beklemenin gerçekçi olmadığını vurguladı. Çin Ticaret Bakanlığı'ndan bir yetkili ise, kur konusunun politize edilmemesi gerektiğini kaydetti. Yetkili; "ABD kendi hastalığı için başkasını ilaç almaya zorlamamalı" diye konuştu.

Diğer yandan, ABD Hazine Bakanı Timothy Geithner, ABD'nin Dolar'ı bilinçli olarak zayıflatma politikası gütmeyeceğini belirtti. Çin'e de değinen Geithner, Çin'deki enflasyonun, ABD'nin niceliksel gevşeme programından çok, Yuan'ın düşük tutulmasından kaynaklandığını savundu. Geithner, Yuan üzerindeki yukarı yönlü baskının ise, Çin ekonomisine olan güveni yansıttığına dikkat çekti.³²⁴

Ekonomik Kriz Sonrası İkrizatçılar İşbaşında

1980'li yıllarda borç alıp vermede en kilit rolü üstlenen ve "Banker Bilo" filmi ile ekranlara kadar taşınan bankerlerin yerini, bugün, Hazine'den aldıkları ruhsatla faaliyet gösteren ikrizatçılar aldı.

Çeşitli nedenlerle bankalardan kredi alamayanlar ikrizatçıya koşunca, Hazineye bağlı çalışan 28 ikrizatçının işlem hacmi 2009'da tavan yaptı. Dünyada geçen yıl yaşanan ekonomik kriz, finansal piyasaları alt üst ederken, Türkiye'de, bankacılık kesimi

322 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25139905>

323 <http://www.usakgundem.com/haber/58139/-quot-ekonomik-savas-cikabilir-quot-.html>

324 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25150290/>

dışında vatandaşa kredi sağlayan 'ikrazatçılık' müessesesinin borç para verme faizlerinin de 'fırlamasına' neden oldu.

Borç verme anlamındaki ikraz kelimesinden aldığı alan ikrazatçıların, müşterilerinin son yıllarda büyük oranda artmasının diğer bir nedeni ise bankalara göre daha az ve "esnek" prosedür uygulamaları.

Herhangi bir banka, şirketlerden, vergi dairesi onaylı bilanço, gelir tablosu, detaylı mizan, ticaret ve sanayi odası kayıt tablosu, diğer bankalardaki limit-risk ve teminat bilgileri, kapasite raporu, işkoluna göre son yıllara ait detaylı ithalat ve ihracat rakamları gibi belgeler isterken, ikrazatçılarda bu belgelerin çoğuna gerek duyulmuyor. Hatta çoğu ikrazatçı vergi levhası fotokopisi ve ikametgah gibi temel birkaç belge ile müşterilerine kredi açıyor.

Kendilerine tefeci dedirtmeyen devletten belgeli ikrazatçılık yapanların aylık borç faizi, bankacılık veya finansal kesiminin faizinin 5,3 katına çıkarken, basit ortalama faiz, %100'e yaklaştı.

Verilere göre, 2009 yılı sonu itibarıyla, 18'i İstanbul'da, 6'sı Ankara'da, İzmir, Antalya, Denizli ve Yalova'da birer tane olmak üzere, toplam 28 ikrazatçı faaliyet gösteriyor. 2008 yılında 98 milyon 150 bin lira olan ikrazatçıların toplam sermayesi, geçen yıl 99 milyon 197 bin liraya yükseldi. İkrazatçıların dönen varlıklarının tutarı, aynı dönemler itibarıyla 141,7 milyon liradan 178,5 milyon liraya çıktı.

Denetimler nedeniyle 90'lı yıllarda 76 olan ikrazatçı sayısı bugün 25'e düşmüş durumda. Ancak, kayıtdışı faaliyet gösterenlerin sayısı binlerle ifade ediliyor. 1980'lerdeki banker krizinin kamuoyundaki etkisi nedeniyle de kendilerine "tefeci" denilmesinden rahatsız olan ikrazatçılar, Hazine Müsteşarlığı'ndan aldıkları yetki belgesiyle çalışmalarına karşın, gözönünde bulunmak istemiyorlar.³²⁵

Bankaların Tezgâhı Faiz Savaşı

Piyasayı Altüst Ediyor

Bankaların mevduat ve kredideki rekabeti tehlikeli boyutlara tırmanıyor. İsmi verilmeyen bir banka-

cı, durumu; "tezgâhı mevduat faizi % 11'lere çıkmışken bir şirkete % 8.80'le kredi teklif ediliyor. Sonu nereye gider bilmiyorum" şeklinde özetledi.

Kredi ve mevduat rekabetinde akıl almaz uygulamalar yaşanıyor. Geline nokta bazı müşteriler kredi çekip aynı bankaya mevduat olarak yatırarak para kazanabiliyor. Mevduatta tezgâhı faizler %11'leri zorlarken, kredi faizi oranları %8.8'lere kadar indi. Piyasada, Avrupa'daki krizin bazı bankaları nakit sıkışıklığına soktuğu için mevduat faizlerinin yükseldiği kanısı yükseliyor.³²⁶

Yabancı Bankalar Türk Çiftçisinin Toprağına Elkoyuyor

Çiftçiler, bazı yabancı bankalardan aldığı kredi karşılığında ipotek ettiği tarlasını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya. Girdi maliyetlerinde oluşan artışa rağmen, IMF dayatması sonucu devlet desteği alamayan, ürünü de para etmeyen çiftçi, bazı yabancı bankaların cazip imkânlarla sunduğu kredi karşılığında ipotek altına aldıkları tarlasını da kaybetme noktasına geldi.

Ziraat Mühendisleri Odası, yabancı sermayeli bankaların, çiftçinin ödeme gücüne bakmaksızın ve kasıtlı olarak üretime değil, tüketime yönelik krediler verdiğini belirterek, çiftçileri ödeme güçlüğüne düşürmekte ve haciz uygulamalarıyla topraklarına el koymakta olduğunu bildirdi. Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO); çay, tütün, şekerpancarı, üzüm gibi tüm üreticilerin üretimden kopartılmaları sürecinin, Türkiye tarımına çokuluslu şirketlerin egemen olması anlamına geldiğini ifade ederek; "tarım bir kültürdür, tekelleştirilemez" dedi.³²⁷

c. Ekonomik Kriz

Avrupa Ülkeleri Borç Batağında

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's (S&P), yaşanan nüfus ve kamu maliyesini eriten finansal krizle mücadele maliyeti nedeniyle, dünyanın en büyük bazı ekonomilerinde,

326 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=119391>

327 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=108104>

325 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=122707>

kamu borçlarının “patlama yolunda” olduğunu belirtti. S&P'nin bu uyarısı, gözleri bir anda borçlu ülkelere çevirdi. IMF ve Dünya Bankası raporlarına göre, İrlanda, gayrisafi yurtiçi hasılasının 11 katı borca sahip. İngiltere ve Hollanda da alarm veriyor. Türkiye ise “iyi ülkeler” arasında.

S&P'nin hazırladığı rapora göre; mevcut mâlî politikalar temel alındığında, 2050 yılı itibariyle, dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlasını oluşturacak 49 ekonominin ortalama net borç oranı, Gayrisafi Yurtiçi Hasılatları'nın (GSYH) %245'ine ulaşacak. Bu oran, 2007 yılında %148 düzeyindeydi. Dünya Bankası ve IMF'nin Ekim ayı “Dünya Ekonomik Görünümü 2010” raporunda ise, 2010 yılı ilk çeyrek itibariyle ABD'nin 13 trilyon 917 milyar Dolar toplam dış borcu bulunuyor. ABD'yi 9 trilyon 123 milyar Dolar'la İngiltere, 5 trilyon 123 milyar Dolar'la Fransa ve 4 trilyon 969 milyar Dolar'la Almanya izliyor.³²⁸

ABD Merkez Bankası Piyasaya 600 Milyar Dolar Sürüyor

Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası (FED); ülke ekonomisini canlandırmak amacıyla piyasaya 600 milyar Dolar pompalama kararı aldı. FED bu kararıyla, ekonomistlerin yaygın beklentisi olan 500 milyar Dolar'ın da üzerine çıkmış oldu.

Merkez Bankası, piyasaya para pompalamayı, parasal genişleme (quantitative easing) olarak bilinen yöntemle yapacak. Sistem, Merkez Bankası'nın uzun vadeli devlet tahvili satın alması yoluyla işliyor.

Amerikan ekonomisi Temmuz-Eylül 2010 tarihleri arasında %2'lik büyüme kaydetmiş; ancak bu düzey, yüksek işsizlik oranını azaltmaya yetmemişti.³²⁹

Yunanistan Mahkumlara Özgürlük Satıyor

Küresel ekonomik krizde iflas noktasına gelen ve IMF'nin borç paketiyle hayatta kalan Yunanistan'ın başvurduğu ekonomik çareler arasına, para karşılığı mahkûmları serbest bırakma da ekleniyor.

Yunan basını, Yunanistan Adalet Bakanlığı'nın, mahkûmiyet süreleri iki-üç yıl arasında değişen hükümlülerin, belirlenecek paralar karşılığı serbest kalmasını, maddi durumu elvermeyen hükümlülerin de, cezalarını uygun ödeme şartlarıyla satın alabilmelerini öngören bir düzenleme üzerinde çalıştığını yazdı.

Bu sayede aşırı dolu hapisanelerin de rahatlayacağı ileri sürülüyor. Uygulama hayata geçirilirse, 1.230 mahkumun hapis cezaları para cezasına çevrilebilecek, serbest kalacak hükümlüler ekonomik durumlarına göre, günde 5-100 avro arasında değişen ödemeler yapacak.

Tümünden parasız hükümlüler, 100-720 saat arasında değişen saatlerde kamu yararına işlerde çalışmakla görevlendirilecek. Beş yıla kadar cezalandırılan küçük suçlarda 75 yaş üzeri mahkûmlar ev hapsine tâbî tutulabilecek. Yunan hapisaneleri, kapasitelerinin 9 bin olmasına rağmen, 11 bin 934 mahkum ve hükümlü ağırılıyor. Polis nezarethanelerinde tutulanlarla birlikte bu sayı 12 bin 400'e çıkıyor.³³⁰

Euro Ülkeleri Portekiz'e

Yardım İstemesi İçin Baskı Uyguluyor

Euro Bölgesi üyelerinin çoğu, Portekiz'e Avrupa kurtarma fonundan yardım talep etmesi için baskı yapıyor. Euro Bölgesi ülkelerinin, ekonomisi çok daha büyük olan İspanya'yı da, aynı duruma düşmekten kurtarmak amacıyla bunu yaptıkları belirtiliyor.

Almanya Maliye Bakanlığı'ndan bir kaynağın, "Portekiz'in fondan yararlanması, İspanya için iyi olur; çünkü İspanya'nın Portekiz'le bağlantılı taahhütleri çok büyük" şeklindeki açıklaması dikkat çekiyor.

Pek çok analist, İrlanda'dan sonra Portekiz'in de Avrupa yardım fonundan destek isteyeceği görüşünde. Portekiz'in ardından İspanya'nın da aynı yolu izlemek zorunda kalacağı düşüncesi ise kaygı yaratıyor.³³¹

328 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1023512&Date=13.10.2010&CategoryID=80>

329 http://www.bbc.co.uk/turkce/ekonomi/2010/11/101104_fed_stimulus_update.shtml

330 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=1022562&Date=07.10.2010&CategoryID=81>

331 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25154132/>

Ekonomik Krizler Küresel Şirketleri Etkilemiyor

Ekonomik kriz Çin'den ABD'ye kadar tüm dünyayı etkilerken, küresel ölçekli uluslararası şirketler, ekonomik krizi de kârlı geçmeyi başardı.

Mücevherci Tiffany&Co.'dan statü sembolü haline gelmiş binlerce Dolar'lık çantalar üreten Louis Vuitton'a kadar çok sayıda "ikon" markanın satışları krize rağmen patladı. Üstelik bu lüks markalar, satışlarını tüketicinin elini cebine atmadığı, harcamaların dibe vurduğu ve yetkililerin alışverişi özendirmek konusunda uzun bir süredir başarılı olamadığı ABD pazarında gerçekleştirdi. Tiffany&Co. 2010'un ilk çeyreğinde ABD'deki satışlarını %26 yükseltti. Fendi'den Givenchy'ye kadar birçok ünlü markayı çatısı altında barındıran lüks ikonu Louis Vuitton'un, ABD'deki satışları da aynı çeyrek dönemde %20 arttı. Zenginler kulübünün en fazla tercih edilen lüks saat üreticilerinden İsviçreli Tag Heuer de krizin vız geldiği şirketler arasında. Tag Heuer'ın son rakamlarına göre de ilk çeyrekte, özellikle mücevher ve pahalı saat satışlarındaki artış %58 oldu. Hatta lüks saatleri ile tanınan İsviçre'nin saatçiler birliğinin Marketwatch'a verdiği bilgiye göre, ABD'ye yapılan saat ihracatı Mayıs ayında %12 arttı.

Uzmanlara göre, kriz zamanlarının kralı her zaman için "nakit sahipleri" oluyor. Özellikle krizin yarattığı olumsuz psikoloji ile, elinde nakiti olanlar, kendilerini daha mutlu hissettirecek pahalı ve şık ürünlere yöneliyor. ABD pazarında artan lüks satışlarını destekleyen faktör ise, krizle beraber gelir dağılımında yaşanan bozulma oldu. Tüketici harcamaları, geçen hafta açıklanan rakamlara göre beklentilerin de üzerinde düştü. Çünkü buradaki tüketiciyi ağırlıklı olarak temsil eden orta gelirli ABD'linin alımgücü artan iş kayıpları ile iyice eridi. Ancak zenginlerin geliri, ortadireğin aksine, çok daha hızlı bir şekilde artmaya başladı.³³²

Ekonomik Kriz 60 Milyon İnsanı Yoksulluğa İtti

Dünya Bankası Başkanı Robert Zoellick, küresel ekonomik krizin 60 milyon kişiyi yoksulluğa ittiğini söyledi. Zoellick, yaptığı açıklamada, dünya

ekonomisinin toparlanmaya başladığını, ancak hala kırılganlıklar olduğunu belirtti. Zoellick, 2008-2009 yıllarında ekonomik kriz sırasında, 10 milyonu Latin Amerika'da olmak üzere 60 milyon kişinin yoksulluğa itildiğinin hesaplandığını kaydetti.

Yoksulluğu azaltmak için önemli gelişmeler yaşandığını, ancak bu gelişmelerin daha çok Çin, Hindistan, Meksika ve Brezilya ağırlıklı olduğunu vurgulayan Zoellick, özellikle Sahra Altı Afrika'sında yoksulluğun hala temel sorun olduğunu bildirdi.³³³

Avrupa Birliği Dönem Başkanı

Krizle Euro'nun Neden Olduğunu Söyledi

Avrupa'nın en tepesindeki isim, Avrupa'nın bugün yaşadığı mâlî sorunlardan Euro'yu sorumlu tuttu. Dolar karşısında tamamen çökmek için direnen Euro'ya en büyük eleştiri Avrupa'nın zirvesinden geldi. Financial Times'ın haberine göre, Avrupa Birliği Başkanı Herman Van Rompuy, son yıllarda Euro'nun çok güçlü olmasının Euro bölgesinin bugün yaşadığı mâlî sorunların sebebi olduğunu söyledi.

Mâlî piyasaları da ekonomik sorunlara aşırı tepki göstermek ve söylentiler ve önyargıların çok fazla etkisinde kalmakla eleştiren Van Rompuy, "Piyasalar ilk 10 yılda fazlasıyla rahattı, ama şimdi en ufak bir olayda çok büyük tepki gösteriyorlar" dedi.

"Yanlış giden şey bu yıl yaşanmadı. Yanlış giden şey; Euro'nun tarihinin ilk 11 yılıydı. Bazı açılardan kendi başarımızın kurbanı olduk diyebiliriz. Euro düşük faizle çok güçlü bir para birimi haline geldi. Bir bakıma bir uyuşturucu oldu; ancak altında yatan sorunları göremedik" diyen Van Rompuy, 16 ülkeli Euro bölgesinin geçen ay parçalanma noktasına geldiğini; ancak Avrupalı liderlerin bugün ilerleyebilmek için halkların hoşuna gitmeyecek fakat yapılması gerekli olan ekonomik reformları uygulamak zorunda olduklarının farkına vardıklarını söyledi.

332 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=122653>

333 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=122467>

2. TÜKETİCİ HAKLARI ve PERAKENDE SEKTÖRÜ

a. Bankalar ve Kredi Kartları

Türkiye’de 2 Milyon Kişi Banka Takibinde

Türkiye’de yaklaşık 2 milyon kişi, 30 milyar TL’ye yakın kredi kartı borcu nedeniyle bankaların takibine takılmış durumda.

Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK) Genel Başkanı Bendevi Palandöken, yaptığı açıklamada; sicilde ve kredi kartlarında etkin bir yapılandırılmaya gidilmesi gerektiğini belirtti. Palandöken daha önce iki kez sicil affı çıkarıldığını, ancak bankaların çıkarılan sicil aflarını uygulamadığına dikkati çekti.³³⁴

Kredi Kartı Borçları %391 Arttı

2004 yılında 3,7 milyar TL olan taksitli kredi kartı borcu tutarı, 2010 Kasım ayı itibarıyla 18,1 milyar TL’ye yükseldi.

2004 yılında toplam 13,8 milyar TL olan kredi kartı borç tutarı da %202 artarak, 2010 Kasım ayında 41,6 milyar TL yükseldi.³³⁵

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, bankaların, kredi kartı ücret ve komisyonları ile hesap işletim ücretinden oluşan faiz dışı gelirlerinin, Eylül 2010 dönemi itibarıyla geçen yıla göre %2,7 artarak 8 milyar TL’ye ulaştığını bildirdi.

Toplam kredi hacminin 2008 Aralık ayında 85 milyar TL iken, bu rakamın, 2009 Aralık ayında 97 milyar TL’ye, 2010 Eylül ayında ise 120 milyar TL’ye çıktığını ifade eden Babacan, "Bunların içerisinde takipte olan rakam, 2008 Aralık ayında 2 milyar 74 milyon TL, 2009 Aralık ayında 4 milyar 40 milyon TL, 2010 Eylül ayında ise 3 milyar 857 milyon TL’dir" dedi. Ali Babacan, takipteki kredilerin toplam kredilere oranının, 2008 yılında %2,43, 2009 yılında %4,15 ve 2010 yılında %3,2 olarak gerçekleştiğini kaydetti.

Babacan, "Tüketici kredileri ve kredi kartlarında takipte olan müşteri sayısı; Mart 2010’da 3 milyon 32 bin, Nisan ayında 3 milyon 13 bin, Mayıs ayında 2 milyon 949 bin ve Eylül ayında 3 milyon 57 bin kişidir" dedi.

Başbakan Yardımcısı Babacan, bankaların, bireysel ve ticari bankacılık hizmetlerinin belirli bir karşılığı olarak, müşterilerinden "hesap işletim", "yıllık hesap" ve "yıllık mevduat" gibi isimler adı altında ücret tahsil ettiklerini söyledi. Bu miktarın bankalarca belirlendiğini işaret eden Babacan; "mevcut durumda kriterlere ilişkin herhangi bir mevzuat bulunmamaktadır.

Kredi kartı ücret ve komisyonları ile hesap işletim ücreti gibi gelirler, faiz dışı gelirler altında sınıflanan bankacılık hizmet gelirlerinde muhasebeleştirilmektedir. Bankacılık sektörünün faiz dışı gelirler adı altında gösterilen bankacılık hizmet gelirleri, Eylül 2010 döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre %2,7 artmıştır ve toplam 8 milyar TL civarındadır" diye konuştu.³³⁶

334 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=136652>

335 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=136310>

336 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=137940>

Bankalar "Kaynak Kullanımı Destekleme

Fonu Kesintisi"ni Müşterilerine, Yansıtıyor

Bankalar, Bakanlar Kurulunun Ekim ayı sonlarında aldığı kararla, bireysel kredilerdeki 'Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu' (KKDF) kesintisinin %10'dan %15'e yükseltilmesini, müşterilerinin kredi taksitlerine yansıtmaya başladı.

Müşterilerini SMS yoluyla bilgilendiren banka yönetimleri, kredi ödemelerinin yeniden hesaplanması için müşterilerini şubelere çağırmaya başladı. Yeni oluşan tabloya göre, 24 ay vadeli 20 bin TL ihtiyaç kredisi çeken bir tüketici, toplam 160-170 TL ek ödemeye karşılaştacak.³³⁷

Sözkonusu uygulama ile bankalar kendilerine ait olan bir mükellefiyeti müşterilerine yansıtmaya çalışıyor. Tüketici dernekleri yaptıkları açıklamalarda, müşterilerinin bankaların yeni sözleşme talebini kabul etmemesi gerektiğini bildiriyorlar.

Kredi Kartı Kullanımı Artıyor, Sektör

Daha Fazla Kart Kullanımı İstiyor

Resmi verilere göre Türkiye'de 67,3 milyon banka kartı bulunuyor. Son 1 yılda ATM kartlarıyla 200 milyar TL nakit çekim gerçekleşti. Bankalararası Kart Merkezi (BKM) verilerine göre; 2010 Eylül ayı itibarıyla yerli ve yabancı kredi kartları ile yurt içinde yapılan işlemlerin adedi 1 milyar 518 milyon, toplam kredi kartı işlemleri cirosu ise 173 milyar 676 milyon TL'ye ulaştı. 2010'daki ilk 9 ay, geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında kredi kartlarının işlem adedinde %11 ve ciroda da %17 oranında artış kaydettiği belirtildi.

Aynı dönemde banka kartlarıyla yapılan işlemlerin adedi 689 milyon 272 bin 880 adedi bulurken, banka kartı işlemlerinin cirosu ise 162 milyar 209 milyon TL olarak kaydedildi. 2010'daki ilk 9 ay, geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında; banka kartlarının işlem adedinde %15 ve ciroda da %17,5 oranında artış kaydettiği bildirildi.³³⁸

Ancak ulaşılan bu devasa rakamlar bile, sektörü memnun etmeye yetmiyor. Her zaman daha fazlasını isteyen kâr odaklı anlayış, yaptıkları açıklamalarda kendisini fazlasıyla eleveriyor.

Türkiye'de tüketicinin hâlâ alışverişlerde banka kartını kullanmayı bilmediğine dikkat çeken Visa Europe Bölge Genel Müdürü Berna Ülman; "insanlar süpermarketlere girmeden, önündeki ATM'den para çekip öyle alışveriş yapıyor. Halbuki, banka kartlarıyla içerideki POS cihazlarından ödeme yapabilirler. Süpermarketlerin önünde ATM olması çok manasız" dedi. Avrupa'da kullanımın dengeli olduğunu belirten Ülman, Türkiye'de oranın %4'lerde olmasını, henüz kart sahiplerinin durumun farkında olmamalarına bağladı.

Geçen ay içinde farkındalığı artırmak için reklam çalışmalarında da bulunduklarını hatırlatan Berna Ülman, önümüzdeki birkaç yılda bu 7 milyar TL'yi 50 milyara çıkararak banka kartlarının alışverişteki kullanım oranının %25'in üzerine taşımayı hedeflediklerini söyledi.³³⁹

Türkiye'de Alış-Veriş Alışkanlığı Değişiyor

Yapılan araştırmalar ve resmi veriler, Türkiye'de alış-veriş alışkanlıklarının değiştiğini gösteriyor. Son yıllarda hem banka kartı sayısı, hem de bu kartlarla yapılan işlem hacminde ciddi artışlar gözleniyor.

Toplam kredi kartı sayısı 46,2 milyona ulaşan Türkiye'de, yılın ilk 9 ayında yurtiçinde kredi kartından yapılan harcama oranı, 171 milyar 629 milyon TL oldu. Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) verilerine göre; geçen yılın aynı döneminde kredi kartlarından 149 milyar 956 milyon TL harcanmıştı.

Böylece, kredi kartı ile yapılan harcama oranı, bir önceki yılın aynı döneminden %14,5 artış sağlamış oldu. Toplam harcamanın 156 milyar 951 milyon TL'sini alışveriş harcamaları oluştururken, 14 milyar 679 milyon TL'sini nakit çekme işlemleri olarak gerçekleştirdi.

337 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=135271>

338 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133047>

339 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133931>

Sanal ortamdaki ticarete ise %51'lik ciddi artış kaydedilirken harcama tutarı 7 milyar 414 milyon TL'den 11 milyar 194 milyon TL'ye çıktı.³⁴⁰

Yüksek Kredi Kartı Faizleri Yeni Tefeciler Doğuruyor

Kredi kartı borcunun ödenmesinde finansal destek sağlayan firma sayısı her geçen gün artıyor. Yasal olduğu ileri sürülen bu firmalar, uygulanan yüksek faizlerin ürünü şeklinde ortaya çıkıp, adeta yeni bir sektör oluşturmuş durumda

Birçok kişinin adeta korkulu rüyası haline gelen kredi kartı borcunun ödenmesinde, benzer yöntemlerle finansal destek ve danışmanlık sağlayan firma sayısı giderek artıyor. Enflasyon üzerinden yapılan zamlara bağlı olarak artan kamu borçları ve kredi kartlarında gecikme zamlarının yüksekliği nedeniyle, son dönemde "yasal olduğunu iddia eden finansal destekçiler" ortaya çıktı.

Bankaların bile sunamadığı düşük faizli borçlanmalarla ödemeye imkan tanıyan bu firmalar, vatandaşın borcunu aylık 0,95 faizle 12 ay taksite bölerken, bazıları 5 ay erteleme ve 24 aya kadar taksit imkanı sunuyor.

Tüketiciler Birliği Başkanı Nazım Kaya ise, bazı kişilerin tüketicilerin içinde bulunduğu durumdan kazanç sağlamaya çalıştığını ifade ederek; "mağduriyetten inanılmaz paralar kazanıyorlar. Bir miktar parası olan kişi, hemen kredi kartı borcu bulunan vatandaşın peşine takılıp, bundan para kazanmaya çalışıyor" diye konuştu.³⁴¹

Bankalar Asgari Ödeme Tutarının Artmasını İstemiyor

Binlerce kişinin ekonomik krize girmesine ve itharlara yol açan kredi kartı borçlarına yeni önlem geliyor. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), kredi kartı borcunda asgari ödeme sınırlarını yeniden düzenlemeye hazırlanıyor. Buna göre 10 bin TL'ye kadar limiti olan kredi kartlarında asgari ödeme sınırı, halen olduğu gibi %20 olacak; ancak

10 bin TL'nin üstüne iki kademe getirilecek. Harcamalarda, 10 bin liranın üstüne asgari ödeme sınırı %30, 20 bin liranın üstüne ise %40 olacak.

BDDK 10 bin TL'lik sınırın 5 bin TL olmasını istiyordu; ancak bankalardan gelen itiraz üzerine sınır 10 bin TL'ye yükseltildi. BDDK yönetmelik için son olarak Hazine'den görüş gelmesini bekliyor. Yeni düzenleme Hazine'nin görüşü de geldikten sonra yayımlanacak.³⁴²

Bankaların, sözkonusu düzenlemeye itirazının başlıca nedeninin, insanların ekonomik koşullarını gözardı ederek, daha fazla harcama yapmalarını ve ödeyemeyecekleri miktarlarda borçlarla bankalara olan bağımlılıklarının artmasını sağlamak olduğu açık bir şekilde görülüyor.

Kredi Kartı Almak Kolay, İptal Etmek İşkence

BDDK'ya yapılan şikâyetlerin başında kredi kartları, kredi kartları ile ilgili şikâyetlerde de kredi kartının iptal edilmemesi ilk sırada yer alıyor. BDDK'nın yönetmelik taslağıyla; "şubeler kanalıyla yapılan kart iptaline ilişkin taleplerde, bu talebin hangi tarihte alındığına dair şube yetkililerince imzalanmış bir belgenin, veya doldurulan iptal talep formunun bir örneğinin kart hamiline verilmesi zorunludur" düzenlemesi getiriliyor.

Böylece kişiler, kredi kartlarını iptal için şubelere gittiklerinde, doldurdıkları iptal talep başvuru formunun bir örneğini de kendileri alabilecekler. Böylece iptal ettirilen tarih açısından sorun çıkmayacak.³⁴³

Bankalar Kredi Kartı Aidatı İçin Farklı Yollar Deniyor

Bankalar ile tüketiciler arasında yıllardır devam eden 'kredi kartı aidatı' sorunu, yeni bir boyut kazandı. Aidatlar nedeniyle kredi kartı müşterilerini kaybetmek istemeyen bankalar, kredi kartı aidatını başka bir isimle ve 12 aylık taksit halinde tahsil etmeye başladı. Bu yöntemle, milyonlarca kredi kartı müşte-

340 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133928>

341 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132079>

342 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=130751>

343 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=130751>

risinin farkında olmadan aidat ödediği belirlendi.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın uyarıları sonucunda, kredi kartları aidatı konusunda yaptığı uyarılar işe yaradı. Bu uyarılar doğrultusunda, kredi kartı sahipleri, aidat isteyen bankalardan kredi kartlarının iptal edilmesi için başvuruda bulunmaya başladı. Borcunu düzenli olarak ödeyen kredi kartı müşterilerini kaybetmek istemeyen birçok banka da kredi kartından aidat alma işlemini askıya aldı.

Ancak, bankaların aidat almama işleminin çok uzun sürmediği ve aidat konusunda yeni bir yöntem geliştirdikleri belirlendi. Tüketiciler Birliği'nin, tüketicilerden konuyla ilgili gelen şikayetler doğrultusunda yaptığı araştırmalara göre, bankalar hala kredi kartlarından 30 TL ile 300 TL arasında aidat tahsil ediyor.

Bazı bankalar, aidata gelen tepkiler nedeniyle, bu bedeli 'yıllık üyelik ücreti, üyelik ücreti, hesap işletim ücreti, yıllık hesap işletim ücreti' gibi adlar altında tahsil etmeye başladı. Yine aynı araştırma çerçevesinde, bankaların dikkat çekmemesi için bu tür bedelleri 12 ayda tahsil ettiği belirlendi. Bu yöntemle aylık 2-3 TL'lik ödemelerin tüketiciler tarafından da fark edilemediği saptandı.³⁴⁴

Bankalar Yargıtay Kararlarını Hiçe Sayıyor

Bankalar, yasal olmayan kredi kartı aidatlarına kılıf uydurmak için ekstre oyununa sığınıyor. Tüketiciler Birliği Genel Başkan Vekili Mehmet Muta Şahin, konuyla ilgili şu açıklamayı yaptı:

"Kredi kartı aidatı, günümüzde tüketicinin yaşadığı en büyük sorunların başında gelmektedir. Kart aidatının yasal olmadığına dair hakem heyetleri ve tüketici mahkemelerinin yanısıra, en üst yargı makamı olan Yargıtay'ın da örnek kararları vardır. Buna rağmen, hayatın vazgeçilmezi haline gelen kredi kartından, bankaların 60 TL'ye varan aidat kesintisi yapması, artık tüketiciyi çileden çıkarmaktadır.

Tüketiciler kart aidatına karşı bankaya itiraz yo-

luyla veya hakem heyetleri nezdinde hakkını arayabilmektedir. Ancak bütün tüketicilerin birey olarak hak arama yollarına başvurması mümkün olmamaktadır.

Mevcut haliyle kredi kart aidatını yasal kılıfa sığdıramayan bankalar ise, kendilerince kart aidatını hukuki bir çerçeveye sokacak yeni bir yöntem bulmuştur. Buna göre, tüketiciye, izleyen ayda aidat kesintisi yapılacağı bildirilmekte ve sözde tüketici onayı alınmış olmaktadır.

Kredi kartı sözleşmeleri matbu sözleşme olup, tüketici ile müzakere edilmediği için; sözleşmede yer alan tüketici aleyhine maddeler 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna göre, haksız şarttır ve geçersizdir. Bu bağlamda kart aidatları da yasal değildir. Hal böyleyken, tüketiciye, ay sonu gönderilen ekstrede, tek satırla kart aidatı alınacağı'nın bildirilmesi, bu durumun ne müzakere edildiği, ne de onaylandığı anlamına gelir ve uygulamanın yasaya aykırılık halini değiştirmez."³⁴⁵

Kart Aidatlarının Tüketicie Maliyeti

1.5 Milyar TL'yi Buluyor

Her yıl "kredi kartı aidatı" adı altında toplam 1,5 milyar TL, tüketicinin cebinden bankaların kasasına gidiyor.

Tüketiciler Birliği Genel Başkanı Nazım Kaya, her yıl "kredi kartı aidatı" adı altında toplam 1,5 milyar liranın, tüketicinin cebinden bankaların kasasına gittiğini ileri sürerek; "kredi kartı aidatlarının alınmaması için yıllardır mücadele verirken, son dönemlerde aidatsız kredi kartı çıkarılmaya başlandı. Demek ki, olabiliyormuş" dedi.

Kaya; bugüne kadar verdikleri ve vermeye devam ettikleri mücadelelere rağmen, tüketicilerin, yıllardır kredi kartı aidatı ödemek zorunda bırakıldığını belirtti. Yargı tarafından tüketicilerin haklı bulunmasına rağmen, bankaların aidattan vazgeçmediğini ifade eden Kaya, şöyle konuştu:

"Her yıl 'kredi kartı aidatı' adı altında 1,5 milyar TL, tüketicinin cebinden bankaların kasasına gidi-

344 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=128118>

345 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=108563>

yor. Tüketiciler Birliği olarak, tüketicilerin bireysel mücadele ve uğraşlarına son vermek ve herkesi bu haksız uygulamadan kurtarmak için, 2009 yılı Temmuz ayında dava açtık. Bu dava halen sürüyor. Kredi kartı aidatlarının alınmaması için yıllardır mücadele verirken, son dönemlerde aidatsız kredi kartı çıkarılmaya başlandı. Demek ki, olabiliyormuş. Aidatsız kredi kartı kullanılabiliyormuş. Bu, bizim haklı olduğumuzu göstermiyor mu?"

Öte yandan aidat almayacağını beyan eden bankalar, posta yolu ile gönderilen hesap ekstrelerinden, aylık 1 lira civarında ücret alıyorlar. Bu durum sözkonusu ücretin zamanla arttırılabileceğini veya hizmetin ücretsiz gerçekleştirilebilmesi için belli miktarda alış-veriş yapma şartının getirilebileceğini akla getiriyor.³⁴⁶

Taksit ve Puan Biriktirme İmkânı

Kredi Kartı Tercihini Etkiliyor

Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) kredi kartı kullanım alışkanlıkları "Kart Monitör 2010" araştırmasına göre, Türkiye halkı, harcamalarının yarısına yakınına kredi kartıyla yapmayı tercih ediyor.

BKM araştırmasına göre, Türkiye'de kredi kartlarının en beğenilen özelliği, taksitli alışveriş olurken; kart kullanıcılarının %85'i kredi kartlarını, taksit ve puan biriktirme özelliğinden dolayı tercih ediyor. Araştırmaya göre, kredi kartı kullanıcılarının taksit özelliğini kullanım sıklığı %84'ü buldu. TÜİK verilerine göre; kredi kartları ile yapılan tüketim harcamalarının özel nihai tüketim harcamaları içindeki payı %33 olarak kaydedilirken, "Kart Monitör" araştırması sonuçları da, bu verilerle paralellik gösterdi.³⁴⁷

Bankaların EFT Ücretleri Dudak Uçuklatıyor

Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın eleştirisiyle yeniden gündeme gelen bankaların para transferinden kestikleri ücretler konusunda Ankara Ticaret Odası ilginç bir araştırma yaptı. Oda, Ankara'nın 15

ayrı bölgesinden, bir bankanın Kızılay'daki şubesindeki kendi hesabına EFT üzerinden 1000'er lira gönderdi. Daha sonra bankaların aldığı komisyonlar aynı mesafedeki taksi ücretleriyle kıyaslandı. Ortaya çıkan sonuç; bankaların komisyon çarkının taksimetreden daha hızlı döndüğünü gösterdi.³⁴⁸

b. GSM ve İletişim Şirketleri

Türk Telekom'un Sabit Ücret İnadı Danıştay'a Taşınıyor

Telefonsuz internet (Yalın ADSL) imkanına rağmen Türk Telekom'un tüketiciye getirdiği sabit telefon hattı zorunluluğu nedeniyle, her abone, ayda sadece sabit ücret için 18 TL ödemek zorunda bırakılıyor. Tüketiciler Birliği sorunun çözümü için konuyu Danıştay'a taşıyor.

Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan Tüketiciler Birliği Genel Başkanı Nazım Kaya, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK)'nun, aylık sabit ücreti, bir yılda 9 TL'den 18 TL'ye çıkaran Telekom'un sözcülüğünü yaptığını ileri sürdü. Kaya, Türkiye genelinde yaklaşık 7 milyon sabit internet abonesi bulunduğunu, bunun da büyük bir bölümünün konut telefonları ağırlıklı olmak üzere internet erişimi için sabit telefon abonesi olduğuna dikkat çekerek, şöyle devam etti:

"Yasal düzenlemeler, gerek yalın ADSL konusunda, gerekse şehiriçi haberleşmede, alternatif firmaların serbestliğine imkan sağlamasına rağmen, tekel konumundaki firmanın varlığı devam ediyor. Nevşehir'de, Kocaeli'de, İzmir'de alınmış Tüketici Mahkemesi kararları var. Bilirkişi raporuna istinaden alınan kararlar var. Bu kararlar, sabit hat olmadan internet bağlantısı yapılabileceğini belgeliyor. Tüm bunlara rağmen, BTK, haksız uygulamaların önüne geçmiyor. Oysa ki BTK, sadece Telekom'un varlığını devam ettirmekten sorumlu değil. BTK, ruhsatı verilmiş tüm firmaların menfaatlerini korumak ve rekabet ortamını oluşturmakla görevli."³⁴⁹

346 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=120120>

347 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=128104>

348 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=129733>

349 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=137473>

İnternet ve GSM Aboneleri

Fatura ve Tarifelerden Şikayetçi

İnternet ve cep telefonu kullanımının yaygınlaşması, tüketici şikayetlerini de beraberinde getiriyor. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), abonelerin nabzını tutmak amacıyla bir anket düzenledi. BTK, yaptığı araştırmada, sadece anketten yararlanmadı. Anketin yanı sıra, kuruma gelen şikâyetler ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerini de dikkate aldı. Çalışmada, sabit telefon, GSM ve internet sektörü ayrı ayrı değerlendirildi.

Ankete katılanların yarısından fazlasının fatura konusunda şikâyetçi olduğu, şikâyetlerin %80'inin de çözüme kavuşturulmadığı ortaya çıktı. Mobil hatlardaki şikâyetlerin başında, %23 ile fatura, %22 ile tarife paketi, %17 ile kampanya şikâyetleri geliyor.

Araştırmanın diğer boyutu da, internet kullanıcılarını yakından ilgilendiriyor. Kullanıcıların büyük ekseriyetinin 'hizmet alımında' sıkıntı yaşadığı görüldü. Bu oran %64'ler seviyesinde. Şikâyetler kendi arasında ayrıldığında, %26'sı hizmet kalitesi, %24'ü fatura, %16'sı ise tarife olarak ayrılıyor.³⁵⁰

GSM Şirketlerinin "Her Yöne"

Tarifeleri Aboneleri Aldatıyor

Tüketiciler Birliği Antalya Şubesi'ne gelen şikâyetlerin büyük çoğunluğunu, kredi kartları ve GSM operatörlerinin 'her yöne' tarifeleri oluşturuyor. Bankalarda, kredi alımı sırasında tüketiciye yansıtılan dosya parası da önemli şikâyet konusu.

Şube Başkanı İbrahim Güllü, aylık ortalama 250 civarında şikâyet aldıklarını, bunların hemen hemen yarısını bankaların oluşturduğunu söyledi. Bu şikâyetlerin büyük çoğunluğunu cevaplandırdıklarını belirten Güllü; "hak ihlalleri arasında ilk sırada bankaların kredi kartları aidatları ve GSM operatörlerinin 'her yöne' tarifeleri geliyor. Ayrıca, bankacılıkta hesap işletim ücretleri, kredi alırken tüketicilere yansıtılan dosya paraları da ciddi şikâyet konusu. Kapıdan satış,

ayıplı mal ve hizmetler de önemli yer tutuyor" dedi.

İbrahim Güllü'nün verdiği bilgilere göre; iletişim ve internet sektöründen gelen şikâyetler, kota aşımı ve tarifeler üzerinde yoğunlaşıyor. GSM operatörlerinin 'her yöne' tarifelerine üye olanlar, daha önce taahhüt edilen miktarda fatura beklerken, yüklü faturalarla karşılaşılıyor. Kampanyalar başlatılırken tüketiciye detayları anlatılmıyor. Tarife dışındaki konuşmaların fiyatının yüksek olduğuna yönelik de herhangi bir bilgi verilmiyor. Kota aşımında da uyarıcı bir mesaj gelmiyor. Dolayısıyla tüketici, bu tür uygulamaları bilmediği için sıkıntı yaşıyor.³⁵¹

Hak İhlallerinde Bankalar

ve GSM Şirketleri Başlı Çekiyor

Tüketiciler Birliği'nin 2010 İlk Yarı Hak İhlalleri Raporu'nun kara listesinden bankalar ve GSM şirketleri çıktı. 2009 yılında kâr rekoru kıran bankalar ve GSM şirketleri, 2010'da aynı zamanda vatandaşın en çok şikâyet ettiği kurumlar oldu.

Rapora göre; tüketiciler bankaları; kart aidatları ve hesap işletim ücretleri, yüksek kredi kartı faizleri, komisyonlar ve bankacılık işlemlerindeki harçlardan dolayı şikâyet; ederken; GSM şirketlerine yönelik en çok şikâyet, 3G hizmetleri, firmaların tüketici onayı olmadan tarife değişikliğine gitmesi ve kontörden TL'ye geçişteki gizli zamlardan geldi. 2010 yılının ilk altı ayında 3 bin 635 adet tüketici başvurusu gerçekleşti. Yurtdışından ve Türkiye'nin 81 ayrı ilinde ikamet eden tüketicilerden gelen başvuruların %41'i İstanbul kaynaklı.³⁵²

GSM Aboneleri Abartılı Faturalarla Mağdur Ediliyor

GSM abonelerinin, dahil oldukları paketlere uygun hareket ettikleri halde, beklenenin üzerinde faturalarla karşılaştıkları bildirildi.

Tüketiciler Birliği Genel Başkanı Nazım Kaya, konu ile ilgili yaptığı açıklamada; "tarifeler karma-

350 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=125531>

351 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=125531>

352 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=124382>

şık, faturalar kabarık. Aynı hizmete farklı ücretlerin yansıtılması, teknik hata olabileceği iyi niyetine karşılık, faturalara manuel giriş yapıldığını da akıllara getirmektedir. 1 Nisan sonrası, ara bağlantı ücretlerinde tavan fiyatların 40 kuruşa indirilmesi, GSM operatörlerinin farklı arayışlara girerek kâr marjlarını korumak istediklerini göstermektedir” şeklinde konuştu.³⁵³

GSM Şirketlerinin Abonelerini

3G Reklamlarıyla Kandığı İddia Edildi

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu; Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş., Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. ve Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. hakkında soruşturma açılmasına karar verdi. Kurulun 12 Mayıs'ta aldığı karar, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun internet sitesinde yayımlandı.

Yapılan duyuruya göre, yerinde incelemeler neticesinde, Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. ve Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. hakkında kuruma sunduğu bildirimlerde tutarsızlıklar ve yanlışlar bulunması nedeniyle savunmaları alınmak üzere soruşturma açılması kararlaştırıldı.

Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. hakkında da, kuruma sunduğu bildirimlerde tutarsızlıklar ve yanlışlar bulunması, yürütülen yerinde denetim çalışmasına ilişkin süreci yavaşlatan bir tutum içinde bulunması, yerinde denetim çalışması sürecinde hazırlanan bazı ekran görüntüleri ve açıklamaların denetim sonunda teslim edilen dokümanlardan çıkarılması ve denetim sonunda Denetim Heyeti tarafından hazırlanan tutanağın imzalanmaması nedeniyle, savunması alınmak üzere soruşturma açılmasına karar verildi.

Duyuruda, Telekomünikasyon Kurumu'nun Denetim Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 13. maddesi çerçevesinde, ilgili birim olarak Sektörel Araştırma ve Stratejiler Dairesi Başkanlığının görevlendirilmesi, soruşturma heyetinin, Tarifeler Dairesi Başkanlığı ve Sektörel Rekabet ve Tüketici Hakları Dairesi Başkanlığından persone-

lin de katılımıyla yürütülmesine karar verildiği bildirildi.³⁵⁴

GSM Şirketleri Kontörden TL'ye Geçişte

Gizli Zam Uyguladı

Kontörden TL'ye geçişle birlikte, birçok tüketicinin şikayette bulunduğu bildirildi. Geçişle birlikte, tüketicinin bazı beklentiler içine girdiğini dile getiren Tüketiciler Birliği Genel Başkanı Nazım Kaya, şöyle konuştu:

“Tüketiciler, kontör atış periyotlarının saniye bazında yapılmasını,, fiyat ve tarife karmaşalarından kurtulmayı, piyasaya 5 TL'lik kartların sunulmasını bekledi. Ancak bugün durum daha da karmaşık hale gelindi. Özellikle 1 Nisan öncesi 20 kuruşa yapılabilen görüşmenin bugün 30 kuruşa yapılabilmesi, hatlarında yüklü olan kontörlerin %33 eksiltilerek TL'ye çevrilmesi, birçok tüketicinin başvuru merkezimize ilettiği şikayetlerden anlaşılmaktadır. Yapılan gizli ve anlaşmalı zam, zam yapabilmek için kontörden kuruşa geçiş operasyonu yapıldığını göstermektedir.”

Kaya, sektör firmalarının kontörden kuruşa geçtiklerini belirten sloganlarına rağmen, ücretlendirmede, kontör atış periyotlarının süresini uzun tutmaları nedeniyle, 10 saniyelik görüşme için 60 saniye ücreti ödendiğini sözlerine ekledi.³⁵⁵

c. Diğerleri

Sebze-Meyvelerin %24'ü Yolda Çürüyor

Enflasyonu tehdit eden sebze ve meyve fiyatlarının düşürülmesi için, Merkez Bankası; demiryolu ağının güçlendirilmesi önerisini getirdi.

Domates başta olmak üzere, sebze ve meyve fiyatlarında yaşanan artışa dikkat çeken Merkez Bankası Başkanı Durmuş Yılmaz, fiyatları düşürücü bir proje önerisinde bulundu. Ürünün, üretimden tüke-

353 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=123582>

354 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=114398>

355 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=110201>

ticiye ulaşıncaya kadar %24'ünün çürüdüğünü belirten Yılmaz; "taşımada yaşanan sorunun çözülmesi gerekiyor. Bu kapsamda Antalya ile Ankara arasında demiryolu ağı kurulabilir" şeklinde konuştu.³⁵⁶

Perakende Sektörü Kurlsız Bir Şekilde Büyüyor

Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) Genel Başkanı Bendevi Palandöken, perakende sektörünün kurlsız bir şekilde büyüdüğünü belirterek; "Ağustos ayında 250'ye ulaşan alışveriş merkezi sayısının, 2011'de 313'e çıkacağını tahmin ediyoruz. Küçük işletmeler, sayıları hızla artan alışveriş merkezleri karşısında tek tek kapanıyor ya da tabela değiştiriyor" dedi.

Palandöken, Türkiye'de 2 milyon iş yeri ile, 3 milyonun üstünde esnaf olduğunu söyledi.

Ekonominin can damarı olan küçük işletmelerin sürekli ihmal edildiğini, problemlerinin yıllardır çözülmediğini ifade eden Palandöken, bir zamanların en gözde meslekleri arasında bulunan esnaflığın, artık her geçen gün kötüye gittiğini ve bitme noktasına geldiğini kaydetti.

Türk perakende sektörünün 250 milyar Dolar'lık bir büyüklüğe sahip olduğunu altını çizen Palandöken; "uluslararası ve yerli büyük sermaye, bu pastadan pay almaya çalışıyor. Haksız rekabet, kurlsızlık, esnafımızı her geçen gün daha kötü duruma düşürüyor. Esnafın acilen yeniden yapılandırılması şart. Perakende sektörü kurlsız bir şekilde büyüyor" dedi.³⁵⁷

Yabancı Marka Çılgınlığı

Ekonomiyi Olumsuz Etkiliyor

Sanayi ve Ticaret Bakanı Nihat Ergün'ün, belediyelerin ve kamu kurumlarının otobüs, bilgisayar gibi ihtiyaçlarının, bundan böyle yerli üreticiden karşılanmak amacıyla çalışma başlattıklarını söyleme-

si, yerli üreticileri sevindirdi. Çevre ve Tüketici Haklarını Koruma Derneği (ÇETKODER) Genel Başkanı Mustafa Göktaş, yabancı mal ve araç alımının, yerli üreticiyi yok ettiğini söyleyerek, devletin yerli üretimi desteklemesi gerektiğini belirtti.³⁵⁸

Et Fiyatlarını Yükselten Spekülatörler Durdurulamıyor

Et fiyatlarının sürekli yüksek kalmasını sağlayan et spekülatörleri, tüm çabalara rağmen durdurulamıyor. Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı'nın, Kasım ayındaki Kurban Bayramı öncesinde, et fiyatlarını indirmek için aldığı et ithalatını genişletme kararı da spekülatörleri durduramadı.

Spekülatörler bu kararın ardından harekete geçerek; "ithal edilecek kurbanlıklar domuz çiftliklerinde yetiştiriliyor!" "Hristiyan ülkelerden ithal edilen hayvanlardan kurbanlık olmaz!" "Deli danalı hayvanlar da ithal ediliyor!" iddiaları ile vatandaşların kafalarını karıştırmaya devam ettiler. Konuyla ilgili Tarım Bakanlığı başta olmak üzere birçok kamu kurumuna şikayet geldiği belirtildi. Bakanlık yetkilileri ise bu tür iddiaların tamamının asılsız olduğunu, ithal edilecek hayvanların, yetiştirildiği çiftliklerden Türkiye'ye getirilişine kadar geçen tüm aşamalarının kontrol edildiğini kaydettiler.³⁵⁹

"Kapatıyoruz" Kandırması

Esnafı Zor Durumda Bırakıyor

Haksız rekabete yol açan 'Kapatıyoruz' ilanlarıyla müşteri toplayan mağazalar, Rekabet Kurulu'na şikayet edildi. Adapazarı Sandalyeciler ve Mobilyacılar Esnaf Odası Başkanı Muhittin Kılıç, haksız rekabete yol açan 'Kapatıyoruz' ilanlarıyla müşteri toplayan mağazaları Rekabet Kurulu'na şikayet etti.

Kılıç, her geçen gün bir yenisi açılarak, halka ucuz ve kalitesiz ürünleri, sahte sloganlar ile sunan ve mobilyacı esnafını mağdur eden geçici mağazaların açılmasını engellemek için Rekabet Kurumu'na başvurduklarını söyledi. Kılıç, yaptığı açıklamada,

356 http://www.zaman.com.tr/haber.do?haber_no=1045508&title=sebzemeyvenin-yuzde-24-u-yolda-curuyor-cozum-demiryolunda

357 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133704>

358 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132129>

359 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=130633>

'Bitiriyoruz', 'Kapatıyoruz' adı altında mobilya, halı ve ev tekstil ürünlerini satışa sunan mağazaların çoğaldığını belirterek; "birkaç firma satış potansiyelini artırmak ve halkı sahte sloganlar ile kandırarak dikatini çekmek için çeşitli isimler adı altında günü birlik kiralanen depolarda satış yapıyorlar. Bu da haksız rekabete yol açıyor" dedi.³⁶⁰

Küresel Şirketler

Tüketimi Arttırmak İçin Her Yolu Deniyor

ABD'de yüz milyarlarca Dolar'lık teşvik planları ve bol para, tüketiciyi alışverişe yöneltmeyince, perakende devleri kendi teşvik planlarını çıkardı. Kimi bedava ürün dağıtıyor, kimi alışverişin bir kısmını kendisi ödüyor, kimi ise binlerce Dolar'lık uygun faizli kredi buluyor.

Kriz yorgunu ABD, tüketicisini canlandırmaya yönelik devlet ve merkez bankası girişimleri işe yaramayınca, dünyanın en büyük ekonomisinin önde gelen perakendecileri, kendi teşvik paketlerini oluşturmaya başladı.

ABD ekonomisinin can damarını oluşturan Sam's Club, Target, Toys "R" Us, Staples ve Office Depot gibi birçok perakende devi, alışılmadık promosyonlarla, hem mağazalara müşteri çekmeyi, hem de onlara para harcatmayı hedefliyor. Target, kendi kredi kartı sahiplerine %5 indirim uygularken, Toys "R" Us, bir tatil fonlama programı ile müşterilerinin tasarruflarına katkıda bulunuyor. Staples ve Office Depot ise bir peniye ya da ücretsiz olarak, ofis malzemeleri dağıtıyor.

Wal Mart'ın sahibi olduğu Sam's Club'da uygulanan teşvik planı ise, belki de en alışılmadık yöntem. Satışlarında azalma görünce müşterilerine bir anket uygulayan Sam's Club, sorunun müşterilerinin kredi bulamaması olduğunu anladı. Bunun üzerine şirket, kriz sonrası sıkılaştırılan kredi koşulları nedeniyle başvuruları geri dönen müşterileri için bir "kolay kredi" planı hazırladı.

Mayıs ayından bu yana yürürlükte olan plana

göre, Sam's Club müşterisi, şirketin anlaşmalı olduğu bir finans kuruluşundan 25 bin Dolar'a kadar kredi alabiliyor. Krediyi ayarlayan Superior Financial Group, başvuru yapan Sam's Club üyelerine, başvuru ücretinde 100 Dolar'lık indirim yapıyor ve daha düşük faiz uyguluyor.

Yani Sam's Club üyelerine daha uygun fiyatlarla tüketici kredisi bulup, bu sayede müşterilerine daha fazla harcama yaptırmayı, kendisi de satışlarını artırmayı amaçlıyor. Ayrıca Sam's Club, kredi veren kuruluşa gönderdiği ve kredi alan her üye üzerinden 50 Dolar komisyon alacak.³⁶¹

Türkiye'de Tüketicilerin Borcu

150 Milyar Dolar'a Yaklaştı

Tüketicilerin, özellikle kredi kullanımı ile bankalara olan borçları ürkütücü boyutlara ulaşmış bulunuyor. Hesapsızca harcama yapmaya teşvik edilen tüketicilerin, 2010 yılı ortalarında elde edilen verilere göre toplam borcu, yaklaşık 150 milyar TL'ye ulaşmış durumda.

Elde edilen rakamlara göre; tüketicilerin bankalara olan toplam borcu 143 milyar 265.3 milyon TL'ye ulaştı. Merkez Bankası'nın verilerinden yapılan hesaplama göre, bankaların tüketici kredisi alacakları 104 milyar 797.6 milyon TL'ye yükseldi. Tüketicilerin kredi kartı borçları ise 38 milyar 467.7 milyon TL oldu. Konut kredileri 48 milyar 899.8 milyon TL'ye, taşıt kredileri ise 4 milyar 119 milyon TL oldu. Diğer tüketici kredileri ise 51 milyar 778.8 milyon TL'ye çıktı.³⁶²

Akaryakıt Devleri

Vatandaşları Kandırmaya Devam Ediyor

120 milyar Dolar'lık enerji sektörünü mercek altına alan Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, çarpıcı gerçekleri gün ışığına çıkardı. Akaryakıtta, rafineri çıkışından pompaya uzanan ağda, yüksek kazançların elde edildiği tespiti yapılan raporda; "ülkemizdeki dağıtıcı ve bayi paylarının, rekabet

³⁶⁰ <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=125513>

³⁶¹ <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=120466>

³⁶² <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=119844>

düzeyinin yüksek olduğu AB ülkelerindeki dağıtıcı ile bayi marjlarına kıyasla oldukça yüksek seyrettiği tespit edildi" ifadesine yer verildi.

Geçtiğimiz yıl Haziran ayında başlayan, iki ay süre ile geçerli tavan fiyat uygulamasının da beklenen olumlu ve kalıcı etkiyi sağlamadığı vurgulandı. Akaryakıt piyasasında ithalatın yasal mevzuat nedeniyle neredeyse imkânsız hale getirildiği belirtilen raporda, akaryakıt şirketlerinin indirimleri pompaya yansıtma, zamlar kadar istekli olmadıkları belirtiliyor. Rekabet Kurumu da, 2008 yılında Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'na (EPDK) bir yazı göndererek, akaryakıt sektöründe uygulanan fiyatların çok yüksek olduğunu, bunun sektörde rekabetin sağlanmamasından kaynaklandığını bildirmişti.³⁶³

Akaryakıt Fahiş Kârlarla Satılıyor

Dünyada benzinin litre fiyatının en pahalı olduğu ülkelerden olan Türkiye'de, vatandaş fiyatlara isyan ederken; akaryakıt şirketleri, tüketicinin ödediği ücretin büyük kısmının ÖTV vergisi olarak alındığını söyleyerek kendini savunmuyor. Ekonomi yazarı Erdoğan Süzer, Bugün gazetesindeki köşesinde; Türkiye'deki akaryakıt şirketlerinin skandal uygulamalarını, ismini açıklayamadığı devlet memuru bir enerji uzmanına dayandırarak şunları yazdı:

"Dışarıdan baktığınızda, akaryakıt fiyatları piyasa şartları içerisinde oluşuyor gibi görünüyor. Ancak bu tezi boşa çıkaran 'ikinci fatura' gerçeği var. Şirketler, dış piyasadan satın aldıkları akaryakıtın faturasını gizleyip, daha pahalı görünen ikinci bir fatura düzenliyor. Dolayısıyla iç piyasada, vergi, navlun, bayi kârı gibi unsurlarla tüketiciye yansıyacak fiyat oluşurken, düşük olan gerçek alım fiyatından değil, şişirilmiş ikinci fatura fiyatı üzerinden hesap yapılıyor.

Enerji uzmanı örnek de veriyor; "diyelim ki bir şirket, benzini 4 TL'den satın aldı. İç piyasada fiyat 6,5 TL civarında. Gerçek alım fiyatından vergi uygulansa fiyat 5,5 TL'de oluşacak. Bu düşüşe izin verilmiyor, fiyatı iç piyasada 7 TL'ye getiren ikinci

bir fatura devreye giriyor, sonuçta akaryakıtta indirim olacağına fiyat artışı yaşanıyor." Uzman, bütün bu iddialarından sonra şu çarpıcı hesabı ortaya atıyor:

"Eğer ikinci fatura oyunu oynanmasa, akaryakıt fiyatları bugünkü seviyesinden çok daha aşağıda olur. Akaryakıt şirketlerinin, 1 litre benzin fiyatını yaklaşık 75 kuruş aşağı çekme marjı olduğunu düşünüyorum. Gerçek fatura iç piyasaya yansımış olsa; bugün benzin 4 TL değil 3,25 TL olurdu..."

Son derece iddialı bir o kadar da çarpıcı bir görüş! "İyi de sizin gördüğünüz bu oyunu EPDK göremiyor mu" diye sordum. Soruma aldığım yanıt, işin boyutunu daha bir net ortaya koydu. Dedi ki, "serbest piyasa kuralında kontratlarda gizlilik esastır. EPDK kimsenin kontratını göremez. Dolayısıyla gerçekte kimin hangi fiyattan ürün aldığını bilemez, takip edemez. Zaten işin püf noktası da bu gizlilik-tir."³⁶⁴

Çağrı Merkezleri Tüketicilere Yardımcı Olmuyor

Büyük şirketlerin çağrı merkezleri, tüketicilerin sorunlarını çözmekten çok, sorun olmaya başladı. Bankaların, GSM şirketlerinin ve teknoloji markalarının çağrı merkezleri, tüketicileri çıldırtacak seviyeye ulaştı. Çünkü bazı şirketler tamamen bant kaydından hizmet veriyor. Bu da, zamanı kısıtlı olan tüketiciler için büyük bir zaman kaybı anlamına geliyor. Bazı tüketiciler, özellikle bu bant kayıtları yüzünden çağrı merkezleriyle görüşmek istemiyor.

Sektörün bu konudaki tavrı ise oldukça ilginç. Müşteri Hizmetleri Uzmanı Akın Başal, eleştirileri haksız buluyor. Bundan 15 yıl öncesine kadar, işini halletmek için uzun zaman ve emek harcayan günümüz insanının, telefonda 7 dakikada bir işlem yapmaya bile tahammül edemediğini düşünüyor. Başal, sesli yanıtlama sisteminin tam da soracağı soruya uygun bir seçenek olmadığı için şikâyet edildiğini belirtiyor. Başal'a göre şirketler daha iyi hizmet vermek için çağrı merkezi birimlerinde çok sayıda müşteri temsilcisi istihdam ediyor. Başal, her soruya ve

363 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=117803>

364 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=138876>

soruna özel sesli yanıtlama sisteminin geliştirilemeyeceğini belirtiyor ve; “bunun için 100 farklı tuşlama seçeneği koymak gerekir. Hatta bölgesel şivelere uygun menü oluşturulmasını ister mi acaba müşterilerimiz? Her telefonu açanı, hiç bekletmeden, hemen cevap verebilmek için de müşteri sayısı kadar müşteri temsilcisini, telefon başında bekletmek gerekir” diyor. Başal, tüketiciye şu uyarıda bulunuyor: “Sesli yanıtlama sistemlerinden bir çözüm beklemek doğru değil; çünkü o sistem, sadece kısa bilgi aktarımı için kuruluyor. Çözüm aradığınızda, müşteri temsilcisiyle görüşmelisiniz. Hep aynı şeyi söylüyorlar diyenler, ürün veya hizmet satın alırken lütfen sözleşmelerini okusun.”³⁶⁵

Calgon Milyonlarca Müşteriyi Kandırdı, Mahkeme Satışını Durdurdu

Merkezi İngiltere’de bulunan Reckitt Benckiser Temizlik Malzemesi Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından üretilen temizlik ürünü Calgon’un satışı, müşterilerini aldattığı gerekçesiyle durduruldu. Ancak dava sürecinin uzamasını fırsat bilen firma, hazırladığı reklam filmlerinde önce Calgon markasının ismiyle beraber, ürünü Finish olarak tanıttı; ardından sessizce Calgon ismini Finish’le değiştirdi. Böylece firma; müşteri portföyünü kaybetmeden satışlarına devam etmiş oldu. Ancak yine de mahkemenin sözkonusu kararı, tarihi bir karar olarak kabul ediliyor.

Tüketici Mahkemesi’nin, Reckitt Benckiser firması tarafından üretilen Calgon marka temizlik ürününün üretimini durdurması ile ilgili kararını açıklayan, Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi Başkanı Kemal Özer; “küresel bir markanın üretiminin durdurulması kararı, tarihi bir karardır” dedi. Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi Başkanı Kemal Özer ile Calgon aleyhine dava açan Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi Adıyaman Temsilcisi Mehmet Öztürk, yaptıkları ortak basın toplantısında şu görüşleri dile getirdiler:

“Halen merkezi İngiltere’de bulunan Reckitt Benckiser Temizlik Malzemesi Sanayi ve Ticaret A.Ş.; 1823’de Almanya’da kurulan Benckiser firması ile İngiliz Reckitt & Colman firmalarının 1999’da birleşmesi ile ortaya çıkmış, küresel bir firmadır.

Mezkûr firma, 1986 yılından bu yana Türkiye’de faaliyet göstermektedir ve Calgonit, Kosla, Lovela, Quanto, Veet, Air Wick, Oxi, Calcor, Marc, Vanish, Lovelamatik, Tired, Vitroclen, Harpic, Cillit, Power Ball gibi markaların yanı sıra, en ünlü kireç çözücü olduğu iddia edilen CALGON’un da üreticisidir.

Sağlık ve Gıda Güvenliği Hareketi Adıyaman Temsilcisi Mehmet Öztürk, üzerinde 1 kg yazan Calgon marka kireç önleyici satın almıştır. Dikkatli bir tüketici olan Öztürk, ürünün hafif olmasından şüphelenir. Ambalajında 1000 gr yazan ürünü tartınca, 630 gr geldiğini görür. Bunun üzerine, başka ürünler satın almış ve herbirini tartmıştır. Ancak her tartılan ürün, %20 ila %35 aralığında değişen miktarlarda, eksik çıkmıştır. Bilgi ve desteğimizle konu yargıya taşınmış ve tespit, toplama ve de üretimin durdurulması davası açılmıştır.

Mahkeme, bilirkişi tayin etmiştir. Bilirkişi incelemesinde, benzer bir olayın daha önce de tespit edildiği ve ürünlerin iade edildiği de anlaşılmıştır. Ayrıca bilirkişi, ürünler üzerinde yaptığı incelemede, ürünlerin sahte olmayıp, orijinal olduğunu da belirlemiştir. Zaten üretici firma da mahkemeye sunduğu savunmada, bu ayıplı ürünlerin kendisine ait olduğunu kabul etmektedir. Mahkeme ise duruşma sırasında, dava konusu ürünlerden rastgele seçilen 2 ürünü huzurda tarttırmış ve ambalajında 1 kg yazmasına karşın, birinin 706 diğeri ise 730 gr geldiğini kayda geçirmiştir.

Yargılama bir yıldan fazla sürmüş ve tüm deliller toplandıktan sonra karar aşamasına gelinmiş ve de geçtiğimiz ay, karar açıklanmıştır. Mahkemenin kararında 4703 sayılı teknik mevzuat ile 4077 sayılı Tüketici Kanunu muvacehesinde ‘Calgon marka’ ürünün, 3 ay süre ile üretiminin durdurulmasına ve piyasadaki ayıplı ürünlerin toplanmasına karar verilmiştir.

365 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=106554>

Mahkeme, kararında da görüleceği üzere; firma, miktarını hiçkimsenin bilmediği kadar büyük miktarda ve %40'lara varan oranda eksik dolumlu ürününü piyasaya sürerek, tüketicuyu aldatmış ve de haksız kazanç elde ettiği ortaya çıkmıştır.

Bundan dolayı kendini savunamadığı gibi, davanın uzun sürmesinden yararlanarak marka değişikliğine gitmiştir. Dünyanın en büyük temizlik ürünleri üreticisi firmalarından biri olan bir firmanın, son derece yüksek teknolojiye sahip dolum tesislerine sahip olmadığı düşünülemez. Davaya konu ürünler arasında; hem 300-400 gr aralığında eksik dolum, hem de hiçbir izahı olamayan değişken rakamlarda dolular yapılmıştır. Bu durum, firmanın haksız kazanç elde etmesinin yanısıra, Türkiye'deki kamu denetimlerinin eksikliğinden yararlandığını da ortaya çıkarmaktadır.³⁶⁶

Kırsalda LPG Vergileri Kentteki Doğalgaz

Vergilerinden 40 Kat Fazla

Kırsal bölgelerde tüp gaz ile ısınmak veya yemek pişirmek isteyenler, büyük şehirlerde doğalgaz kullananlara oranla 40 kattan fazla oranda ÖTV ödüyorlar.

İTO Lpg Sıvı Gazlar ve Otogaz Montaj Servisleri Meslek Komitesi Başkanı Erkan Kınacı, LPG'nin temiz ve yaşanabilir bir dünya için en sağlıklı ve çağdaş enerji türlerinden biri olduğunu belirterek LPG'nin, güvenli olduğu kadar, muadil yakıtlarla kıyaslandığında çevreyle en dost yakıtlardan biri olduğunu söyledi.

Türkiye'de LPG sektörünün yaşadığı en büyük sıkıntının, tüplü segmentin her geçen gün gittikçe daralıyor olması olduğunu dile getiren Kınacı, kırsal bölgelerde tüp gaz ile ısınmak veya yemek pişirmek isteyenler, büyük şehirlerde doğalgaz kullananlara oranla 40 kattan fazla oranda ÖTV ödediklerine dikkat çekti. Kınacı, çevreye zarar veren yakıtlara yönelmek zorunda kalan tüketicilere dönük indirim-

ler getirilmesini, hem çevreye hem de ülke ekonomisine büyük fayda olacağını ifade etti.³⁶⁷

366 <http://www.gidahareketi.org/Mahkeme-Calgon%E2%80%99un-Satisini-Durdurdu--951-haberi.aspx>

367 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133420>

3. ÇALIŞMA HAYATI

a. İşsizlik-Yoksulluk

Euro Bölgesinde İşsizlik

Son 12 Yılın En Yüksek Seviyesine Ulaştı

Euro bölgesinde işsizlik oranları, 2010 yılının Ekim ayında %10,1'e ulaşarak, son 12 yılın en yüksek düzeyine çıktı.

İşsizlik oranları İtalya'da yükselirken, Fransa ve Almanya'da bir miktar azaldı, İspanya'da ise değişmedi. AB istatistik kurumu Eurostat'ın verilerine göre bu oran, 1998 yılının Temmuz ayından bu yana görülenlerin en yükseği olarak kaydedildi. Euro bölgesinde işsiz sayısı 80 bin artarak 15 milyon 950 bine; 27 üyeli AB genelinde ise 84 bin artarak 23 milyon 150 bine çıktı.³⁶⁸

Dünyadaki İşsiz Sayısı 210 Milyon

Uluslararası Para Fonu ile Uluslararası Çalışma Örgütü, finans krizinin, dünya işsiz ordusuna 30 milyon kişinin daha katılmasına yol açtığını açıkladı. İki kuruluşun yayınladığı rapora göre, dünyadaki işsiz sayısı 210 milyona çıktı. İki uluslararası kuruluş, durgunluğun özellikle gelişmiş ekonomilere zarar verdiğini bildirdi ve bu ülkelerde işsiz sayısının düşmediğine işaret etti. Kalkınma yolundaki ülkelerde

ise, kriz yüzünden, aile geçimini sağlayıp yoksulluktan kurtulmayı başaramayan kişi sayısının yükseldiği de, raporda kaydediliyor. Raporda ayrıca dünyada çalışma gücünün yılda %1.6 oranında büyüdüğü ve bu katılımı karşılamak için 45 milyon yeni iş yaratılması gerektiği bildiriliyor.³⁶⁹

Yoksulluk Sınırı 2.500 TL'ye Ulaştı

Türkiye'de çeşitli kurumlar tarafından yapılan araştırmalar, yoksulluk sınırının 2.500 TL'ye dayandığını gösteriyor. Araştırma sonucunda elde edilen rakamlar, aydan aya ya da kurumdan kuruma değişse de, elde edilen sonuçlar, dört kişilik bir ailenin yoksul sayılmaması için, aylık gelirin yaklaşık 2.500 TL civarında olması gerektiğini gösteriyor.

Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası (Bem-Bir-Sen) verilerine göre, Kasım 2010'da Türkiye'de açlık sınırı 926, yoksulluk sınırı 2 bin 520 TL'ye ulaştı.³⁷⁰ Bu rakam Türk-İş'in araştırmasında; açlık sınırı için 862, yoksulluk için 2 bin 807 TL olarak açıklandı.³⁷¹ Memur-Sen tarafından gerçekleştirilen benzer bir araştırma ise, Türkiye'de dört kişilik bir ailenin açlık sınırının 951, yoksulluk sınırının 2.462 TL olduğunu söylüyor.³⁷²

Genç İşgücü Üretime ve Eğitime Dahil Edilemiyor

Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından hazırlanan rapora göre; Türkiye'de 11 milyon 547 bin çalışma çağındaki genç nüfustan; 3 milyon 904 bini, ne üretimde, ne de eğitimde yer alıyor. Bir başka deyişle, her 100 gençten 34'ü atıl durumda.

ATO'nun Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haziran ayı işgücü istatistiklerinden yararlanarak hazırladığı, "İş'te Gençlik" raporuna göre, 52 milyon 503 bin kişi olan çalışma çağındaki nüfusun, 11 milyon 547 binini 15-24 yaşları arasındaki gençler oluş-

369 <http://www.voanews.com/turkish/news/Uluslararası-Para-Fonu-ile-Uluslararası-Calma-Orgutu-102124214.html>

370 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=138346>

371 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=137264>

372 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=138719>

368 <http://www.usakgundem.com/haber/59729/euro-bölgesinde-İşsizlik-son-12-yılın-zirvesinde.html>

turuyor. Gençlerin 5 milyon 642 bini erkek, 5 milyon 905 bini ise bayan. Çalışma hayatı içinde 11 milyon 547 bin gencin 3 milyon 732 bini (%32,3) yer bulurken, 3 milyon 911 bini öğrenimine devam ediyor. 3 milyon 904 bin genç ise ne eğitimde ne de üretimde yer alıyor.

Çalışan 3 milyon 732 bin gencin dörtte birinden fazlası (961 bin) "ücretsiz aile işçisi" durumunda bulunuyor. Bir gelir elde etmeden ve sosyal güvenceye sahip olmadan çalışır gözükken bu gençler, atıllık oranını perdeliyor. Ücretsiz aile işçisi olan gençler istihdam içinde değerlendirilmediği zaman atıllık oranı %34'den %42'ye çıkıyor.

Rapora göre, atıllık oranı kızlarda daha da yüksek... Her 100 erkekten 21'i üretim ve eğitimde yer almazken, bu sayı kızlarda 47'ye yükseliyor. 5 milyon 905 bin genç kızın 1 milyon 317 bini çalışırken, 1 milyon 842 bini eğitime devam ediyor. Atıl genç kızların sayısı ise 2 milyon 746 bin. Atıl gençlerin %70'ini kızlar oluşturuyor.³⁷³

Avrupa İşsizlikte Türkiye'yi Geride Bıraktı

Euro Bölgesi'nde işsizlik rekor üstüne rekor kırıyor. Euro Bölgesi'nde (AB'de para birimlerini Euro olarak değiştiren ve kullanan 22 ülke) son birkaç aydır yüzde 10 ile tarihi zirvesinde bulunan işsizlik oranı Eylül ayında %10,1'e tırmandı.

AB'de en yüksek işsizlik oranları; %20,8'le İspanya, %19,4'le Letonya, %18,6'yla Estonya ve %18,2'yle Litvanya'da görülürken, en düşük oranlar %4,4'le Hollanda, %4,5'le Avusturya ve %5'le Lüksemburg'da kaydedildi.³⁷⁴

Küresel Servetin Dağılımındaki Uçurum Derinleşiyor

Dünyanın %68,4'ü, toplam küresel servetin sadece %4,2'sine sahip... Küresel bazda 4,4 milyar kişinin sahip olduğu toplam servet, 2000'den bu yana %72 artarak, 195 trilyon Dolar'a ulaştı.

Credit Suisse'ın hazırladığı rapora göre, küresel

bazda 4,4 milyar kişinin sahip olduğu zenginlik, 2000 yılından bu yana %72 oranında artış kaydetti ve artmaya devam etmesi bekleniyor. Söz konusu 4,4 milyar kişinin sahip olduğu toplam servet, 195 trilyon Dolar'a ulaştı ve toplam servetin 2015'te %61 oranında artarak, 315 trilyon Dolar'a ulaşacağı tahmin ediliyor. 3,03 milyar kişinin ise en az 10 bin Dolar serveti bulunuyor. Bu durum, küresel nüfusun %68,4'ünün toplam servetin yalnızca %4,2'sine sahip olduğunu gösteriyor.

Toplam nüfusun %0,5'i yani 2,4 milyon kişinin ise, 1 milyon Dolar'dan fazla serveti bulunuyor. Söz konusu 2,4 milyon kişi küresel zenginliğin %35,6'sını oluşturuyor.³⁷⁵

Yoksulluk Yaygınlaşıyor

Yapılan araştırmalar, küreselleşmenin dünyaya zenginlik getirmediğini ortaya koydu.

Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) yaptığı araştırmada, küreselleşme sürecinin, ülkelere ekonomik, siyasal ve sosyal açıdan bazı gelişmeleri vaat etse de; aynı zamanda yoksulluğun artışı gibi çeşitli olumsuz sonuçları beraberinde getirdiğine dikkat çekti. Araştırmada, küreselleşme ile ekonomik ve sosyal hayatın dışında kalan yoksulların, yoksulluktan kurtulma umudunun da tükendiği vurgulandı.

Araştırmada, küreselleşme sürecinin yoksulluk ile ilişkisi tanımlanırken üzerinde durulması gereken en önemli noktanın, küreselleşmenin beraberinde getirdiği uluslararası kuruluşlar ve bunların az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde uyguladığı yapısal uyum programları olduğu kaydedildi.

Araştırmaya göre; yapısal uyum programları reel ücretlerin düşmesine neden olurken, işsiz sayısındaki artışında ücretlerdeki düşüşü arttırıyor. Çalışan kesim için, alternatif emek gücünü oluşturan işsizlerin tehdit unsuru haline geldiği belirtilen araştırmada; "çünkü çok düşük ücret karşılığında çalışmayı işsiz kalmaya tercih etmektedirler" denildi.

373 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=136295>

374 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=134406>

375 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132051>

Küreselleşmenin az sayıda insana refah sağlarken, dünya nüfusunun büyük bir bölümünü yoksul bıraktığının tespit edildiği araştırmada; “uygulanan politikalar ile, hem ülkeler içinde, hem de ülkeler arasında eşitsizlik derinleşmiş ve zengin ile yoksul arasındaki uçurum artmıştır. Yirmici yüzyılın başında kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsılada en zengin ile en yoksul arasındaki fark 22’ye 1 iken, 2000 yılına gelindiğinde bu fark, 267’ye 1’e kadar yükselmiştir. Daha fazla zenginlik getireceği varsayılan küreselleşme, bütün dünyada yoksulluğun artmasına neden olmuş ve bu süreçte uygulanan iktisadi ve sosyal politikalar sonucunda pek çok insan işsiz kalmıştır. Bu insanlar ‘yeni yoksullar’ olarak adlandırılan kesimi oluşturmuştur. Yeni yoksullar; önceden yoksul olmayıp, yeni iktisadi ve sosyal yapılanmaların oluşması sonrasında yoksullaşanları ifade etmektedir” ifadeleri kullanıldı.

Küreselleşme ile birlikte büyük kentlerde yaşam alanlarına ilişkin eşitsizliklerin de derinleştiğine dikkat çekilen araştırmada, yoksulların kent merkezlerinden dışlandığı ve belli alanlara yığıldığı kaydedildi. Merkezden uzak kalan yoksulların; eğitim, sağlık gibi temel kamu hizmetlerinden faydalanma imkanlarının azalmış ya da tamamen ortadan kalktığının belirtildiği araştırmada, küreselleşme ile ekonomik ve sosyal hayatın dışında kalan yoksulların, yoksulluktan kurtulma umudunun da tükendiği vurgulandı.

Küreselleşme ve yapısal uyum programlarının tek başına yoksulluğun nedenini oluşturmadığı kaydedilen araştırmada şöyle devam edildi:

“Üçüncü dünya ülkelerinde yoksulluk ve eşitsizlik 1980 öncesinde de vardı, ama son yıllarda büyük bir sıçrama kaydettiği kesindir. Yapısal uyum programları sonrasında borçlar nedeniyle kredi akışının durması, yabancı yatırımların azalması, işsizliğin artması, ücretsiz kamu hizmetlerinin azalması, ülkelerde yoksulluğun artışı körükleyen önemli unsurlardır. Ülkelerin ekonomik yapısında meydana gelen bu olumsuz durum, sosyal yaşamı da aşındırmıştır. Az gelişmiş ülkelerde işsizlik oranı büyürken, toplumsal huzursuzluk ve şiddet artmış; ayrıca beslenme

ve sağlık koşulları da kötüleşmiştir. Yaşanan bu süreçte çevre sorunları da, yoksulluğu etkileyen olumsuz unsurlardan biri olarak artmıştır.”³⁷⁶

Dünya Gençleri İşsizlikle Boğuşuyor

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), dünyada gençler arasındaki işsizlik oranının geçen yıl, 15-24 yaş arasındaki 81 milyon işsizle rekor seviyeye ulaştığını bildirdi ve bu durumun “kayıp bir kuşak” yaratma riskini beraberinde getirdiği uyarısında bulundu. ILO’nun gençlerin istihdamı konusundaki raporunda, “dünyada gençler arasındaki işsizliğin hiç olmadığı kadar üst düzeye ulaştığı ve bu yıl içinde daha da artmasının beklendiği” belirtildi.

Raporda, işsizlerin oranının 2007’de %11.9’dan geçen yıl %13’e yükseldiği kaydedilirken; bu oranın bu yıl hafif bir artış göstererek %13.1’e yükseleceği ve ertesi yıl ise %12,7’ye düşeceği tahmininde bulunuldu. ILO, 2007’den beri 7.8 milyon artan işsiz gençlerin, “kayıp bir kuşak” yaratma riskini beraberinde getirdiğini, bu gençlerin iş piyasasından çıktıklarını ve kendilerine doğru dürüst bir yaşam sağlayacak bir iş ümidini kaybettikleri uyarısında bulundu.

“Gençler ekonomik kalkınmanın motorudur” diyen ILO Genel Direktörü Juan Somavia; “bu potansiyelden vazgeçmenin, toplumun istikrarını bozabilecek ekonomik bir israf olduğunu” kaydetti. Araştırmayı yapanlardan ekonomist Sarah Elder; bu gençlerin “tüm girişimleri yaptığını, ancak kapıların yüzlerine kapandığını” belirtti.³⁷⁷

İşsizlik “Saadet Zinciri” Kandırmacasını Yaygınlaştırıyor

İnsanları zengin etme vaadinde bulunan Hong Kong menşeli quest.net sitesinin Türkiye ayağına Mali Şube polisleri tarafından baskın yapılması, bazı fırsatçıların işine yaradı.

Sanayi Bakanlığı’nın siteyi kapatma kararının ardından, benzeri faaliyette bulunan siteler, müşteri

376 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=126718>

377 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=124938>

avına çıktı. Hong Kong'lu şirketin ardından Norveç menşeli Goldmine International (GMI) firması, Türkiye pazarında önceki şirketin üye ve ofislerini kullanıyor. quest.net'in yoğunlaştığı bölgelerdeki kahvehanelere akın eden site mensupları, katılımcılardan giriş ücreti olarak 70 Dolar talep ederken, bunun karşılığında günlük 450 Dolar kazanma taahhüdünde bulunuyor.

Kamuoyunda 'Titan' olarak bilinen ve üye yaparak para kazandığını iddia eden internet siteleri, yeniden türemeye başladı. Sanayi Bakanlığı, en son yapılan ihbar ve şikâyetler üzerine, üyelik-doğrudan satış yöntemiyle çalışan quest.net internet sitesi hakkında inceleme başlatmış ve şirketin faaliyetlerini kanuna aykırı bulmuştu. Bunun üzerine yurtdışı menşeli şirketin Türkiye'deki faaliyetlerine son verilmişti. Bu gelişmeler, Norveç menşeli Goldmine International şirketinin Türkiye ayağının büyümesinin yolunu açtı. Özellikle İstanbul'da Güngören, Bağcılar, Şirinevler ve Aksaray'da yoğun olarak faaliyete geçen şirket, sisteme üye olmak isteyen kişilerden 70 Dolar talebinde bulunuyor. Bunun karşılığında 18 karat altın ayarında olduğunu iddia ettikleri saat, mücevher, kolye, kolluk ve kalem gibi eşantyonlar veriyor. Ödemeler banka üzerinden ve elden yapıldığı için, paralar yine direkt olarak yurtdışına aktarılıyor. Öte yandan GMI bünyesinde Gold hesabı bulunan biri tarafından da sisteme dâhil edilmek mümkün. Gold hesap sahibi olmak için çalışmak istediğiniz plana göre 30, 70, 130 ve 220 Dolar'lık '1/1 Gold planı, 2/2 Gold planı ve 3/3 avantajlı Gold' gibi farklı alternatif imkânları sunuluyor. Goldmine ayrıca üyelerin sisteme dahil ettiği her iki kişi karşılığında 30 Dolar ek ödeme yapıyor. Katılımcıların, üçüncü kişileri üye yapmalarında ise üyelere ayrıca 30 Dolar daha katkıda bulunuyor. Üyelere sadece bir defa ürün teslimi yapılıyor. Sistem içinde büyümek isteyen üyeler ise katılım için gerekli 70 Dolar'ı hesaba yatırıyor; ancak ürün yerine ekstra bonus elde ediyor.

quest.net, İstanbul'daki varoşlarda tuttuğu ofis evlerde büyüme yolunu tercih ederken, Goldmine

International, meydanlardaki çay bahçelerini tercih ediyor. İşsiz gençleri hedef seçen site, üye olmak isteyen gençlere büyük paralar kazanma vaadinde bulunuyor. Sistem, şirkete üye olanlara günlük 450, haftalık 3 bin 150, aylık 13 bin 500 ve yıllık da 164 bin 250 Dolar para kazanma vaadinde bulunuyor. Katılımcıların ilgisini çekmek için de; Goldmine'in quest.net ile bir bağlantısının olmadığı, şirketin vergi kaydının olduğu ve yakında Türkiye ofisinin açılacağı taahhüdünde bulunuluyor.³⁷⁸

b. Sosyal Güvenlik ve İşveren-Çalışan İlişkileri

Norveç'te Kadın Çalışanlara İnsanlık Dışı Muamele

Norveç'te bir şirket, kadınların tuvalet ihtiyaçlarından bile rahatsız oldu ve regli dönemlerinde kırmızı bir işaret taşımalarını istedi.

Dünya genelinde artan köleleştirme uygulaması Avrupa'da zirveye çıktı. Dünyanın sözde en müreffeh ülkelerinden biri olan Norveç'te kadın işçilere baskı zirve yaptı. Bir şirket, kadın çalışanlarından, neden çok tuvalete gittikleri konusunda herhangi bir soruşturmaya tabii tutulmamaları için, regli döneminde kırmızı bileklik takmalarını istedi.

Hindustan Times gazetesinin internet sitesindeki habere göre; bu "dudak uçuklatıcı talep" işçi sendikasının ülkedeki şirketlerin "acımasız" tuvalet kurallarıyla ilgili raporunda ortaya çıktı. Sendikanın raporunda, işverenlerin, çalışanların tuvalet ihtiyacı için çok zaman harcadığı ve bunun üretimde kayıp anlamına geldiği konusunda giderek daha takıntılı olduğu bildirildi. Raporda, işverenlerin %66'sının tuvaletlere giriş için elektronik kart sistemi getirdiği, bazı işyerlerinde tuvaletlere kamera yerleştirildiği, bazısında ise tuvalete imza defteri konulduğu belirtildi. Sendikanın raporunda, en aşırı eylemin bir işverenin kadınların adet döneminde kırmızı bileklik takmalarını istemesi olduğu vurgulanarak, bunun, kadınları aşağılayıcı bir tutum olduğu ifade edildi.

378 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=991603>

&title=yeni-saadet-zinciri-kahvehanedeki-issize-dadandi

Norveç tüketici ombudsmanı başkanı Bjorn Erik Thon, adet dönemiyle ilgili getirilen tuvalet kuralının, özel hayatı ihlal ve kişiye hakaret olduğunu söyledi.³⁷⁹

Asgari Ücretin %35'i Devlete Gidiyor

Türkiye'de bir işverenin asgari ücretli bir çalışanı için yaptığı her 100 TL'lik ödemenin 35,2 TL'si devlete gidiyor. İşçiye ise bunun 64,8 TL'si kalıyor.

Devletin, gelir vergisi, SSK primi işçi payı, işsizlik sigortası işçi payı, damga vergisi, SSK primi işveren payı, işsizlik sigortası işveren payı gibi isimlerle, asgari ücretle çalışan vatandaşların maaşlarının yarısına yakını, henüz cebine bile girmeden, devletin kasasına dönüyor.

OECD ve Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü'nün hesaplamalarına göre; Türkiye'de ücret üzerindeki vergi yükü sosyal sigorta ve işsizlik sigortası primi de dahil olmak üzere %36,5 düzeyinde ve bu rakam evli ve 2 çocuklu bir çalışan esas alınarak yapılıyor. Bu hesaplama göre; Türkiye'nin ücret üzerindeki vergi yükü, OECD ülkeleri arasında 8. sırada bulunuyor.³⁸⁰

Türkiye'de 3.5 Milyon Kişinin Sosyal Güvencesi Yok

Türkiye'de sosyal güvenlik kapsamında aktif çalışan kişi sayısı 15 milyon 714 bin 795 kişi. Yapılan istatistiklere göre 72.5 milyon nüfusa sahip Türkiye'de 3 milyon 403 bin 883 kişinin sosyal güvencesinin olmadığı belirlendi. Sosyal güvencesi olan 69 milyon 158 bin vatandaşın ise 10 milyona yakını, yoksul ve dar kesimli kişilere verilen 'yeşil kart' sahibi vatandaşlar oluşturdu. Türkiye'de sosyal güvenlik kapsamında aktif çalışan kişi sayısı ise 15 milyon 714 bin 795 olarak kayıtlara geçti.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun verilerine göre; Türkiye'de 9 milyon 402 bin 705 kişide yeşil kart var. Sosyal Güvenlik Kurumu'nca sigortalı çalışanlardan ayrı tutulan bu kişilerin tamamına yakını ise

Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde ikamet ediyor. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, "sosyal güvenlik kapsamının, yeşil kart hariç, toplam il nüfusuna oranı" rakamlarından yapılan hesaplamalara göre, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkının yarısının, sosyal güvencesinin kaynağının 'yeşil kart' olduğu tespit edildi.³⁸¹

Türkiye İş Kazalarında Dünya Üçüncüsü

Çalışma Bakanı Ömer Dinçer, Hindistan ve Rusya'dan sonra, ölümlü iş kazalarında Türkiye'nin 3'üncü sırada yer aldığını söyledi.

Bakan Dinçer, Üçlü Danışma Kurulu'nda; Türk-İş Başkanı Mustafa Kumlu, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Hak-İş Başkanı Salim Uslu, TİSK Başkanı Tuğrul Kudatgobilik ve Bakanlık bürokratlarıyla biraraya geldi. Bakanlık'ta yapılan toplantı sonrası konuşan Dinçer, çalışma hayatıyla ilgili sorunlar sıralandığı takdirde; işsizlikten sonra en önemli sorunun iş sağlığı ve güvenliği olduğunu vurguladı.

Bakan Dinçer, Hindistan ve Rusya'dan sonra, ölümlü iş kazalarında Türkiye'nin 3'üncü sırada yer aldığını söyledi. Bakan Dinçer, sözlerini şöyle sürdürdü: "Meslek hastalıklarında, özellikle ölümlü kazalarda olduğu kadar kötü bir durumda değiliz. 1 milyon 220 bin işyeri varken, 8 milyon 800 binden fazla işçi var. Bunların %99.7'si KOBİ niteliği taşıyor. Bu işçilerin %83.8'i KOBİ'lerde çalışıyor. İş kazalarının %81'i KOBİ'lerde meydana geliyor."³⁸²

Avrupa'da Emeklilik Yaşı 70'e Yaklaşıyor

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu, yaşlanan nüfus nedeniyle emeklilik yaşının 2030'lu yıllarda 70'e yükseltilmesi gerektiğini bildirdi. Sürdürülebilir emeklilik sistemi için öneriler hazırlayan AB Komisyonu, yaşlanan nüfus nedeniyle, AB'de çalışma çağındakilerin sayısının 2012 yılında hızla gerilemeye başlayacağı uyarısında bulundu.

379 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=138107>

380 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=135346>

381 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=128797>

382 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=121464>

Son 50 yılda AB'de ortalama yaşam süresinin 5 yıl arttığına ve son tahminlere göre 2060 yılına kadar 7 yıl daha uzayacağına dikkat çeken AB Komisyonu, halen 65 yaşının üzerindeki her bir kişi için çalışma çağında 4 kişinin bulunduğu AB'de, bu oranın 2060 yılında, 65 yaşının üzerindeki her bir kişi için çalışma çağındaki 2 kişi olarak değişeceğini duyurdu.

Bu durumda mevcut emeklilik yaşının değiştirilmemesi halinde sosyal güvenlik sisteminin çökeceği uyarısında bulunan AB Komisyonu, emeklilik yaşının 2040 yılında 67'ye ve 2060 yılında 70'e çıkarılması halinde bile, emeklilerin çalışanlara oranı açısından, bugün 60 yaşında emekliliğe karşılık geleceğini bildirdi.

AB'nin projeksiyonlarına göre; emeklilik sisteminin sürdürülebilirliği açısından bugün 65 yaşında emeklilik, 2020 yılında 67 ve 2035 yılında 70 yaşında emekliliğe denk geliyor. Bu durumda 2040'lı yıllarda emeklilik yaşının 70'in de üzerine çıkarılması gerekiyor. AB üyeleri arasında Almanya, Danimarka, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve İsveç; 2020'li yıllarda emeklilik yaşını en az 67'ye yükseltmeyi planlıyor. Yaşlanan nüfus yanında düşük doğum oranları nedeniyle çalışma çağındaki nüfusu 2012'de hızla azalmaya başlayacak AB'nin, ekonomisini büyütebilmek için göç almaktan başka çaresi bulunmuyor.³⁸³

Çin'de Çalışma Şartlarının Zorluğu

İşçileri İntihara Sürüklüyor

Çin bir yandan dünya ekonomisindeki yerini sağlamlaştırırken, bir yandan da ülke içerisindeki mevcut şartlarıyla da gündeme gelmeye devam ediyor. Çin'de çalışma şartlarının zorluğunun boyutlarını gözler önüne seren en açık örnek ise, bazı işçilerin, çalışma şartlarının zorluğu nedeniyle intihar etmiş olmaları. Sözkonusu haberi köşesine taşıyan yazar Şevket Süreç, konuyla ilgili olarak şunları yazdı:

"Shenzen'deki Foxconn Apple ürünleri üreten fabrikada çok sayıda işçinin intihar etmesi, Çin'deki sıkıntılara başka bir boyut getirdi. Zira bu fabrikada-

ki işçiler, çalışma şartlarının, zorluğundan intihar etmişlerdi. Bu gelişme, Çin'deki işçilerin çalışma şartlarının dünya ticaret örgütünün tarif ettiği şekle ne kadar uyup uymadığı konusunu gündeme getirdi. Üstelik bu fabrika, bir dünya markası ve yabancı sermayeli yatırımdı.

Bu tip yatırımlarda, işçilerin intiharlara varacak kadar kötü şartlarda çalıştırılıyor olmaları, hem Çin hükümetini, hem de dünya markası Apple firmasını zora soktu. Foxconn ücretlere zam yapmasına rağmen sorunlarını halledemedi.³⁸⁴

Çin'in doğu ve batı bölgeleri arasındaki sosyo-ekonomik uçuruma da değinen Süreç, bu durumun sosyal patlamaya sebebiyet verebileceğini belirtiyor:

"Madalyonun bir tarafında iyi ekonomik göstergeler, diğer tarafında 'sosyal patlamaya' çanak açacak ciddi sorunlar. Bu durumun en açık göstergesi, doğu ile batı ve iç kesimler arasındaki devasa orandaki gelir eşitsizliği ve sosyal farklılıklar.

Çinli yetkililer de bunun farkındalar ve doğal olarak endişe duyuyorlar. Doğuda yıllık geliri 30 bin Dolar'ın üzerinde yoğun nüfuslu bir kesimden ve sayıları milyonlarla ifade edilen Dolar milyonerlerinden bahsedilirken, batı ve iç kesimlerde 800 milyonluk büyük bir nüfus 200 Dolar gelirle yaşamaya çalışıyorlar. Ülkedeki yıllık kişi başı gelir hâlâ 3 bin Dolar civarında."³⁸⁵

Hükümet Akaryakıtta Vergilerin

Çok Yüksek Olduğuna Katılıyor

Vatandaşın akaryakıt ve otomotivdeki yüksek vergi oranlarına yönelik şikâyetine, Maliye Bakanı Mehmet Şimşek de katıldı. Türkiye'de vergi oranları ve vergi yükünün yüksek olmadığını belirten Şimşek; "ama akaryakıt, telekomünikasyon ve otomotivde hakikaten vergiler yüksek, kabul ediyorum" dedi. Şimşek, bu vergilerin 1999 yılında gerçekleşen depresim sonrasında konulduğunu, krizde de "yapışık kaldığını" söyledi.

Motorlu taşıtlardaki vergi yükü %38 ile 47 ara-

383 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=120572>

384 "Çin Rahat Değil", Şevket Süreç, Referans, 28.06.2010

385 a.y.

sında değişiyor. Bir litre benzinden ÖTV ve KDV olarak %67-70 oranında vergi tahsil edilirken, telekomünikasyon sektöründen alınan vergilerin oranı ise %30'u buluyor.³⁸⁶

Servis Taşımacılığında 8 Ay Çalışılıp

12 Ay Vergi Veriliyor

İstanbul Ticaret Odası Servis Taşımacılığı Meslek Komitesi Başkanı Erol Uyanık, servis işi yapanların 8 ay çalışıp, 12 ay vergi ödediklerini kaydetti.

Öğrenci servis araçlarının 8,5 ay çalışmasına rağmen 12 ay vergi ödemelerinin, aynı zamanda haksız rekabeti de beraberinde getirdiğine değinen Uyanık, Hükümet'in bu konuda çalışma yaparak çalışılan dönemde vergilendirilme sistemine geçilmesini veya vergi iadesi yapılmasını istedi. "Hem atıl çalışıyoruz hem de çalışmadığımız zaman içerisinde vergi ödüyoruz", diyen Uyanık, bu haksızlığın düzeltilmesi ve gerekli çalışmaların yapılması için, tüm sektörün birlik içerisinde hareket etmesi gerektiğini hatırlattı.³⁸⁷

386 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133629>

387 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132321>

4. YOLSUZLUK-RÜŞVET

Otomobil Devi Daimler'e Rüşvet

Suçlamasıyla Dava Açıldı

Otomotiv devi Daimler'e, aralarında Türkiye'nin de olduğu 22 ülkede rüşvet dağıttığı suçlamasıyla, ABD'de dava açıldı. Dosyada; İzmir'de ESHOT'a, Ankara'da da polis teşkilatına otobüs satışında, Mr X ve Mrs X rumuzlu yetkililere rüşvet verildiği iddiaları da var.

ABD'li savcılar, Mercedes araçların üreticisi Daimler'i, "uzun süren rüşvet ödeme pratiği" içine girdiğini, yüzmilyonlarca Dolar'lık anlaşmaları kazanmak için, 22 ülkedeki yetkililere toplamda Dolar tutarında, yüzlerce ödeme yapmakla itham ettiler.

Offshore banka hesapları kullanarak, yanıltıcı fiyat düzenlemeleri yapan ve üçüncü kişiler aracılığıyla hükümet yetkililerine rüşvet verdiği ileri sürülen Daimler'in, rüşvet ödemelerini, şirketin bilançolarında "komisyonlar, özel indirimler ve gerekli ödemeler" olarak gösterdiği ifade edildi.

Dosyaya göre; Daimler ve ana bayisi, Türkmenistan'da bir Türkmen yetkiliye, Şubat 2000'de değeri 300 bin Euro'yu aşan zırhlı Mercedes otomobil verdi. Aynı dönemde şirket, Türkmenistan hükümetiyle düzinelere aracın satılması konusunu görüşüyordu.

Dosyadaki belgelerde, şirketin 1999 yılında, Liberya'da kamyon satma anlaşması karşılığında, Liberyalı bir yetkiliye 267 bin Euro'dan fazla değeri olan zırhlı Mercedes otomobil verdiği öne sürülüyor.

Savcılar, ayrıca Daimler'i, Irak'ta araç satılması anlaşmalarını garanti altına almak amacıyla, Iraklı hükümet yetkililerine %10 rüşvet vermekle suçladılar. Şirketin, Irak'ta rüşvet vererek BM'nin Gıda Karşılığı Petrol Programı'nı ihlal ettiği belirtiliyor.

Şirket, Endonezya'da üst düzey bir yetkilinin çocuğuna evlilik hediyesi de vermiş.

Daimler'in rüşvet dağıttığı iddia edilen ülkeler arasında; Çin, Mısır, Yunanistan, Hırvatistan, Macaristan, Endonezya, Irak, Fildişi Sahili, Letonya, Nijerya, Rusya, Sırbistan, Karadağ, Tayland, Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan ve Vietnam bulunuyor.

Alman Siemens şirketi de, geçen yıl Aralık ayında ABD yönetimiyle uzlaşmaya vararak, ABD ve Almanya'da hakkındaki rüşvet soruşturmalarının sona ermesi için 1,3 milyar Dolar ödemeyi kabul etmişti.³⁸⁸

3M Firmasına Türkiye'de Rüşvet Verdiği İddiasıyla Dava Açıldı

ABD'nin en önemli küresel şirketlerinden biri olan 3M firması, şirket bünyelerinde bulunan Türkiye temsilciliğinin, Türkiye'de bazı kamu kuruluşlarına hizmet ve ürün satmak için rüşvet verip, haksız ihaleler aldığı, yolsuzluk ve usulsüzlük yapıldığı iddiasıyla iç soruşturma başlattı.

3M firması, Ağustos ayında Amerikan Adalet Bakanlığı'na ve Halka Açık Şirketler Denetleme Komisyonu'na (U.S. Securities and Exchange Commission) verdiği çeyrek dönem faaliyet raporunda, söz konusu iddiaları, yetkili Amerikan makamlarına bildirdi.

3M firması, Türkiye'de adının karıştığı yolsuzluk ve rüşvet iddialarını tam olarak araştıracaklarını, ancak, araştırma sonrasında ortaya çıkacak sonuçların

³⁸⁸ <http://www.ntvmsnbc.com/id/25073743/>

ve bu sonuçların bedelinin ne olacağını henüz tahmin edemediklerini bildirdiler. Raporda hangi kamu kuruluşuna rüşvet verildiği veya hangi ihaleye fesat karıştırıldığına ilişkin bilgiye yer verilmedi. Bunun soruşturma sonucu ortaya çıkması bekleniyor.³⁸⁹

Gümrüklerde Kaçakçılık Ürütücü Boyutlara Ulaştı

Gümrüklerde 2005 yılından bu yana 2 milyar 560 milyon TL'lik kaçakçılık olayı ortaya çıkarıldı. Bu dönemde 870 milyon TL değerinde uyuşturucu, 1 milyar 689 milyon TL'lik ticari eşya ele geçirildi.

Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürü Neşet Akkoç, gümrüklerdeki kaçakçılık olayları, 2010 yılının ilk 7 ayı ve son 6 yıla ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

Kaçakçılıkla mücadele çalışmaları neticesinde 1 Ocak-31 Temmuz 2010 tarihleri arasında, ülke genelinde toplam bin 982 kaçakçılık olayında, 281 milyon 402 bin TL değerinde yakalama gerçekleştirdiklerini bildiren Akkoç, bu miktarın, 253 milyon 522 bin TL'lik bölümünün ticari eşyadan, 27 milyon 880 bin TL'lik bölümünün ise uyuşturucu maddeden oluştuğunu ifade etti.³⁹⁰

Kaçak Bandrol Uygulamasıyla TRT

80 Milyon Euro Zarara Uğratılmış

Geçmiş dönemlere ait bandrol işlemlerini mercek altına alan ve 80 milyon Euro'luk zararı olduğunu tespit eden TRT Genel Müdürlüğü, yolsuzluğun boyutlarının ortaya çıkarılması için İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Devlet Bakanı Bülent Arınç'ın da el koyduğu yolsuzluk dosyasında, TRT'nin edinilen ilk bilgilere göre yaklaşık 80 milyon Euro zarara uğradığı tahmin ediliyor.

TRT'den yapılan yazılı açıklamada bandrol yolsuzluğunun nasıl yapıldığı ortaya konuldu. TRT, geçmiş uygulamalarda bandrole tabii tüm cihazlar

için tek tip bandrol kullanılmakta olduğunu belirttiği açıklamasında, ancak uygulamada düşük matrahlı ürün için alınan bandrollerin yüksek matrahlı ürünlerle yapıştırıldığı ve bu suretle TRT'nin bandrol açısından dolandırıldığının tespit edildiği kaydedildi.

TRT'den mini radyo ithalat belgeleri karşılığında alınan bandrollerin, televizyon satışlarında kullanıldığı tespitinin yapıldığı; sadece bir firmanın 200 bin adet LCD TV alımı için bandrol almadığı; bu cihazlara diğer firmalardan temin ettiği 1 Dolar'a ithal edilen radyo bandrollerini yapıştırarak hileli bir işlem yaptığı; Mali Polis'in denetimleri sonrası ortaya çıktı.

TRT'nin uğradığı zararın tam olarak ortaya çıkarılması ve bandrol yolsuzluğuna karışan firmaların kendi aralarındaki organizasyonu ortaya çıkarılabilmek için 11 Ağustos'ta İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunan TRT, dolandırıcılığın boyutları ve olaya ismi karışan firma ve kişilerin isimlerinin önümüzdeki dönem, kamuoyuna duyurulacağını açıkladı.³⁹¹

Arap Ülkelerinde Rüşvet ve

Yolsuzluğun Bedeli 1 Trilyon Dolar

Rüşvet ve diğer finansal yolsuzlukların Arap ülkelerine olan maliyetinin 1 trilyon Dolar'ı bulduğu bildirildi. Lübnan ve İngiltere'de ofisleri bulunan Arap Yolsuzluk Karşıtı Organizasyonu tarafından yayınlanan rapora göre, yolsuzlukların maliyeti, Arap ülkelerinin 1950-2000 yılları arasındaki gelirlerinin üçte birine denk geliyor.

Bağımsız sivil organizasyon, araştırmanın sonuçlarını geçtiğimiz günlerde Mısır'ın başkenti Kahire'de düzenlenen "Bölgede Yolsuzluğa Karşı Çıkan Stratejiye Doğru" temalı konferansta açıkladı. Konferansta konuşan organizasyon genel sekreteri Emir Hayat, Arap ülkelerinin büyük çoğunluğunun yolsuzlukla başının dertte olduğunu ve bunun da problemlerle başedemeyen zayıf devletler ortaya çıkardığını söyledi.

389 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=133179>

390 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=126361>

391 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=125179>

Konuyla ilgili yerel medyada yeralan haberlere göre Hayat; yolsuzluğun Arap ülkelerine 1 trilyon Dolar'a mâl olduğunu, bu miktarla bir vatandaşın yıllık gelirinin 200 Dolar artırılabilceğini ve bölgenin gıda ve suda kendi kendine yeterli olmasına katkıda bulunacağını vurguladı.

Genel Sekreter, Arap ülkelerinin petrol ve diğer ürün ihracından 1950-2000 yılları arasında 3 trilyon Dolar'lık gelir elde ettiğini ve kalkınma projelerine 1 trilyon Dolar harcadığını belirtti. Yaklaşık 1 trilyon Dolar'ın da silah alımına harcadığını söyleyen Hayat; kalan paranın yolsuzluk ve diğer mâlî suçlar nedeniyle kaybolduğunu kaydetti.³⁹²

Güneydoğu Merkezli Şirketlerde 1 Milyar

Dolar'lık Hayali İhracat Tespit Edildi

Merkezi Silopi, Hakkari, Şırnak ve Yüksekova olan bazı şirketlerin, 10 ayda 1 milyar Dolar'lık tekstil ve petrol ihracatı yaptıklarını beyan etmeleri devleti harekete geçirdi. Gümrüklerden Sorumlu Devlet Bakanı Hayati Yazıcı'nın talimatıyla görevlendirilen müfettişler, Güney ve Güneydoğu Anadolu'daki Habur, Esendere, Dilucu ve Türközü gümrük kapılarından yapılan ihracatları mercek altına aldı. Yine bu şirketlerin, İstanbul Halkalı, Ambarlı, Karaköy, Zeytinburnu (Zeyport) limanlarından da ihracat yaptıkları belirlendi. İlk incelemede, şirketlerin beyan ettikleri yabancı şirketlerle, ticari faaliyette olmadıklarının belirlenmesi üzerine incelenen şirketlerin banka hesapları donduruldu. Üstelik bu şirketlerin, hayali ihracattan elde ettikleri haksız kazancı PKK'ya aktardıkları şüphesi de söz konusu. Bu şüphe üzerine soruşturmaya, MİT ve Mali Suçlar Araştırma Komisyonu (MASAK) da dahil edilecek.³⁹³

Global Yolsuzluk Anketinin Sonuçları

Vahameri İspatlıyor

Türk yöneticiler şirketlerinde son 2 yıldır önemli yolsuzluk olaylarının yaşandığını bildirdiler. Ernst &

Young Türkiye Genel Müdürü Osman Dinçbaş ile Güney Doğu Avrupa ve Türkiye Usulsüzlük İncelemesi ve Uyuşmazlık Danışmanlığı Bölümü Sorumlu Ortağı Dilek Çilingir tarafından düzenlenen toplantıyla, "11. Global Yolsuzluk Anketi-Şirketlerde Rüşvet ve Usulsüzlük Eylemleri Raporu" açıklandı.

Dünya genelinde 1.409, Orta Doğu ve Doğu Avrupa'da 353, Türkiye'de 50 yönetici ile görüşülerek gerçekleştirilen araştırma raporuna göre, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki ve dünyadaki katılımcıların oranına (%16) paralel olarak Türk katılımcıların %14'ü son 2 yıl içinde şirketlerinde önemli bir yolsuzluk olayı yaşandığını belirtti.³⁹⁴

Rüşvet Hızla Yaygınlaşıyor

86 ülkeden 90 bini aşkın kişi arasında yapılan yoklama sonunda her on kişiden altısının, kendi deneyimlerine dayanarak, rüşvetin giderek daha yaygın hale geldiğini düşündüğü ortaya çıktı. BBC'nin haberine göre; Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International), polise verilen rüşvetleri önemli bir sorun olarak vurguluyor. Yoklamaya katılan her dört kişiden biri, son 12 ay içinde ve çoğunlukla da polise, şahsen rüşvet verdiğini açıkladı.

Uluslararası şeffaflık örgütü Transparency International'a göre Türkiye'den yoklamaya katılanlar, iş çevrelerinin ve özel sektörün, ardından devlet daireleri ve kamu görevlileriyle, eğitim sektörünün en çok rüşvet verilen alanlar olduğunu belirtti.

BBC tarafından yaptırılan ayrı bir yoklamaya göre de; yolsuzluklar, küresel düzeyde en fazla üzerinde konuşulan sorun. İklim değişikliği, işsizlik, yiyecek ve enerji fiyatlarındaki artışlar, "en çok konuşulan konular" sıralamasında, yolsuzluklardan sonra geliyor.

Transparency International araştırmasında, yolsuzluklara en çok karışan kurumların siyasi partiler olduğu kaydedildi; yoklamaya katılanların yarısı, hükümetlerinin sorunla mücadelede yetersiz olduğunu inandıklarını söyledi.

Küresel Rüşvet Barometresi'ne göre, Afrika kı-

392 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=120906>

393 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=119341>

394 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=117042>

tasının güney bölgelerinde "yetkililerle sorun yaşamamak için" rüşvet ödeniyor. Arap ülkelerinde ve Latin Amerika'da "işleri hızlandırmak için" rüşvete başvuruluyor. Asya-Pasifik bölgesinde insanların %35'i, aslında hakları olan hizmeti alabilmek için rüşvet verdiğini düşünüyor. Kuzey Amerika ve Avrupa Birliği'ndeysen rüşvet verenlerin çoğu, niçin rüşvet vermiş olduklarını hatırlamadıklarını söylediler.³⁹⁵

Vergi Kaçakçılığı İnşaat Sektöründe Tavan Yaptı

Hesap uzmanlarının vergi denetimleri, inşaat sektöründe kazanılan her 100 TL'nin 57,5 TL'sinin, sağlık sektöründe ise 32,7 TL'sinin devletten gizlenerek, büyük tutarlarda vergi kaçırıldığını ortaya koydu.

Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu Başkanlığı, 2006-2009 yılları arasında inşaat ve sağlık kuruluşları nezdinde geniş çaplı bir sektör denetiminde bulundu. Çalışmada, özellikle İstanbul'da büyük konut projelerini gerçekleştiren büyük inşaat şirketleriyle, belli sayının üzerinde konut satan firmalar incelemeye alındı.

4 yıllık süreçte toplam 509 inşaat şirketinin denetime tabi tutulduğu çalışma sonunda 1.834 rapor düzenlendi. İnşaat sektöründe incelemeye alınan firmaların devlete söz konusu dönemde 5 milyar 924 milyon 998 bin 212 TL gelir beyan ettiği belirlendi. Buna karşılık; 3 milyar 404 milyon 927 bin 209 lira-lık gelirin devletten kaçırıldığı anlaşıldı.

2006'da 353,5 milyon TL olan gelir kaçağı, 2007'de 951,9 milyon TL, 2008'de 935,5 milyon TL, geçen sene ise 1 milyar 163,9 milyon TL olarak tespit edildi. Hesap uzmanları, inşaat sektöründeki incelemeleri sırasında, gelirini gizleyerek devletten vergi kaçırdığı ortaya çıkan firmalara, 630 milyon 250 bin lira ek vergi çıkardı.

Maliye Bakanlığı hesap uzmanları, 2006-2009 döneminde sağlık sektöründe de 166 mükellefi denetime tabi tuttu. Özel hastanelerde yoğunlaştırılan bu

denetimlerin sonucunda da 627 rapor yazıldı. Sağlık sektörü denetimlerinde, 12 milyar 312 milyon 921 bin 232 TL'lik matrah incelendi. 12,3 milyar TL'lik gelir beyanına karşılık, sağlık kuruluşlarının 5 milyar 260 milyon 668 bin 511 TL geliri kaçırdığı tespit edildi. Hesap uzmanları, sağlık kuruluşlarına da 710 milyon 772 bin 345 TL ek vergi tahakkuk ettirdi.³⁹⁶

Dev İnşaat Firmalarının Yöneticileri

Çürük Malzeme Kullandıklarını İtiraf Etti

Marmara depreminin yaşandığı 1999'dan sonra yapılan binalar, kullanılan malzemeler ve standartları itibarıyla görece sağlam kabul ediliyor. Şehirlerdeki konut stokunun büyük bölümünü oluşturan 1970'li yıllarda yapılmış binalar ise, bugün yeniden yıkılıp yapılmayı gerektirecek kadar çürük.

Aşçıoğlu İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Yaşar Aşçıoğlu, 1970'li yıllarda yaptıkları konutları çürük malzemeden inşa ettiklerini itiraf etti.

"Asırlık Konutlar Yapmalyız" panelinde inşaat sektörünün önde gelen isimleri ve ekonomi gazetecileri konuyu tartıştı.

Kaliteli malzeme olmadığı için, mecburen, 35 yıl önce bugün ayakta kalma ömrünü doldurmuş binalar yaptıklarını belirten Aşçıoğlu, şu itirafı bulundu: "1970'lerde, Bulgaristan'dan gelen çekme, hurda demiri inşaatlarda kullanırdık. Deniz kumunun toprak toprak çamurunu ayıklardık. Çimentoda kuyruk olurdu, hazır beton yoktu. Statik hesaplarında standart bugünkünden 4-5 kat geriydi. O gün için elimizdeki malzeme buydu. Ama bugün için, Türk insanının bu yapılarda yaşamak hakkı değil. Bütün inşaat firmaları o yıllarda binalarını bu şekilde diktiler. İstanbul'daki binaların %70'i sorunluysa, suçlu hepimiziz." Ağaoğlu İnşaat'ın patronu Ali Ağaoğlu da, 1970'lerde 'deniz kumu ve hurda demirden' bina yaptığı itirafında bulunmuştu.³⁹⁷

396 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1044989&title=insaatta-100-liralik-gelirden-58i-saglikta-ise-33u-devletten-gizleniyor>

397 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1044228&title=muteahhitlerden-itaraf-curuk-malzemeler-kullandik>

395 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=138885>

5. KÜRESEL ŞİRKETLER

Goldman Sachs, Ekonomik Krizi Tetikleyen Uygulamaları Sebebiyle Sorgulanıyor

Dünyanın en güçlü yatırım bankası Goldman Sachs'in üst düzey yöneticileri, Amerikan Senatosu'nun Özel Soruşturma Komisyonu'na toplam 11 saat ifade verdi. Goldman Sachs Yönetim Kurulu Başkanı Lloyd Blankfein, dizginlenemez biçimde açgözlülükle davranmakla itham edilen kurumunu savundu; mâlî krizde oynadıkları rolle ilgili iddiaları reddetti.

Senatörler; bankayı, kendi yatırım ürünlerinden bazıları için satış pozisyonu alarak, mâlî krize katkıda bulunmakla suçladı. Lloyd Blankfein ise suçlamaları reddederek, ısrarla Goldman Sachs'in yanlış bir şey yapmadığını söyledi.

Senato Soruşturmalar Daimi Alt Komitesi'nde ifade veren Blankfein; "konut piyasasının çöküşü üzerine bahse girerek para kazandıkları suçlamasının gerçekleri yansıtmadığını" kaydetti. ABD Sermaye Piyasası Kurulu (SEC) da, iki hafta önce Goldman Sachs'ı, 2007 yılında bir finansal ürün için yanlış bilgi vererek dolandırıcılık yapmakla suçlamıştı. Goldman Sachs hakkında bu suçlamaları soruşturmak üzere dava açılmıştı. Bu kararın ardından, Goldman Sachs hakkında İngiltere'de de soruşturma açıldı.³⁹⁸

Lehman Borthers'in İflasının

Aylarca Gizlendiği Ortaya Çıktı

ABD'nin en önemli finans kurumlarından Lehman Brothers bankasının, iflas masası tarafından yapılan kontrollerde, iflasın kamuoyuna duyurulmasından aylar önce battığı, ancak bilanço hileleri yapılarak aşırı mâlî problemlerin saklandığı ortaya çıktı.

Amerikan Mahkemesi tarafından görevlendirilen bilirkişi tarafından hazırlanan 2200 sayfalık raporda; Lehman Brothers'ın, aylar önce mâlî sıkıntılar yüzünden batmanın eşiğine geldiği ve kamuoyuna duyurulduğu; 2008 yılı Eylül ayından haftalarca önce de ödeme gücünü tamamen kaybettiği belirtildi. Banka tarafından yapılan bir hile ile, 2008 yılındaki borçlanma seviyesinin düştüğü izlenimi verildi. Gerçekte ise finans kurumunun batmasına neden olan aşırı borçlanma azalmamış; aksine yükselmişti.

2008 yılında Lehman Brothers'ın batmasıyla, dünya çapında yaşanmakta olan krizin zirvesine ulaşılmış oldu. Bütün bankalar aralarındaki güveni kaybettiler. Ancak devletlerin müdahaleleri ile uluslararası piyasalar kontrol altına alınabildi. Meydana gelen zararı sıradan vatandaşlar vergileriyle ödemeye devam ediyorlar.³⁹⁹

Petkim İran'daki Yatırımlarını Durdurma Kararı Aldı

Petkim, İran'daki yatırım planlarını, Birleşmiş Milletler ambargosu nedeniyle dondurdu. Petkim Yönetim Kurulu Üyesi Yavuz; "global bir şirketiz, BM'nin kararlarına uymak zorundayız" dedi.

Şirket şimdilik İran'daki yatırımlarından vazgeçti. CNBC-e'nin sorularını yanıtlayan Petkim Yönetim Kurulu Üyesi Yavuz; "biz İran'la üretim maliyetlerinin ucuz olduğu yerden dünyaya açılma gibi bir strateji kapsamında ilgileniyorduk. Ambargo nedeniyle bunu dondurmuş vaziyetteyiz. Çünkü biz global bir şirketiz. Birleşmiş Milletler'in alacağı her türlü karara uymak durumundayız" dedi.⁴⁰⁰

398 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=112693>

399 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=107882>

400 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25144863/>

Google'a Anti-Tekel Soruşturması Açılıyor

Avrupa Birliği, internet arama motoru Google'un pazardaki önemli büyüklüğünü, daha küçük rakiplerini zayıflatmak için kullanıp kullanmadığının, aramalar sırasında rakiplerinin linklerini daha az gösterip göstermediğinin araştırılacağı anti-tekel soruşturması başlatıyor.

Avrupa Komisyonu'nun açıkladığı soruşturma planı, Microsoft ve Intel'e karşı yapılan anti-tekel soruşturmalardan sonra, bir diğer önemli soruşturma olacak. Google'un iş faaliyetleri dünya çapında ilk kez böyle büyük bir soruşturmadan geçirilecek.

Microsoft'un sahip olduğu arama motoru da dahil olmak üzere birçok firma, Google'un genel aramalar sonucunda kendi hizmetlerinin linklerini çok az gösterdiğini ileri sürüyor.⁴⁰¹

Facebook Reklamda Tekelleşiyor

Dünyanın en büyük sosyal paylaşım ağı konumundaki Facebook, internet üzerindeki reklamlarda da zirvede yer aldı. Kısa sürede internet reklamlarından aslan payı almayı başaran Facebook, bu alanda da tekelleşmeye doğru gidiyor.

Yarım milyarı aşkın kullanıcısıyla Facebook, 2010 yılının üçüncü çeyreğinde ABD'de 297 milyon reklam aldı. Dünyanın en büyük sosyal paylaşım sitesi Facebook, internet kullanıcıları kadar, reklamcılardan da aslan payını kaptı.

İnternet araştırma şirketi "Comscore" raporuna göre, 3. çeyrekte, ABD'de internette yayınlanan reklamların %23,1'i Facebook'ta yer aldı.⁴⁰²

ABD'nin Dev Şirketleri

1 Trilyon Dolar Nakdi Elinde Tutuyor

Moody's Investors Service'e göre ABD şirketlerinin elinde kelepir şirket ve ucuz hisse almak için neredeyse 1 trilyon Dolar nakit bulunuyor. Ancak ekonominin gücüne yönelik devam eden belirsizlik nedeniyle şirketler bu parayı faaliyetlerini genişlet-

mek, yeni çalışanlar istihdam etmek için harcamıyorlar. Moody's, ekonomi dengelendikçe şirketlerin bu parayı hisse geri alımı, birleşme ve satın almalar için kullanmalarının daha muhtemel olduğunu ifade etti.

Moody's verilerine göre; ABD'de finansal olmayan şirketlerin elinde, 2010 yılı ortası itibarıyla 943 milyar Dolar nakit bulunuyor. 2008 yılı sonunda bu rakam 775 milyar Dolar seviyesindeydi. Moody's'e göre; 943 milyar Dolar nakdin %37'sini oluşturan 346 milyar Dolar sadece 20 şirketin bilançosunda bulunuyor. Cisco 39.86 milyar Dolar ile en fazla nakde sahip şirket. Cisco'yu, 36.79 milyar Dolar ile Microsoft ve 30.06 milyar Dolar ile Google izliyor.

Teknoloji sektörünün elindeki nakdin, 207 milyar Dolar, ilaç sektöründe 124 milyar Dolar, enerji sektöründe 105 milyar Dolar ve tüketici ürünleri sektöründeki nakdin de 101 milyar Dolar olduğu tahmin ediliyor.⁴⁰³

Dev Gıda Firmaları Yeni Şirket Avına Çıkıyor

Emtia borsalarında artan gıda fiyatları, büyük şirketleri harekete geçirdi. Gelecek yıllarda talebin katlanarak artacağı öngörüsüyle hareket eden emtia fon devleri, uluslararası piyasalarda 'küçük balık' avına çıktı. Pek çok büyük şirketin, özellikle Asya gibi gelişen piyasalardaki gıda şirketleriyle pazarlıklar yaptığı belirtiliyor. Diğer bir deyişle, dünyanın en büyük gıda devleri, gıda fiyatlarındaki artış eğilimini 'geçici' değil, 'kalıcı' görüyor ve pastadan paylarını arttırmak için güçlerine güç katıyor.

İklimsel nedenler ve finansallaşmanın uzantısı olarak spekülasyon müdahaleleri gıda fiyatlarını tırmandıran temel etkenler. Son dönemde Rusya'daki aşırı sıcaklar nedeniyle buğday üretiminin düşmesi ve ülkedeki ihracat yasağı ile tetiklenen fiyat artış eğilimini et, süt, mısır gibi temel gıda maddelerindeki arz sıkıntıları da yukarı taşıyor. Uzmanlar özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki orta sınıfın gelişmesi nedeniyle gıda talebinin arttığını söylüyorlar.⁴⁰⁴

401 <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/11/30/googlea.anti.tekel.sorusturmasi/597935.0/index.html>

402 <http://www.haberimport.com/haber/reklamda-aslan-payi-facebookun-4310.htm>

403 http://www.haber365.com/Haber/ABD_Sirketlerinde_1_Trilyon_Dolar_Nakit_Var/

404 <http://www.gidatarim.com/IcerikDetay.asp?IcerikId=11284&tur=5&UstKatId=&KatId=&AltKatId=>

Bankalar Krize Rağmen Kâr Rekoru Kırıyor

Fortune 500 listesindeki Türkiye'nin en yüksek performanslı şirketlerinin 10 tanesi, bir bankanın karına ancak yetiştiriyor. Küresel ekonomik krizde en fazla şikâyet eden ve devlet desteği isteyen finans sektörü, kazançta, üretim yapan şirketleri 10'a katladı.

Gıdadan enerjiye, tekstilden perakendeye, çok sayıda şirketin yer aldığı Fortune 500 listesindeki Türkiye'nin en yüksek performanslı şirketleri, 2009 yılı performanslarıyla, 45 bankanın kârını zar zor yakaladı.

Fortune 500 Türkiye listesine giren Türkiye'nin en büyük şirketlerinin 2009 yılı için açıkladıkları 21 milyar TL'lik kâr, aynı dönemde 45 bankanın açıkladığı 19.4 milyar TL'lik kârı kılpayı geçti. 2008 yılında da benzer bir tablo oluşmuş, 500 büyük şirketin 12,9 milyar TL'lik kârına karşın, bankalar 12,8 milyar TL kâr etmişti. 2007'de ise şirketlerin kârı, 20 milyar TL, bankaların kârı 14 milyar TL olarak gerçekleşmişti. Krizin belirleyici olduğu 2008 ve 2009 yılları bilançolarında, düşük faiz ve ucuz kaynaklarla çalışan bankaların, kriz karşısında tutunmaya çalışan şirketleri yakaladığı göze çarpıyor.⁴⁰⁵

Kriz Dar ve Ortagelir Düzeyini Vururken,

Dolar Milyonerleri Servetine Servet Katıyor

Ekonomik kriz, tüm dünyada dar ve ortagelir düzeyini vururken, kriz boyunca devlet desteği talep ederek sürekli şikâyet eden dev şirketler ve Dolar milyarderlerinin servetine servet kattığı ortaya çıktı.

Merrill Lynch-Capgemini tarafından hazırlanana rapora göre; Dolar milyoneri sayısı %17 artarak, 10 milyona yükseldi. Dünyada Dolar milyoneri sayısı, 2009'daki krize rağmen artış gösterdi. Merrill Lynch Varlık Yönetimi Birimi ve küresel danışmanlık hizmetleri şirketi Capgemini tarafından hazırlanan "14. Yıllık Dünya Varlık Raporu"nun sonuçları açıklandı.

Buna göre; dünyada Dolar milyoneri sayısı %17 artarak, 10 milyona yükseldi. Dolar milyonerlerinin toplam varlıklarıysa %19 yükselerek 39 trilyon Dolar'a çıktı.⁴⁰⁶

405 <http://www.haberpan.com/hem-aglarlar-hemkar-rekoru-kirarlar/>

406 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=118790>

6. DEVLETLER ARASINDA EKONOMİK İLİŞKİLER

Türkiye Son 8 yılda

860 Milyon Dolar'lık Tohum İthal Etti

Dünyanın sayılı tarım üreticisi ülkeleri arasında ilk sıralarda yer alan Türkiye, tarımsal teknolojide yeterince gelişememenin bedelini son 8 yılda 860 milyon Dolar'lık tohum ithal ederek ödüyor.

Ankara Ticaret Odası'nın (ATO) "Tarımsal Üretim ve Tohumculuk" konusunda yaptığı araştırmaya göre; Türkiye, karpuz tohumunu Amerika'dan, domates tohumunu Fransa, ABD ve Hollanda'dan, lahana tohumunu Almanya ve Hollanda'dan, turşuluk hıyar tohumunu ABD'den satın alıyor.

Tarım ve Köyışleri Bakanlığı Tohumculuk Daire Başkanlığı verilerine göre; Türkiye 2002-2009 yıllarını kapsayan dönemde toplam 860 milyon Dolar'lık tohumluk ithalatı yaparken, aynı süre içerisinde 339 milyon Dolar'lık ihracat gerçekleştirdi.⁴⁰⁷

ABD, Türkiye'yi İran'a Ambargo

Uygulaması Konusunda Tehdit Ediyor

Ağustos ayında Türkiye'ye gelerek İranlı banka ve şirketlerle iş yapmamaları konusunda Türk bankalarına gözdağı veren Amerikalılar, olayın üzerin-

den iki ay geçmeden ikinci uyarı ve gözdağı için tekrar Türkiye'ye geldi. Daha önce ABD Dışışleri Bakanlığı'ndan bir heyet Türkiye'ye gelmişti. Bu kez ABD Hazinesi'nden bir heyet Türkiye Bankalar Birliği'ne (TBB) gitti.

ABD Hazine Bakanlığı Terörizm ve Mali İstihbarat Müsteşarı Stuart Levey'in başkanlığındaki heyet, TBB Yönetim Kurulu Başkanı Ersin Özince'nin başında bulunduğu bir heyetle görüştü.

Temmuz ayında Amerika'da yasalaşan İran ambargosu ve Birleşmiş Milletler'in (BM) bu yöndeki kararlarını TBB yetkililerine okuyan ABD'li heyet, ambargo kapsamında belirledikleri 'kara listeyi' Türk bankacılara ilette. Amerikalılar, Türk bankacılık sektörünün ambargo kararlarına uymaması ve kara listeyi dikkate almaması halinde ABD'nin uygulayacağı yaptırım ve cezaları ilettiler.

Bu konuda TBB'nin üyelerini uyarmalarını isteyen heyet, TBB yetkililerine, İran'a karşı alınan ambargo kararlarının, dünyada hangi ülkeler tarafından dikkate alındığını da ilette. Amerikalılar; başta Avrupa ülkeleri ve Japonya olmak üzere dünyanın büyük bir bölümünün ambargoya riayet ettiğini söyledi.

ABD'nin İran'la iş yapmaları halinde Türk bankacılık sistemini tehdit eden yaptırımlarının başında; yurtdışındaki bankalar ile muhabirlik ilişkilerini dondurmak, yurtdışındaki para ve varlıklarına el koymak, sendikasyon anlaşmalarını durdurmak, para cezası kesmek, yurtdışı seyahatlerinde Türk bankacıları terörün finansmanına aracılık suçu ile suçlayarak tutuklamaya kadar giden yaptırımlar yeralıyor.

ABD'nin bu tehditleriyle karşı karşıya kalan Türk bankacılar ise yaşanan gelişmelerin siyasi olduğunu, konunun Amerikalı yetkililerle Türk siyasetçiler tarafından çözülmesi gerektiğini belirtti.⁴⁰⁸

Batı, İran'a Ambargo Uygulaması İçin

Azerbaycan'ı Zorluyor

Batı ülkelerinin İran'a enerji ambargosu için

407 <http://www.dunya.com/haber.asp?id=106409>

408 <http://www.haber7.com/haber/20101021/Amerikadan-Turkiyeye-Iran-gozdagi.php>

baskı yaptığı Azerbaycan'da, baskının sonuç verdiği iddia edildi

Azeri basınında yeralan haberlere göre; Batı ülkelerinin baskısı sonucunda Bakü yönetimi, İran enerji şirketinin ülkedeki faaliyetini yasaklayabilir. İran şirketleri ile ortak yatırım projelerinde yeralmanın da yasaklanması bekleniyor.

İran Milli Devlet Petrol Şirketine bağlı NİCO (Naftiran İntertrade Company) şirketinin, Azerbaycan'ın Şahdeniz doğalgaz kaynağında %10'luk bir hisseye sahip olduğu biliniyor. İran bu şirketin aracılığı ile, Şahdeniz-2 kaynağında da hisse almak için görüşmeler yapıyor. Avrupa Konseyi'nin yaptırım kararında sonra NİCO'nun Azerbaycan'dan çekilmesi gerekiyor. Şirket İran'ın uluslararası petrol ve doğalgaz projelerinde yeralmasını temin ediyordu, ancak ABD tarafından yaptırım uygulanan şirketler listesine alınmıştı.

Şirketin merkezlerinden biri Londra'da, diğer ikisi ise İran'da bulunuyor. Şirketin tankerleri Azerbaycan, Türkmenistan ve Kazakistan petrollerini İran kıyısına taşıyor. 2008 yılında yaşanan beş günlük Gürcü-Rus savaşı sırasında Bakü-Ceyhan ve Bakü-Supsa kemerlerinden petrol sevkiyatı durdurulmuştu. Azerbaycan, İran şirketinin aracılığıyla petrol satışına başlamıştı. Son birkaç aya kadar şirket sevkiyata devam etti. Ancak Haziran ayında ticari getirisinin düşük olduğu öne sürülerek petrol taşıması durduruldu.⁴⁰⁹

Mal Dolaşımı Serbest

Ancak İşadamları Vizeye Tabi Tutuluyor

Gümrük Birliği ile mal dolaşımı serbest olurken, Türk işadamları farklı ülkelere gerçekleştirecekleri ticari ziyaretler için vize almak zorunda kalıyor. Vatandaş vize alabilmek için banka cüzdanından evinin tapusuna kadar pek çok belgeyi ibraz etmek zorunda kalıyor. Ankara Ticaret Odası (ATO) Başkanı Sinan Aygün, "seyahat özgürlüğü"nü İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer aldığına dikkati çekerek,

"vatandaşların, seyahat özgürlüğü için kişisel bilgilerini koruma özgürlüğünden vazgeçmek zorunda bırakıldığını" bildirdi.

Aygün, yaptığı yazılı açıklamada; Sanayi ve Ticaret Bakanı Nihat Ergün'ün Avrupa Parlamentosu toplantısında yaptığı konuşmada, "malların serbest ama işadamlarının serbest dolaşamadığı bir ortamda rekabetten bahsedilemeyeceğini" söylediğini hatırlatarak, vize konusunun işadamları açısından önemli bir haksızlığı ve eşitsizliği de beraberinde getirdiğini vurguladı. Vatandaşların vize alabilmek için banka cüzdanından evinin tapusuna kadar bütün belgelerini ibraz etmek zorunda kaldıklarına işaret eden Aygün, şöyle devam etti:

"Türkiye 1996 yılından bu yana Gümrük Birliği'nin üyesi. Gümrük Birliği anlaşması ile malların serbest dolaşımı sağlandı. Ancak, aradan geçen 14 yılda malları üreten işadamlarının vizesiz girişi hakkında en ufak bir gelişme sağlanamadı. Avrupa ülkelerinin işadamları rahatlıkla bizim ülkemize gelebiliyorlar; ancak bizim işadamlarımıza uygulanan vize prosedürü, bu rekabetin daha baştan eşit şartlar taşımadan yapıldığını gösteriyor."

"ATO'nun vize araştırmasına göre; elçilikler, vize başvurusunda bulunanlardan 40'a yakın belge istiyor" ifadesini kullanan Aygün, Türk vatandaşlarının işe girerken vereceklerinden fazla sayıda belgeyi, vize başvurularında elçilik veya konsolosluklara ibraz etmek zorunda kaldıklarını kaydetti.⁴¹⁰

ABD, Para Birimlerini Değerinin Altında

Tutan Ülkelere Yaptırım Kararı Alıyor

Temsilciler Meclisi'nin onayladığı yasa tasarısı, ABD'nin Çin'e ve ticari avantaj sağlamak için para birimlerinin değerini düşük tutan ülkelere karşı ticari yaptırım uygulamanın önünü açıyor.

ABD'de Kongre'nin alt kanadı Temsilciler Meclisi, ABD'li şirketleri ve çalışanları "değerinin altındaki" Yuan'a karşı korumayı amaçlayan yasa tasarısını onayladı. Tasarıya destek verenler, tasarının

409 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=132958>

410 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=131022>

ABD Başkanı Barack Obama yönetimine, son 10 yılda, ülkede imalat sektöründe 2 milyondan fazla kişinin işini kaybetmesine yol açtıklarını düşündüğü Çin'e baskı yapma olanağı yaratacağını düşünüyorlar.

Destekçiler, ayrıca Washington yönetiminin, Amerikalı işçilerin aleyhine işlediğini düşündükleri döviz kurunda manipülasyon ve diğer ticari pratiklere hoşgörülü olmayacağı yönünde Çin'e güçlü bir işaret vereceğini belirtiyorlar. Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi, yaptığı konuşmada, 20 yılda ABD'nin Çin ile yıllık 5 milyar Dolar olan dış ticaret açığının, şu anda haftalık 5 milyar Dolar olduğunu, bu dengesizlik üzerine Kongre'nin Amerikalı işçileri korumak için harekete geçmeye teşvik ettiğini söyledi. Pelosi, tasarının, "Çin, ABD ile ticari ilişkilerini geliştirmek istiyorsa, oyunu kurallarına göre oynaması gerektiğini anlaması konusunda, Obama'nın Çin ile yapacağı görüşmelerde elini güçlendireceğini" ifade etti.

Bu arada Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Cian Yü, Pekin'de düzenlediği olağan basın toplantısında; "Temsilciler Meclisi'nin ikili ilişkileri zedeleyecek adımlardan kaçınması gerektiğini, söz konusu yasa tasarısına kesinlikle karşı olduklarını" ifade etti.⁴¹¹

Suudi Arabistan'ın Silah Alımları

İngiltere'nin de İştahını Kabartıyor

ABD'nin, Suudi Arabistan'a 60 milyar Dolar'lık silah satışının ardından İngiltere de, daha önce Suudi Arabistan ile imzaladığı 31,6 milyar Dolar'lık anlaşma için Suudi Arabistan ile görüşmelere başladı. Arap News gazetesinde manşetten yayımlanan bir haberde, Kral Abdullah'ın, İngiltere Savunma Bakanı Liam Fox ile biraraya geldiği duyuruldu.

Bu görüşme sırasında ikili ilişkiler ele alınırken, gazetenin uzmanlara dayanarak yazdığı habere göre; Liam Fox daha önce Suudi Arabistan'ın İngiltere'den satın almayı düşündüğü 31,6 milyar Dolar'lık silahları gündeme getirdi. Haberde, Suudi Arabistan'ın 2007 yılında İngiltere'den savunma sistemleri

satın almak istediği ve bu sistemler içinde 72 adet Eurofighter Typhoon savaş uçaklarının da bulunduğu kaydediliyor.⁴¹²

Rus Basını Rusya-Çin İlişkilerini Sorguluyor

Rusya ile Çin arasındaki anlaşmalardan sadece Pekin'in karlı çıktığı iddia ediliyor. Rus basını, Rusya'nın çeşitli bölgelerinde Çin ile yürütülen işbirliği projelerinin sadece Pekin yönetiminin çıkarlarına hizmet ettiği iddiasıyla Rus yetkilileri eleştirdi.

Nezavisimaya Gazeta'da yeralan bir haberde, bir yıl önce Rusya devlet başkanı ile Çin lideri arasında "Uzak Doğu ve Doğu Sibirya eyaletleri ile Çin'in Kuzey-Doğu eyaleti arasında 2009-2018 dönemi işbirliği programı" imzalandığı hatırlatıldı. Şu anda hazırlık aşamasında olan projeleri değerlendiren uzmanlar, Çin'in Rusya sınırları içinde doğal kaynaklar çıkaracağını, Çin'den ise sanayi malları satın alınacağını kaydetti. Anlaşmaya göre, Rusya'nın kereste imal eden fabrikalarında çalışanlarının en az %50'sinin Çin'lilerden oluşması gerekiyor.

Çin, Rus havaalanlarının modernizasyonu çalışmalarına katılacak, otoyol ve köprü inşa edecek. Rus uzmanlar, tüm bu projelerle asıl kazananın sadece Çin olduğunu, Uzak Doğu bölgesinde "sessiz bir işgal" yaşanacağını iddia ediyor. Ayrıca bölgenin çevre sorunları ile karşı karşıya kalacağı da öne sürüldü.⁴¹³

Körfez Ülkeleri Silahlanma Konusunda Yarışıyor

Pakistan'a 15 milyar Dolar toparlayamayan Körfez ülkeleri silah için oluk oluk para harcıyor. İngiliz Financial Times (FT) gazetesi, Arap ülkelerinin, 123 milyar Dolar'lık silah alımıyla, silahlanma yarışına girdiğini yazdı.

Körfez bölgesinde Arap ülkelerinin son dönemdeki silahlanma yarışı tüm dünyanın dikkatini çekiyor. İngiliz Financial Times (FT) gazetesi de, dükkü manşetinde Arap ülkelerinin, 123 milyar Dolar'lık

411 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=130776>

412 <http://www.ihlassondakika.com/haberdetay2.php?id=314556>

413 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=130006>

silah alımıyla tarihindeki en büyük silah tedariki hamlesini yaptığını yazdı. Gazete haberde, "Arap ülkelerinin, özellikle İran'ın nükleer amaçlarına karşı konumlarını güçlendirmek için bu alımlara yöneldiğini" kaydetti.

ABD'den sağlanacak bu alımlarda; Suudi Arabistan'ın 67.78 milyar Dolar'la ilk sırada yer aldığını belirten gazete, Riyad yönetiminin, ABD ile tarihinin en büyük silah alım anlaşmasını yapmaya hazırlandığını yazdı.

Ortadoğu ülkelerinin İran'ın nükleer programının yanı sıra, İsrail'in İran'a yönelik olası bir tek taraflı saldırısı sonrası, Tahran'ın kendilerine misilleme yapmasından da endişe duyduğunu belirten FT, Umman'ın 12.34, Kuveyt'in 7.11 ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin 35.64 milyar Dolar'lık silah anlaşmaları imzaladıklarını ya da imzalamak üzere olduklarını kaydetti.

FT, silah anlaşmalarının, jet, füze, radar gibi alımları içerdiğini ve dört yılı kapsayacak bu siparişlerin Amerikan silah sektörüne katkısının büyük olacağını vurgulayarak en büyük payın Boeing şirketine gideceğini belirtti. Habere göre, Suudi Arabistan 85 yeni F15 jeti, Umman 18 yeni F16 jeti ve Kuveyt 39 yeni F18 jeti alacak.

Dört yılda, Suudi Arabistan, Umman, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin, Amerikan silahı alımlarının yaklaşık 122.88 milyar Dolar'ı bulacağını kaydeden gazete, silahlanma yarışının dışında görünen tek ülkenin ise Katar olduğunu yazdı. Gazete, Katar'ın, ülkesinde bulunan Amerikan askeri varlığına güvendiğini kaydetti.⁴¹⁴

ABD İran Bankalarının Türkiye'de

İşlem Yapmasından Rahatsız

ABD, İran'a nükleer programı bahanesiyle her seferinde daha da artırılan yaptırımların, Türkiye tarafından baltalandığını iddia ediyor.

Reuters haber ajansının, Amerikan İstihbaratı'nın

nın hazırladığı bir rapora dayandığı habere göre; ABD, İran'ın Bank Mellat bankası aracılığıyla, Batı tarafından uygulanan ambargonun delindiği gerekçeyle Türkiye'yi uyardı. Rapora göre; İran'ın ikinci büyük bankası olan Bank Mellat, Türk piyasasının entegre yapısını kullanarak, her türlü ticari faaliyetini rahatlıkla sürdürebiliyor.

Raporda, BM tarafından kara listeye alınan ve İran'ın ikinci büyük bankası olan Bank Mellat'ın; İstanbul, Ankara ve İzmir'de şubeleri olduğu, işlemlerini Türk Lirası üzerinden gerçekleştirebildiği kaydedildi. ABD'li uzmanlar, TL ve Türk mâlî piyasasının Avrupa'ya entegre yapısını kullanan İran'ın, tüm Avrupa finansal piyasasına ulaşabildiğini öne sürdü.

Rapora göre; ABD Hazine Bakanlığı yetkilisi Daniel Glaser, Ankara'ya giderek Türk yetkililere Amerika'nın bu yöndeki endişelerini anlattı.

İran'a yönelik tüm yaptırımlara rağmen istediği sonucu alamayan ABD ve Avrupalı ülkeler, daha önce de Türkiye'ye benzer suçlamalarda bulunmuştu. Yaptırımların "haksız" ve "İran halkını hedef aldığını" savunan Türkiye hükümeti ise, özellikle son yaptırım kararlarına destek vermeyeceğini kesin bir dille ifade etmişti.⁴¹⁵

Çin, Yuan'ın Değeri Konusunda Dünyayı Kandırıyor

Çin'in Yuan'ın değerlendirilmesi için hiç adım atmadığı, Temmuz ayı ticaretinin rekor seviyede yükselmesiyle ortaya çıktı. Çin'in Temmuz ayı ticaret fazlası beklenmedik bir artışla 28.7 milyar Dolar oldu ve 18 ayın zirvesine çıktı. Bu durum, Çin'in para birimi Yuan'ın değerlendirilmesi için yeterince hızlı adımlar atmadığını savunan kesimlere destek verdi.

İhracat yıllık bazda %38.1 oranında artarak rekor bir tutar olan 145.5 milyar Dolar'a yükseldi. ABD ve Avrupa Birliği ülkelerine sevkiyatın, Haziran ayına kıyasla Temmuz'da artması, talebin azaldığı yolundaki kaygıları da gidermiş oldu. Buna karşılık ithalat, hükümetin emlak spekülasyonunu önle-

414 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=129695>

415 http://www.haberonay.com/haber/5424-dis-iliskiler-abd-iran39a-yaptirimda-turkiye39yisuculuyor.html?haber=5424&puan=1&puan_submit=Puan+Ver

mek ve eskimiş imalat kapasitesini ayıklamak yolundaki girişimlerinin etkisiyle, beklenmeyen bir düşüş gösterdi.⁴¹⁶

Uluslararası Sigorta Şirketi Lloyd's

İran'a Giden Tankerleri Sigortalamayacak

ABD ve diğer küresel güçlerin İran'a karşı BM Güvenlik Konseyi'nce alınmasını sağladıkları yaptırım kararları uluslararası şirketler tarafından da uygulamaya koyuluyor.

Uluslararası sigortacılık şirketi Lloyd's, İran'a gidecek petrol tankerlerini sigortalamayacağını bildirdi. Lloyd's, BM Güvenlik Konseyi'nce alınan yaptırım kararlarına uymak için böyle bir karar alındığını açıkladı.

ABD, İran'a, uluslararası tecrit politikasını güçlendirmek amacıyla, bu ülkeye yapılan petrol ürünleri ithalatını da sıkılaştırmayı amaçlıyor.⁴¹⁷

Türkiye'nin Enerji Konusunda Dışa Bağımlılığı Artıyor

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi'nin hazırladığı "Enerjide Durum" başlıklı analizde, enerjideki dışa bağımlılığın hızla artacağına dikkat çekildi.

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi'nin hazırladığı "Enerjide Durum" başlıklı analizde, 2010, 2011 ve izleyen yıllarda enerji talebinin %5'in üzerinde artacağı tahmin ediliyor ve artışın yerli kaynaklardan karşılanabilme olanağının azaldığı belirtiliyor. Analizde ayrıca, Elektrik İşleri Etüd İdaresi (EİEİ) Genel Müdürlüğü'nün bir araştırmasına atfen, elektrik tüketiminde verimlilik artışı ile %25 tasarruf etmenin mümkün olduğu da vurgulandı. Özel sektörün yatırım süreci ile ilgili eleştiri de getirilen analizde, 2003-2010 arasında 583 adet hidroelektrik santral projesine lisans verildiği; ancak bunlardan sadece 94'ünün tamamlanabildiği belirtilirken, gerçekleşme oranının sadece %16 olduğu kaydedildi. Türkiye'nin hidroelektrik potansiyelinin de henüz %37'sinin kullanılabildiği, yıllık 92 milyar kW-h

üretim yapabilecek olan %63'lük bölümün ise kullanılmadığı ifade edildi.⁴¹⁸

Çin ile ABD Yuan Konusunda Karşı Karşıya Geliyor

Çin ile ABD, Çin'in Yuan'ı değerinin altında tutarak uluslararası piyasalarda haksız rekabete yol açtığı gerekçesiyle karşı karşıya geliyor.

Çin ile ABD arasındaki Çin parası Yuan'ın değeri ile ilgili tartışma sürüyor. Çin Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Çin Gang, ABD Kongresi'nde dile getirilen "Çin'in parası Yuan'ın değerini suni olarak düşük tuttuğu" şeklindeki iddiaların "temelsiz" olduğunu ileri sürdü ve Washington'dan bu konuyu "siyasileştirmemelerini" istedi.

Çinli yetkili, Pekin'deki olağan basın toplantısında, "ABD'yi sorunu siyasileştirmek yerine, olumlu ve yapıcı tutum almaya çağırıyoruz" diyerek, "Baskı yapmanın ve suçlamada bulunmanın haksızlık olduğunu ve kendi çıkarlarını korumanın bedelini başkalarına ödetmek anlamına geldiğini" savundu.⁴¹⁹

ABD, AB ile İmzaladığı Swift Anlaşmasıyla

Tüm Para Akışını İzleyecek

ABD, bireysel özgürlükleri hiçe sayan yeni bir uygulamaya daha imza atıyor. AB ile imzaladığı yeni anlaşmaya göre ABD; 'terör finansmanını izlemek' iddiasıyla kişilerin banka işlemlerini takip edebilecek, dökümlerin tümüne erişebilecek. AB ve ABD, Avrupalı banka müşterilerine ait verilerin "terörle mücadele kapsamında" Amerikan birimlerine iletilmesini kapsayan SWIFT anlaşmasını imzaladı.

SWIFT Anlaşması ABD'li gizli istihbarat yetkililerine, Avrupalı banka müşterilerine ait, isim, adres, AB dışına gönderilen havaletlerin detaylarının aktarılabilmesini öngörüyor. Belçika merkezli kısa adı SWIFT olan Bankalar Arası Küresel Mali Telekomünikasyon Birliği firması, Avrupa bankalarının havalet işlemlerini Avrupa'daki bilgi işlem merkezleri üzerinden yapıyor. ABD ile AB daha önce de aynı

416 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=124688>

417 <http://www.gasteturk.com/Lldoys-Irana-giden-tankerleri-sigortalamayacak-35086.html>

418 <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/15210786.asp?gid=254>

419 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=118960>

konuda anlaşmaya varmıştı; ancak AP, 'bireylerin özel hayatına tehdit oluşturduğu' için bu uygulamaya geçilmesine izin vermemişti.

Fakat uygulama için ısrarını sürdüren ABD, yeniden müzakerelere başlayarak, AP'nin endişelerini gidermeye çalıştı. AP'nin eleştirileri karşısında farklı öneriler gündeme getiren ABD, böylece terör finansmanı kapsamında AB vatandaşlarını da ilgilendiren soruşturmaların, Washington'da bulunacak olan AB yetkilileri tarafından izlenebilmesini ve özel hayatının dokunulmazlığına müdahale edildiğini düşünen AB vatandaşlarının da, ABD mahkemelerine başvurup, haklarını arayabileceğini açıkladı.

11 Eylül saldırılarının ardından terör finansmanını izlemek gerekçesiyle ABD, ana veri depoları kendi topraklarında bulunan SWIFT kayıtlarını gizlice kontrol etmişti. Ancak ABD'nin bu uygulaması da açığa çıkarak tepki toplayınca, devlet, şirketin ana sunucularını İsviçre'ye yönlendirmişti. 200'ü aşkın ülkeden yaklaşık 9 bin bankanın üye olduğu SWIFT sisteminde, her gün 15 milyondan fazla transfer gerçekleştiriliyor.⁴²⁰

Rus Petrol Devi Lukoil

Yatırım Kararlarına Boyun Eğerek İran'dan Çekildi

ABD'nin başını çektiği, İran'a yaptırım tehdidi-ne, Rus petrol devi Lukoil de boyun eğdi. Rusya'nın en büyük özel petrol şirketi Lukoil, İran'da daha fazla risk alamayacağını söyleyerek, Anaran petrol projesinden çekildi.

Amerikan ConocoPhilips'in %20'sine ortak olduğu ve ABD'de benzin istasyonları bulunan Lukoil, Anaran'da 2005'te sondaj çalışmalarına başlamıştı. Şirket, 2007'den itibaren üç BM yaptırım paketi ve ABD'nin tek taraflı yaptırımları yüzünden işlerinin bozulduğunu, geçen yıl 63 milyon Dolar kaybettiğini açıkladı.

Lukoil sözcüsü Grigory Volçek, "Amerikan Hükümeti'nin tehditleri nedeniyle" Anaran'daki çalışmalarını daha fazla sürdüremeyeceğini açıkladı.

Öte yandan, Rusya'nın devlet denetimindeki enerji şirketi Gazprom, "ABD'ye boyun eğildiği izlenimi verilmemesi için" Anaran'daki iki petrol sahasına yatırım yapılacağını bildirdi.⁴²¹

Dünya Ülkeleri Silahlanmaya

Milyarlarca Dolar Harıyor

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI), silah satışındaki küresel artışın, gerginliklerin bulunduğu bölgelerdeki silahlanma yarışıyla ilgili endişeleri artırdığını bildirdi. SIPRI'nin yeni verilerine göre, belli başlı konvansiyonel silah satışı, 2005-2009 döneminde, önceki beş yıla oranla %22 arttı. SIPRI'nin raporunda, silah ihracatının %30'unu yapan ABD, en büyük silah tedarikçisi olurken; Çin ve Hindistan'ın en büyük konvansiyonel silah ithalatçıları olduğu belirtildi. Raporda; Singapur ve Cezayir'in, ilk kez silah ithalatçısı ülkeler arasında ilk 10'a girdiği de kaydedildi.

SIPRI, İran'ın da son 5 yılda Çin'in silah sanayisinin en büyük ikinci alıcısı olduğu, Çin'in İran'a yaptığı satışlar arasında binden fazla karadan havaya füze, gemi savar füzesi, 50 piyade savaş aracı bulunduğu, bu satışların Çin'in silah ihracatının %14'ünü oluşturduğunu bildirdi. Bu satışların hiçbirinin BM'nin İran'a uyguladığı ambargoları ya da diğer uluslararası anlaşmaları ihlal etmediğine işaret edildi. Bu satışlara rağmen, Çin'in küresel silah satışında çok büyük yeri olmadığı, yıllık ihracatının ortalama 380 milyon Dolar civarında, ABD'nin yıllık silah ihracatının ise 7 milyar Dolar'dan fazla olduğuna dikkat çekildi.

Küresel silah satışı eğiliminde 5 yıllık ortalamaları gözönünde bulunduran enstitü, son verilerin, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Güney Amerika, Güney Asya ve Güneydoğu Asya'da bulunan hassas bölgelerdeki silahlanma yarışıyla ilgili endişeleri artırdığı kaydetti. 2005-2009 dönemindeki silah satışlarının %27'sini savaş uçaklarının oluşturduğu belirtilirken,

420 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=119507>

421 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=109207>

ABD'nin Birleşik Arap Emirlikleri'ne 72, İsrail'e 52 F-16, Güney Kore'ye de 40 F-15 uçağı sevk ettiği; dünyanın iki numaralı silah ihracatçısı Rusya'nın da, Hindistan'a 82, Cezayir'e 28 ve Malezya'ya 18 Suhoi savaş uçağı sattığı bildirildi. SIPRI'nın Silah Satışı Veritabanı, savaş uçakları, zırhlı araçlar, top, sensörler, füzeler, gemi ve hava savunma sistemlerini içerirken, kamyon, hafif silahlar ve mühimmatı kapsamadı.⁴²²

ABD'nin 11 Eylül Sonrası İşgalleri

1 Trilyon Dolar'a Maloldu

ABD'nin 11 Eylül saldırıları ardından yürüttüğü savaşlardaki harcamalar 1 trilyon Dolar'ı geçti. Irak ve Afganistan savaşlarının 2017 yılında 2 trilyon 400 milyar Dolar'a ulaşması bekleniyor.

ABD Kongresi'nin bir raporuna göre Afganistan, Irak ve başka ülkelerde yürütülen 'terörle savaş', İkinci Dünya Savaşı ardından yürütülen en büyük savaş durumunda.

Kongre Araştırma Servisi (CRS)'nin hazırladığı 'Büyük Amerikan Savaşlarının Harcamaları' adlı raporda, 230 yılda değişik savaşların yol açtığı harcamalar çıkarılarak karşılaştırıldı. Buna göre; ABD 11 Eylül saldırılarından bu yana yaşanan savaşlara 1 trilyon 150 milyar Dolar para harcadı.

Raporda, son 230 yılda yaşanan savaşların maliyetlerini karşılaştırmanın problemli olduğu kaydedilirken, örneğin askeri operasyonlar sürecinde yapılan harcamalar ile barış sürecindeki askeri harcamaların birbirinden ayrıştırılmasının zor olduğu belirtildi.

Buna karşın 'terörle savaş' harcamalarının daha da artacağına dikkat çekildi. Kongre Bütçe Bürosu (CBO) Irak ve Afganistan'daki savaşlardaki harcamalarının 2017 yılında, iki mislinden fazla artarak 2 trilyon 400 milyar Dolar'a ulaşacağı tahmininde bulunuyor.⁴²³

Devletler Parayı İzleme Aracı Olarak

Kullanmaya Hazırlanıyor

Önümüzdeki dönemde tüm dünyada kâğıt paraların yerini plastik paraların alması bekleniyor. Dünyanın pek çok bölgesinde kâğıt nakit paranın yerine plastik elektronik paralar kullanılmaya başlandı bile. Yeni Zelanda, Vietnam, Romanya, Avustralya gibi ülkelerde uygulamanın örneklerini görmek mümkün. Kanada'da ise 2011'den sonra kâğıt paranın yerine plastik paraya geçeceğini açıklandı.

Önümüzdeki yıllarda, teknolojinin olanakları doğrultusunda bankaların sunduğu kredi kartlarıyla tüm dünya ülkeleri, "tek bir ülkeye dönüşerek" "dünya parası"nı kullanacak. Nerede olursa olsun tek bir elektronik parayla dünyanın her yerinde işlem yapılabilecek. Günümüzde ödeme şekilleri plastik kredi kartlarından cep telefonu, internet gibi sanal ortamlara kayarken; gelecek yıllarda kullanılacak sistemle ödemeler tamamen nakit para sisteminden sanal-mobil ortamlara kayacak. Yapılan teknolojik çalışmalardan beklenen sonuçlara göre; mobil ödeme olarak adlandırılan NFC (yakın alan iletişimi) ve biometri teknolojisi ile 2025 yılında nakit ödeme tarih olacak.

Tüm bu gelişmeler; asırlar boyu özgürlük üzerinde yapılan tartışmalara yeni boyutlar kazandıracak. İnsanların kullandıkları sanal-elektronik paralarla, bulunduğu yerin koordinatlarından, hangi anda ne yaptığına kadar birçok bilgi raporlanabilecek.⁴²⁴

422 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=985734&Date=16.03.2010&CategoryID=81>

423 <http://www.timeturk.com/tr/2010/07/21/abd-igalleri-1-trilyon-dolara-mal-oldu.html>

424 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=121675>

medya

GİRİŞ

Küresel güçler medyanın gücünü kullanıyor

Yeryüzünde yaşanan olaylara ilişkin, kamuoyunu doğru ve tarafsız bir biçimde bilgilendirmekle yükümlü olan medya, ne yazık ki, küresel güçlerin dünya üzerindeki ihlallerini manipüle etmek için kullandığı bir oyuncağa dönüşmüş buluyor.

Medya yalan ve taraflı haber yapma konusunda ki ustalığını her yıl biraz daha ilerletiyor. Bu durumdan asıl zarar gören de, haber almak ve bilgi edinmek için medyayı takip eden toplum oluyor.

Uluslararası arenada da kendini yoğun biçimde gösteren medyanın yanlış ve taraflı tutumu, gerçekleştirilen ihlallerin meşrulaştırmasına zemin hazırlamakla kalmıyor; aynı zamanda mağdur olan kesimin mağduriyetini görmezden gelerek statükonun eylem alanını genişletiyor.

Bu bağlamda yeryüzünü kana bulayan küresel güçler ekonomik çıkarları uğruna Ortadoğu coğrafyasını ve insanları her anlamda tahrip ve tahrif ederken, küresel güçlerin politikası doğrultusunda dünyayı aydınlatan medya da sözkonusu tahribatı aklama görevini üstleniyor. Nitekim savaş bölgelerine dair yapılan haberlerle olayların manipüle edildiği ve dünyanın kandırılmaya çalışıldığı biliniyor.

Embedded muhabirleri özellikle ABD'nin işgal ettiği bölgelerde geçirdikleri eğitim sürecinden sonra sadece ABD Hükümeti'nin istediği doğrultuda haber yapmaya başlıyorlar.

Nitekim ABD'nin Irak ve Afganistan'da gerçekleştirdiği işgallerde bu yöntem kullanılmıştı.

Olayları "olumsuz sıfatlarla" daha çarpıcı ve dikkat çekici biçimde kamuoyuna sunma derdinde olan medya, bu yolla nefreti körüklediğini ve önyargılar oluşturduğunu önemsemiyor. Haber yapımcılarının inanç farklılıklarını, etnik ve cinsel farklılıkları ön plana çıkararak attıkları manşetler toplumda tahammülsüzlüğe sebep olurken, saldırgan tutumlar kendini yoğun biçimde gösteriyor.

Müslümanları fundamentalizm, terörizm ve barbarlık gibi özelliklerle bağdaştıran Batı medyası, dünya üzerinde islamofobyaya düşüncesinin yayılmasına büyük destekte bulunuyor.

Gazete manşetlerinde sürekli etnik unsurlar ve dini hassasiyetler nefret söylemleriyle ön plana çıkarılıyor ve kamuoyu da bu doğrultuda yönlendiriliyor.

Anayasa değişikliği ve referandum sürecinde medya provakatif bir söylemi benimsedi

Türkiye'de de medyanın provakatif bir dili benimsediğinin en yakın örneği, 12 Eylül 2010'da gerçekleşen Anayasa değişikliği referandumuydu. Referandum sürecinde medyanın ciddi bir bölümünün toplumu ayrıştıran ve karşı karşıya getirmeye çalışan bir dil kullandıkları görüldü.

1. SAVAŞ ve MEDYA

a. Embedded Muhabirliği

Ortadoğu'nun terör güçlerinin kontrolünde olduğunu ve yerel halka despot bir yönetimin hâkim olduğunu öne süren, kendi güvenliği için de bir tehdit unsuru olarak gören ve bölge halklarını özgürlüğe kavuşturma iddiasıyla müdahalelerde bulunan ABD, Vietnam, Bosna, Kosova gibi ülkelere yaptığı müdahalelerde medyatik açıdan başarılı olamadı.

Bazı tarafsız medya organları tarafından gerçeklerin ortaya konması ABD'yi olumsuz yönde etkiledi. ABD, uzun vadeli planlarında, bu başarısızlığın önüne geçmek için yeni bir yöntem geliştirdi ve haber muhabirleriyle bir toplantı düzenledi. Toplantıda harekâtları yakından izleyecek embedded muhabirler belirlendi ve 2-3 aylık bir eğitim görmeleri için askeri birliklerle beraber kampa alınmaları uygun görüldü.

Bu kamplarda muhabirler, bütün vakitlerini askeri birliklerle geçirmekle kalmayıp, askeri ve medyatik eğitimlere tabi tutuldular. Bu şekilde bir uygulamanın muhatabı olan embedded muhabirler, siyasi ve ideolojik bir harekâta hazırlanarak bir sözleşme imzaladılar. Ve bu ön eğitimden sonra savaş bölgelerinde gelişmeleri yakından takip ederek, ABD'nin istediği doğrultuda haber üretmeye başladılar.⁴²⁵

İliştirilmiş manasına gelen embedded gazeteciliği; sosyal sorumluluğunu bir kenara bırakarak hegemon güçlerin bakış açılarıyla işgalin boyutlarını dünyaya yaydı. Bu durum, elbette ki ABD ve müttefiklerinin işini çok büyük ölçüde kolaylaştırdı. Nitekim, embedded muhabirliği uygulamasından sonra savaş karşıtlığındaki oranın hızla düştüğü görüldü.

b. Irak İşgali

Körfez Savaşı'ndan bu yana savaş bir eğlence biçimine dönüştüren, gerçekleri örtbas ederek toplumda savaşa sempati duyulmasına katkı sağlayan medyanın, benzer uygulamalara bu yıl da devam ettiği görüldü.

İnsanlığın bakış açısına yön veren medya, ABD'nin Irak işgalini de, ABD'nin istediği biçimde kamuoyuna yansıttı. Irak işgaliyle birlikte kamuoyuna yansıtılan haberler, ABD'nin mutlak haklı ve işgale uğrayan Irak halkının barbar, terörist ve medeniyetten uzak olduğu söylemini yayarak ABD'nin uygulamalarının meşruiyet kazanmasına zemin hazırladı.

Savaş sürecinde katledilen masum siviller de dâhil olmak üzere, basının bildirdiği ölü sayısının çarpıtıldığına dair bilgiler mevcut. Nitekim ABD'de 'Barış Gazeteciliği' dersi veren Dr. Ross'un yaptığı açıklamalar bu iddiaları doğruluyor.

Ross'a göre; "Dünyanın pek çok yerinde gazetecilerin kullandığı dil ve görüntüler çatışmaları körüklüyor. Irak Savaşı'nda ölü ve yaralı sayıları uzun süre haberlere yansıtılmadı. Irak Savaşı uzun süre çok taktiksel, çok iyi koordine edilmiş, yüksek teknolojiyle yürütülen ve sadece altyapı ve binaların yok edildiği bir olaymış gibi gösterildi bize. Ancak insanlardan bahseden yoktu. Diğer taraftan bahsederken korkunç bir insansızlaştırma eğilimi var.

Medya, çatışmanın taraflarını aşırı bir şekilde kutuplaştırma eğiliminde. Bir taraf kesinlikle haklı ve doğru, diğer taraf kesinlikle haksız ve yanlış gibi gösteriliyor. Ve haksız olan taraf insansızlaştırılıyor. Haberlerde oradan asla insan görüntülerine yer verilmiyor. Okuyucu ve izleyici de gerçeklik anlayı-

425 <http://bianet.org/bianet/medya/18038-embedded-olistirilmis-degil-askeri-yatili>

şını, medyanın kendine sunduğu bu görüntüler üzerine kuruyor.”⁴²⁶

ABD'nin Irak işgalini açıktan olmasa da, gizli bir biçimde destekleyen New York Times ve Washington Post gibi gazetelerin bu desteğinin asıl sebebinin İsrail ile olan çıkar ilişkileri olduğu iddia ediliyor.⁴²⁷

Irak asıllı bir Amerikalı olan Koç Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. İbrahim Al-Marashi, öğrencilere yaptığı bir konuşmada, Amerikan medyasının savaşın tek yüzünü gösterdiğini, özellikle sinema filmlerinde; savaşan Amerikan askerlerinin kahraman, karşıtlarının ise kötü olarak yansıtıldığını belirtti. Ayrıca Irak işgalinin, Amerika tarafından çarpıtıldığını ya da dezenformasyona uğratıldığını söyleyen Al-Marashi, propagandalarını güçlendirmek için işgale "Irak'a Özgürlük Operasyonu" isminin verildiğini kaydetti. ABD'de, toplumsal olaylar ve dış politika olaylarında görüş bildiren uzman kişilerin "Media Punditry" adıyla televizyonlarda halkı yönlendirdiğini belirten Al-Marashi; "özellikle 11 Eylül olaylarından sonra Media Punditry'ler daha da önemsenmeye başladı. Bu kişiler halk üzerinde öylesine etkili olmaya başladı ki, karar vericiler ve kanaat önderleri de, uzman olarak adlandırılan bu kişilerin söylediklerine göre kararlar almaya başladılar" diye açıklamalarda bulundu.⁴²⁸

ABD Tekelinde Medya

ABD tekelinde bulunan medya organları, ABD'nin başlattığı Irak işgalini medya organları yoluyla öncelikle zihinleri işgal ve istila ettiler. Irak işgalinin başlatıldığı 2003 tarihinden bu yana medyanın dünya kamuoyunu bilgilendirme biçimini “savaş çığırkanlığı” olarak tarif etmek mümkün.

ABD'nin medya aracılığı ile yürüttüğü bu poli-

tikanın başarıyla sonuçlanması, pek çok yayın organı, siyasi ve aydın kimlikli insanların kâr paydasında bulunduğu gerçeğini teyit ediyor. Biraraya gelen bu kimliklerin dünya görüşleri ve menfaatlerinin ortak noktada kesişmesi, işgaller ve ihlallerin yolunu açtığı görülüyor. Böylelikle egemen güç, her türlü işgalin propagandasını yapmaktan geri durmuyor.

İddialara göre ABD'de bulunan medya kuruluşları, dev şirketlerin bünyesi altında bulunuyor. Bu kuruluşların bağlı bulunduğu şirketler, bankacılık sistemi ve borsayla bütünleşmiş, basın ve yayın dışında sanayi, ticaret ve hizmet kollarında da yatırımları olan ve devlet kurumlarıyla içli dışlı olan yapılar olarak tanımlanıyor. Amerikan medyası bu yolla dünyanın her yerine erişme gücünü elde etmiş ve küresel bir imparatorluk niteliği kazanmış bulunuyor.

ABD elinde tekelleşen medya kuruluşları ve bağlı bulundukları şirketler şöyle:

1. *General Electric Şirketi:* General Electric şirketi, nükleer santral, askeri ve sivil uçak yapımı alanlarında büyük yatırımları olan bir gruptur. Bu grup, medya alanında da büyük bir güçtür. ABD'deki üç dev televizyon imparatorluğunun şu sıralarda zirvesinde yer alan NBC televizyon şebekesi, General Electric şirketinin bir koludur. NBC, Irak televizyonuna demec verdiği gerekçesiyle Bağdat muhabiri Peter Arnett'i işten kovmuştu. General Electric Şirketi, Dow Jones Şirketiyle ortaklaşa, ekonomi haberleri ağırlıklı CNBC şebekesinin sahibi olduğu gibi, dünyanın en büyük bilgisayar yazılım şirketi Microsoft'la ortaklaşa MSNBC kablolu haber kanalı ve internet haber sitesinin de sahibidir.

2. *Viacom Şirketi:* Viacom, ABD'nin ikinci dev televizyon imparatorluğu olan CBS televizyon şebekesinin sahibidir. Bu medya şirketi, ünlü müzik kanalı MTV'nin de sahibidir. Hollywood'un önde gelen film yapım ve dağıtım şirketlerinden Paramount Pictures, Viacom'a aittir. Ünlü yayınevi Simon&Schuster, The Free Press, Pocket Books, Scribner de bu grubun içinde yer alıyor. Video, DVD ve video oyunları alanının önde gelen şirketi Blockbuster de Viacom'a bağlı bir şirkettir.

426 <http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=38737>

427 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalHaberDetay&ArticleID=1027505&Date=10.11.2010&CategoryID=132>

428 <http://www.haberler.com/irak-asilli-amerikali-ibrahim-al-marashi-irak-haberi/>

Viacom'un radyo birimi Infinity Broadcasting 185 radyo istasyonuna sahiptir.

3. *Walt Disney Şirketi*: ABD'nin üçüncü dev televizyon imparatorluğu olan ABC televizyon şebekesi, Walt Disney şirketinin bir koludur. Walt Disney grubu, Hollywood'un önde gelen yapımcılarından Hollywood Pictures, Miramax Films ve Touchstone Pictures'in sahibi olarak sinema alanında da büyük bir tekeldir.

4. *News Şirketi*: ABD'nin dört numaralı televizyon şebekesi Fox TV, George Bush'un ve Tony Blair'in en büyük destekçisi, aşırı sağcı medya patronu Rupert Murdoch'a ait News Corporation grubunun bir koludur. Sinemacılığın büyüklerinden Twentieth Century Fox da, News Şirketi'ne aittir. Ünlü HarperCollins yayınevi ile bu yayınevinin İncil ve Hıristiyanlık kitapları yayınında uzman kolu Zondervan da bu grubun içinde yer alıyor. Los Angeles Dodgers beyzbol takımı, News Şirketi'nin elinde bulunuyor. İngiltere'deki Sky TV de bu şirkete aittir.

5. *AOL Time Warner Şirketler Grubu*: Bu grup, en büyük internet şirketi America Online, en büyük dergi yayıncısı Time, büyük sinema ve film şirketleri Warner Bros, New Line Cinema, paralı televizyon kanalı Home Box Office ile Time Warner Telecom gibi iletişim şirketlerinden oluşan bir tekel tekelidir. Grubun kitap yayıncılığı alanındaki kolları; Little, Brown and Company yayınevi ve Warner Books yayınevidir. ABD'nin beş numaralı televizyon şebekesi CNN haber televizyonu, AOL Time Warner grubunun bir koludur.

6. *Gannett Şirketi*: Gannett Co. Inc. tiraj açısından ABD'nin bir numaralı günlük gazete grubudur. Gannett Şirketi, başta ABD'nin en yüksek tirajlı (2.2 milyon) gazetesi USA Today olmak üzere 94 günlük gazete çıkarıyor. Şirkete bağlı Army Times Publishing Company, ABD silahlı kuvvetleri mensuplarına yönelik yayın yapıyor ve toplam tirajı 360 bine ulaşan gazete ve dergilerden oluşuyor. Gannett, ayrıca 22 televizyon istasyonu işletiyor. Şirketin, İngiltere'deki kolu olan Newsquest Medya Grubu, toplam tirajı 735 bine ulaşan 17 yerel günlük gazete

çıkarıyor.

7. *Tribune Şirketi*: Tribune Company, 2000 yılında Times Mirror grubunu satın aldı ve Gannett'in ardından ikinci büyük gazete yayıncısı oldu. Şirketin, Los Angeles Times ve Chicago Tribune dâhil, 12 günlük gazetesi var. Şirket ayrıca, 20 televizyon istasyonu ile 4 radyo istasyonuna sahiptir. Büyük ortağı AOL Time Warner olan WB televizyon şebekesinin %22 hissesi Tribune Şirketi'nin elindedir.

8. *Advance Publications, Inc. Şirketi*: Dergi yayıncılığı alanında AOL Time Warner'dan sonra iki numaradır. American City Business Journals başlığı altında, 41 iş dünyası dergisinin yanı sıra; Vogue, Vanity Fair, Allure gibi ünlü dergilerin sahibidir.

9. *Knight Ridder, Inc. Şirketi*: Detroit Free Press, The Philadelphia Inquirer ve The Miami Herald da içinde olmak üzere %31'i günlük 53 gazete yayınlamaktadır. Gazetelerin hafta içi günlük toplam tirajı 8 milyon, Pazar günü tirajı 12 milyondur.

10. *Cox Enterprises, Inc. Şirketi*: 17 günlük, 25 haftalık gazete yayınlamaktadır ve 15 televizyon istasyonuna sahiptir. ABD'nin dördüncü büyük kablo televizyon şirketini de elinde tutmaktadır.

11. *Hearst Şirketi*: Hearst Corporation grubu 12 günlük, 14 haftalık gazete ve Cosmopolitan ve Esquire dâhil 15 dergi yayınlıyor. Şirketin, ayrıca 27 televizyon istasyonu ile 2 radyo istasyonu vardır.

12. *The New York Times Şirketi*: ABD'nin en etkili ve prestijli günlük gazetelerinden The New York Times'ı ve uluslararası alana hitap eden, günlük International Herald Tribune gazetesini yayınlamaktadır.

13. *The Washington Post Şirketi*: En etkili ve prestijli günlük gazetelerden The Washington Post'un yayıncısıdır. Ayrıca, ABD'nin iki numaralı haber dergisi Newsweek'i çıkarmaktadır.

14. *Dow Jones Şirketi*: 1.8 milyon tirajlı, etkili ve prestijli günlük The Wall Street Journal gazetesinin yayıncısıdır. Dünya borsalarının barometresi Dow Jones Endeksleri'nin de hazırlayıcısıdır. En büyük hissedarı General Electric Şirketi olan CNBC televizyon şebekesine ortaktır. Ayrıca yerel nitelikte 14 günlük, 12 haftalık gazetenin sahibidir.

15. *McGraw-Hill Companies, Inc. grubu*, etkili ve "prestijli" BusinessWeek dergisinin yayıncısı, Standard&Poor's derecelendirme kuruluşunun sahibi ve ayrıca ders kitapları alanının bir numaralı ismidir.

16. *The Reader's Digest Association, Inc. Grubu*: 25 dilde 100 milyon okura ulaşan Reader's Digest dergisinin yayıncısıdır.

17. *The E. W. Scripps Şirketi*: The E. W. Scripps Company, toplam tirajı bir buçuk milyona ulaşan 21 günlük gazete, 10 televizyon istasyonu, 165 milyon abonesi olan 4 kablolu ve uydu televizyon kanalı ve 70 milyon aboneye ulaşan evden elektronik alışveriş şebekesine sahiptir.

18. *Mort Zuckerman grubu*: ABD'nin üç numaralı haber dergisi, etkili ve prestijli US News & World Report'un yayıncısıdır. Ayrıca, New York Daily News adlı günlük gazeteyi de çıkarıyor. Mort Zuckerman, aynı zamanda, sahip olduğu arsaları ve binalarıyla gayrimenkul alanının en önde gelen isimlerindendir.

19. *Baba oğul Ralph Roberts ve Brian Roberts'in Comcast Şirketi*: 21.4 milyon abonesi olan kablolu televizyon şebekesinin, evden elektronik alışveriş şebekesi QVC'nin ve E! Entertainment Televizyonu'nun sahibidir. Ticaretle televizyonculuğu birleştiren Comcast, son yıllarda Westinghouse kablolu TV, Storer kablolu TV ve AT&T Broadband kablolu TV şirketlerini satın alarak sağladığı hızlı büyümesiyle dikkat çekiyor

20. *The McClatchy Şirketi*: Başta Minneapolis'te çıkan The Star Tribune olmak üzere toplam tirajı bir buçuk milyona ulaşan 11 günlük ve 13 haftalık gazeteye sahiptir.⁴²⁹

Bu tablodan hareketle, ABD'nin günlük haber kaynakları dışında; bazı dergileri, müzik kanallarını, sinema sektörünü ve borsayla ilişkili bazı kurumları ve bu yolla dünya kamuoyunun gündemini de tekeli-ne aldığı söylenebilir.

ABD Irak'tan Çekildi mi?

2003 yılı itibarıyla ABD'nin Irak'a demokrasi ve

barış götüreceğini tekrarlayıp duran medya organları, Obama'nın başkan seçildiği tarihten bu yana ABD'yi barış yanlısı göstermeye çalışıyor. Seçimlerin ardından iktidara gelen Obama, medya aracılığıyla, dünyaya pek çok barış mesajı vererek sempati kazanmaya çalıştı. Ancak, gelişen süreç, aslında Obama'nın dünyaya barışına herhangi bir katkıda bulunmadığını gösterirken, medya manşetleri ve statükocu haber kanalları, sürekli ABD'nin Irak'tan çekileceğini iddia ettiler.

Muharip güçlerin tamamını Irak'tan çektiğini iddia eden ABD medyası, 50.000 askerini bölgede bıraktı ve muharip olmadığını iddia ettiği bu birlikleri 'İstişare ve Yardım Birlikleri' adı altında dünya kamuoyuna bildirdi. Ancak bölgede çok fazla üssün bulunması ve 'müşavir' statüsünde bulunan kuvvetlerin istedikleri zaman silah kullanma yetkilerinin olması, ABD ve medyasının öne sürdüğü 'çekilme' tezini çürütüyor. Yine ABD istihbaratı, güvenliklerini tehdit eden bir durum sezdğinde, Irak ordusundan bağımsız bir biçimde müdahalede bulunabilecekleri. ABD'nin Irak'tan çekildiği haberlerinin asılsız olduğunu açıkça gösteriyor.⁴³⁰

c. Afganistan İşgali

2001 yılında Afganistan'a müdahalede bulunan ABD, bu işgal hareketinde de medyayı kullanarak işgali meşru zemine oturtmaya çalıştı. ABD Afganistan'a yaptığı bu müdahaleyi, 11 Eylül Olayları'nın ardından, El-Kaide örgütü ve Taliban'ı ortadan kaldırıp, Afganistan'ın iç güvenliğini sağlamak amacıyla yaptığını çeşitli medya kuruluşları aracılığıyla dünyaya duyurdu. Ancak bu söylemin gerçeklikle bağdaşmadığını, ABD'nin amacının Afganistan'ın iç güvenliği değil kendi sömürgeci planları olduğu, bugün tüm dünya tarafından anlaşılmış bulunuyor.

2010 yılına kadarki süreçte Afganistan'da yaşanan pek çok gerçek medya tarafından manipüle edildi. İşgalin ardından dokuz yıl geçmiş olmasına rağmen, bugün hâlâ ortaya çıkarılan eski belgeler, işgal sürecinde yaşananların gizlendiğini ve medyanın kamuoyu-

429 <http://www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=224>

430 <http://www.adilmedya.com/haber.asp?id=7678>

yunu doğru bilgilendirmediğini kanıtlıyor.

2010 yılının sonlarına doğru WikiLeaks tarafından dünya kamuoyuna bildirilen resmi belgeler, medyanın ABD politikaları doğrultusunda iş gördüğünü ortaya koyuyor.

d. Gazze ve Mavi Marmara

İsrail'in uzun vadeli planlarının bir parçası olarak 1948'den bu yana devam eden Filistin işgalinin İsrail lehine gelişmesinde medyanın katkısı oldukça fazla.

Sözkonusu işgalin dayandırıldığı sebepler arasında, İsrail'in varlığını tehdit eden ve "terör örgütü" olarak nitelendirilen HAMAS'ın devre dışı bırakılması da yer alıyor. Başından beri saldırıların Kassam füzelerinin oluşturduğu tehdidi ortadan kaldırmak için yapıldığı öne sürüldü. İsrail medyası yayınladığı haberlerle üzerine düşeni yaptı.⁴³¹

Gazze'ye insani yardım götürmek için yola çıkan sivil gemilere karşı açık sulara gerçekleştirilen operasyonda 9 kişi hayatını kaybetmişti. Tüm dünyanın gündemine bomba gibi düşen bu olayda uluslar arası medyanın İsrail yanlısı yaklaşımlarıyla çarpıtmaya ve operasyon haklı gösterilmeye çalışıldı.

İsrail askerleri, Mavi Marmara'ya operasyon düzenledikleri sırada tam bir karartma uygulayarak çekim yapılmasını engelledi. Ardından İsrail medyasının verdiği haberlerde ise, Mavi Marmara gemisinde bulunanların terörist olduğu ve HAMAS'ın ihtiyacı olan füzeleri taşıdığını iddia ederek, gerçekleştirdiği insanlık dışı eylemini aklamaya çalıştı.⁴³²

İsrail'in 6 yardım gemisine düzenlediği saldırılar, Alman basınına "kanlı baskın, barbarca saldırı" gibi manşetlerle yansıtılsa da, haber detaylarında, İsrail'i haklı bulan gerekçelerin öne sürüldüğü görüldü. Ayrıca, İsrail askerlerine sopalarla karşılık veren aktivistlerin, kısa görüntüleri, uzun süre televizyon ekranlarından düşmedi.

Avrupa medyası, İsrail'in bir yandan vahşet uyguladığını söylerken, öte yandan aktivistleri saldırgan

göstermeyi ihmal etmedi. Nitekim yardım filosunda; İngiltere, Almanya, İrlanda ve Norveç gibi çeşitli Avrupa ülkelerinden olan katılımcıların verdikleri demeçlere yer verilmedi.⁴³³

ABD medyası ise İsrail'in düzenlediği bu kanlı operasyonunun faturasını Türkiye'ye çıkardı. Amerikan medyası İsrail'in bu saldırıyla uluslararası hukuku ve insanlığı ayaklar altına aldığını değil, Türkiye ve Türk dış politikasının incelenmesi gerektiğini öne süren bir tartışma başlattı.

Tanınmış gazeteci-yazar Fareed Zakaria, "Orta-doğu'nun en başarılı iki ülkesi" olarak tanımladığı Türkiye ve İsrail'in, "bir zamanlar müttefikken, şimdi süratle katı birer düşmana dönüşmekte olduğunu" ve bunun gelecek için iyi bir işaret olmadığını savundu.

İsrail'in uluslararası sulara sivil bir gemiye saldırısının sorumluluğunu neredeyse Türkiye'ye yükleyen Zakaria; "bir zamanlar ABD'nin güçlü müttefik, NATO'nun kurucu üyesi Türkiye'nin, şimdi çoğu zaman bir dosttan çok, sorun yaratıcı olarak görüldüğünü" öne sürdü.⁴³⁴

431 <http://www.salom.com.tr/news/detail/8048-Hamas-fuzelerine-karsi-guvenlik-plani.aspx>

432 http://www.hakihlallerimerkezi.org/haberler_detay.php?hid=96&cid=6

433 <http://www.haberpan.com/avrupa-israil-saldirisini-nasil-gordu/>

434 <http://www.haberpan.com/abd-basini-israili-degil-turkiyeyi-hedef-gosteriyor/>

2. MEDYADA IRKÇILIK ve İSLAMOFBYANIN YAYILIMI

a. Medya İrkçılığı ve Nefret Söylemini Benimsiyor

Sosyal Değişim Derneği'nin Açık Toplum Vakfı, Global Dialogue ve Hollanda'nın İstanbul Başkonsolosluğu'nun desteğiyle yaptığı "Ulusal Basında Nefret Suçları – 10 Yıl, 10 Örnek" başlıklı araştırmasının sonuçları 2010 yılı Nisan ayında kamuoyu ile paylaşıldı.

Türkiye'de yayımlanan 39 gazete içinden, tiraj ve temsil nitelikleri dikkate alınarak 20'si seçildi. 2008 sonundan başlayarak, internet arşivlerinin olanak verdiği ölçüde, 10 yıl geriye doğru tarama yapmak için; Akşam, Birgün, Cumhuriyet, Fotomaç, Gündem, Hürriyet, Milli Gazete, Milliyet, Ortadoğu, Posta, Radikal, Sabah, Star, Taraf, Türkiye, Vakit, Vatan, Yeni Şafak, Yeniçağ ve Zaman gazetelerinin haberlerinde; etnik kökene, ulusal özelliklere, cinsel kimliklere, cinsel yönelime, din ve inanca, siyasal eğilimlere, mülkiyete, bedensel engelliliğe, eğitim durumuna ve toplumsal statüye yönelik ayrımcı söylemler tarandı.

Araştırmada taranan haberlerin %23.76'sı etnik kökene, %18.80'i siyasal eğilime, %16.19'u cinsel kimliğe, %15.80'i din ve inanca, %11.93'ü toplumsal statüye, %6.88'i cinsel yönelime, %2.81'i ulusal kimliğe, %2.23'ü bedensel engelliliğe, %1.55'i mülkiyete yönelik "nefret suçu söylemi" kapsamında değerlendirildi.

Projede, cinsel yönelimlere yönelik nefret söyleminin hemen her gazetede yer aldığı, milli günler ve bayramlarda milliyetçi söylemin yaygınlaştığı tespit edildi.

Araştırma sonunda nefret söylemini temsilen seçilen 10 haber şöyle:

1. *Ahmet Kaya'ya Madam Şefkati*: Sabah gazetesinin 2 Kasım 1999'da "Ahmet Kaya'ya madam şefkati" başlığıyla manşete çıkardığı haber. Söz konusu haberde, Magazin Gazetecileri Derneği'nin 12 Şubat 1999'daki ödül gecesinde "Kürtçe şarkı" yapmak istediğini belirtince küfür, hakaret ve masalardan fırlatılan çatal-bıçaklara hedef olan Ahmet Kaya'nın, "Bayan Mitterand'ın yardımıyla Fransa'dan oturma izni aldığını" duyuran haberin her cümlesinin nefret söylemi içerdiği vurgulandı.

2. *Bu Kez İyice Azıttılar*: Milliyet'te 23 Şubat 2002'de yayımlanan "Bu kez iyice azıttılar!" başlıklı DHA haberinde, travestilerin kendisine saldırdığını öne süren bir kişinin şikâyeti üzerine yaşanan olaylar anlatılıyor. Haber, şikâyet üzerine gözaltına alınan arkadaşlarının bırakılmasını isteyen travestilerin, karakolda olay çıkardıklarını içeriyor. Araştırma sonuçlarını değerlendiren raporda, başlıktaki "bu kez azıttılar" ifadesiyle, travestilerin sürekli benzer suçlara karıştıkları, bu olayda yaptıklarının da öncekilerden "çok daha büyük" bir suç olduğu vurgusu eleştiriliyor. Haberde "gözaltı" yerine kullanılan "yakaladı" ifadesinin de, yargıya gerek kalmadan suçluyu ilan ettiği üzerinde duruluyor. Raporda bu haber, "cinsel yönelime dönük nefret söylemi" kapsamında değerlendiriliyor.

3. *Ermeniler Kudurdu*: Yeniçağ gazetesinde 17 Kasım 2009'da yayımlanan haberin "Ermeniler kudurdu" başlığı ve "Ermeni'den kahpe saldırı" ara başlığıyla bir ulusa karşı düşmanlığın yeterince net ifade edildiği anlatılıyor. Raporda, Azerbaycan ile Ermenistan arasında çıkan bir çatışmadan söz eden haberde, Ermenistan'ın değil, özellikle ulusun adının kullanıldığına işaret ediliyor. Buna karşılık, karşı taraf için 6 kez Azeri değil "Azerbaycanlı" ifadesinin kullanıldığı, Azeri kayıplarının "şehit" olarak ifade edildiği, Ermenilerin ise ateşkesi ihlal ettikleri ifade-

lerini içeren haber “etnik kökene yönelik nefret söylemi” ve “bir ulus ve ulusun ülkesine yönelik nefret söylemi” kapsamında değerlendiriliyor.

4. *Hainler Yakalandı*: Star gazetesinde 24 Mart 2005’te yayımlanan “Hainler yakalandı” başlıklı haberde; Mersin’de gerçekleşen bayrak yakma olayı duyuruluyor. Raporda, “Mersin’de 20 Mart günü Nevruz kutlamaları sırasında Türk bayrağını yakma girişiminde bulunan iki kişi dün sabah gözaltına alındı” ifadesi bulunan haberin girişinin devamındaki; “Bayrak yakma olayının faileri olduğu bildirilen C.S. (12) ve V.S. (14) isimli çocuklar” ifadesine dikkat çekiliyor. Gözaltına alınanların “çocuk” olduğu haberde de geçmesine karşın “Hainler yakalandı” başlığının kullanılmasının düşündürücü olduğu vurgulanan raporda haber “etnik kökene yönelik nefret” kapsamında değerlendiriliyor.

5. *Kapıcı Şarkıcıya Tecavüz Davası*: Raporda, Hürriyet’te 3 Temmuz 1999’da yayımlanan “Kapıcı şarkıcıya tecavüz davası” başlıklı haberin, “toplumsal statüye yönelik bariz bir nefret söylemi” içerdiği belirtiliyor. Yargıya taşınmış vakanın, şarkıcının kapıcılığıyla tamamen ilgisiz olduğu anlatılan raporda, haberin “kapıcı şarkıcının boynu bükük bir fotoğrafı ile süslediği” yorumu yapılıyor.

6. *Koreli Rehber Osmanlı Tokadı*: 6 Mayıs 2005’te “Koreli rehber Osmanlı tokadı!” başlığıyla Radikal’de yayımlanan haber için, araştırma sonuçlarını içeren raporda, önce “Osmanlı tokadı”nın genellikle övünme amaçlı kullanıldığı anlatılıyor. Haber, Türkiye turuna çıkan Japon turistlerin, Koreli rehberinin Güneydoğu Anadolu’dan “Kürdistan” diye söz etmesi üzerine, Türk rehber tarafından yumruklandığını içeriyor. Raporda, övünme amaçlı “Osmanlı tokadı” başlığını kullanan Radikal’in “saldırganlığı yücelttiği” öne sürülüyor ve haber “ulusal özelliklere yönelik nefret suçları” kapsamında değerlendiriliyor.

7. *Rahipler Uçkuru Kilisede Çözüyor*: Vatan’da 6 Ocak 2006’da yayımlanan “Rahipler uçkuru kilisede çözüyor” başlıklı haber, “yapılan bir araştırmaya göre ABD’de en az 34 bin rahibinin rahiplerin cinsel tacizine uğradığı, bu rakamın toplamın %40’ına te-

kabül ettiği” iddiasını içeriyor. Raporda, 1164 rahibinin %40’ının cinsel tacize uğradığı yolundaki araştırma sonucundan yola çıkılarak, ülke geneli için yapılan istatistikî değerlendirmeye dayanılması ve “en az 34 bin rahibinin cinsel tacize uğradığının kesin bir sonuçmuş” gibi verilmesi eleştiriliyor.

8. *Roth Ayvaz Hocaya Havale*: Akşam gazetesinde 25 Kasım 2000’de “Roth, Ayvaz hocaya havale” başlıklı haber için yapılan değerlendirmede, dönemin Devlet Bakanı Ayvaz Gökdemir’in, Türkiye’ye gelerek, hüküm giyen DEP milletvekillerinin serbest bırakılmasını isteyen Avrupa Parlamentosu üyesi Claudia Roth için “fahişe” ifadesini kullandığı hatırlatılıyor. Roth’un açtığı tazminat davasında, Gökdemir’in 6 Mayıs 1997’de suçlu görülerek mahkûm edildiği de belirtiliyor.

9. *Sünnetsiz Kundakçı DTP Adına Kurban Derisi Toplamış*: Zaman gazetesinde 17 Ocak 2008’de yayımlanan “Sünnetsiz kundakçı DTP adına kurban derisi toplamış” başlıklı haber, araç yakmakla suçlanan bir kişinin tutuklanmasını içeriyor. Raporda, haberde araç yakmakla ilgisi bulunmayan “kurban derisi toplama”nın DTP ile ilişkilendirilmesi, kişinin “sünnetsiz olduğunun belirlendiğinin” iki kez vurgulanması, “ayrıca” terör olaylarına karıştığının belirtilmesi üzerinde duruluyor.

Sünnetsiz çıkanların, genellikle Ermeniler olduğuna ilişkin kanaatin hatırlatıldığı raporda, Zaman’ın haberinde “terör örgütü üyeleriyle, başta Ermeniler olmak üzere gayrimüslimler arasında paralellik kurulduğu, en azından bir çağrışım yapıldığı” anlatılıyor. Vurgunun “sünnetsiz olma”ya yapılması nedeniyle, haberin “dinsel inanca yönelik nefret söylemi” kapsamında değerlendirildiği kaydediliyor.

10. *Travesti Zehir Kuryeleri Havalimanında Yakalandı*: Türkiye gazetesinde 30 Nisan 2006’da “Travesti zehir kuryeleri havalimanında yakalandı” başlığıyla yayımlanan haber, ülkeye kaçak uyuşturucu sokulmasıyla ilgili. Ancak ortada cinsel kimlikle ilgili bir olay olmamasına karşın kuryelerin “travesti” olduğunun vurgulanması bu kesimi suçla ilişkilendirme niyetine bağlanıyor. Haberdeki “Ele geçen

uyuşturucunun İstanbul'da bulunan zencilere vermek üzere getirdiği iddia edildi" ifadesinin de sorunu olduğu belirtilen raporda, siyahlara "zenci" denilmesi ve bütün siyahların suçla ilişkilendirilmesi "ırkçı" bir tutum olarak değerlendiriliyor. Hem cinsel yönelime, hem de ırk özelliklerine yönelik "nefret söylemi" tespit edildiği belirtilen haberin, öne çıkan unsur "travesti zehir kuryeleri" olduğu için "cinsel yönelime dönük nefret söylemi" kapsamında görüldüğü belirtiliyor.

'Two Size!' İçin Özel Değerlendirme

Türk basınının 10 yıllık taramasının yapıldığı çalışmadan sonra hazırlanan değerlendirme raporunda, öncesinde iki İngiliz taraftarın öldürüldüğü, İstanbul'daki Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından sonra "TWO SIZE" başlığıyla yayımlanan Star gazetesinin tutumu ayrı bir bölümde irdelendi. "Holiganların sokakta da, sahada da ağzını burnunu kırdık / Suratınıza tükürerek gönderiyoruz" spotlarını yayımlayan Star'da; iki kişinin öldürüldüğü olaylar için "Leeds'li holiganlara, Taksim'de kafasına vura vura vatan toprağını öptürdüler" ifadelerinin kullanılması "yoğun ırkçılık" olarak değerlendirildi. "TWO SİZE!" başlığıyla çıkan 7 Nisan 2000 tarihli Star gazetesinin "iletişim fakültelerinde ders malzemesi olabileceğine" işaret edildi.

Sosyal Değişim Derneği'nin araştırma raporunda, Star gazetesinin 7 Nisan 2000 tarihinde Galatasaray-Leeds United maçı için yaptığı sayfaya ilişkin özel bir değerlendirme yapılıyor. Galatasaray'ın, İstanbul'da Leeds United'ı 2-0 yenmesinden önceki akşam Taksim bölgesinde çıkan olaylarda iki İngiliz taraftarın bıçaklanarak öldürüldüğünün hatırlatıldığı raporda, "TWO SİZE!" manşeti ve diğer ifadelerle "haber" in bu cinayetlerin üzerine bina edildiği anlatılıyor. Raporda, sayfanın üstünde kullanılan ve dövu- len bir İngiliz taraftarı yerde gösteren fotoğrafın üzerindeki "Sokakta böyle" yazısı ile, sayfanın altında kullanılan ve takımının yediği gole üzülen futbolcuyu gösteren fotoğrafın üzerindeki "Sahada böyle" yazısına işaret ediliyor.⁴³⁵

Ancak, Sosyal Değişim Derneği'nin yapmış olduğu bu raporda verilen etnik ayrımcılık, nefret söylemleri gibi konularda ele aldıkları gözlemlerde; inanç özgürlüğünü ihlal eden herhangi bir haberin yer almayışı dikkatlerden kaçmıyor.

b. İslamofoby

Avrupa Medyasında İslam Karşıtlığı

Özellikle Avrupa ve ABD medyasında namus cinayeti ya da terör saldırıları gibi haberlerin verilış tarzı, İslam karşıtı eğilimler içerebiliyor. Yazar Kay Sokolowsky, tüm Müslümanların zan altında bırakılmasını, bir tür düşman modeli yaratılmasını eleştiriyor.

Yazar Kay Sokolowsky, dünya çapında dağıtımı yapılan Almanya'nın ünlü haber dergisi Der Spiegel'in de bu eğilimin dışında olmadığını ve İslam düşmanı diye nitelendirilebilecek bir tavır aldığını belirtiyor.

Sokolowsky, Der Spiegel'in 2007 yılındaki bir sayısının kapağında yeralan, "Mekke Almanya, gizli İslamlaşma" başlığını örnek göstererek; "Dehşet verici, rezil bir kapak başlığı. Bu herhangi bir basın kuruluşu değil, Der Spiegel. Haberi okuyan biri olarak, Almanya'da İslam'ın yayılmasını, karımın başını örtmek zorunda kalacağı, sadece İslamî usullere uygun etin yenilebildiği günlerin gelmesini bekliyorum. Ama tüm bunlar tabii ki daha gerçekleşmedi!" diyor.

Hamburglu edebiyatçı Sokolowsky "Feindbild Moslem" adlı kitabında, Müslümanların zan altında bırakılmasını ve bir tür düşman modeli yaratılmasını eleştirerek şöyle diyor:

"Müslümanlar arasında bir suç işlendiğinde, hemen tüm Müslümanlara mal ediliyor. Namus cinayeti olduğunda ya da bir zorla evlendirme vakası ortaya çıktığında, bunun Müslümanlar arasında normal bir olay olduğu, istisnai olmadığı havası veriliyor."

435 <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/35medyascop/1715-turk-basininda-nefreti-korukleyen-10-haber.html>

"Kişilik Dini Kimliğe İndirgeniyor"

Alman Yeşiller Partisi'nin Türk kökenli Eşbaşkanı Cem Özdemir, örneğin Türk ailelerinde yaşanan şiddet olaylarının, medya tarafından dine dayandırılarak verildiğini, İslam karşıtı eğilimin rahatça hissedildiğini kaydediyor. Özdemir, bir kişinin kimliği; toplumda yer aldığı sosyal guruba, eğitim seviyesine ve daha birçok faktöre bağlıdır ama sözkonusu Müslümanlar olunca, sadece dini kimliğe indirgeniyor" dedi.⁴³⁶

"Batılı Medyasının İslam Karşıtı

Uygulamaları Tepki Topluyor"

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen "Kültür Başkentinde Haber Ajansları Buluşması" kapsamında, "Medeniyetler ve Kültürler Arası Diyalog Kurulmasında Haber Ajanslarının Rolü" oturumunda konuşan İran Haber Ajansı IRNA Genel Müdürü Ali Akbar J. Shahri, İslam dünyasının birtakım güçlüklerle karşı karşıya bulunduğunu, bunların başında da İslamofobyanın geldiğini söyledi.

Çekilen bazı film ve karikatürlerde, Müslümanları uçak kaçırarak, bomba yerleştiren, eşlerini öldüren, esir eden ve şehvet düşkünü insanlar olarak işlemesi toplumlarda gerçekçi olmayan bir imaj çizerek, medeniyetlerin yayılmasına ve yaygınlaşmasına ters düşüğünü ifade eden Shahri, batı medyasının ABD'yi haklı göstermek ve İsrail'i desteklemek için Müslümanları ve Arapları vahşi olarak gösterdiğini dile getirdi.

Batı medyasının, Batının egemen olduğu hegemonyayı dünyada haklı çıkarmaya çalıştığını belirten Shahri, *"Biz Asya medyası olarak, batılı medyayı, İslam karşıtı uygulamalarını gözden geçirmeye davet ediyoruz. Biz aynı zamanda Batılı meslektaşların, Doğu medeniyetleriyle çatışmaya girmelerini istedik. İnaniyoruz ki, mevcut fobi oluşturma uygulaması devam ederse batıda bu, provokatif,*

tahrir edici olacak, yapıcı olmayacaktır. Eminim, mevcut uygulamalar, insanlığın kurtulmasına gidecek yolu açmayacak ve kültürler arasında daha çok çatışma yaratacaktır. Bu nedenle adil bir barışın ülkeler ve millet arasında olmasını istiyoruz" şeklinde konuştu.

Eski AA Yönetim Kurulu Üyesi Hadi Adanalı ise son dönemde kültürün, haber ajanslarının günümüzde önemli hale geldiğini ifade ederek, medya ve özellikle haber ajanslarının, uluslararası ilişkilerin önemli aktörleri olduğunu söyledi. Medyanın ikili bir potansiyeli bulunduğunu, bir yandan toplumları bilgilendirirken bazen de gerginlik ve çatışmalara yol açabildiğini anlatan Adanalı, olaylara tek yanlı bakmamanın önemine işaret etti.⁴³⁷

Norveç, Medyasını 'İslam Karşıtlığı' İle Suçladı

Norveç'te yayımlanan resmi rapora göre; medyada yer alan ve İslam üzerine yazılmış haberlerin %82'si olumsuz...

Norveç Entegrasyon ve Çokkültürlülük Dairesi (Imdi) 2009 yılı değerlendirme raporu, Norveç medyasının İslam düşmanlığını körüklediğine dikkat çekti. Raporda medyanın, toplumun azınlıklara yönelik davranışlarını yönlendirmedeki rolü üzerinde durularak, özellikle son zamanlarda artan "İslam düşmanlığı" konusunda çarpıcı tespitlere yer verildi.

Rapora göre; 2009 yılında yazılı basında toplam 77 bin kez İslam veya Müslüman kelimelerinin geçtiği haber yapılmış ve bu haberlerin %82'si olumsuz içeriğe sahipken; sadece %18'lik bir kısmı, tarafsız veya pozitif olarak konuyu ele almış.

Imdi Direktörü Osmund Kaldheim, amaçlarının medyayı yargılamak değil, sadece medyanın toplumu hangi yönde yönlendirdiğini ortaya koymak olduğunu kaydetti. Kaldheim; "medya Müslümanların entegrasyon için yaptıkları güzel çalışmaları görmek yerine, hep başörtüsü yasağı ve İslamofobi üzerine haber yapmayı tercih ediyor" ifadelerini kullandı.

Raporda; Norveç'teki Müslüman azınlığın iş hayatına katılım oranının diğer Avrupa ülkelerine

436 <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5668672,00.html>

437 <http://www.t24.com.tr/haberdetay/113338.aspx>

kıyasla çok daha yüksek düzeyde olmasına rağmen, medyanın problemlı konulara odaklanmayı tercih ettiği belirtildi. Medyadaki göçmen ve entegrasyon haberlerinin, %71 gibi büyük çoğunluğunun “problemlı ve olumsuz” konulardan oluştuğu belirtilirken, bunların %18'nin “çözöme yönelik olumlu” ve %11'inin ise “tarafsız” olduğu kaydedildi.

Medyadaki entegrasyon ve göçmen konusunda yapılan eleştirilerde hep İşlam ve Müřlőmanların manşetlere verildiğine dikkat çekilen raporda, bu konuda yazılan köşe yazıları veya makalelerin üçte birinde de, yine İşlam dininin tartışıldığı belirtiliyor. “Gizli İşlamlaşma”, “Radikal İşlam” gibi terimlerin medyada çokça kullanılması ve başörtüsü yasağının sıkça tartışma konusu yapılmasıyla, Müřlőmanlara yönelik kötü bir imaj oluşturılmaya çalışıldığı ifade ediliyor.⁴³⁸

438 http://www.hakihlallerimerkezi.org/haberler_detay.php?hid=583&cid=6

3. STATÜKO ve MEDYA

a. Anayasa Değişikliği Referandumu

12 Eylül 1980 darbesinin ardından düzenlenen Anayasa'nın değişim kararına şiddetle karşı çıkan statükocu medya, anayasa değişikliğinin referanduma gittiği süreçte yayımladıkları manşetler ve yürüttükleri kampanyalarla Anayasa değişikliğine karşı çıkan anlayışı güçlü bir şekilde temsil ettiler.

2010 yılı Anayasa değişikliğinin referanduma sunulması, bazı siyasi partiler ve bazı medya organları tarafından devamlı olumsuz manşet ve propagandalarla gündeme getirilirken, 1980 darbesinin bir ürünü olan Anayasa'dan, en büyük zararı gören meslek gruplarından biri olan basın ve medya mensuplarının yaşadıkları mağduriyetler de unutturulmaya çalışıldı.⁴³⁹

12 Eylül 2010 referandum sonuçları bütün gazetelerde olumlu-olumsuz manşetlerle yerini aldı. Referandum sonuçları, bazı gazetelerin ilk sayfasında şu şekilde yankılandı:

Birgün; manşette; "Mutlak AKP İktidarı İçin Anayasa Paketi" başlığını kullandı; altına "Muhalefet, taslağı, anayasayı AKP'leştirme girişimi ve telkelci bir iktidar kurma arayışı olarak değerlendirdi.

Paketle, AKP'nin 'mutlak iktidar' dayatmasına karşı geniş mutabakatlı bir anayasa istendi" diye yazdı.

Bugün; "En Büyük Sivil Adım" başlığını manşette kullandı. Spotta "Hükümet 1982 darbe anayasasındaki çarpıklıkları değiştirmek için tarihi adımı nihayet attı. İşte demokrasimize sınıf atlatacak paketten satır başları" diye yazdı.

Cumhuriyet; "Yargıyı Felç Etme Planı" başlığını kullandı. HSYK Başkanvekili Kadir Özbek ve Yargıtay Başkanı Hasan Gerçek'in itirazlarını öne çıkardı; "Neredeyse sopayla yapacaklar diyen yüksek yargı temsilcileri AKP'nin paketine karşı çıktı" dedi. CHP Başkanı Deniz Baykal'ın değerlendirmesine yer verdiği habere de "Korkular yansıdı" başlığını attı.

Evrensel; manşetinde "AKP Paketine Destek yok!" başlığını kullandı; altına "Cemil Çiçek 'bu iktidarın ve AKP'nin önerisi değil' dese de siyasi partiler 'Başbakanlık'ta ve AKP Genel Merkezi'nde hazırlanan değişikliğe destek vermeyiz' dedi" diye spot attı. Altındaki kutudaysa "Demokrasi İşçiye Çok Uzak" başlığı var.

Güneş; manşetinde parti kapatmayı zorlaştıran değişikliği odağına aldı. "KapatMA uyarı" diye başlık attı; altına "Dava için Meclis izni alınmasını öngören değişiklik maddesiyle parti kapatma neredeyse imkânsız hale gelecek. Bugün bir dava açılabilir bile fark etmeyecek" diye yazdı.

Günlük; manşette "Büyük Yama" başlığını kullandı; spotunda "Newroz meydanlarında milyonlar demokratik yeni anayasaya işaret ederken, hükümetin kısmi değişiklik paketi Meclis'te görücüye çıktı" dedi.

Hürriyet; manşetinde referandum olasılığını odağına aldı; "Ya Hep Ya Hiç" başlığının altına "26 maddelik Anayasa paketi taslağında değişikliklerin tamamının bütün halinde halkoyuna sunulması önerildi. CHP'den tepki var" diye yazdı.

Milliyet; tepkileri odağına aldı. "Bu İnat Niye" başlığının altına "Hukukçular, kadın hakları, memura toplu sözleşme ve 'yüksek yargı' gibi birbiriyle ilgisiz konuların paket halinde referanduma sunul-

439 http://blog.milliyet.com.tr/Anayasa_Degisikligi_Referandumda_neyi_oylayacagiz_/Blog/?BlogNo=254890

masını eleştiriyor" diye yazdı. Manşetteyse, Yargıtay Başkanı Gerçekler'in açıklamasına göndermeyle "Kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı" başlığı var.

Posta da Gerçekler'in sözlerini manşete çekti; "Anayasa Paketi Anayasaya Aykırı" başlığını kullandı.

Radikal; paket üzerine ilk tartışmaları manşete çekti; "Buyurun Anayasa Kavgasına" diye başlık attı.

Sözcü; manşet üstünden gördüğü haberde "İşte AKP Anayasası" başlığını kullandı. Üstüne "Kendi işlerine gelen her şeyi pakete soktular, bir de destek istiyorlar"; altına "26 maddelik Anayasa paketi Türkiye'yi felakete götürecektir değişiklikler içeriyor" diye yazdı. "Emin Çölaşan 'tuzak' paketi yazdı" diye öne çıkardığı metnin başlığında; "Bunların derdi tüm yargıyı el geçirmek" dedi.⁴⁴⁰

b. Ergenekon Davası

Medyanın bir kısmı Ergenekon yapılanmasını, toplumu tehdit eden yönleriyle ele alırken, Atatürkçü düşünceye sahip olan tüm kesimleri "Ergenekoncu" olarak tanımladı. Ve bu tutum, kamuoyu içerisinde dindirilmesi gereken kargaşayı daha çok körüklerken, ülke sosyolojik ve psikolojik anlamda olumsuz etkilendi.

Bu bağlamda insanları doğru ve tarafsız biçimde bilgilendirme sorumluluğu taşıyan medyanın, Ergenekon davasına karşı, tutarsız bir manzara çizdiği göze çarpmıyor.

Uzun yıllardan beri büyük bir yapılanma içerisinde olduğu anlaşılan Ergenekon yapılanmasının, önceki yıllarda yaşanan darbeleri gerçekleştiren zihniyetlerin bir uzantısı olduğunu söylemek mümkün. Bu bağlamda özellikle 28 Şubat'ta medyanın üstlendiği rol, o günkü kadar aktif olmasa da bugün, Ergenekon yapılanması için de hayata geçirilmeye çalışılıyor.

Darbeciler, medyanın da desteğiyle Türkiye'de rahatça cirit atarken öte yandan da ordu üzerinde baskın bir güç kullanıyorlar.⁴⁴¹

c. Terör

Medya, terör olaylarında kamuoyunu bilgilendirirken "nefret söylemi" ve "abartı" yöntemlerini kullanarak kamuoyunda infial oluşmasına sebep oluyor.

Medyanın terör haberlerini tekrar tekrar vermesi kamuoyunda panik yaratmakla kalmayıp, terör eylemleri faillerinin işine yarıyor. Terör eylemleri medya yoluyla kendi güçlerini sergilemiş ve kamuoyunda bir korku yaratmış olmakla amaçlarına ulaşırken, medya-terör ilişkisi çelişkili bir tablo çiziyor.

Terörün medyadan beslenmesi, medyanın terör eylemleri için vazgeçilmez bir parça olduğunu gösteriyor. Terör-Medya ilişkisinde en etkileyici nokta olarak öne çıkıyor etkileme ve reytingin aynı anda yaşandığı noktadır. Terör ve medya ilişkisi teknolojinin ilerlemesi ile geliyor ve etkileşimler artıyor. Bu anlamda medyada terör haberlerine fazlaca yer verilmesi, terörün "tanınma", "kabullenilme" ve "yer edinme" gibi hedeflerinin gerçekleşmesine yardımcı oluyor.⁴⁴²

Psikolojik anlamda sindirilmenin ne anlama geldiğini gayet iyi bilen terör örgütleri, bu alanı medya eliyle ustalıkla kullanıyor.

Ülkemizin en büyük sorunlarından olan terör sorunu, 2010 yılında da aktif bir şekilde varlığını hissettirdi ve bu durum ülkede panik ve korku havası yarattı. Dört yol olayları, Bursa İnegöl'de yaşananlar, Hakkâri ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde gerçekleşen patlamalar aklı ilk gelen örnekler arasında yerlerini aldılar.

RTÜK tarafından Wow Otel'de düzenlenen "Medya Duyarlılığı İstişare Toplantısı"nda Beşir Atalay, "Ülkemizin bir terör sorunu var, bunu biliyoruz ve ülkemize her açıdan zarar veren terörün sonlandırılması için yapılan çalışmalarda medyaya da çok önemli görevler düşüyor.

Terör örgütü, milletin ve devletin güvenlik güçlerini demoralize etmeyi, teröre karşı direnci zayıf-

440 <http://bianet.org/bianet/siyaset/120839-gazeteler-anayasa-paketini-nasil-gordui>

441 http://www.aktuelpsikoloji.com/haber.php?haber_id=6853

442 http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=590:teroer-medya-likisi-ve-topluma-yansmas&catid=113:analizler-sosyo-kultur&Itemid=151

latmayı amaçlamaktadır. Yazılı ve görsel basınımızın, terör örgütünün bu temel hedefini dikkate alarak yayın yapması gerekir. Terör örgütünün en önemli hedefi etkili propagandadır. Terörle mücadele veren tüm demokratik ülkelerde medya, terör örgütünün ekmeğine yağ sürecektir türde yayınlar yapmaktan kaçınır. Bu konuda zaten uluslararası ilkeler vardır" şeklinde konuştu.⁴⁴³

Bursa İnegöl Olayları

İnegöl olaylarına ilişkin ayrıntılar belirginleştikçe medyanın olaylara yaklaşımı da belirginleşti.

Gelişmeleri en objektif biçimde aktardığı zannı uyandırmaya çalışan gazetelerde bile, örneğin, aynı gün, saldırıların hemen öncesinde, belediye başkanlıkları aynı siyasi partinin elinde bulunan İnegöl'e bağlı Yenice ve Cerrah beldelerinde, parti başkanının da katılımıyla, referandum konulu toplantılar düzenlediği, saldırılara ön ayak olanların bu toplantılardan çıkanlar olduğu bilgisine yer verilmedi.

Saldırıya uğrayan Kürt vatandaşlar "Doğu kökenliler, "Güneydoğulular" türü sözcüklerle nitelenirken, saldırıları gerçekleştiren, Kürt kökenli vatandaşlara ait iş yerlerini yakıp evlerini taşıyanlara "vatandaş" diyen gazetelerin haber dili tepki uyandırdı.

Kimi basın-yayın organlarının haberlerinde ise olayları tırmandıranların ve ardından da gözaltına alınanların 18 yaşın altında çocuklar olduğu iddiası öne çıkarılarak, "taş atan çocuklar" yasasına gönderme yapıldı.⁴⁴⁴

Medya Hakkâri'de Yaşanan Katliamın

Üstünü Örtmeye Çalışıyor

Hakkâri'de yaşanan ve dokuz kişinin ölümüne sebep olan üzücü olaylar da bazı medya organları tarafından görmezden geldiği gibi, olayın failleri ve sorumluları ile ilgili de tutarsız ve çelişkili haberlere yer verildi.

Dokuz insanın hayatına mal olan mayınlı saldırı,

statüko medyası tarafından manşet değeri bile görmedi.⁴⁴⁵

Ulusal Medyada Terör Haberleri

Medialog Platform ve Mardin Valiliği işbirliğiyle gerçekleştirilen çalıştayda, biraraya gelen medya mensupları ve köşe yazarları, Doğu ve Güneydoğu Bölgesi ile medya arasındaki sorunları ele aldı.

Mardin'de biraraya gelen çalıştayda özellikle yerel haber yapan gazetecilerin, haberlerinin ulusal medyada yayımlanabilmesi için sözkonusu haberleri daha ilgi uyandıracak biçime soktukları söylendi.

TRT Muhabiri Turan Kaya da Habur'daki gelişlere dikkat çekerek; *"Habur'da duygusal bir hava vardı. BDP'li olmayanlar da geldi. 'Bu iş bitiyor' diye bir hava vardı. BDP'ye asla oy vermemiş insanlar vardı. Habur ulusal medyada abartılarak verildi. Olay sabote edildi."* şeklinde konuştu.

Habur konusu ile ilgili olarak Ali Bulaç da şunları söyledi: *"Habur olayları esnasın da ben Mardin'deydim. Buradaki ana tema bu iş bitiyor diye bir karşılamaydı. Aileler çocuklar dönecek diye karşılamaya yaptı. Fakat ulusal medya şu imajı yarattı. PKK 84'ten beri yaptığı silahlı mücadelenin zaferle sonuçlandığını ilan etti ve biz Türkler yenildik. Hâlbuki böyle değildi. Habur olayı bir tez konusudur aslında."*⁴⁴⁶

443 <http://www.gazete5.com/haber/rtuk-besir-atalay-medya-duyarligi-istisare-terror-cagrisi-24356.htm>

444 <http://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/kurtlere-yonelik-saldirilar-kimin-eseri-haberi-31387>

445 <http://www.medyatava.com/haber.asp?id=70553>

446 <http://www.sirnajakans.com/20-ulusal-medyanin-dogu-ve-guneydogu-ya-bakisi.html>

eğitim

GİRİŞ

Eğitimde sömürgeci zihniyetin uygulamaları giderek yaygınlaşıyor.

Küresel güçlerin sömürgeci stratejilerinin hayata geçirilmesine katkı sağlaması amacıyla kurulan misyoner okulları, özellikle Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecinde önemli bir rol oynamıştı. Uzak Doğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar sömürge coğrafyasının dört bir yanında açılan misyoner okulları; sömürge toplumların zihinsel dönüşümüne zemin hazırlamıştı.

Misyoner okulları 1. Dünya Savaşı sonrasında ufak değişikliklerle aynı anlayışı devam ettirdi. Öte yandan misyoner okulları ile tüm dünyaya yayılan sömürgeci anlayış, bulundukları ülkelerdeki pek çok eğitim kurumunun da bu zihniyete uygun bir eğitim sistemini benimsemesinin yolunu açtı.

Bu anlayışın en güçlü örneklerinden biri, bugün başta Türkiye olmak üzere, dünyanın pek çok ülkesinde, özellikle üniversitelerin, hızla yabancı dilde öğretim sistemine geçiyor olması. Yabancı dilde öğretim anlayışına fıkri düzeyde getirilebilecek itirazlar bir tarafa, uygulamada yaşanan ciddi problemler bizzat akademisyenler ve öğrenciler tarafından dile getiriliyor.

Öte yandan yetişmiş nitelikli insangücünün kaybı anlamına gelen beyin göçü, "gelişmekte olan ülke-

ler"de ciddi sıkıntılara yolaçıyor. Türkiye'nin de içinde bulunduğu pek çok ülke, kendi ülkelerinin kalkınma sürecine katkı sağlamasını umdukları vatandaşlarının; başta ABD olmak üzere, Almanya, Fransa, İngiltere, Kanada gibi ülkelere gelen cazip teklifleri değerlendirmesinden olumsuz etkileniyor.

Beyin göçünün nedenlerine dair yapılan araştırmalar çok farklı gerekçelerin beyin göçüne zemin hazırladığını gözler önüne seriyor. Ülkelerin nitelikli insangücünü elinde tutmak için öncelikle beyin göçünün ciddi bir problem olduğunu kabul etmesi ve sorunun çözümüne dair yapıcı politikalar geliştirmesi gerekiyor.

Türkiye'de eğitim alanında yaşanan ihlaller ve yanlış uygulamalar devam ediyor.

Türkiye'de eğitim alanında yaşanan sıkıntıların başında mevcut sınav sistemi ve bu sistemin doğal bir sonucu olarak yaygınlaşan dershanecilik geliyor. İlköğretimin ortaöğretim kurumlarına, ortaöğretimin üniversitelere giriş sınavlarına endekslendiği bu sistemde, öğrenciler okul dışında kalan vakitlerinin büyük bölümünü de dersane ve etüt merkezlerinde geçirmek zorunda kalıyor. Öğrencilerin ilgi ve becerileri doğrultusunda hiçbir sosyal-kültürel-sanatsal-sportif alana yönlendirilmediği bu sistemde, tek başarı ölçütü de doğal olarak karne notları ve sınav sonuçları oluyor.

Uygulamadaki yasaklar da eğitime ciddi zararlar veriyor. Başörtüsü yasağından, katsayı problemine, anadilde eğitim hakkından, üniforma mecburiyetine kadar pek çok katı kural ve yasak, özgürce düşünebilen, farklılıklara saygı duyan ve birarada yaşama kültürüne sahip bireylerin yetişmesinin önüne geçiyor.

1. EĞİTİMDE SÖMÜRGEÇİ UYGULAMALAR

a. Misyoner Okulları

Hegemon güçlerin, özellikle 19. yüzyılda, dünyanın pek çok bölgesinde açtığı misyoner okulları, gerçekleştirilen işgallerin sadece askeri alanda kalmamasına, sömürünün sosyal-siyasal ve kültürel alanlarda da devam etmesine büyük katkı sağladı. Özellikle Osmanlı topraklarında açılan misyoner okulları, hem devletin çöküş döneminde üzerine düşen görevi fazlasıyla yerine getirdi, hem de yeni kurulan devlette varlığını devam ettirerek sömürgeci güçlere hizmetini sürdürdü. 19. Yüzyılda İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerin yanı sıra Anadolu'nun pek çok bölgesinde açılan misyoner okulları; gerek müfredatları, gerek eğitimcileri, gerek ülke meseleleri karşısındaki tutum ve davranışları ile, kültür emperyalizminin temsilciliğini başarıyla yerine getirdi. Osmanlı coğrafyasında, özellikle azınlıkların yoğun olarak yaşadığı bölgeleri tercih eden misyoner okulları, Hindistan'dan Lübnan'a, Kuzey Afrika'dan Orta Asya'ya kadar dünyanın pek çok bölgesinde faaliyet gösterdi.

ABD, İngiltere, Fransa, Almanya gibi sömürgeci ülkelere bağlı olarak faaliyet gösteren ve uzun yıllar boyunca üzerine düşeni fazlasıyla yapan okullar, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde de varlıklarını sürdürdüler. Ufak değişikliklerle, temel anlayışlarından ödün vermeden eğitime devam eden

sözkonusu kurumlar, bugün de başta İstanbul olmak üzere, Türkiye'nin pek çok bölgesinde eğitim vermeye devam ediyor. Bugün büyük çoğunluğu, bağlı bulunduğu ülkenin yaşam tarzını, düşünce biçimini, siyasi yaklaşımlarını ve daha pek çok özelliğini öğrencilerine kazandırmayı eğitimde temel amaç edinen bu okullar, küresel aktörlerin faaliyet alanlarından birinin de eğitim olduğunu gözler önüne seriyor.

b. Yabancı Dilde Öğretim

Misyoner okulları ile 19. yüzyılda dünyanın birçok bölgesinde başlatılan yabancı dilde öğretim uygulaması, bugün Türkiye de dahil olmak üzere pek çok ülkede yaygın bir şekilde devam ediyor. Özellikle üniversitelerde uygulanan bu yöntem, pek çok alanda sıkıntıların yaşanmasına sebebiyet veriyor.

Gerek bilimin ve sanatın evrensel olduğu ve dolayısıyla eğitimin de evrensel dillerle yapılması gerektiği, gerek öğrencilerin mezuniyet sonrasında mesleki yaşamlarında daha geniş alternatiflere sahip olmalarına katkı sağlayacağı gibi gerekçelerle, yabancı dilde öğretim toplumun hemen her kesiminde geniş bir kabul görüyor.

Eğitimin yalnızca sınıfta öğretilenden ibaret olmadığı, sınıf dışı pek çok etkinlik ve iletişim biçiminin de eğitimin bir parçası olduğu açıktır. Dolayısıyla eğitim tabii olarak anadilinde gerçekleşirken, yabancı dilde ancak öğretimden bahsedilebilir.

Yabancı dilde öğretimin sanıldığı kadar verimli sonuçlar doğurmadığı, işleyişte ciddi sıkıntıların yaşandığı, bizzat yabancı dilde öğretimi gerçekleştirmekle görevli akademisyenler tarafından dile getiriliyor. Akademisyenlerin öğretim için yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmayışı, öğrencilerin anadillerinde dahi kavramakta zorluk çektikleri ağır konuları yabancı dilde kavramalarının daha da zor olduğu, hepsinden önemlisi dilin düşüncenin merkezi olduğu, dolayısıyla herkesin meseleleri en rahat ve kapsamlı bir biçimde anadillerinde düşünüp tartışabildikleri gerçeği, yabancı dilde öğretimin sorunlu yanlarından sadece birkaçı.⁴⁴⁷

447 "Yabancı Dilde Eğitim Sorunu", Semih Bilgen, <http://www.eee.metu.edu.tr/~bilgen/18%20Nisan%202006%20ODTU.pdf>

Öte yandan öğrencilerin lisans eğitime başlamadan önce hazırlık sınıflarına devam etmeleri de yüzbinlerce genç için sene kaybı anlamına geliyor. Ayrıca yurtdışında hazırlatılan ders kitapları da öğrenciler için ilgili dilin konuşulduğu ülkenin düşünce biçimi, yaşam tarzı ve kültürünün de bir şekilde empoze edilmesine katkı sağlıyor.

Bugün ABD ve Avrupa'da uygulanan eğitim modelini benimseyen pek çok ülkede, özellikle İngilizce ve Fransızca olarak devam eden yabancı dilde öğretim uygulaması, küresel güçlerin stratejilerini yansıtan örneklerden biri olma özelliğini sürdürüyor.

c. Beyin Göçü

Mazisi bilim tarihi kadar eski olan beyin göçü; bir ülkenin kalkınması için hayati öneme sahip, nitelikli insangücünün kaybedilmesi olarak tanımlanıyor. M.Ö. 600-300 tarihlerinde Antik Yunan'a kanallı olan beyin göçü, M.S. 5.-6. yüzyıllarda İran'a, İslam medeniyetinin yayılmasıyla da önce Şam ve Bağdat'a, ardından İstanbul'a doğru bir seyir izlemiştir. 16. Yüzyıldan itibaren Avrupa ülkelerine akan beyin göçü, bugün eğitim ve meslek hayatlarında başta ABD olmak üzere Kanada, Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkeleri tercih eden milyonlarca insanla devam ediyor.

Aslında tarihi sürece bakıldığında, beyin göçünün önlenemez bir gerçek olduğu, ancak nitelikli işgücünü başka ülkelere kaptırmak istemeyen ülkelerin, bu durumu dengelemek adına birtakım önlemler olarak zararı minimize edebileceği görülüyor.

Yapılan araştırmalarda, beyin göçünün nedenleri; politik/siyasal nedenler, ekonomik nedenler, psiko-sosyal nedenler, akademik nedenler, eğitimsel nedenler, daha iyi yaşam şartları, daha iyi çalışma koşulları, kişisel motivasyon, bilim ve teknoloji politikalarındaki yanlışlıklar ve işsizlik şeklinde sıralanıyor.⁴⁴⁸

Türkiye de beyin göçü konusunda sıkıntı yaşayan ülkelerden bir tanesi olma özelliği taşıyor. 2. Dünya Savaşı sonrasında doktor ve mühendislerle başlayan beyin göçü, bugün başta ABD ve AB ülkeleri olmak üzere dünyanın pek çok ülkesine giden onbinlerce yetmiş nitelikli bilimsan, sanatçı ve işletmeci ile devam ediyor.

Doğumundan meslek hayatına atılacağı çağa kadar her türlü ihtiyacı doğup-büyüdüğü ülkenin kaynakları tarafından karşılanan bireylerin, tam nitelikli bir işgücüne dönüşeceği ve kendisine bu imkanları sunan ülkesinin kalkınmasına katkı sunacağı sürecin başında, çeşitli gerekçelerle başka ülkeleri tercih etmesi; bu işgücünü yetiştiren ve ona şiddetle ihtiyaç duyan ülkeler için bir yıkım anlamına geliyor.

Beyin göçü konusundaki problemlerden biri de, beyin göçünün bir problem olarak algılanmıyor olması. Özellikle ABD ve AB ülkelerindeki cazip fırsatları değerlendiren bireyler, hem yakınları hem de kimi zaman yetiştirdiği ülke için bir övünç kaynağı olabiliyor. Beyin göçünün, bugün çözüm bekleyen dev bir problem haline gelmesinde, kuşkusuz beyin göçünü temel bir mesele olarak görmeyen ve bu problemin çözümüne dair politikalar geliştirmeyen yönetimlerin de büyük payı bulunuyor.

448 "Sosyo-Ekonomik Boyutlarıyla Beyin Göçüne Genel Bir Bakış", Yrd. Doç. Dr. Mustafa Öztürk-Mustafa E.

Türkoğlu-Kader Yıldırım, s.11, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/demokrasi/demokrasi45.pdf>

2. TÜRKİYE'DE EĞİTİM ALANINDA YAŞANAN SORUNLAR

a. Sınav Sistemi ve Dershaneçilik Sektörü

Türkiye’de eğitim sisteminin en büyük problemlerinden biri mevcut sınav sistemi ve bu sistemin büyüttüğü dershaneçilik sektörü olarak kabul ediliyor. Mevcut sınav sistemi; ilköğretim öğrencilerinin ortaöğretim kurumlarına, ortaöğretim öğrencilerinin de üniversiteye giriş için birtakım sınavlara girmesini öngörüyor ve söz konusu sınavlarda başarılı olmak için dershaneler neredeyse tek ve kesin çözüm olarak görülüyor.

Devlet okullarında verilen eğitimin ortaöğretim ve üniversiteye giriş sınavlarında başarılı olmak için yeterli görülmemesi, dershaneleri her yıl giderek büyüyen bir sektör haline getiriyor. Bugün itibarıyla Türkiye’de yaklaşık 5.000 dershane bulunuyor; sınavlarda başarılı olabilmek için dershanelere devam eden öğrencilerin sayısı da yaklaşık 1.5 milyon. Dershaneler 10 milyar TL’yi aşan yıllık cirolarıyla da dev bir sektör niteliği taşıyorlar.

Dershaneler özellikle okullarında çok başarılı olan öğrencileri kurumlarına katmak için büyük çaba sarfediyor. Sınavlarda yüzbinlerce “rakibini” geride bırakarak derece yapan öğrenciler, kuruma büyük prestij ve güven sağlıyor. Bu yüzden muhtemel ÖSS

ve OKS şampiyonları dershanelere ücretsiz olarak kaydediliyor. Dershanelere devam eden yüzbinlerce öğrenciden alınan fahiş ücretler düşünüldüğünde, burslu öğrencilerin finansmanı devede kulak kalıyor.

Öğrencileri; sınavlara hazırlık, etüt ve ders takviyesi gibi gerekçelerle uzun yıllar dershanelere devam etmeye zorlayan bu sistem, gençlerin ilgi ve becerilerinin ortaya çıktığı ve farklı alanlarda kendilerini geliştirebilecekleri en verimli ve müsait zamanlarının dershanelerde geçmesine neden oluyor. Sportif, sanatsal, kültürel alanların hiçbirinde gerekli eğitim alamayan, teşvik edilmeyen, ilgi ve yetenekleri değerlendirilmeyen öğrenciler; sosyal yaşama adapte olmakta ve hayatlarının geri kalanlarını planlamakta da sıkıntı yaşıyorlar.

b. Katsayı Sorunu

2010 yılında eğitimDE özgürlüğü baltalayan önemli meselelerinden biri katsayı uygulamasıdır. Uygulamaya göre; İmam-Hatip liseleri dâhil, meslek liseliler kendi bölümlerinin dışında bir bölümü tercih ettiklerinde puanları daha düşük bir katsayıyla çarpılıyor.

Son yıllarda bazı ordu mensubu subayların basına yansıyan ses kayıtları, özellikle 28 Şubat sürecinde ordunun eğitime olan müdahalesini ortaya koydu. Bunlardan biri de 10 yıldan bu yana milyonlarca meslek lisesi öğrencisini mağdur eden katsayı sistemiyle alakalı olan ses kaydıydı.

Basına düşen ses kayıtlarına göre; katsayı engeli 28 Şubat sürecinde Genelkurmay İkinci Başkanı olarak görev yapan Orgeneral Çevik Bir'in "İmam Hatip Liselerinin şube açmasını" engellemek amacıyla Mesut Yılmaz başkanlığındaki 55. Hükümet’e uyarı yazıları göndermesiyle başlıyor. Çevik Bir, 14 Temmuz 1998 tarihli Yüksek Öğrenim Kurumu'na (YÖK) gönderdiği yazıda; "İrticai grupların istismarı" için ÖSS sisteminde değişiklikler yapılmasını istemiş, Kemal Gürüz başkanlığındaki YÖK ise 10 yıldır uygulanan ve tüm meslek liselerinin önünü tıkayan bu uygulamayı başlatmıştı.⁴⁴⁹

449 http://habervaktim.com/haber/51963/cevik_bir_ile_ilgili_sok_belge.html

Uygulama 2010 yılında YÖK'ün girişimleriyle azaltılmaya çalışılsa da, yüzbinlerce öğrencinin mağduriyetinin giderilmesi adına yapılan değişiklikler henüz uygulamaya geçmeden Danıştay kararları ile durduruluyor.

c. Zorunlu Eğitim

2010 yılında gerçekleştirilen 18. Milli Eğitim Şurası'nda, zorunlu eğitim süresinin lise dâhil 13 yıla çıkarılması, ilköğretim okullarında zorunlu eğitimin eskisi gibi 5+3 şeklinde kademeli olması, ortaöğretimde sınıf geçme yerine ders geçme sistemi getirilerek okulu erken bitirme olanağı verilmesi, haftalık ders saatlerinin azaltılarak teneffüslerin süresinin uzatılması konuları komisyon kararı olarak benimsendi.⁴⁵⁰

Gelişmiş kabul edilen ve pek çok konuda örnek alınan ülkelerin hemen hiçbirinde zorunlu eğitim modeli uygulanmıyor. Özellikle ABD, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerde “homeschooling” denilen “evde eğitim” modelleri üretiliyor.

Türkiye'deki mevcut eğitim sisteminin taşıdığı temel felsefe göz önünde bulundurulacak olursa, eğitimin zorunlu hale getirilmesi meselesi daha net bir biçimde anlaşılabilir. Zorunlu eğitim bireyi farklı eğitim modelleri yönünden bir tercihle baş başa bırakmıyor. Egemen gücün isteği doğrultusunda şekillenmiş bir eğitim anlayışıyla yetiştirilmesini ön-görüyor.

d. Ders Kitapları

Tek tip insan yetiştirmek felsefesi üzerine kurulan temel anlayış üzerinden şekil bulan bir eğitim sisteminde, zorunlu olarak okutulan ders kitapları da bu anlayışa göre kaleme alınıyor. Görevleri arasında ‘millî eğitim sisteminin nasıl bir insan yetiştirmeyi hedeflediğini belirlemek’⁴⁵¹ bulunan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ders kitaplarının içeriği belirleniyor ve kitaplar buna göre düzenleni-

yor. Ders kitapları içerdiği bilgilerle ve eğitimcilerin de katkılarıyla öğrencilerin hayata bakışında, yaşam anlayışında, kavrayışında, farklılıklara bakışında ciddi etkiler bırakıyor.

Örneğin 2008-2009 eğitim-öğretim yılı için hazırlanan ilköğretim 8.sınıf İnkılâp Tarihi adlı ders kitabında “Sorun neden Ermeniler?” adlı konuda (sayfa 206) yer alan bilgiler kısaca şu şekildedir; “Rusya ve İngiltere’nin teşvikiyle Doğu Anadolu’da bir Ermeni devleti kurmak için faaliyete geçtiler.1905 yılında 2. Abdülhamit’e suikasta teşebbüs ettiler.1909’da Adana’da olaylar çıkardılar. 1. Dünya Savaşı’nı bahane ederek olaylar çıkarttılar ve bizi zor duruma düşürdüler. Yorgun Türk milletini arkadan vurdular. Osmanlı da 1915 yılında Sevk ve İskân kanunu ile önlem alarak Ermenilerin ülke sınırları içindeki güney vilayetlerine göçüne (tehcirine) karar verdi.”

Aynı kitabın 199, 200 ve 201. sayfalarında ise askeri müdahaleler meşrulaştırılmıştır. Bütün suç siyasilere devredilmiş TSK’nın yaptığı darbe ise “artan gerginliklere dur demek” olarak yorumlanmıştır.

Ders kitaplarında askeri darbeler de meşrulaştırılmaya çalışılmış. Örneğin bir ders kitabında; 1950’lerin ikinci yarısından itibaren verimsiz bir dönemin başladığı, artan muhalefet karşısında DP’nin muhalefeti etkisiz hale getirmek için çaba sarf ettiği, sonrasında ekonomik ve siyasi sıkıntıların arttığı ve bütün bu gerginliklerin 27 Mayıs 1960 tarihinde askeri müdahaleye yol açtığı yazıyor.

Aynı şekilde 12 Eylül Darbesi de benzer ifadelerle açıklanıyor: 24 Ocak 1980’de uygulamaya konulan ekonomik istikrar programının yaşanan sıkıntıya çözüm olmadığı gibi huzursuzluğa neden olduğu, parlamentoda sıkıntılar yaşandığı, meclisin yeni cumhurbaşkanını seçemediği ve netice itibarıyla 1980 yılının 12 Eylül’üne gelindiğinde TSK’nın geçici bir süre için yönetime el koyduğu belirtiliyor.

28 Şubat Postmodern Darbesi ise bir cümleyle şu şekilde izah ediliyor; “Laiklik karşıtı söylem ve eylemlerin artması üzerine Milli Güvenlik Kurulu 28 Şubat 1997 tarihinde hükümeti uyardı.”

450 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/16206889.asp>

451 <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/227.html>

Sözkonusu kitapta geçen bu ifadeler, yapılan itirazlar üzerine değiştirilmişse de, ders kitaplarının çok uzun yıllardır benzer bir anlayış ve zihniyetle hazırlandığı söylenebilir.

1. sınıftan 11. sınıfa, müzikten felsefeye, edebiyattan okuma-yazma çalışmalarına kadar her sınıf ve her ders, savaşın ve şiddetin sıradanlaştığı, olumlandığı veya yüceltildiği metin ve eklerle dolu.⁴⁵² Ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının hemen hepsinde rastlanılan hâkim söylem, “ordu-millet” anlayışını yansıtıyor. Bu anlayış genellikle geçmişe yapılan bir atıfla ispatlanmaya çalışılıyor. Örneğin ilköğretim tarih kitabında geçen şu ifadeler bu durumu net bir biçimde yansıtıyor: “Asya Hun Devleti’nde ordu ile halk iç içeydi. Halkın büyük çoğunluğu orduda görev alır ve her zaman savaşa hazır olurdu. Bu yüzden Türklere ordu millet denirdi.”⁴⁵³

Resmi ideoloji dayatması dolayısıyla tek-tip vatandaş yetiştirme anlayışı sadece ders kitaplarında işlenen milliyetçi öğelerle sınırlı kalmıyor. Aynı anlayışla farklı inanç grupları da ders kitapları aracılığıyla dışlanıyor. “MEB yayını 9. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında ateizm anlatılırken "vahye dayanmayan inanç biçimleri, toplumda olumsuz etkilere yol açan reenkarnasyon ve satanizm gibi zararlı akımların ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır" ifadeleri yer alıyor. Böylece reenkarnasyonun; Budizm, Hinduizm ve Alevilerin bir kısmı tarafından kabul gören bir inanç şekli olduğu gözardı edilmiş oluyor.”⁴⁵⁴

e. Anadilde Eğitim

Anadilde eğitim görme hakkı, yaşama, mülkiyet ve inanç gibi temel bir hak ve özgürlük olma özelliği taşıyor. BM Genel Kurulu’nun 1993 tarihli ve 47/135 sayılı kararıyla ilan edilen Ulusal Veya Etnik,

Dinsel Veya Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Bildiri’nin 3. maddesinde; “devletler mümkün olduğu kadar, azınlıklara mensup kişilerin anadillerini öğrenmeleri veya anadillerinde eğitim almaları için yeterli imkânlarla sahip olabilecekleri gerekli tedbirleri alır” ifadesi yer alır. Ayrıca Avrupa Konseyi’nin 1995 tarihli Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşmesi de azınlıkların eğitim hakkıyla ilgili olarak; “taraf devletler gerektiği takdirde kendi ülkelerindeki ulusal azınlıkların ve çoğunluğun kültürü, tarihi, dili ve dini hakkındaki bilgileri geliştirmek için eğitim ve araştırma alanlarında tedbirler alır” der. Kişilerin kendi özel eğitim ve öğretim kurumları kurma ve işletme haklarının da tanındığı bu tip maddeler göz önünde yerken Türkiye bölünme parçalanma paranoyaları yüzünden 2010 yılında da anadil eğitimi için gerekli hukuki düzenlemeleri yapmadı.

f. Öğrenci Andı

İlköğretim okullarında 76 yıldır okutulan “Öğrenci “Andı”nı yazan ve 23 Nisan 1933’te Türk çocuklarına armağan eden kişi dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip’tir. Çocuklara yıllardır zorla ezberlettirilen bu yemin şiiri pedagojik yönden bir değer taşıyor. Çocukların sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişim aşamaları dikkate alınmadan yazılmış olan bu şiir, aynı zamanda çocuk haklarına da aykırı. ‘Andımız’ın önemi, eğitim sisteminin dayandığı resmi ideolojiyi temsil eden bir manifesto niteliği taşımasından kaynaklanıyor. Türk eğitim felsefesinde istenen “kul-yurttaş” tipinin temel özelliklerinin bu antta işlenmiş olduğu görülüyor.

18 Haziran 2010 tarihinde bir sivil toplum kuruluşu, Öğrenci Andı’nın ve Milli Güvenlik derslerinin; ırkçı, militarist bir söylemin ürünü olarak resmi ideolojiye hizmet ettiği gerekçesiyle Milli Eğitim Bakanlığı’na bir dilekçe yolladı.

Dilekçede 2009-2010 yılı eğitim-öğretim yılının başında, Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu’nun, Öğrenci Andı’nın kaldırılabilirliğine dair açıklamada bulunduğu, ancak bu söylemin statüko yanlısı medya

452 http://www.tarihvakfi.org.tr/dkih/download/ayse_gul_%20altinay.pdf

453 İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı, Ankara: MEB Yayınları. Dilara Kahyaoğlu-Tarih Vakfı Araştırmaları

454 <http://www.taraf.com.tr/haber/milli-egitimden-seytan-ayetleri.htm>

tarafından olumsuz bir eylem olarak lanse ettirilmesi sonucu geri adım atılmasına sebebiyet verildiği belirtildi. Aynı zamanda Öğrenci Andı'nın, hükümetin yürüttüğü "Demokratik Açılım"a da ters düştüğü, diğer milletleri yok sayarak asimile eden bir eylem olduğu ve bu dayatmanın daha fazla devam ettirilmemesi gerektiği ifade edildi.⁴⁵⁵

1-5 Kasım 2010 tarihinde Millî Eğitim Bakanı'nın başkanlığında toplanan 18. Milli Eğitim Şurası'nda Kilis Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mustafa Cinoğlu da, her sabah okullarda okunan 'Andımız'ın kaldırılmasını talep etti.

MEB Bakanı Nimet Çubukçu; "andımızın dünyada pek örneği olmadığını, dolayısıyla tartışabilir olduğunu" ifade etmesine rağmen, Öğrenci Andı kaldırılmadı ve okullarda okutulmaya devam ediyor.⁴⁵⁶

g. Tek Tip Kıyafet

Her gün öğrencilere-rahat hazır ol komutlarıyla ezberlettirilen bir yemin merasiminin yanısıra öğretmen içeri girdiğinde ayağa kalkılması, saygı duruşları, şiirlerin içeriği, okunma şekli, törenlerde öğretmenlerin bölük komutanı şeklinde dizilmesi, sac kesimi, tırnak bakımı, kılık-kıyafet, çanta-sıra kontrolleri, ütülü giyinmeye zorlama, soru sorulmadan, söz hakkı verilmeden konuşulmaması gibi artık eğitimciler tarafından da kanıksanmış olan ve çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleriyle örtüşmeyen birçok uygulama da eğitimin ayrılmaz bir parçası haline geldi. Öğrenciler 2010 yılı itibarıyla hala kılık kıyafetlerinden ötürü okul idarecileri tarafından rencide ediliyor ve birçoğu kıyafet yönetmeliğine uymadığı gerekçesiyle evlerine geri gönderiliyor.

2010 yılında Diyarbakır Merkez Yenışehir İlçesi Hamravat İlköğretim Okulu 6-A sınıfı öğrencisi olan E. N. Ö.'nün (12), başörtü ile okula gitmesi krize neden oldu. Olay sonrasında okul idaresinin E.

N. Ö. Hakkında tutanak tuttu. Şikâyeti değerlendiren Yenışehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Öğrenci Davranış Kurulu, İlköğretim Kurulu Yönetmeliği'nin c fıkrasının 17. maddesi uyarınca E. N. Ö.'yü okuldan uzaklaştırma kararı aldı. Kurulun kararıyla türbanlı kızın okul kaydı 3 kilometre uzaklıkta bulunan Vali Nafiz Kayalı Yatılı İlköğretim Okulu'na çıkarıldı. E. N. Ö. yaz ayında gittiği Kur'an kursunun ardından başörtü takma kararı aldığını belirterek "Ben Kur'an Kursu'na gittikten sonra başörtü takma kararı aldım. Ancak okula gittiğimde öğretmenlerim beni derse almadı" demişti.⁴⁵⁷

"Çocuk Kimin?" Tartışması

E. N. Ö.'nün okuldan uzaklaştırılması ile sonuçlanan olaydan sonra, 2010 yılında "İlköğretim çağındaki çocuk kimindir?" tartışmaları yaşandı. İlköğretim çağındaki çocuklarını başörtülü olarak okula göndermekte ısrar eden ailelere TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Zafer Üskül'den uyarı geldi. Üskül; "bu iş daha ileriye giderse, aile çocuğu baskı altına alıp öğrenim özgürlüğünü engelliyorsa, devlet o çocuğu alır ve öğrenim görmesini sağlar" dedi.⁴⁵⁸

Ancak gerek anayasaya gerekse uluslararası insan hakları belgelerine göre "çocuk devletin değil, ailenindir." Medeni Kanun'un 341. Maddesi şöyle diyor: "Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir. Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlayacak her türlü sözleşme geçersizdir. Erğin, dinini seçmekte özgürdür."⁴⁵⁹

Kılık-kıyafet yönetmeliği insanın doğasına aykırı bir yönetmelik olarak uygulanmaya devam ediyor. Yasak ve dayatmalar bireyin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilediği gibi, sözkonusu yasaklarla bireylerin en temel tercih hakları da yok sayılıyor.

455 http://www.mazlumder.org/haber_detay.asp?haberID=8554

456 <http://www.sondakika.com/haber-milli-egitim-surasi-nda-andimizin-kaldirilmasi-2350605/>

457 <http://haber.mynet.com/detay/guncel/ilkogretimde-turban-gerginligi/483820>

458 <http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/10/23/uskulden.ailelere.uyari.o.cocuklari.devlet.alir/594016.0/index.html>

459 <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1044959&title=yorum-ufuk-coskun-laiklik-cikar-araci-olmaktan-nasil-kurtarilir>

h. Nefret Suçları

Nefret suçlarının ardında önyargı, ayrımcılık, dışlama, yok sayma gibi şartlandırılmış duygu ve düşünceler yatıyor. Bu duygulardan hareketle nefret suçları genellikle sözlü taciz, tehdit edici davranışlar, nefret içerikli konuşma, mesajla rahatsız etme, fiziksel saldırı, grupça saldırı, soygun, gasp, taciz, tecavüz, gözdağı verme, şiddet, kundakçılık veya bir şekilde zarar verme şeklinde sonu cinayete kadar varan olumsuz birtakım tavır ve tutumlarla kendini gösteriyor. Türkiye’de nefret suçlarına dönük sonu cinayetlere kadar varan bir dizi vahim olaylar yaşanmasına rağmen hâlâ bu alanda hukuki düzenlemeye gidilmemesi endişe yaratıyor.

Müfredatıyla ve hakim zihniyetiyle nefret söyleminin beslendiği en önemli kurumlardan biri olan “Milli Eğitim” hâlâ ders kitaplarına nefreti körükleyebilecek konular yerleştiriyor. Ders kitapları maalesef farklı ırktan, dinden, dilden, renkten ve mezhepten olanlara karşı bütüncül, kuşatıcı ve öğretici bir görev üstlenilmiyor. Birçok alanda, özellikle yanlış uygulamaların değil, bizzat sözkonusu inanç bütünü’nün hedef alınması, öğrencilerde ciddi önyargılara sebebiyet veriyor. Aynı şekilde farklı etnik kimliklere ve düşüncelere karşı da benzer bir tutum sergileniyor.

Özgür eğitim anlayışı kişisel iradeye ve tercihlerle hem saygı duymalı, hem de bireyin sağlıklı gelişimine ciddi oranda katkı sağlamalıdır. Eğitimde özgürlüklerin ve ortak yaşam kültürünün verilmemesi gençlerde toplumsal meselelere dair sağlıklı bakış açıları geliştirilmesini de engelliyor.

i. Okulda Şiddet

2010 yılında okulda şiddet/öğrenci olayları, okulda soruşturma, okuldan uzaklaştırma, okuldan atma, kınama-uyarı gibi alanlarda yapılan araştırmalarda; Türkiye’de 112 okulda şiddet/öğrenci olayları, 719 öğrenciye soruşturma, 68 öğrenciye uzaklaştırma, 27 öğrenciye okuldan atma, 18 öğrenciye de

kınama-uyarı verildiğini görmekteyiz.⁴⁶⁰

Okulda öğrenciye şiddet uygulayan okul idarecilerinin bürokrasiye, kurallara ve disipline aşırı önem verdiklerini önesürmeleri dikkat çekiyor. Öğrenciler en çok kılık kıyafet, saç-sakal ve kendi aralarında yaptıkları kavgalar nedeniyle şiddete maruz kalıyorlar.

i. Eğitim Finansmanı

Türkiye’de Anayasa’ya göre; ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz. Ancak Türkiye’de eğitimin ücretsiz olması meselesi yıllardır tartışılıyor. Sorun daha çok ‘kaynak yetersizliği’ kapsamında değerlendiriliyor. Burada da iki farklı görüş ortaya atılıyor. Birincisi; Anayasa’daki hükmün sadece ders kitapları için değil; öğrencilerin yemek, servis ve kırtasiye giderlerinin de karşılanacağı şekilde tatbik edilmesi. İkinci görüş ise; kaynak yetersizliğinin Türkiye için sürpriz bir durum olmadığını dile getiriyor. Her yıl 1,5 milyon öğrencinin sisteme katıldığı, 14,5 milyon öğrencinin sistemde olduğu bir yapıyı devletin tek başına kaldıramadığı ifade ediliyor. Tabi bu durum eğitim kurumlarında nitelikli hizmet verilmesi ile de yakından ilgili bir tartışmayı daha başlatıyor.

Bugün itibariyle Türkiye’de devlet okul yapıyor, eğitimcilerin maaşını ödüyor ve ders kitaplarını öğrencilere ücretsiz olarak veriyor. Ancak diğer masraflar genellikle karşılanmıyor. Bu durumda okul idarecileri giderlerin karşılanması için velilere başvuruyor. Ancak buna rağmen Milli Eğitim Bakanlığı her yıl genelge yayımlayarak kayıt esnasında velilerden para toplanmasını yasal suç ilan ediyor. Para toplayan müdürler hakkında yasal işlem başlatacağı söyleniyor. TV aracılığıyla da veliler okullarda para vermemesi konusunda uyarılıyor. Okulların diğer ihtiyaçları; okullarda açılan kurs ve egzersizlerden alınan ücretlerin bir kısmı ve yine öğrencilerden toplanan aidatlarla karşılanıyor.

460 http://www.mazlumder.org/haber_detay.asp?haberID=9161

tarih ve toplum

GİRİŞ

Toplumsal sorunlarının temelinde yatan nedenler incelendiğinde karşımıza şehirleşme problemi çıkarken, bu soruna fiziksel bir değişimin ötesinde bir mahiyete bürünen göç olgusu düşünülerek bakıldığında, ortaya alt yapısı olmayan şehirlerin çöküşleri gibi farklı yaşamlar karşısında savunmasız insanlar çıkıyor. Bu insanlar, yaşadıkları değişim-dönüşüm sürecine adapte olamadan çoğu zaman itilmişlik hissiyle radikal düşünceler etrafında kümelenabiliyor. Göçün temelindeki ekonomik sebep nedeniyle, şehirde tüm aile bireylerin çalışması, her bireyin dışarıda ve daha özgür bir hayatı seçmesi aile bağlarının kopmasına, aile içi otoritenin değişmesine sebep oluyor. Zorunlu yaşanan bu göç ve onun getirdiği şehirde tutunma çabası, bireysel yaşamları ve apartman kültürünü zorunlu kılarken, komşuluk ilişkileri ortadan kalkıyor.

Aile bağları kopuyor, toplum çöküyor.

Tüketimin her yanımızı kuşattığı bir çağda insanlar, bireysel yaşamlarına daha fazla gömülüp yalnızlaşırken, kaybolan değerler, yitirilen ahlak her geçen gün toplumları çöküşün eşiğine getiriyor. Bireylerin temel eğitimini aldığı, karşılıklı sevgi ve saygı düzeninin hakim olduğu aile kurumu bu değişimden en çok zarar gören olurken, yaşadığımız

zamanda iletişim kuramayan aileler, içindeki çirkin olaylar ve katliamlarla gazete manşetlerine taşıyor.

2010 yılı içerisinde artan huzurevi rakamları, ailelerin temel taşı olan yaşlıların; artık bir fazlalık olarak görüldüğünü gösteriyor. Sokak çocukları kavramı yadırgamadığımız haberler ve sıradan olaylar olmuşken, sokaktaki evsiz yaşlılar da hayatın normal yüzü haline gelmeye başladı. Açılan ergen klinikleri, başedilemeyen çocuklar ve gençlerin tedavi gördüğü merkezler olarak, toplumdaki örnek büyüklerin yoksunluğunda geline noktaı özetliyor.

Medya çöküşü hızlandırıyor

Yaşanan tüm olumsuzluklardan bir şekilde faydalanan bir grup olarak öne çıkan medya, bir taraftan yozlaşmaya dair haberler yaparken, gösterilen diziler, eğlence programları ve kadın programları adı altında kurgulanan düzen ile reyting kaygısı ile hareket ediyor. Amaç ve araçların yer değiştirmesi sonucu medya, bir iletişim aracı olarak görevini yitirip, yozlaşmanın bir aracı haline dönüşüyor. Ve maalesef toplum, gözünün alışması ile artık her şeyi normal olarak adlandırıp, en ahlaksız durumlarda tepkisiz kalıyor.

Avrupa'da milliyetçilik hızla tırmanıyor.

Yıllarca kendi varlığını özgürlüklerin teminatı olarak gören Batı, bugün uyguladığı politikalarla çok farklı bir görüntü çiziyor. Demokrasi kavramının milliyet unsuruna dayandığı ülkelerde, azınlıklar ve göçmenler istenmeyen olarak ilan edilip ötekileştiriliyor. Özellikle de 11 Eylül sonrası islamfobinin ortaya çıkması ile farklı inançlara tahammülsüzlük artık zirvede. Minare referandumu, başörtüsü yasakları ve cami kundaklamalarıyla gündeme gelen Batı'daki milliyetçilik akımı artık devlet politikalarına dönüşmüş durumda.

Bir baskı var ama kime?

Türkiye'de gündeme geldiğinden bu tarafa içi boşaltılıp tek bir yöne mahsus gösterilmeye çalışılan "mahalle baskısı" kavramı, toplumun en küçük yapılarından olan mahalle kavramını yitirdiğimiz bir zamanda, geleneğin yeniı istememesi olarak öteleniyor. Verilen çarpıcı(!) örneklerle bir kesimin yaşam biçimi küçük görülüp, onlara adeta hayat hakkı

tanınmıyor. Bu durumda yaşam biçimine sahip çıkmak isteyenlerse ayrımcı politikalara maruz kalıyorlar.

Tarih istismar ediliyor, halkların acıları hiçe sayılıyor.

Siyaset artık her şeyi kullanıyor ve bunu yaparken hiçbir değer yargısı gözetmiyor. Kanlı savaşları geride bırakan dünya, küçük ve kirli çıkar oyunlarının elinde acılar üzerinden nemalanmak isteyenlere ev sahipliği yapıyor. Sadece 20. yüzyıl için yapılan araştırmalar pek çok katliam ve soykırımı tespit ederken, devletlerin çıkarları uğruna sadece Türkiye üzerine Ermeni tehcirinde uyguladıkları baskı şaşırtıyor. Kıbrıs sorunu ve Kürt meselesindeki yanlı tutum da göz önüne alındığında, tarihi olayların bir devlet için onu köşeye sıkıştırma politikasına dönüşmesi, Batı toplumunun çıkar ve menfaat üzerine dayalı sistemini gözler önüne seriyor.

1. TOPLUMSAL ÇÖKÜŞ

Hızla değişen dünyada değerlerin yitirilmesi, toplumları ahlaki bir çöküşün içine sürüklüyor. Toplumdaki yozlaşma, toplumun temeli kabul edilen aile kavramını ele geçirip, tüm diğer kurumların yok olmasına sebebiyet veriyor. Haberlerde, hoşgörüsüzlük ve nefretin sonucunda gerçekleşmesine ihtimal verilmeyen olaylar giderek normalleşiyor. Böylece toplumu ayakta tutan yapıların temelinden sarsıldığı bir sürecin yaşanması kaçınılmaz oluyor. Aile bireylerinin arasındaki kopukluklar, komşuluk ilişkileri ve giderek yalnızlaşan insanlar; artık birbirini görmüyor, birbirinin derdini duymuyor. Ve yaşanan bu çöküş reytingler uğruna körüklenirken, toplum, değişen kabuğunun içinde yeni ve değerlerden arınmış, sahte inançlarla ayakta durmaya çalışıyor.

Tüm bu çöküşün temelinde hızla artan şehirleşme, kentsel dönüşümler ve önlenemeyen göç yatmaktadır. 1950'lerden günümüze kadar süren göç, bireysel istekten ziyade ekonomik sebepler nedeniyle zorunlu hale gelmiştir. Artan nüfusu, artmayan toprak karşılamayınca, iş imkanları ve fabrika sistemlerinin kentlerde yer alması nedeniyle Doğu'dan Batı'ya hızlı bir akışın yaşanmasına sebep olmuştur. Bu düzensiz ve sürekli göç, şehrin

sahip olduğu sosyo-kültürel hayata katılımında sorunları beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar, hayat tarzları değişen bireylerin; farklı ortamların ve etkileşimlerin içinde ya uyum sürecine girip köklerinden kopmalarına, ya da bir yabancılaşma ve itilmişlik hissiyle katı bir düşüncenin etrafında kümelenmelerine sebep oluyor.

Göçün temelindeki faktör ekonomik sebepler olunca, şehir hayatı tüm bireylerin çalışması anlamına geliyor. Artık bireysel anlamda hayata atılan aile fertleri, gördükleri yeni düzen karşısındaki ilk bocalamalarını, ailelerinden koparak kendi hayatlarını yaşama yoluyla ifade ediyorlar. Ve bu bireyselleşme, kentleşmenin simgesi apartman kültürünün de etkisiyle, insanların birbirinden uzak kalmalarına sebep oluyor. Akrabalık bağlarının gevşemesi, geleneksel yaşam tarzlarındaki değişikliklerle bir kültür krizi yaşayan ailelerde; dayanışma duygusu ortadan kalkınca, toplumun yapı taşı bozulmuş oluyor.

Dahil olduğu yeni toplumsal yapıya uyum sağlamayan bireyler, hızla yaşanan kentsel dönüşümlerle giderek yıpranıp, kayboluyorlar. Yönetimlerin sadece çevrenin değiştirilmesine yönelik fiziki bir değişim çabası, şehirleşmenin; kültüre, sosyal yapıya ve hatta bireye etkilerini göz ardı etmelerine sebep oluyor. Sosyal yapı düşünülmeden yapılan çalışmalarla, dönüşümden çok bir değişim ihtiyacı yansıtılarak toplumdan bağımsız ihtiyaçlar ortaya konuyor. Uzmanların, özellikle dikkatini çektiği nokta ise yeni yoksullukların kapıda olması.⁴⁶¹

a. Aile Kurumunun ve Sosyal Yapının Zayıflaması

Toplumun temel taşı olarak konumlanan aile kavramı da zamanın etkisinden kurtulamıyor. Ana haber bültenlerinde görmeye alıştığımız katliam haberlerinde anne-çocuk cinayetleri artık yadırgamadığımız haberler haline geldi. Gençliğin öfke-

461 <http://bianet.org/bianet/bianet/104825-halkin-katilma-digi-kentsel-donusum-esitsizligi-artiriyor>

sinden annelerin kurtulamadığı, sorumlunun kim olduğu sorusuyla toplumdaki çöküşün nedeninin kavranamadığı haberler birbirini takip ederken, olay “flaş haber” olmaktan öteye geçmiyor. Dünyanın dört bir yanında “annemi nasıl öldüreyim” anketi yapan, “sıkıldım ve bıçakladım” şeklinde açıklamalarda bulunan öfkeli gençlerin sayısı her geçen gün artıyor.⁴⁶² Bu ve benzeri olayların sıklıkla yaşanması sonrasında basında çıkan katili insanca gösterme çabaları kafaların karışıp rollerin giderek değişmesine sebep oluyor.

Ailenin insanlığın en eski ve en sağlam kurumuymuşken bugün toplumsal anlamda yaşanan çöküşün başlangıç yeri olması, giderek zayıflayan bağlar, Türkiye ve dünya da ilişkilerin ne hale geldiğini sergiliyor. Dünya basınından yansıyan bir din adamı ve ailesinin içindeki çarpık ilişki haberi⁴⁶³ ahlaki değerlerin verildiği ilk kurum olan ailenin geldiği boyut açısından oldukça düşündürücüymüşken, bağların ne denli yıprandığının bir başka görüntüsü de çocuğunu katleden anneler.⁴⁶⁴

Anneler, çocuklar ve babalar, bir ailenin sac ayakları olarak birbirine himaye olmaktan ziyade düşmanca yaklaşımla birbirine güvensizliği aşıyorlar. Bu güvensiz ortamda, geline nokta, toplumun temelleri sarsılırken, kandondurucu olaylar her günkü sıradan flaş haber başlığı olarak yerini alıyor. “Güney Kore’de yaramaz çocukları olan aileler, çocuklarının akıllanması için onları askeri kampa veriyor⁴⁶⁵” haberi ise aile içi iletişimsizliğin geldiği noktada teknolojinin ve bilgi çağının açtığı yaralar karşısında sığınılan tedbirleri gösteriyor.

Ergen Kliniklerinde Unutulan Çocuklar

Karşılıklı saygı ve sevgi temelini kalmadığı toplumda, iletişimsizlik her geçen gün artarken,

birbirini anlamama-görmeme sonucu yeni kavramlar dilimize giriyor. Bunlardan biri olan ergen kelimesi; artık ardına saklanan bir zırh görevi görüyor. Ailelerin başa çıkamadığı çocuklar, eski mahalle kültüründeki kollayan büyüklerin yoksunluğunda, kliniklere teslim ediliyorlar. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nin Ergen Kliniği, 14-20 yaş arası gençlerin sorunlarına çözüm yolu ararken, bu gençlerin çoğu hayattan umidini kesmiş durumda.⁴⁶⁶ Çocuk yaşta, buraya kapatılan genellikle de aileler tarafından unutulmuş gençler; hayattan kopma, hayatı sanal bir şekilde anlamlandırma yapısı içinde yer alırken, eski toplum yapısındaki sağlam köklerin bugün nasıl dağıldığı, unutturulduğu ortaya çıkıyor. Hızlı ve tüketime dönük hayat şartlarında farklılıklara direnen aileler, kendi kriterlerindeki normal algısının dışındakine tepki verip, diğerini yok sayma yoluna gidiyorlar. Bu da toplumun en temel yapısı olan ailedeki çözülmüşlüğü geldiği boyutları gösteriyor.

Huzurevlerinin Sayısı %23 Arttı

Türkiye’deki huzurevleri ile yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde 2010 rakamlarına göre yaklaşık 8 bin kişi kalıyor. Bu rakam geçen yıla oranla %23’lük bir artışı gösteriyor.⁴⁶⁷ Yaşlılar, tecrübeleri ile bir ailenin yapı taşıymışken, verilere göre ailenin istenmeyen bireyi olarak yerini alıyor. Modern toplumlarda, çekirdek ailedeki bireylerin dahi birbirine karşı tahammül edemediği düşünüldüğünde, huzurevi sayısındaki bu artış yadırganmıyor. Düşünülmesi gerekirse tarih boyunca aile bağları kuvvetli olan Türk toplumunun, bugün Avrupa ülkelerindeki yozlaşmayla yarışacak seviyeye gelmiş olması.

Evin bir köşesinde varlıklarına dahi tahammül edilemeyen aile büyükleri ile ilgili gündeme taşınan haberler ise toplumsal yıkımın boyutlarını çiziyor. Tıpkı sokak çocukları gibi artık üçüncü sayfa haberi olarak rastladığımız büyüklerimiz

462 <http://www.gazetegercek.com/annesini-bicaklayan-12-yasindaki-kiz-cocugu-tartistik-canim-sikildi-bicakladim.html>

463 <http://www.vahdet.com.tr/filistin/dosya1/0228.html>

464 http://www.habervitrini.com/bebegini_bogan_cani_anne_cinayeti_boyle_anlatti-472309.html

465 <http://www.internethavadis.com/2011/01/21/yaramaz-cocuklar-askeri-kampa/>

466 <http://www.kemalsayar.com/sayfalar.asp?s=61>

467 <http://www.on5yirmi5.com/genc/content.aspx?c=16185>

var.⁴⁶⁸ İnsanlık içinde bulunduğu bu yozlaşmayı aşabilme yoluna gitmeye çalışıyor, bulduğu çözüm önerileri ise maalesef sorunu çözücü bir nitelik taşıyor. Örneğin Çin’de, sorun, anne-babasına bakmayana ceza uygulamasıyla çözülmeye çalışılıyor.⁴⁶⁹ Oysa inanç yoksunluğunda, yitirilen değerlerin ceza ile kazanılabilesinin mümkün olmadığı ortadadır.

Komşular Birbirini Tanımıyor;

Ahlaksızlık Hasıraltı Ediliyor

Toplumda ailenin tükenmesi ile başlayan süreç, tüm kurumları etkisi altına alıyor ve pek çok değer yitirilmesine, yozlaşmasına sebep oluyor. Bir önceki kuşağın anlatıları haline gelen kültürümüz, bugün hızlı bir Batılılaşmanın etkisi ile yok oluyor. Ahlaki değerlerin yitirilmesinin yolunu açan bu süreç, aile ile birlikte toplumdaki diğer kurumların da yozlaşmasına sebep oluyor. Toplumun görmezden gelmesi ile başlayan seri olaylar; o toplumun çöküşünün temelini oluştururken, kaybettiğimiz değerlerin başında, sıkça telaffuz edilen komşuluk ilişkileri, pek çok suç olayının temelinde yer alıyor.⁴⁷⁰

Karşılıklı güven duygusunun azalması, ben merkezli yaşam modelleri, hoşgörünün ortadan kalkması şeklinde beliren sorunlar, hızla yerleşen duyarsızlaşma ile birlikte ilişkileri zedeliyor. Mahalle kültürünün, baskıdan başka bir şeyle anılmaması da gündeme düşen, komşular arasındaki katliamları, bir anlık cinnetler olarak magazinsel boyutu ile algılamamıza dönük oluyor.⁴⁷¹ Batı toplumu için yadırganmayan olayların, bugün ülkemizde sıradan haberler haline gelmesi geldiğimiz noktanın vahameti açısından oldukça düşündürücü.

Boşanma Oranları ve Evlilik Dışı Çocuk Sayısı Artıyor

Toplum, kademe kademe yıkılırken, sokaklar ve mahalleler işlevini yitiriyor. Koruyucu çevre modeli, yerini duyarsız çevreye bırakınca sokak her şeyin makul karşılandığı bir yer haline dönüşüyor. Gözlerimizin alışması ile başlayan bu süreç, aile kurumu başta olmak üzere toplumu kökünden ayıran ve onu parçalayan bir etken haline dönüşüyor. İlişkilerdeki mahremiyetin gözardı edilmesi; artık her tür ilişkinin normal sayılması ve flörtün olmazsa olmaz bir hale dönüşmesi, kısa süreli ilişkilerin, akıbeti faciaya dönüşen sonuçlarına yol açıyor. Her gün ayrı bir manşetin konusu olan yasak aşk cinayetleri, okullardaki kız-erkek ilişkilerine dayalı kavgalar ve artık camiye bile bırakılmayıp çöplüklere terk edilen bebeklerle ilgili haberler kısa süreli bir etkinin ardından unutulup gidiyor.⁴⁷² Oysa bu çarpık ilişkiler aile bağlarının yok olmasının temel nedenini oluşturuyor.

Yapılan araştırmalara göre son beş yılda boşanma oranları %40 arttı. Dahası uzmanlara göre anne-babalar artık çocukların velayetini istemiyor.⁴⁷³ Boşanma sebeplerinin başında ekonomik şartlar gelirken, evlilik öncesi birlikteliklerin kişileri aldattığı ve evlilik dönemine kötü yansıdığı bunun sonucun da boşanmanın kaçınılmaz olduğu belirtiliyor. Aile mahkemelerindeki sayının artmasına rağmen, duruşma yoğunluğunun azalmaması da boşanma sayısındaki artışın diğer bir göstergesi. Özellikle Avrupa’da da boşanma oranlarında artış olduğu, çocukların üçte birinin evlilik dışı ilişkiden doğduğu anlaşıyor.⁴⁷⁴ Avrupa Birliği’nin durum karşısında inceleme başlatmasının, problemin sorununa yönelik bir çözüm olup olmayacağını zaman gösterecek; ama ahlakın yerinden sarsılmasına ek olarak içi boşaltılmış inanç sistemi ile toplumdaki bu çöküşün önüne geçilmesi pek mümkün gibi gözüküyor.

468 <http://www.haberfx.net/polis-sokakta-yasayan-yasli-adami-huzurevine-yerlestirdi-haberi-257917/>

469 <http://www.ailehaber.com/ana-babaya-bakmak-mecburi-olacak.htm>

470 <http://www.ailehaber.com/komsuluk-iliskileri-bitti-hirsizlik-cogaldi.htm>

471 <http://www.focushaber.com/komsu-katili-kardesler-yakalandi-h-9022.html>

472 <http://www.ilkvahiy.net/islamda-evlilik/nikahsiz-kadin-erkek-iliskileri-ve-sonuclari-19359/>

473 <http://itibarhaber.com/aratrma/16026-bosanma-orani-yuezde-40-artti>

474 http://www.hicrethaber.com/haber.php?haber_id=9342

Medya Gerçekten Sapık mı Seviyor?

Bir bilgi ve iletişim çağında yaşayan insanlar olarak toplum yapımızın basın-yayın organlarından etkilenmemesi düşünülemez. Bugün gelinen nokta ele alındığında da insanların manşetlerle aldatılıyor olması, bilgi kirliliğinin oluşmasına sebep veriyor. Daha vahim olansa toplum yapımızın bir sürü halinde belli noktalara çekilerek, medya kuruluşlarının istekleri doğrultusunda hareket etmeye başlamış olması. Televizyon ve internet ile gündeme taşınan haberlerde kullanılan dil nede niyle adeta katil zanlıları maktulden daha masum gösterilmeye çalışılıyor.⁴⁷⁵ Yapılan programlarda, kendi kültürümüz düşünülmeden dayatılan bir yaşam biçimi makul gösterilirken de mahalle baskısı herkesin evine kadar girmiş oluyor. Yapılan araştırmalara göre; pek çok şiddet sahnesinin filmler aracılığı ile gerçek hayatta tatbik edilmeye çalışılmış olması, televizyonun hayatımızı nasıl kıskaç altına aldığıнын göstergesi. NBC televizyonuna açılan dava bu durumu örnekendirirken, “medya sapık sever” sözü bir kez daha hayat buluyor.⁴⁷⁶

Reklamlar Ahlâki Değerleri Hiçe Sayıyor

Reklam sektörü, herhangi bir ürünün satışını arttırmak için olmadık hilelere başvururken; özellikle TV reklamlarının, içerik bakımından da ahlâki değerleri hiçe sayan bir yöntem izlediği görülüyor. Televizyonlar için hazırlanan kısa reklam filmlerinde, hangi tür ürün olursa olsun, öncelikle abartılı bir cinsellik sergileniyor. Bu yolla ürünün tanıtılmasından çok, özellikle asıl tüketici kitle olan genç kuşağın dikkatini çekmek hedefleniyor.

Reklamlarda öne çıkan diğer bir husus da; reklam filmlerinde, sunulan ürünü kullanan/tüketen insanların ne kadar mutlu ve ne kadar memnun oldukları kandırmacası. Bu yöntemle, ticaret hayatında binlerce yıldır uygulanan ve ‘ürüne ait olmayan bir özelliğın sunulmamasını gerektiren’ temel ahlâki kural da ihlal edilmiş oluyor.

İnsanlar, reklamlar aracılığıyla bilinçaltlarına yerleşen bir yönelimle, televizyonlarda daha fazla gördükleri, daha ilgi çekici reklamlara sahip ürünleri kullanmaya başlıyorlar.

“Reality Show” ve Evlilik Programlarında

Mahremiyet Ayaklar Altına Alınıyor

Son yıllarda ülkemizde hızla yaygınlaşan, aile içi ilişkilerde yaşanan problemlerin hiçbir sınır gözetilmeksizin gözler önüne serildiği programlarda mahremiyet sınırları her gün biraz daha ileri gidilerek ihlal ediliyor. Evrensel ahlâk normlarıyla bağdaşmayacak, tarihin hangi döneminde ve dünyanın hangi bölgesinde olursa olsun yanlış olarak kabul edilecek davranışların ve ilişki biçimlerinin, pervasızca tartışıldığı bu programlar, üstelik çocukların da televizyon başında olma olasılıklarının yüksek olduğu saatlerde yayınlanıyor. Özellikle bayan izleyiciyi hedef alan ve her gün benzer konuları takip eden sözkonusu programlarda, örnek aile yapısını temsil eden tüm hassasiyetler yıpratılıyor. Evlilik dışı ilişkiler, eşlerini aldatan karı-kocalar, çocuklarını terk edip “yasak aşk” yaşadığı kişiye kaçanlar, hatta enstest ilişki yaşayanların boy gösterdiği “reality show”ların sayısı gün geçtikçe artıyor.

Öte yandan son yıllarda giderek yaygınlaşan bir diğer format da evlilik programları. Sözkonusu programlarda izleyiciye, katılımcıların birbirlerini tanımadıkları ve ilk kez stüdyoda karşı karşıya geldikleri açıklanıyor ve tasarlanan bir dizi görüşmeyle katılımcıların evlilikleri için zemin hazırlanıldığı iddia ediliyor. Günlük dilde “çöpçatanlık” olarak tabir edilen bu uygulamanın bir televizyon programı şeklinde formatlanması, başlı başına mahrem olan bir alanın tüm Türkiye’nin gözleri önüne serilmesi anlamına gelirken, programlar esnasında geçen diyaloglar ve tartışmalar da tam anlamıyla bir fiyasko niteliği taşıyor. Gelin-damat adaylarının yakınlarının da katıldığı programlarda bir nevi evlilik pazarlığı yapılırken, bir taraftan da adayların, yaşamlarının daha önceki dönemlerine ait istenmeyen hadiselerin “deşifre edilmesi” görevi de yine konuk yakınlar tarafından üstleniliyor.

475 <http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/default.aspx?i=18745&cy=FatmaKBarbarosoglu>

476 <http://www.derindusunce.org/2008/05/19/medyanin-insanlar-uzerindeki-olumsuz-etkileri/>

Böylece toplumun en kutsal müesseselerinden bir olan aile kurumunun yıpratılması ve ahlâki bakımdan zayıflatılmasında en önemli rolü üstlenen televizyon, son yıllarda yayımlanan program formatlarının da değişmesiyle, daha tehlikeli bir boyut kazanıyor.

Amerikan Yapımı TV Dizileri

Ahlaksızlık Üzerine Bina Ediliyor

Dev yapım şirketleri tarafından her bir bölümü için milyonlarca Dolar harcanan Amerikan dizileri; sadece ABD’de izlenmiyor; aynı zamanda dünyanın onlarca ülkesine eşzamanlı olarak pazarlanıyor. Birçoğu Türkiye’de de yayımlanan ve geniş bir kitle tarafından takip edilen sözkonusu diziler; hiçbir ahlâkî değerın önemsenmediği, hiçbir kutsalın tanınmadığı yapımlar olarak yayın hayatına devam ediyor. Hemen hepsi, cinselliğin alabildiğine sergilendiği; kin, kıskançlık, ihtiras, ihanet gibi duygular üzerine kurulu sözkonusu dizilerde; aile, arkadaşlık, kardeşlik gibi kıymetli ilişkilerin sürekli basitleştirildiği ve yıpratıldığı görülüyor. Öte yandan birçoğu çocukların TV izlediği saatlerde yayımlanan kimi dizilerde de şiddet içeren görüntüler fütursuzca veriliyor. İnsanların kesilip biçildiği ve ekranın kana bulandığı yapımlarla özellikle asıl hedef kitlesi olan gençlerin ilgisini çeken yapımlar, mahremiyet ve cinsellikte de aynı yola başvuruyor.

b. Avrupa’da Aşırı Milliyetçi Yaklaşımlar

Hızla değişen dünya üzerinde kavramlar gibi özgürlük anlayışları da değişiyor. Artık özgürlük tüm insanlar için değil; sadece belirli bir kesimin hakkı olarak görülmeye başlanıyor ve dünyanın en medeni ülkeleri, insan hakları konusunda toplumsal bir çöküşün eşiğine giriyor. Dünyanın her bir köşesinden gelen aşırı milliyetçi haberler, farklılıkların Avrupa için artık yok edilmesi gereken bir şey haline dönüştüğünü gösteriyor. Farklı milletlerle birarada yaşamaya değil; onları sadece sömürmeye almış Batı, yaşanan ekonomik sebeplerle birlikte terör olaylarının da ardına saklanarak,

ülke içindeki azınlıkları istemiyor. İsveç’te keskin bir nişancının göçmen avına çıkması, Almanya Merkez Bankası eski yönetim kurulu üyesi Thilo Sarraz’in, yazdığı kitapta Müslümanların ortalama Alman zekâsını düşürdüğünü savunması ve fikirlerin çoğunlukça kabul görmesi Avrupa’nın aşırı milliyetçilik konusunda geldiği noktayı gösteriyor.⁴⁷⁷

Minareler Yasaklanıyor, Camiler Yakılıyor

Aşırı milliyetçiliğin başgösterdiği Avrupa’da, oy kaybetmemek için ırkçı söylemleri benimseyen partiler, korkuları tetiklenen halkı giderek toplumsal bir linç girişimine yönlendiriyor. “Almanya’da çok kültürlülüğe yer yok” diyen Angela Merkel’in ülkesinde; camiler ve evler kundaklanıyor, insanlar ve mabetler birer korku simgesine dönüşüyor.⁴⁷⁸ Tüm Avrupa’yı saran bu tarz olaylar, İslamofobi şekline dönüşünce de İsviçre gibi 4 camisi olan bir ülkede minareler yasaklansın diye referandum yapılıyor.

Avrupa gibi her türlü kimliğe ve inanca saygılı olduğunu iddia eden bir toplumda yaşanan bu uygulamalar, burka ve başörtüsü yasaklarıyla birleşince Avrupa’nın farklı olana tahammülünün kalmadığının göstergesi oluyor. Bu tahammülsüzlüğün geldiği nokta açısından, Avusturyalı bir süt firmasının süt kutularının bir yüzüne Türkçe bir yüzüne Almanca tanıtım yazması üzerine aşırı sağıcılardan gelen tepkiler, aşırı milliyetçi yaklaşımların nerelere ulaştığını gösteriyor.⁴⁷⁹

c. Mahalle Baskısı

Toplumsal yaşamın temelinde birbirine saygı esasken, bugün etnik kökenlerin ayrıştırılması, dini istismar ve halkın kutsal değerlerinin sömü-

477 <http://www.durde.org/2010/11/avrupa-artik-ozgurlukle-degil-irkcilikle-aniliyor/#more-2164>

478 <http://www.gazete5.com/haber/berlinde-camiye-kundaklama-girsimi-29-kasim-201-62725.htm>

479 <http://www.durde.org/2011/01/ambalajlar-ve-milliyetcilik/#more-2488>

rülmesine dönük uygulamalar giderek yaygınlaşıyor.

Mahalle baskısı kavramıyla gündeme gelen baskı unsuru tek bir yöne odaklı olup muhafazakar yaşam tarzının diğer yaşam biçimlerine baskı uyguladığı iddia ediliyor; ancak toplumsal olaylar incelendiğinde sürecin hiç de öyle işlemediği görülüyor. Yaşanılan Tophane örneği halkın yaşayış biçimini görmezden gelerek kendi doğrularını normal kabul edenlerin; aslında kendi yaşam biçimlerini dayattıklarını gösterdi.⁴⁸⁰ Dayatmalar sonucu ortaya çıkan kamplaşmalar toplumdaki beraberliği zedeleyici, onları galeyana getirici oluyor.

Tophane Olayında Kime Baskı Yapıldı?

Kentsel dönüşüm projelerinin doğal sonuçlarından biri olarak Tophane’de açılan sanat galerileri o bölgede yaşayan halkın yaşam biçimi göz ardı edilerek birbiri ardına faaliyete geçti. Semt sakinlerini rahatsız eden gayriahlaki davranışların sıkça yaşanması üzerine hukuki yollara başvuruldu ancak bir sonuç alınamadı. 22 Eylül 2010 Çarşamba akşamı yaşanan olay, medyaya o çok bilindik mahalle baskısı adı altında “içkiye tahammülsüzlük ve sanat düşmanlığı” olarak yansıdı.⁴⁸¹ Mahalle halkını top yekun baskı altına alan bu tavrın, kimi devlet yetkililerince yapılan açıklamalara da yansımaları süreci farklı bir boyuta taşıdı.

Tophane’deki davete katılanlardan bir kısmının yoldan geçen iki başörtülü hanıma: “yobazlar, bu çağda böyle giyinilir mi!” şeklindeki hakareti üzerine başlayan olayın içki ve sanata tahammülsüzlük olarak lanse edilmesi halkın yaşam biçimini aşağılayan tutumun ve onların yaşantısına tahammülsüzlüğün geldiği noktayı gösteriyor.

Toplum Değişirken Halkın Yaşamı Baskı Altına Alınıyor

Tophane olayında, sanat ve sanatçı adı altında

çizilen tablonun, halka bakışı aslında ortaya konurken, farklı yaşam tarzlarına tahammülsüzlüğün örneği verilmiş oldu. Olaylarda medyanın bu tip durumları nasıl körüklediği ve hangi yöne isterse çektiği de bir kez daha anlaşıldı. Atılan manşetler, bir şok yaratmakla kalmadı; durum, Madımak Olayı’na benzetilerek, bir infialin oluşması sağlandı.

Bu kesimlerin kendilerini olması gereken gibi görmelerinden kaynaklanan sorunlar, gerçek sorunların çözümünün önünü tıkiyor ve mahalle baskısı denilen sürecin gerçekte kimleri ve ne şekilde etkilediği çok da düşünülüyor. Ramazan ayında oruç tutmayanlara baskı olduğu iddiası manşetlere taşınırken, yılbaşında pazarlardan alınan çam ağaçlarının nasıl bir yozlaşma ile en muhafazakar ailelerin bile evine girdiği sorgulanmıyor.⁴⁸² Toplum bir değişim ve dönüşüm yaşıyor; ama bazı şeylerin normal bazılarının ise anormal karşılanması ve belli kesimlerin tekelindeki normallik, ülkede bir sanatçının “referandumda evet diyeceğim” demesi üzerine onu karalama kampanyasına dönüşebiliyor.⁴⁸³

480 <http://www.hakihlallerimerkezi.org/images/rapor/1286792410.pdf>

481 <http://www.hakihlallerimerkezi.org/images/rapor/1286792410.pdf>

482 <http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/Default.aspx?i=25499&y=FatmaKBarbarosoglu>

483 <http://www.gazetelerde.net/sezen-aksu-sokak-ve-gercek-chpliler/>

2. TARİHSEL OLAYLARIN ve MESELELERİN İSTİSMARI

Tarihte yaşanan olaylar ve kanlı savaşlar hemen hemen tüm dünya devletlerinin bir yerlerden bulaştıkları kara lekelerdir. İstenmese de politik çıkarlar her zaman ağır basar ve insan hayatı en ucuz olanmış gibi feda edilir. Geride bıraktığımız yüzyıl, kanlı olayların derin susuşlarını saklarken, büyük devletler adlarını bile anmaya çekindikleri katliamların üzerinde temellerinin olduğunu unutmuşa benziyor. Öyle bir durum söz konusu ki bugün, toplumsal olaylara da, tarihi süreçteki olaylara da bakış, bir zamanlar soykırımı da aşan katliamları gerçekleştirenlerin kısır döngülerde yine oldukça politik menfaatleri gereği bazı tarihi olayları kullanmaktan çekinmediklerini gösteriyor. Ve bu tarihteki acılar basit çıkarların elinde ağır yaralar alıyor. Tıpkı tarihteki Ermeni göçünün her yıl Türkiye'ye bir baskı aracına dönüşmesi gibi. Devletler, uyguladıkları bu baskıyla bir halkın yaşamış olduğu acıyı göz ardı ederken Ermeni Soykırım iddiaları ile ilgili bir Ermeni'nin ağzından bakın neler çıkıyor: "Atalarımızın yaşadığı dramın nasıl böyle pervasızca, küçük siyasetlerin malzemesi

olarak kullanılmasına izin verirler!"⁴⁸⁴ Bu sözler tarihi bir olayın siyaset malzemesine dönüştürülmesinden her zaman rahatsız olan Hrant Dink'e ait.

Ermeni Tehciri Nasıl Soykırımı Dönüştü?

1915 olayları olarak her Nisan ayında gündeme taşınan; Batılı devletlerin ortak tavrı ile soykırım kabul edilen Ermeni Tehciri, tarihsel arka planında bir imparatorluğun mensubu olan Ermenilerin, 1. Dünya Savaşı sırasında başka bir bölgeye gönderilmesi ile başlıyor. Her yıl adeta Türkiye'yi köşeye sıkıştırma planı olarak gündeme gelen bu konu, Türkiye'ye cephe alan ülkelerin tarihte uyguladıkları daha vahim olaylar da gözönüne alındığında, tarihsel bir olayın siyasi çıkarlar uğruna kullanıldığı izlenimini veriyor.

Prof. Dr. Stefanos Yerasimos'un; "bu tartışma içinde taraflar tarihi seçici (selektif) bir biçimde kullanmaktadır. Yani tarih, olayları belli bir neden-sonuç ilişkisi içinde anlatan, kendi içinde bir tutarlılığı olan bir tüm olmaktan çıkıp, herkesin hukuki ya da hukukvari argümantasyonuna uygun düşecek kanıtları çekip çıkardığı bir bilgi belge ambarı olarak kullanılmakta ve böylece tarih, hukukun tutsağı olmaktadır."⁴⁸⁵ sözleri ile de durum tarih-hukuk ilişkisi olarak ortaya çıkıyor. Ama gerçek şu ki Fransa'nın Cezayir'e; ya da Ruslar'ın Kırım Türklerine uyguladıkları katliam ve sürgünler dünya kamuoyunun gündeminde hiç yer işgal etmezken, Ermeni Tehciri, Türkiye'nin kabul etmek zorunda olduğu bir soykırım olarak gösteriliyor.

Soykırımın Mucitleri: "Kan Dökülmemesinin

Tek Yolu Akacak Kanın Olmamasıdır"

20. yüzyıla damgasını vuran soykırım olarak gündeme taşınan, 2010 yılında da lobi faaliyetleri

484 <http://www.yenisafak.com.tr/roportaj/?t=19.04.2007&q=1&c=16&i=10440&Ac%FDm%FDz%FD/kullanan/Ermenilere/k%FDz%FDyorum>

485 <http://www.bianet.org/bianet/bianet/13276-birinci-dunya-savasi-ve-ermeniler-sorunu>

ile canlı tutulmaya çalışılan Ermeni tehciri konusunda Türkiye'yi köşeye sıkıştırmaya çalışanlar, aynı yüzyılın içindeki soykırımlarını görmezden geliyorlar. Geçmişte Fransa'dan özür bekleyen Cezayir'e, Fransa'nın cevabı; okullarda sömürgeciliğin iyi taraflarının okutulmasını öngören bir yasayı meclisten geçirmesi olmuştu.⁴⁸⁶ Yine yüzyılın başında Filipinlerdeki kanlı baskın, soykırıma dönüşmüş, verilen tepkilere gelen cevap ise Batı'nın düşünce tarzını ortaya koymuştu: "Göz önünde bulundurmanız gerekir ki, oradakiler Amerikalılar ya da Avrupalılar değildi; onlar oryantal idiler."⁴⁸⁷

Dünyanın pek çok bölgesinde kan akıtmayı vazife bilen, soykırımın mucitleri olan; Çin, Rusya, İngiltere, Almanya, Belçika, İtalya ve İsveç gibi ülkeler, değil soykırım kelimesini kabul etmek, katliam yaptıklarını dahi kabul etmiyorlar. Bir açıklama gerektiğinde, yaptıklarını haklı göstermeye çalışırken, tarihi bir süreçte yaşanan, Osmanlı İmparatorluğu'nun dahi memnun olmadığı bir sürgün durumunu, zorla soykırım olarak bir koz haline dönüştürüyorlar. Bu durum yaşanmış bir acının üzerinden nemalanmaktan ve onu kirli emellerine alet etmekten öte gitmeyen çirkin bir politika olarak tarihe düşüyor.

Türkiye'ye Kıbrıs Ve Kürt Meselesindeki Dayatmalar

Türkiye'yi her fırsatta sorgulamayı görev bilen ülkeler, güttükleri politika ile tarafsızlıklarına gölge düşürüyorlar. AB'ye üyelik sürecinde artık aşılması en büyük engel olan Kıbrıs meselesi, tam anlamıyla bir soruna dönüşmüş durumda. 2010 içindeki görüşmeler, yapılan açıklamalar da tarafların orta bir yol bulamamaları ile sonuçlandı. Bir tarafta AB üyeliğini Türkiye'nin üyelik sürecinde bir koz olarak kullanan Rum kesimi; bir tarafta bu uygulamaya ses çıkarmayıp, Türk kesimini tanımayan ve ambargolar uygulayan Batılı devletler bulunuyor. Bu karmaşık duruma AİHM'ye Rum-

ların yaptığı başvurular sonucu Türkiye'ye verilen cezalar da eklenince, ortada mağdur edilen insanların kimlikleri üzerinden yeni bir oyun başlıyor.⁴⁸⁸

Bir başka mağduriyet, Kürt sorunu üzerinden gündeme taşınıyor. Türkiye için bir güvenlik temelini dayanan sorun, Batılı devletlerce kimlik ve ontolojik güvenlik olarak algılanınca, dıştan gelen baskılarla ve özellikle PKK örgütünün meşrulaştırılması ile sorun içinden çıkılmaz hale dönüşüyor.⁴⁸⁹ Batılı devletler bir taraftan Türkiye'yi karşılarına almamak için doğrudan PKK'nın yanında yer almaktan kaçınırsalar da insan hakları ve özgürlükler bağlamında Batı'da terör örgütünün çalışmalarına ses çıkarmıyorlar.

Konuyu Kürtlerin etnik bir ayrımcılığa tabi tutulmaları ve Türkiye'nin demokratikleşmesi sürecinde ele alırken, Batı'da asimile edilen, varlıklarından kimsenin haberi olmayan halklar yok sayılıyor. Amerika'nın Kuzey Irak'a gösterdiği ehemmiyeti, neden ülkesinde; topraklarını, canlarını ve kültürlerini yok ettiği Kızılderililere göstermediği merak ediliyor. Özgürlüklerin savunucusu konumundaki İsveç'te ise Skanların asimile edilimleri, demokratik hiçbir haktan faydalanamamaları, kimseyi nedense ilgilendirmiyor. Burada gelinen nokta, dünya üzerinde Türkiye söz konusu olduğunda tarihi geçmişin bir dayatma aracına dönüşmesi, sorgulanması ve düşünülmesi gereken bir konuma oturuyor.

486 <http://www.kesfetmekicinbak.com/kultur/tarih/02156/>

487 a.y.

488 <http://www.stargazete.com/politika/aihm-den-ruhlara-rekor-tazminat-haber-304757.htm>

489 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1014/12309.pdf>

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Gazete ve Dergiler

www.aksiyon.com.tr
www.haberturk.com
www.hurriyet.com.tr
www.milligazete.com.tr
www.milliyet.com.tr
www.newsweekturkiye.com
www.radikal.com.tr
www.sabah.com.tr
www.stargazete.com
www.taraf.com.tr
www.yenisafak.com.tr
www.zaman.com.tr

Haber Portalları

www.8sutun.com
www.aktuelpsikoloji.com
www.bianet.org
www.dunyabulteni.net
www.ihlassondakika.com

www.haber.sol.org.tr
www.haber7.com
www.haberpan.com
www.mynet.com
www.ntvmsnbc.com
www.stratejikboyut.com
www.timeturk.com
www.tumgazeteler.com

TV Kanalları

tr.euronews.net
www.bbc.co.uk
www.cnnturk.com
www.trt.net.tr

Sivil Toplum Kuruluşları

www.greenpeace.org
www.hakihlallerimerkezi.org
www.mazlumder.org
www.orsam.org.tr
www.setav.org
www.usakgundem.com